

451

No 9

~~A. 462.~~
Cajon No 8.

UVA. BHSC

347

~~458~~

99

213

[Faint, illegible handwriting]

[Faint, illegible handwriting]

[Faint, illegible handwriting]

[Faint, illegible handwriting]

R 178

Padre D. Joseph Roque de Suedra
Alvarez de Bellano y Echaz
Colo. que fue de el Sr. de
S. Ana de Nav. =
Requiescat in pace. Amen.
Bene dict. f. p. =
Para la Libreria del Colo. =

[Faint, illegible handwritten text in cursive script, likely bleed-through from the reverse side of the page.]

LIBRARY OF THE
UNIVERSITY OF CHICAGO
IN HONOR OF THE
FIFTY-FIFTH ANNIVERSARY
OF THE DEPARTMENT OF
CLASSICAL STUDIES

[Faint, illegible handwritten text]

UVA.BHSC

INDEX

OMNIVM LEGVM QVÆ
IN HOC VOLVMI
EXPLICANTVR

LIBER PRIMVS.

<i>Lex. Ponponius 9. ff. de negotijs gestijs.</i>	fol.	3.
<i>Lex Divortio 35. ff. de negotijs gestis.</i>	fol.	7.
<i>§ illum autem dicta Legis 35. ff. de negotijs gestis.</i>	fol.	11.
<i>Lex Respiciendum 38. ff. si certum petatur.</i>	fol.	13.
<i>Lex quod maior 19. ff. ad municipalem.</i>	fol.	17.

LIBER 2.

<i>Lex qui de in officioso 20. ff. de in officioso tit.</i>	fol.	24.
<i>Lex si plura fin. ff. de religiosis et §.</i>	fol.	31.
<i>§ si heres mulieris huius legis</i>	fol.	35.
<i>§ cui vestimenta huius legis.</i>	fol.	38.
<i>Lex 4. et 6. ff. ad Senat. consult. Maced.</i>	fol.	39.
<i>Lex quod debetur 51. ff. de peculio.</i>	fol.	43.
<i>Lex si debeas 22. ff. de compensationib.</i>	fol.	48.
<i>Lex qui libertatis 69. ff. de euctionib.</i>	fol.	53.
<i>§. seruum huius legis.</i>	fol.	61.
<i>§. Sed si quis in venditione huius legis.</i>	fol.	63.

Lex si.

D. Al. de garrico

Lex si maritus 43. ff. *Solutio matrimonii* fol. 64.

Lex qui bona 25. §. *si quis duobus* ff. *de acquirendo rerum dominio.* fol. 65.

Lex sed et si quis 25. §. *si duos* ff. *de usufructu.* fol. 65.

LIBER 3.

Lex si inter 31. ff. *de pactis doctoralibus.* fol. 227.

Lex. Si quid mihi. 50. ff. *de donationibus inter.* fol. 231.

Lex. Si ex pluribus. 16. ff. *ad legem falcidiam.* fol. 235.

LIBER 4.

Lex quoniam 18. ff. *de conditione furtiva.* fol. 241.

Lex. Si Pater 31. ff. *de testamentaria tutela.* fol. 249.

Lex. Si Libertus 44. ff. *de operibus libertorum.* fol. 253.

Lex. Aut 71. ff. *de furtis.* fol. 261.

Lex Labeo fin. ff. *si fam. fur. feci. dic.* fol. 272.

LIBER 5.

Lex. Si qui 18. ff. *de iniusto rupto.* fol. 71.

Lex. Si filius 10. ff. *de colatione bonorum.* fol. 75.

Lex. Si quis 6. ff. *de coniungendis.* fol. 84.

Lex. Ergo 7. ff. *si quid in fraude Patroni.* fol. 87.

Lex. Si Pupilus 127. ff. *de verb. sig.* fol. 91.

Lex Nulla mora 33. ff. *de regulis iuris.* fol. 91.

LIBER 6.

Lex. Si Ego 19. ff. *de iniusto rupto.* fol. 104.

Lex Si post missionem 17. ff. *ad leg. falc.* fol. 115.

set.

<i>§. et quid si tantum legis Gallus 29. ff. de Liberis, et Postumis.</i>	fol.	203.
<i>§. si qui filium dicta Legis. 29.</i>	fol.	213.

LIBER 7.

In quo nullam inuenimus legem in digestorum libris.

LIBER 8.

<i>Lex quidam 14. ff. de iure codicillorum</i>	fol.	124.
<i>§. quod si duo dicta legis quidam.</i>	fol.	142.
<i>Lex Siseie 10. ff. de dote prelegata.</i>	fol.	148.
<i>Lex Sisthico 21. ff. de peculio legato.</i>	fol.	151.
<i>Lex eas causas 30. ff. de condition. et demost.</i>	fol.	164.
<i>Lex si dignum 19. ff. ad legem falcidiam</i>	fol.	170.

LIBER 9.

<i>Lex si a seruo 20. ff. ad legem falcidiam</i>	fol.	173.
--	------	------

LIBER 10.

<i>§ in arrogato legis sed si plures 10. d. de bulg. f.</i>		177.
---	--	------

LIBER 11.

<i>Lex si aliena 10. § Sceuola ff. de usucapionibus iuncta lege partum 26. ff. de verb. sig.</i>	fol.	188.
--	------	------

LIBER 12.

<i>Lex qui famil. 37. ff. fam. eriscunde</i>	fol.	219.
<i>Lex aquo 45. ff. de damno infecto</i>	fol.	282.

FINIS.

et quod in manu...
 fol. 203
 fol. 214

LIBER 8

1. ex...
 144
 145
 146
 147
 148
 149

LIBER 9

1. ex...
 150
 151
 152

LIBER 10

1. ex...
 153
 154
 155
 156
 157
 158
 159
 160

LIBER 11

1. ex...
 161
 162
 163
 164
 165
 166
 167
 168
 169
 170

LIBER 12

1. ex...
 171
 172
 173
 174
 175
 176
 177
 178
 179
 180

UVA.BHSC

UVA.BHSC

UVA.BHSC

Tractatus
Ad. 20. quaestiones Ceruidij
Scabola: seu ad. 20. lib.
quaest. a D. D. D. Joanne Alta
mirano J. D.^{to}

Imperabat Marcus Aurelius Antonius cognomento
Philosophus quo tempore Ceruidius noster floruit
nam eius auctoritate Lex. 39. ff. de legat. l. con-
firmatur, et eo praecipue Divus Marcus usum fuisse
fatetur Capitolinus in eius vita, imo et eo imperante
decessit, nam celebre eiusdem Marci, et Commodi
rescriptum ad Aufidium Victorinum, (cuius saepissime
mentio fit in iure. l. Paulus. 39 ff. liber. cau. l. penult.
quando sine manumissio. l. 10. ff. in ius vocando, l. 1. et
per totum Cod. si mancip. ita fuerit alien.) non igno-
ravit, sed suspicor morte praeventum non vidisse, ideo
non secundum illud respondet in l. ult. ff. de reru.
export. l. quis Roma, §. Flavius. ff. de Verb. Ob. quae
sic cum citatis Iuribus, melius quae aliter componitur, §.
l. verum. 11. §. quid si minor. de minorib. non eledit.

Non enim Scabola auctoritate quam ibi pro-
positam resoluit Ulpianus, sed concipit, nam
quia Scabola nostro dubium non erat, quin minor
20. annis non poterat servum vendere, ea lege
ut manumitteretur ab emptore prohibente lege
A. l. i. sentia. & eadem. iust. quibus ex causa manu-
mitt. et sic non erat. Cur de restitutione in integrum
ageretur, nulla existente venditione, quia concipie-
bat non in minoribus 20. annis, sed in maiori, mi-
nor tamen 25. de quo quia legis A. l. i. sentia cessabat
prohibitio, imo verum ea lege poterat alienari, ut
manumitteretur, quarebat an si laus in pacto pro-
poneretur esset locus restitutioni, non obstante D.
Adriani rescripto, quod ius hunc vigeat, D. l. ult. d.
servi. export. at Ulpianus quia tempore suo iam
Marci et Commodi rescriptum stabat interminis
suis apposuit que et dubitabat, non in minori 20.
annis, sed in maiori quod tamen a Consulto nro mu-
tuatur est) an pacto predicto apposito nihilominus
esset locus restitutioni, reprobatur que eleganter, sed ratio-
nem in libro 4. quest. reservamus, unde clarum est
Verba illa et magis est ut sententia restitutionis, et
circa Ulpiani esse non Cereidij nostri, et sic falso af-
firmatur Divi Marci et Commodi rescriptum eo vi-
uo non tantum promulgatum, sed a bispo cognitum fuisse

Scabola pronomenerat Quintus

Ut.

22
2

Ut constat ex l. 38 vlt. ff. de Vulgari, quia fuit apud
Scabolam familiari nam Quintus Scabola reperitur apud
Valerium Maximum Antonium Sabelicum Quin-
tus Marcus Scabola in l. 48. mandati, alter, con-
stantia et iustit. alter iuris prudentia insignis, ter-
te Pomponio, in l. 2. § post hoc de origine iuris, vel quia
iste inter fratres suos, quinto loco natus, unde apud Ro-
manos Quinti pronomen habitum notat Sigonius, et
ex eo Paulus Manuntius nomen Ceruidius, non Cerui-
lius, ut existimat Alciatus § Parergom. c. 1. Cuiacius
lib. 9. Pauli ad adiectum super l. 18. et 19. § Scabola
de negotijs gestis, ita enim appellatur a Modestino in l. 13.
§ aliud de excusat. a Paulo in d. l. 38. § vlt. de Vul-
gari; cognomen Scabola deductum ab illo insigni Roma-
na fortitudinis exemplo, Muscio Scauola, ita acta de dex-
tra manus cognomento ut Tibius Valerius et Sabelus
profiterentur.

Ingenium magnam, quod non derri-
det, sed miratur Claudius Consultus, qui ad ipsum
notas scripsit in l. a testatore § 9. et Condit. et
demonstr. Cuius causa merito consultorum prudentissimi
votatur ab Imperatore in l. 3. de testibus C. Theo-
dosiano Jurisperitorum a Modestino in d. § ali-
ud, nec mirum, nec enim Juris prudentum Principes
Papinianus scilicet Ulpianum, Paulum Claudium
Trophonum, nisi Princeps Consultorum Scabola potuit eru-

ditè sua formare, nam isti Scævola nobis fuerunt au-
ditores, ut de Papiniano testatur Sparcianus in cara-
cala et eius argumento. idem d' Ulpiano et reliquis
qui non ut præceptorem sed ut æquales agnoscunt Pa-
pinianum l. 24. familie exercitand. l. ex facto. & in
de de heredibus instituendis. l. lecta, si certum pe-
tatur, colligitur manifeste contra Lampridium in Ale-
xandro sauro qui in hoc mendax ab omnibus notatur
tractatus varij nempe Digestorum lib. 40. Respons. lib.
regularum lib. 4. questionum lib. 20. de q. familia et
questionis publicæ tractatus, sed inter omnes emicant
libri questionum quorum leges Deo duce in unum coad-
vnare et explicare intendimus, si Deus faxit, nec
vobis infructuosum, nec mihi ingloriosum pollicior, ac-
cedamus igitur ad primum librum.

Ad lib. Primum quest. Scævola
Tractatus, sub quo explicabuntur. l.

Pomponius. 9. l. diuortio. 36.

de negotijs gestis. l. res
piciendum. 38. si

Cert. pet. l. quod ma

ior. 19. ad muni

cipale.

Ad leg. Pomponius. 9. de negot. gestis

Que prima ex hoc libro se nos offert quaestio controversia
 est seu disceptata. Scabola nostri cum Pomponio semper
 intrincata et difficilis reputata et in se et in his quae con-
 ca eam glo et DD. miscuntur, quam ut clare percipia-
 tis, scire oportet quod si quis me absente, nec mandante
 ad negotia mea gerenda accedat, cum hoc faciat vltro, et sua
 sponte illud in se quodam modo recipere et polliceri videtur
 se omnem curam et diligentiam adhibiturus in ea re, quae
 administrandam suscipit, non quam rebus suis solet ad-
 hibere, sed quam bonus et diligens Pater familias. lib. 6. §
 ult. l. 11. de negotijs gestis. l. tutori. C. eodem. l. 25. §.
 non tantum. §. famil. excic. §. in fine. instit. de obligat.
 quae ex quasi tractu. Paulus lib. sententiarum. tit. 4. qua-
 re gnarus, diligens, vigilans esse oportet, quod si faciat
 recte obligationem suam adimplet, si minus aut quaquae-
 que si dolo, si decidia, negligentia, ineptia, et culpa sua, et
 leuissima si modo alius diligentior eo, commodius adm-
 nistraturus esset negotia, aliquid in negotijs gestis vel
 committat vel omittat, male gerisse intelligitur, et e no-
 mine Domini negotiorum gestorij directa actione tenebitur
 in quo dolus lata leuis, imo leuissima culpa veniet, quo
 casu exacta, imo exactissima diligentia desideratur, ut in
 D. §. 1. in fine Paulus d. tit. 4. et Iurib. allegationib. imo
 interdum casus qui sine culpa gestorij accidit veluti si quis
 nobis negotium quod non sit solitus absens exercere ip-
 sius nomine gerat. sicuti Venales nouitios coemendo, ut

in l. si negotia 11. de negotijs gestis; l. si cum possit
sibi et alijs creditoribus non solvit, sed pecuniã in arca
sine fructu reposuit, quia postea sine culpa sua periit, ut
probat. l. debitor 13. de negotijs gestis. sed hoc quia cul-
pa procedit, alias enim non teneretur de casu. l. negotius
22. C. de negotijs gestis. l. fideiussor 32. ff. eodem. inter-
dum vero dolum tantum modo prestat, veluti si res tuas
alioquin perituras, vel iam distrabendas ad quas nemo
alius accedit a facte coactus administrarem l. 3. §. interdum
de negotijs gestis. nam hoc casu æquissimum erit ante
dolum dumtaxat prestatari recte affirmabat Labeo non
culpam, vel quia nulla est in eo, qui res ab alijs distitu-
te pro suo captu seu potestate maluit subvenire, quia
sine re eam amitti, vel si qua est cum non ultro et spon-
te accedam, sed affectione coactus, ut inquit, illam
non videor pollicere.

Sed pone, quod negotium male geri-
ti, ego tamen cum scirem ate malegerum, nihilomi-
nus probavi, erit ne mihi contracte negotiorum gestorum
actio? Quintus Mucius affirmabat te mihi non te-
neri, idque lib. 26 nam in eo ratione habitionis ma-
teriam eradavit l. 6. §. si ego l. 5. ff. hoc tit. iuncta
supra inscriptione. l. 11. eodem unde verba illa Pom-
ponius scribit, de quibus in d. l. 9. non ita sunt intelli-
genda quasi hoc ex sententia sua Pomponius scribat
ut putant omnes interpretes, sed Quinti Mucij cuius
de

Declarationem lib. 39. comprehendit, quod puto verum et
 si nemo adhuc obserbauerit, quod cum ita explicaret Pom
 ponius quamquam si Quintus Mutius supposita appro
 batione domini gestor negotiorum actionem denegarit, in
 de inferebat in versic. videndum, et bene pendere negotio
 rum gestor actionem dum dubium erat, an domus na
 tum haberet, ut in l. 6. §. item queritur hoc tt. l. di
 pensatorem §. 2. de solutionibus, et saepe alibi. Ne si
 statim nasci dicamus illud postea eueniet, quod Domi
 no probante actione negotiorum gestor, quae semel capta nuda
 voluntate, tollatur, quod esse non potest, quia negotiorum
 actio ex gestione ipsa, et sic ex re oritur. l. 1. et 2. hoc tt.
 §. 1. inst. de oblig. quae ex quasi contractu ab re contracta
 obligatio, solo sensu et voluntate, non tollitur. §. 1. ins
 tit. quibus modis tollitur obligatio, quod enim scriptum
 est in l. non solum §. 1. de in iur. §. vlt. inst. eod. nem
 pe iniuriarum actione, quae ex facto forte oritur, desimulas
 aboleri, et sic nulla voluntate speciale est, nam tam induc
 tum favore conseruanda inter ciuim concordia per obliuio
 nem iniuriarum, quasi non actio, sed actionis materia tolla
 tur, ut Moderni omnes opinantur, sed male cum hoc ipso
 et lite contestata admittatur, ut in quaerella in officioso
 tt. (quae et filij iniuria est. l. 4. l. 8. in prio de officio
 so tt.) constituta sit in d. l. 8. §. si quis post rem. sed quia
 dissimulat, renunciatio quaedam tacita est, unde quemad
 modum renunciatio expressa ipso iure tollit iniuriarum actionem

L. 17. §. quedam de pactis, ita et tacita sunt enim pa-
reom virtutem. L. 1. C. de integrum restitutione, non ex
se, sed ex L. 12. tabularum. quae vim tribuit pacto facto
super tali actione, ut ipso iure tollat iniuriarum actio-
nem, ibi si membrum rupit, nisi cum ea pacit talis
est, quae sic melius sequunt, quam apud Aeglium lib.
20. notitij aticarum. c. 1.

Sed cum generali remissione
semper causa doli et fraudis excipitur, quia de ea sensus
non videtur dominus negotiorum, ut loquitur. L. 8. §. penult.
de Libert. Legat. et hoc ex eo ne iam fraudandi gesto-
ribus patefiat, qua ratione est idem in quolibet adm-
nistratore, tutore, curatore, procuratore, actore, civitatis
administrantur. L. 8. §. ult. penult. L. 9. L. 20. §. ult.
de Libert. Legat. L. 5. §. Julianus de administrat. tutorum
L. cum tali. 71. Veri. quid §. de condit. et demonstrat.
L. si servus vestitus. 119. de Legat. 1. L. 9. §. qui per falsam
ciam de transactionibus. L. 3. fractus. 35. de pactis. recte
Pomponius affirmabat quod cum dominus negotium
malegerit, et sic in genere approbaret, culpam tan-
tum et latam habere (ut cum Iulio loquar in d.
L. si servus.) negligentiam magnam et scrupulosa
inquisitione remittere conuebit, non dolum malum
imo pro eo negotiorum gestorum actio remanent, non
quod in hac specie dominus non possit (erat enim
iam gestum negotium, et sic dolum praeteritum, qui re-
mitti

5

Mittigotat. l. 7. §. si paciscor. l. si unus. 27. §. utud cum se
quentibus d. pactis. l. actione. C. de ban. actionib.) sed
quia non vult ex traditis rationibus.

Hæc quia itaque
tum Mutuum intelligebat coherenter sane secundum
vris principia ratioinabatur Pomponius, sed recte notatur
a Scabola in vers. Scabola, quod male Mutij dictum
accipit existimans voluisse supposita probatione Domi
num, quasi sine actione agere non posse, imo et si com
prohem. inquit Scabola. puto adhuc negotiorum gestorum
actionem esse; quasi dicat, non est necessarium, negotiorum
gestorum actionem, qua ratione inale gesti negotij domina
Competit, non nactam a principio affirmemus, ut ve
rum sit gestori domino pro domino probante non tene
ri; quia et post probationem negotiorum gestorum actio
durat, veluti si negotium tuum utiliter gerant, quo
casu teneri mihi, ut præter quidquid eorum nomine vel
abest, vel absfuturum est. l. 2. hoc. tt. quod mihi faciã
imo nobis ratum habere negotium, ne mihi contrario
Judicio negotiorum teneari, debet cogi, apud Iudicem
pro rato haberi, quia et ignorans mihi obligari. d. l. 2.
§. 1. instit. de obligat. que ex quasi contractu, id quæ ex
magna absentium utilitate, quam ponderat Consultus
in l. 1. hoc. tt. l. 5. de obligation. quam ratohabitione
quia coacta nemo dicit tollere negotium gestorum act.
imo adhuc superest directa domino, ut gestorem cogat

Actus gesti reddere rationem contra gestori, ut illi domi-
nus gratet quid quid in rem eius. Utiliter impendit, qua-
re quemadmodum hic, et domino probante negotio
gestor actio durat, ita et adhuc manebit, si non apud
Iudicem, sed apud se negotium probatum fateamur

Quod ne si admitta-
mus illud, neces. euincet, quod in vers. ceterum Sc-
bola noster ponderat, nempe quod si a debitore meo ges-
tor debitam pecuniam exigeret, item si rem meam
Vendiderit, et prouabi nulla mihi superit actio, ut
quod ex his negotijs retinet recipiam, quoniam in
Pomponij post probat. negotij gesti actio non petit
at mandati esse non potest, quia gestor absente vel
ignorante domino ad negotia eius accessit, unde man-
datum non est, ut mandati iudicio teneatur, un-
de similiter prouenit quod sublata negotioy gestor
actione, si quid gestor utiliter in negotium meum
impenderit deficiente actione, a me recipere non po-
test, et sic alter sine iure remedio remanebit in
damno quod nefateamur, melius est affirmare ut post
ratibatione adhuc negotioy gestor actionem esse
idest, nasci a principio, et durante et probante domino

Sed fallax vide-
t. hac Scbola argumentatio, que concludit sup-
posita Pomponij interpretatione nullam esse in hac
specie actionem, imo mandati actio competit, nam

etsi

Et sic utique hoc mandatum non est, est tamen rati-
 habitio, quae cum mandato comparatur. l. 12. §. 1. et
 solut. regula. ratihabitio in d. sufficiens est ut domi-
 no negotiorum mandati iudicio teneatur, quod est expre-
 sum in l. semel. Co. de regul. iuris. imo et secundum
 Pomponium negotij gestor actio superest, nam Pomponius
 affirmabat, quod et domino probante, adhuc pro dolo ma-
 nebat actio negotiorum, at in hac specie dolum committit
 gestor, qui quod ex negotijs Domini retinet, non restitu-
 it, vel est dominus siquid gestori abest, non solvat,
 l. si procuratorem. d. §. dolo mandati. l. 1. §. ult. depositi.

Sed recte Scabola nos-
 ter nec mandati actione agnoscat, et domino proban-
 ti negotij gestor non mandati, quia qui approbavit
 non constituendi et contrahendi mandati animum ha-
 buit, quod necessarium est, ut sit locus. d. l. 60. sed
 magis a probandi negotij sui, et si male gesti: quod vel da-
 re debemus negotiorum gestor actione, vel si tollimus
 nulla superest, quia utique mandatum non est, nec
 enim dolum committat, qui non restituit, quod ius non
 iubet, denegata auctoritate, quod futurum esset in hac
 specie sublata negotiorum gestor actione recte ponderat
 Scabola in vers. ceterum, alias enim si daretur actio
 pro restitutione, qui non restituit in dolo est d. d. §. do-
 lum et d. §. finali qui sic intelligi debent, quod obser-
 va, nam si admittas resolutiones Ursaldij lib. 11. comment.

C. 15. Litt. D. inexcusabiles erunt dicta difficultates
Sed si Scabola
affirmat et post probationem adhuc negotiorum gestorum actio
ne esse quid est quod Quintus Mutius volebat, dum
affirmat si negotium a te, quamvis male gestum proba-
vero, negotiorum gestorum te mihi non teneri, nam hoc su-
mmum habet rationem in eo quod reprobare non potest
semel probatum. l. dispensatorem de solutione. l. post
mortem de adoptionibus. c. quod semel in C. sed hoc
Verum esse potest, eo modo qua Scabola admittit, et
quemadmodum, ut non deficiente actione, ut Pompo-
nius putabat, sed ea manente, sed inefficax propter
exceptionem mihi non teneri, quemadmodum si gestor
utiliter gerat, et de minus agat directo iudicio nego-
tiorum apposita exceptione, quod utiliter gestum fuit
negotium eius, necesse est apud Iudicem pro rato habe-
re, ita et apposita exceptione, quod negotium quamvis ma-
le gestum, dominus probavit, et approbare tenetur, omne
quod ab ipso probatum est, quae exceptio si etiam doli inter-
cedat, veluti qui non restituit quod exigit a debitori-
bus, vel quod ex negotiis Domini retinet, poterit doli
replikatione elidi, et ita manente actione negotiorum
gestorum, nec gestor remedio restituitur, nec dominus
alter probare cogat, semel probatum, alter rem suam
recuperet, si qua abest ad. l. divorcio. 35. eode tit. de nego-
tiorum gestis.

Ad legem

De iuratio. 35. eodem

Non minus elegans et singularis est questio, quae 2. loco ex hoc libro à Scabola nro proponitur in l. de iuratio. 35. de negot. gest. et si non ita difficilis habeatur, ac praecedens iam vidistis a gestore qui voluntarium gerit negotium. l. 9. §. praestat de rebus auctoritat. iudicis possid. illud exigi ut gerat bonum et diligentem patrem familias, quasi immiscendo se alienis negotijs, hoc promittere censeat, unde quemadmodum bonus paterfamilias, qui creditores habet et pecuniam sine causa recte facit, suam illis erogando ipsos absoluat, ita et gestor, si qui domini negotijs iudicio imputet, si forte pecunia, et sine culpa sua pereat, quod cum ut verum affirmet Paulus in l. debitor. 13. Vers. nam si hoc. tt. nempe totius pecuniae, quae perijt gestore periculum praestaturum, quod est quod postea proficitur gestatori decem, quae impendit retenturum, nec etiam quae sibi non soluit, domino perierint. = quae de causa etiam hanc pecuniam gestori periculo esse, iam antea recte affirmaverat, deinde cum gestorem ad nobem restituenda cogit cum quinque debita iam iure compensationis minuta, censeantur, difficilis est Paulus, nisi dicas verum esse periculum

Totius pecuniæ me præstaturum propter culpam ad-
missam in eo, quod cum possem mibi et ceteris
creditoribus hereditariis non solum, quo modo, ut nec
conditione ex mutuo nec conti^o iudicio, negotij gesti
vel creditam pecuniã vel impensam consequi po-
sem, ab herede qui postea existat, imo ipse pro heri-
tariis quadraginta recuperandis negotiorum gestorum
actio dabitur, quod si quinquaginta vellim debitare
tinere mihi iure non possum, imo restituere teneor cum
alijs. 40. quia cum mihi debeantur ex stricto iudi-
cio. Mutui, ipso iure non sunt minuta per compensa-
tionem, sed opposita doli exceptione. Et in bonæ fidei iuri-
tut. de actionibus. nec interest quod iam dominus prop-
ter culpam iam agit negotij gesto que est actio bonæ fi-
dei. Et actiones, instit. de actionibus. ut sic ipso iure ad-
mittamus compensationem, nam ego non retinere volo
ex eodem iudicio, sed magis ex iudicio mutui, quod ubi
etiam est, aut so, que utiliter in hereditate impendi
iudicio negotiorum gestorum quod in bonæ fidei debentur
L. 6. §. ult. cum. l. sequenti hoc t. et ideo nihil mi-
rum quod tanquam ipso iure minuta per compensat.
possum retinere ex quo colligitur singula Verba con-
sulti recte convenire cum iuris principijs, ut sic non
sit necesse affirmare cum Antonio Feb. esse glossam ali-
cuius imperiti interpretis in textu irrepisse.

Unde provenit quod si non

Creditor

Creditor sed debitor Domini negotiorum sit gestor, tenetur
 ubi primum potest, et a se exigere et negotijs domini debi-
 tam pecuniam inferre. l. 6. §. ult. hoc. tt. alias quia est
 in culpa. l. 29. §. quod aut. Senatus de petit. hered. l.
 31. mandati. l. tutoribus de fideiussoribus. pot. super debita
 pecunia negotiorum gestor actione sueniri. l. pro cultus. 18.
 hoc. tt. l. 9. §. preterea de peculio. Paulus lib. 1. sentent. li-
 b. 4. §. tutor unde suenit, quod si gestor sine usuris debet
 pecuniam, velati ex stipulatione, vel alio stricto iudicio
 in quo usura non veniunt, nisi super eis nominatum fiat
 interrogatis si a se non exigat iam quasi debitum ex iu-
 dicio negotiorum gestorum incipit esse usurarium. d. l. 6. §.
 ult. vers. et si forte. l. qui sine usuris. 38. hoc. tt. l. et
 in contra. 39. de usuris. l. si mater. C. eodem. Paulus d.
 tt. 4. §. si pecunia et hoc quia iudicium negotiorum est
 bona fidei §. actionum, in l. de actionibus. et sic iudicij
 officio veniunt usura. l. 7. de negotijs gestis, item si ea
 causa fuit obligatus que certo tempore finiebatur velati
 redibit. et dum gerit, quia sibi non redibit tempore
 liberatus est, tunc quasi debitor ex negotio gesto quod
 perpetuum est etiam post tempus exactum pot. sueniri
 si. l. 8. vers. et ideo, l. at qui. 19. vers. sicut huius hoc. tt.
 etiam si gestor penali iudicio tenebatur quod heredem
 non constringit. §. in l. de perpet. et temporal. nec si
 bi soluit quasi iam debitor ex quasi contract. negotio-
 rum heredem suum relinquit obligatum, d. l. 8. in fine

Principij iuncta l. 12. l. 49. de oblig. et actionibus. idg
erit dicendum si cum possim a ceteris creditoribus n
exigit l. 8. in prio iuncta l. 6. §. ult. hoc tt?

Insuper aduertere oportet quasdam esse personas eius conditionis ut à certis
quibusdam quibus obligati sunt non insoludum, sed
in id dumtaxat quod facere possunt suuementer et con
demnanti, quas enumerat Ulpianus in l. sunt perso
nae 17. cum sequenti de re iudicata, Imperator in §.
sunt praeterea instit. de actionibus. inter quos equissi
mum est soluto matrimonio hoc competentie cum
concedi privilegium. l. maritum. 13. l. 15. l. 28. l. si
maritus 43. soluto matrimonio. l. patronus. 17. l.
si cum procuratore. 13. de re iudicata §. item si de
dote instit. de actionibus. id que vel quia reuerentia
debetur, materiali vel unica §. cum autem. C. de rei
uorae act. quod est in causa cur eleganter neget Pom
ponius seruandam ouentionem quam maritus paciui
tur ut insoludum condonnetur, quasi pacto hoc quod
maritali reuerentia seditur: boni moru offendantur
l. alia. 17. §. eleganter soluto matrimonio. l. quia cum ueri
et uorae sit commixta familia, et una domus. l. 1. §.
si uiri ad senatus consultum Silam. l. 1. de act. rer. amo
rarum. l. si rerum. 52. de re iudicata, cuius causa quodam
modi spij reputantur Instum est, ut quemadmodum
alijs sotijs ita et marito hoc exigendi beneficium conce
datur

datur, et haec est illa ratio cur in persona mulieris idem
 observandum affirmat Modestinus in l. non tantum 20
 in fin. de re iudicata. quam iam antea inveniaturat
 Ulpianus in l. ex diverso. 17. §. item. si mulier solu
 to matr. quam cum ignoraret Quac. existimavit lib. 24
 obseru. Cap. 38. et lib. 2. different. Modestini ultima Ver
 ba d. l. non tantum Tribonianus esse non Modestini tunc
 autem facere posse Maritus intelligitur qui dote soluta, ad
 hoc ne egeat, facultates eius partiunt. l. in condemnat.
 152. alias. 173. de regulis iuris. d. §. item, si de dote
 inst. de action.

Si positus finge, quod diuortio
 facto (erat enim permissum l. 12. tabul. l. penult. iur
 Ita supra inscriptione ad. l. Juliam de adulterijs. fiebat
 que. Vel usurpatione, vel diffamatoe, l. remanipat.
 Vel si res suas, sibi habere iubebat maritus aut ad
 mebat clanes.) negotia uxoris gerit non dotalia, sed et
 alia extra dotem, (alia enim si dotalia gerit, non est
 necessarium ut eo nomine negotiorum gest. actione te
 neatur, an dum gerit, facere possit quod nostra lex 32
 requirit expresse) si ergo alia negotia gerit maritus
 gerit raro, an pro dotis exactione negotiorum gestorum uxori
 ria actio competat, recte Scaebola tunc negotiorum gest.
 actionem pro dote concedit mulieri, si maritus dum
 alia negotia gerit facere potuit, nam cum maritus ra
 tione dotis accepta uxori debitor sit, et quia cum posset

a se dotem non exiget, in negotio gesto, culpa reus sit
nihil mirum quod dotis nomine uxori negotiorum gesto
rum iudicis teneatur a Legem d. q. contraria hoc
t. cum alijs. Legatis quod si non tantum habebat
in bonis, ut sibi solvere posset, quia etiam si a se non
exigat cessat culpa, ut et negotiorum gestorum actis, ut ele
gantur Scabola, inquit, in prio nostra legis.

Nec sine fru
ctu est nostra inquisitio imo maximi momenti, su
pponamus, maritum postea patrimonium amisisse, na
tum si negotiorum gestorum actio cessat, ut rei uxoria
maritus pro dote convenitur in illud tantum quod facere
potest convenietur. l. maritum. 13. solut. matrim.
l. Unica q. cum autem. c. rei uxoria act. alias si
dum posset, a se non exiget, plena erit pro dote negotiorum
gestorum actio, hoc est, in solidum convenietur, etiam si
patrimonio amisso, maritus solvendo non sit, quod ele
gantur Scabola considerat in vers. ^{co} sed et postea, quasi
nam non ex contractu dotis, sed ex quasi contractu ne
gotiorum contra maritum actio sit in quo maritus non uti
tur competentia privilegio

Sed cum Divi Sij restitutio hoc
marito concesserit, ut non tantum rei uxoria actione
pro dote convenitur, sed ex alijs quoque contractibus uxo
ri in quantum facere potest, damnaretur. l. non tantum,
20. De re iudicata, cur non et quasi, contractum negotiorum

hoc

Hoc privilegium Scabola extendit, hoc est, eo quia di-
 vi Pij constitutio de qua in d. l. non tantum illorum
 tum contractus respicit qui constante adhuc matrimo-
 nio habiti sunt, non qui soluti, nam in hiis mari-
 tus, iam quasi uxori extraneus in integrum damna-
 tur, q̄ merito in quasi contractu negotiorum, iam divor-
 tio facto celebrato quasi deficiente institutione plenam ne-
 gotiorum gestorum actionem Scabola agnoscit, sed hoc sa-
 tisfacere non videtur, cum hic quasi contractus ex ob-
 latione dotis trahat originem, unde quamvis incipiat
 adhuc soluto matrimonio, adhuc causa, et origo pro-
 ducens obligationis impia debet, non potestas iudi-
 cis negotiorum quemadmodum si maritus solo matrimo-
 nio et contractus celebratur, et constituti actio nascatur
 adhuc tamen maritus uxori in quantum facere po-
 test, condemnatur. quod scriptum est in l. 3. in
 principio de constituta pecunia iuncta l. si quis. 23. de
 donationibus. sed hoc speciale est in constituto, quia
 non esse cum sit pactum nudum, sed iuncta pre-
 cedente obligatione a pretore, ut res accipit. l. 1. de
 constituta pecunia. §. de constituta, ubi notant
 interpretes in l. de actione. unde nihil mirum
 si soluto matrimonio superdote fiat constitutum
 adhuc maritus in quantum facere potest condem-
 netur, quasi cum constituto, causa, et origo prece-
 dentis obligationis, simul concurrat. d. l. 33.

que sic intelligi debet et quasi contractus negotiorum
secundum rigorem iuris civilis cum habet obligandi
unde non est cur causam, et originem precedentis obli-
gationis inspicatur.

Sed quando facere potest maritus
condemnavimus ut in culpa sit, si a se non exi-
git, an si in ipso negotiorum ingressu, si locuplex sit
statim in officio deliquit, si sibi non solvit, recte
Scaevola duplicem bonorum speciem distinguit in ma-
rito, vel enim talia erant, ex quibus solvere statim
poterat, veluti quia sufficientem pecuniam habebat
et hoc casu si a se non exigat, statim in culpa est, et
sic in iudicio negotiorum, etsi postea patrimonium
amittat, veniet in solidum condemnandus, quod
si non in pecunia, sed in alijs bonis facultates suas
habebat maritus, que necessario prius detrahenda
erant ad pecuniam redigendam, ut ex ea sibi satisfac-
ceret, tunc si non illico sibi solvit non est in culpa, imo
arbitrio iudicis preterire debet aliquod temporis quo
cessare videatur, hoc est in quo posset res suas detrahere, quo
elapso iam cessare sua culpa videtur a solutione et ex
tunc negotiorum gest. actione tenebitur, unde si eveni-
at quod per id tempus quo agit de rebus suis detrahens
dis patrimonium amiserit, cum adhuc in eo quod sibi non
soluerit, culpam non contraxerit, negotiorum gestorum ac-
tione, non poterit suaveri, quemadmodum non conveni-

ret

Jur, si tunc facere non possit maritus. imo conventus rei
 uxoris actione privilegio suo utetur.

Hac recte si ponamus
 maritum amittere patrimonium, sed si locuplex propona-
 tur, cur tunc negotiorum gestarum actione inducimus, quemad-
 modum nec inducitur, si debitor, qui sibi non solvit locuplex
 sit in vers. ceterum non de legi, sed in vers. ceterum, quia
 nullius momenti est actio negotiorum, cum omnia precedenti
 obligatione vindicaretur, non inducitur, at in nostro casu,
 periculum est, quod maritus facere desinat. quo casu nisi
 a principio inducamus negotiorum gestarum actionem non in so-
 lidum sed in quantum facere potest, sumentur, unde
 maximi momenti est, quod etiam si facere potest ma-
 ritus negotiorum gestarum actionem inducamus, ut si forte
 patrimonium amittat in solidum teneatur, nec mirum
 quod adventitius casus bonorum mariti hic computetur
 cum hoc intrinsicum sit, ad actionem negotiorum ges-
 tarum inducendam, licet alius cum d. interesse
 agitur, vel danda seruo libertate ab eo qui solvendo
 erat, quasi quod his actionibus extrinsecum. Vanum timo-
 ris Timatio reputetur in l. 13. de re iudic. l. 6. qui
 et a quibus.

Ad §. illum autem, Fuitus legis

de negotijs gest.

11
Constat ex supra dictis maritum qui cum posset do-
tom a se non exigat, negotiorum gestor actione teneri
quemadmodum quilibet alius debitor qui debitam pe-
cuniam domini rationibus non intulit: at si bona-
mus gestorem pignoris debitorem, cuius causa pecuni-
am domino crediderat, non statim ad redendum pignus
istud obligavimus, sed tunc si cum pecunia ei debeatur
in negotio sit, quod sibi posset exolvere, quo casu et si
sibi non solvat, si tamen potuit, quia culpa interven-
niente perinde ad redendum pignus obtrahitur
negotiorum gestor iudicio, ac si sibi voluisset, at si in
rebus non est pecunia, cur ad redendum pignus tene-
bitur sui imputari non potest, quod si non absolvat
l. 9. §. sicut. de administratione tutorum.

Pariter dicendum
si debitor mancipij morbosus ad negotia emptoris accessit
nec mancipium in rebus invenit, quod sibi posset re-
dibere. vel si inveniit, non accessiones quae eius nomi-
na habita sunt, veluti peculium non pretium quod si
ibi illud satisfaceret, quod deterior servus venditur, a-
ppud emptorem factus esset non partus, non acquisitio-
nes servus venditi, veluti mercedes, fructus, legatum,
hereditas, et alia de quibus in l. 23. cum alijs de edi-
licio edicto, nam cum haec omnia gravis emptori ven-
ditorem prestare, ut pretium consequeretur iuberent
aediles. l. 1. vincta. l. 25. §. ultimo. l. illud 29.

l. 57.

L. 57. de edilit. edicto, secundum legem facit gestor
 qui cum hac in negotijs non inuenit nec ab emptore
 iam receperat, seruum, sibi non redibunt nec pretium
 in res domini conuertit, quare eo nomine deficient cul
 pa negotiorum gestorum actio cessat, imo elapsis sex mensi
 bus intra quos intentatur L. 28. L. cum sex. de edil. edic.
 redhibitoria peribit, ut optime Scabola affirmat in
 Vers. sed nec redhibitoria, aliud si seruum cum accessio
 nibus, et alijs supradictis inuenit, nec sibi redibunt, ne
 tunc etiam post tempus exactum negotiorum gestorum teneb?
 tur. L. 8. Vers. et ideo. L. 19. Vers. sicut hoc tt.

Sed haec omnia eo
 dicta accipienda sunt quia plus est in actione negationis
 quam in actione antiqua, sed si antiqua actio tantum
 habeat quantum actio negotiorum, veluti, quia ex
 causa perpetuae obligationis similiter descendebat, etiam si
 debitor ita locuplex proponatur, ut quale potuerit exigere
 non est cur ad hoc attendamus causa inducendi negotio
 rum gestorum actionem, quia cum eodem modo gestor
 ex antiqua actione condemnatur inutilis esset huiusmodi
 inquiritis, nisi antiqua actio erat stricti iuris in qua
 non veniunt usuraria quia tunc ratio usurarum,
 quarellam mouet, ut actionem negotiorum gesto
 rum inducamus ut ubi ex tunc debitum incipiat
 esse usurarium. L. 6. §. ult. L. 7. L. qui si re
 38. hoc tt.

Unde provenit quod si ille
qui ex causa perpetua obligationis pupillo tenebatur
ipso postea tutor datus non sibi solvit semper tutela actio-
nem inducimus quia cum pro tutela actione sit a iure
tacita hypotheca l. pro officio. Cod. de admistrat. tu-
torum. l. 19. §. 1. de rebus aucthor. iud. possid. l. 9. §. si pa-
ter familias. in fin. de admistrat. tut. semper inter-
est ex prioris obligatione solvi, ut tutela actioni debe-
atur quod si non solvatur quia ex tutoris culpa sit, cum
huius debiti nomine actioni tutela invenietur, nec hanc
Scaebola veritate intendit illo modo improbare Ulpianus
in d. §. si pater famil. vers. ego, ibi si facultatibus Sibi
et ut faber existimat cum ibi longe diversa species
proponitur in qua nec pupillo tutor debitor proponitur
sed quidam extraneo, nec quid quid adhuc pupillo
interest quantum sit fideiussor, si tutor locuplex sit, cum
possit solvere aliud, si tutor qui debitor erat principa-
li facultatibus Sibi incipiat, quia tunc iam pupi-
llo interest, ut actione tutela sibi debeat
ut si tanquam fideiussor solvit si non ex bonis
tutoris quia inopia solvendo non est, saltem ut
ex auctoritate fideiussorum ceteris prior recuperet

Ad l. respiciendum. §. de

Rebus creditis si certus petatur.

His verbis, quae ex Scabola no. l. 1. quaestionum in hac lege, referunt, intendit Tribonianus. nos ad hoc dente P. P. differe applicare, quia P. P. asserbat non suspendi stipulationem cuius conditio impens, vel praeteri-
tu tempus confertur: ut si despiciamus an adaequata ratio praecedentis decisionis nostra lege contineatur, necesse est antecedentem prius examinemus:

Cum Conditio
nisi vera, et propria natura sit indubium futurum
eventum dispositionem conferre, ut in l. itaque 39
hoc tit. et in l. si ita stipulatus fuero. 120. de V. O.
fatetur P. P. iam vera conditio nisi proprium sit intem-
pus advenientis casus, et suspendere et differre obligat.
Et sub additione, instit. de verbor. oblig. sed hoc itum tan-
tum conditio nisi, quae Legatis adijcitur, peculiare videtur
Cum pendente conditione. nec creditor, sit Legatarius
nec sibi interim quid quid debeatur, l. is qui. 42.
de oblig. et actionib. l. in fraudem 27. qui et a qui-
bus. l. Legata. 41. de condit. et demonstrat. at con-
ditio quae stipulationis vel alij cuiuslibet contractus adij-
citur, nec suspendere videtur, nec morari obligat.
cum ex presenti vires accipiat. l. usus fructus 26. de
stipulat. servoz, et creditor sub conditione interim
Creditor appellatur, in d. l. is cui. et d. l. in fraudem

L. conditionales § 4. de verborum significat. sed non
quae sub conditione stipulatio sit statim vires acci-
pere affirmet. d. l. ususfructus, non quia sub conditio-
ne debetur interim creditor appellatur. ex istis condi-
tione pendente, iam contractus obligationis esse cum hoc
neget Iustinianus in d. §. sub conditione, sed quia ob-
stantes sub conditione iam ab initio alter alterius fide
sequitur, ita ut iam non liceat altero invito a contra-
ctu recedere, haec sunt vires, quas stipulationis conditio-
nalis ab initio habere fatetur. d. l. ususfructus, haec de
causa creditor sub conditione interim creditor dicitur
in Iuris allegatis, non quod obligatio conditionalis
iam obligatio sit, ut fatetur Paulus. in d. l. ususfructus
& quantum, quae sic intelligi debet, sed quia propter § 3.
quae est debitum iri, iam ab initio mutua fide sunt
obstantis ad legati conditiones cum a sola voluntate
testantis pendeant, quae de ambulatoria est ad mortem,
non est cur initium consideremus, sed tempus ad im-
plete conditionis, unde nec Legatum vires accipit ex pro-
senti, nec interim Legatarius creditor dicitur.

Cum ergo obli-
gationem conditionalem, etiam ex contractu interim
obligationem esse affirmetur, recte inde constitutus est, cre-
ditorem sub conditione, veluti si Titius consul factus
fuerit pendente conditione ex contractu, agere non potest
L. certi conditio §. l. pecuniam. 36. hoc tit. l. bobem § 3.

§. sub conditione, de edilitio edicto, non quasi male agat
 ut quibusdam videtur. L. unica, in fine, q^{do} dies usus
 fructus Legati ced. L. non solum. 7. §. Ult. de Lincrat. Lega
 ta. §. penult. instit de acceptilat. sed quasi deficiente
 actione nihil agat. L. conditionale. §. 4. d. Verborum sig
 nificatione. D. L. Ususfructus in fin. ut ex dicta L. certi
 conditio optime notat. Accursius. Verbo non potens.

Hac cum Stipu
 latione sub propria conditione facta, ita vident recte
 Pomponius in L. cum ad presens. 37. hoc tt. aliud di
 finiebat in ea, cuius conditio in presens. L. preteritum
 tempus. confertur veluti si Rex Partor vimat se Titius
 Consul factus fuit, nam cum hac adiectio non indu
 bium futurum eventum Stipulationem conferat, sed
 magis incertum, non vera conditio est, sed figura con
 ditio nis, unde nec suspendit, nec differt Stipulatio
 sed si vera est adiectio, statim tenet Stipulatio, si
 autem falsa statim obligationem infirmit. L. condi
 tiones. 50. L. si ita Stipulatus. 120. d. V. O. §. condi
 tiones instit. eod. hinc quia si quis instituitur, sub
 conditione de presenti, L. preterito, vel statim valet
 institutio, si vera est adiectio. L. non potest esse ha
 res, si non sit: eleganter affirmat Pomponius in L. cu
 m. 2. 16. de injusto rupto, vera existente conditione
 statim rumpi prius testamentum, vel non rumpi, si
 falsa proponatur, quasi ex cotestam. non sit heres, qui

quæ posset adiri hereditate, quod ad infirmandum præ
us iudicium videtur factum omnino necessarium est. L.
2. eod. tit. & posteriori, quibus modis tunc infirmantur
hinc quantum nullum sit tit. patris, si filium in potestate
sub ea conditione instituit, que non sit in eius potesta
te. L. g. de hered. instit. I. si pater. C. de inst. et sub
stit. I. filius à patre de libert. et posth. nisi pendente
conditione pater decedat, filius præteritus se inveniat
9. L. inter cetera: d. Liber. et posth. recte tamen sub
ea conditione instituitur, que in præsens. I. præteritum
tempus confertur: I. institutio talis. §. ult. ff. de edi
tione inst. quia nulla est conditio que in præteritum
tempus concipitur, imò si impleta est, et pure insti
tutus est, aut si non est, nec hæres institutus est, et
elegantè Ulpianus loquitur in L. 3. §. si patronus
de bonis libertorum, idem in posthumis sub conditio
ne instituto dicendum est, si prius quam nascatur
conditio præterit. I. cum posthumus. §. de liberis
et Posthumis.

Hinc etsi obtinuerit
Impossibiles conditiones tit. adscriptas & nulli ha
berè. I. obtinuit cum Vulgatis. detondit. et demonst.
illud ad conditiones impossibiles infuturum conceptas
referri oportet, nam ad eas que in præsens vel præ
teritum tempus referuntur nec d. evincit. I. si Ma
ria. §. de heredibus inst. nam Verbu Verunt

de

De quo in tunc quid quid reluctetur Accus. non pre
 sens tempus respicit, sed futurum, quemadmodum
 in L. multa §. 1. de condition. et demonst. quod
 subtiliter ex Verbo cum supervenisset cum Cume
 no notat Acosta .1. select. c. 11. nec ignoravit Cu
 iacius in d. L. cum in 2. Unde etiam tentari po
 test actus legitimus, qui p̄dici, et conditionis adije
 ctione viciantur L. actus. 77. de regul. iuris. aditione
 de presenti admittere, quasi si conditio adimpleta est
 pura sit obligatio x. d. L. 3. §. si patronus de bonis
 liber. quamvis enim nullam esse adjectionem, qua hares
 ita addit hereditate si solvendo est, fateatur Africanus
 in L. cum qua. 11. §. ult. de acquir. hered. hoc non exco
 puenit, quod actus legitimus sit ut Vulgo putant
 interpretes, sed magis quia adjectio hereditatis, animi
 destinatio fit. L. 19. cum alijs de acquirend. heredit. fir
 ma et certa esse debet. L. in totum 76. de regul. iuris.
 qualis non est qua sub illa adjectione concipitur.

Hec si contrahentes
 sciant tenere conditionem cum quo ad ipsos iam obliga
 tio sit, ut peti possit, quod si ignorent, ad hoc tenere
 stipulatione fatetur P. in d. L. cum ad praesens vers.
 quamvis in d. L. si ita stipulatur. 120. idque ex elegan
 ti ratione, que in nra L. respiciendum ex Scabola
 continetur, qua non statuentur ignorantiam vel scien
 tiam, sed quantum in natura hominum possit solvi

Inspicendum, utendū recte in natura hominū
desit Scabola, nam si hominem captum scientia
excedat quantum in natura rerum habeat certitu-
dinem magis inscientiam nrām quam res natu-
ram in qua omnia certa sunt, si futura utique
fierent inspicendam admittit Paulus in l. sed et si
restituatur. 28. §. ult. et Iudic. unde nec filio matris
pregnante ex qua in rerum natura certum est unum
tantum nasciturum interim ut à debitoribus par-
te dimidiam crediti petere possit, pendente posthu-
morum natiuitate scedi, sed quartam partem quod
prudenter iuris, aut soris mediētate quamdam re-
quirit. Statuisse ipse fatetur in l. 3. si pars hered. pet.
ex ratione legi. 75. in prio de rebus dubi. ita tamen
ut augmentum recipiat, et diminutionem ex ca-
su postea eueniente. l. 4. eod. tit. quod si interim plus
quam quartam partem petat eam ex qua in rerum
natura heres est pro numero liberorum qui nasci possit
propter penas plus petentium iam nunc amittere recte
probat Iulianus in l. si pater 36. de solut. quod op-
time in filio emancipato pcedit, cuius scientiam ut
possit hereditatem adire inspicimus. l. ventre. §. 4.
de acquir. hered. et in suo herede, quia etiam igno-
rans heres fit, non in scientiam nostram, sed rerum
naturam intuemur, unde si unus nasciturus est, recte
interim mediētate competet. l. cum quidam. 36. §. cum
hered.

Heredem de acquirend. hered. si autem nullus, iam
 nunc ex auct. heredes est, et si pendente posthumina
 tuitate decedat ad heredem suum transmittit. Illud
 §. si pars hereditatis petatur. l. 3. §. et autem tran-
 sactam de iur. et legitimi, quod non est in filio eman-
 cipato d. l. ventre.

Quibus notari potest
 Tribon. qui in §. conditiones, in l. de V. o. cum hanc
 Scabola ratione explicaret non hominum natura
 intuendam, sed qua rerum naturam sunt certa
 inspicendum dixit, quasi nihil intersit, an in ho-
 minum, an in rerum natura, scientia sit, cum ta-
 men contrarium et verum fateatur Paulus in d. l.
 sed etsi. §. ult. et iura allegata, unde ut ratio sue
 riat rerum, sed hominum in d. §. conditiones
 respondendum existimo, etsi nemo ad huc obserba-
 verit nisi rerum natura pro eodem, atque homi-
 num natura violenter explicetur.

Eo huius iam stat
 quod si in praesens vel praeteritum conditio confertur
 iam tenere stipulationem, etsi contractentes igno-
 rent veram esse conditionem, sed ut in iura lege res-
 picendum, intendere videtur Scabola, eum non
 deberi, sed debitum iri fateatur, quae verba sunt de
 futuro, et non dum contractam obligationem explicant
 §. ex conditionali in l. de V. o. quod cum I. P.

explicans adverteret Cuiacius Verba hæc, ita accipiebat; quasi vellent debitum iri; Statim ut sic verba hæc sint de presenti non de futuro, ego cum viderem hanc rationem, quæ hæc Lege continetur illi tantum causa applicari, quo conditione tenere ignorant contrahentes, quo casu semper suspenditur petitio, quousque adveniat notitia. Verba hæc: debitum iri, non ad obligationem, sed ad petitionem referebant, quasi vellent Scabola si debet si quodam modo stipulatione sub conditione de presenti, quam veram esse ignorant contrahentes, cum interim peti non possit, sed cognita veritate tunc deberi. quia tunc et obligatio est et ex ea petitio

Ad. l. m. quod maior. 19.

ff. ad municipalem

Probat ex hoc libro nostro questio quæ in l. quod maior ad municipalem continetur, in qua Scabola docet se eo habere, ac si omnes egerint, quod maior pars Cuius efficit regula iuris est, quam nunc explicare intendimus quæ etiam ex Ulpiano refertur in l. aliud 160 § 2e fertur de regulis iuris non tam civili quam canonico iure recepta

uria et si quando immunitatem significet

ficet, ut in cap. si quis sacerdotem. c. Statuimus
 .11. q. 1. aliquando locum, quo publica cura geritur
 teste Febo Pompeo, quo modo accipit in l. 38. & Ju
 dices de penis, hic tantum et in l. 3. quod cuiusque
 Universitatis illam municipium partem designat
 cuius rebus Reipub. cura expeditur. l. 2. in pro de ori
 gine iuris; Unde decuriones dicti parte illa populi con
 cilij publica gratia conscripta. l. 239. & decuriones. de
 Verborum significatione; hinc curia civitatum dari pro
 eo quod decurionem creati dixit Imperator in §. ult.
 instit. de nupt. et in §. quibus, ubi Theophilus instit.
 de heredit. qua ab intestato, unde constat de illo tan
 tum testamento agere Scabola in hac lege, qui
 propter Reipub. curam expeditur, in quo si decuri
 onum desidentes sunt sententia maioris partis iudi
 tis standum per unde Statum est, ac si omnes egerint
 quasi maioris partis concordia tantum collegium repre
 sentetur, ne si singulorum concordia requiratur frequenter
 negotia sine exitu futura sint, propter naturalem ho
 minum addiscentium facilitatem. l. item si 27. §.
 principaliter de receptis arbitris. l. 1. de libert. Univers.
 l. quia poterat. 7. §. ad S. C. Trebell. qua regula iure
 etiam canonicis recepta est, siue de ecclesiarum utili
 tate agatur. c. 1. de his qua fiunt a maiori parte
 C. auth. hoc ius receptum. C. de sacros. eccles. siue de
 ordinat. c. ex ore eode tit. c. 1. c. episcopus. 65. dist.

c. Licet. 6. in fine. c. coram. 35. c. in genesi. 35. c. eade-
ria. 97. et saepe alibi de electione.

Hinc quoties omni-
um de collegio vel communitate consensus requiritur
ut in l. 7. in fin. C. de omni agro deserto Lib. 11. ten-
tari potest maioris partis subscriptioni suppleri, ut in l.
Vbi. 19. de tutor. et curator. l. penult. C. de pred. decu-
rionum. Lib. 10. l. ult. C. de bendend. reb. civit. Lib.
11. quasi maiori parte omnium consensus explicetur
ita tamen si non contrarius Lex disponat, nam si con-
cordem omnium sententiam, seu ut melius loquar
nullo reluctante requirat ut in novela. 15. §. ult. in
fin. c. cupientes. 16. §. ad haec. c. ubi periculum. 3. §.
1. Vers. idem quoque Cardinales. de elect. in 6. maio-
ri partis non sufficit auctoritas, quemadmodum
si pro electione duarum partium requiratur consensus
ut in electione Pontificii statutum est in c. Licet. 6.
de electe et recte ex ratione de qua ibi Lex in Vers.
ex hoc tt. cui male abbatum electio aggregatur, qua-
si haec non nisi duarum partium consensu expedi-
atur ex decisione cap. ut in dignitatibus. 43. §. 1.
de electione in 6. cum ibi duarum partium consensus
non ut procedat electio requiritur quae maiori p. expe-
ditur d. §. 1. Vers. si vero. in fine, sed nec in modum,
accusationis, vel denuntiationis aliquid contra ipsam
possint deservientes opponere, ut a dignitate adeptam

Afficiatur

Deficiatur, quod facile ex serie textus iuncto verum
 num colligi potest. Hinc ut si senio et valetudini cor
 porali impeditus episcopus de assensu maioris partis capit
 duos possit accipere coadiutores ipso tamen dementi si
 capitulum eligat, maior pars non sufficiet, nisi duo
 concordis reperiatur, quia Lex que potest ex causa hoc
 expresse requirit in c. unico, §. si vero de clerice egroto. in d.

Unde iam evidenter
 colligitur, quantum ad ecclesiarum utilitati abrit, si
 in negotijs, que vel a capitulo, vel a collegio expediun
 tur, Lex hac curia non observetur, nam si concordia
 omnium requiratur, sine dubio carebunt negotia ex
 ratione assignata, si non autem minoris partis stetur
 iudicio, non ita veritas invenietur, c. de gg. 20. dist.

Unde merito in c. 1. de his que si a maiori parte
 Capituli illa Lugdunensis ecclesie improbatum consue
 tudo, que singulos canonicos iurare, cogebat, si est tan
 tum servaturum, que concordia capitularium s. essent
 statuta, quasi utilitatem ecclesie offenderent, in eo
 quod negotiorum exitum impediret, ex quo nec iuramen
 tum servatur, quasi non licitum, et honestum, sed
 illicitum, et per versum, qua de causa periurium
 Vocatur in hoc textu, et in cap. sicut nostris. 27. de
 iure iurando, quo pacto, etsi non proprie talia appe
 llantur iuramenta quibus aliquis ex tribus motibus
 deficit. cap. 2. 22. q. 5.

Sed quo modo maiorem
partem numeravimus, an respectu omnium de Coll.
etiam absentium, an presentium in civitate, sed non
in curia, an illos tantum, qui adsunt in Curia,
advertente nunquam computandos absentes, imo nec
presentes, in civitate, si vocati ad Curiam, ^{non} veniant
cum collegium illi soli representent, qui in loco di-
putato congregantur, ex elegantiori ratione Pontifici
in c. in genesi. 55. Vers. nec etiam de elect. sed cum
Lex non quolibet numero presentium contenta sit, sed
ad minus duarum partium, exigat presentiam, et
totum Collegium vult representari. L. nominationum
46. C. de decurionib. Lib. 10. L. ult. C. de Vendend. reb.
civitatis Lib. 11. L. nulli. L. plane quod cuius que Uni-
versitatis. L. 3. de decretis, ab ordine faciendum, qui est
legitimus numerus, quem ad decreti validationem
Consultus requirit in L. 2. eod. tit. iam intelligitur
maior, nec respectu absentium, nec absentium
in urbe, sed illos tantum qui adsunt in curia
numerandam cum hi soli toties curia iustar exhibe-
ant. d. L. non in actionum. 46. et haec est ratio cur
maior pars Curia Schola dicit, quasi velit maio-
rem partem non respectu omnium, sed illos tantum
qui adsunt in curia computandam, nec aliud vult
d. L. 4. quod cuius que Universitatis, cum non ut con-
sentiant, sed ut assistant due partes requirit, quam
vis.

Quamvis enim verum sit quod ea que inireti possumus et absentibus. l. 26. de regul. iuric, hic tamen aliud observatur, quia duarum partium presentiam non ut concordent, sed ut melius diluerent Lex requirat. c. prudentiam. 25. de officio delegat.

Sed sufficiet hanc partem maiorem esse respectu minorum? pone: ex nobem Regentibus duos in unum, tres in alium, quatuor in tertium consensisse, erit ne rata Electio, quae maiori p. Expediatur negant Pontificis in c. ecclesia 48. c. humana, 50. c. in Pomeri. 55. de elect. quia hae et si maior respectu minorum, non tamen est maior pars presentium quod Lex requirit, hae ita si contrarium n. disponat ut in l. maiore. 156. d. v. signif. Clementina exhibet 8. de mun. Veri: et si quidem eode. tit. cap. 3. de iure Patronatus.

Haec cum ita sint difficultis est valde decanis Pontificis unc. cum in iure peritus. 33. de elect. in quo cum mortuo decano capitulum compromitteret in septem ex ipsis Canonis ut illum quem ex se, vel ex alijs de gremio ipsius ecclesie omnes pariter, l. maior pars ipsorum nominaret idem capitulum reciperet in decanum, et cum unus ex septem attribus ipsorum, alius vero qui non erat de numero eorum attribus alijs essent nominati ratam habet Ex Electione illius quidem numero septemnali attribus

eorum dicitur nominatus et sic quem ^{non} maiori sed
aquali parte expeditur, quod si dicas electi consen-
su quem in fine capituli de requirit, maiorem par-
tem fieri: adverte electi personam in numero eligen-
tium non computari, ut colligitur manifeste ex cap.
Cumana, 50. ubi notat gl. Ibo ad maiorem de ele-
ctione, idque ne alias ex inordinato ipsius processu pro-
dure videatur electus ipsius consensu, maior pars non
efficietur, praesertim cum tunc dicat ipsum electioni
iam desefacta consensisse, qua facta electio, non nisi
aquali numero fuit expedita, sed haec recte procedunt
in electione facta per scrutinium, in qua nec electi per-
sona in numero eligentium computatur, d. c. Cumana,
nec quis electioni sua absque nota annuntiationis po-
test consentire, nam cum in hac vota eligentium
secrete et sigillatim exquirantur. c. quia propter
.42. de elect. non potest non annuntiatione notari, qui
cum nesciret se ab alijs electi, ipse tamen se ipsum
nominavit, nec ex postfacto, si velit, potest electio-
ni consentire cum publicato scrutinio, hoc amplius
non admittatur, c. audistis. 29. c. ecclesia, 57. Vers.
dicebatur de electione, at in electione facta per com-
promissum de qua agitur in hoc texu, aliud observa-
tur cum in hac nec compromissarius proprio nomine
eligat, sed compromittentium, nec secrete vota exqui-
rantur, unde nec pugnat quod quis se eligat cum

non

non proprio nomine faciat, nec quod electioni deservata
 consentiat, potest annuitus reputari, qui non secli
 git, sed votis eligentium praestitit consensum, qui recte
 ex post facto potuit intervenire, cum in hac electione
 certo tempore non requiratur ex quo pars maior efficietur
 quod necessarium est ad electionem.

Sed propter maiorem
 partem amplius Lex canonica requirit quod sanior
 sit ut in d. c. l. c. ult. de his que fiunt a maiori p
 Capituli. cap. ea nascitur, de his que fiunt a prelato
 cap. quia propter. 42. cap. ecclesia. 57. de elect. est au
 tem sanior pars in qua, vel scilicet maior, vel maiora
 merita aut dignitas eligentium reperitur. cap. in Gene
 si. 55. Vers. nec plane. d. elect. c. 3. de his que fiunt
 a maiori p. capituli, cap. in nostra detestibus, idque pru
 denter satis exigunt Pontifices cum in collegiis et capi
 tulis ecclesiasticis frequenter res magni momenti agi
 tentur, unde non sufficit, quod sint multi numero
 sacerdotes, si sint pauci opere. cap. multi. 40. dist.
 Hinc nec maior pars prevaleret, si non sit sanior
 nec sanior, si non sit maior, cap. ecclesia 57. de elect.
 cum hac duo copulative requirantur. Unde qui regu
 lis Pontificum fiunt electiones calculis fieri non posse
 existimo, cum hoc modo, si maior sanior tamen pars
 non explicetur quod si secreto expediuntur, que per scru
 tinium fiunt electiones, d. c. quia propter, hoc idem

Importat, atque per depositiones secretas, in quibus
dignitas et calus eligentium recte potest declarari, sed
iure canonico casus reperiuntur in quibus, et si non sa-
nior pars, maior tamen vincit ut in Clem^o. excusit
§. demum. Vers^o. et siquidem de Verb. sign. cap. sig^o
9. cap. in demeritatibus. q. 5. §. 1. Vers. ut autem de elect^o.
in 6. hoc cum serie nimis Statuta Bartholus agnoscat
et etiam de iure civili admittenda existimavit, sed
falso cum solo numero, non qualitate Lex civilis con-
tentavit, ut in nra Lege. quod maior et alij allegatis
facit illud Symatthi. Hoc est Lex Curie ut maioris
apud me numeri antestet autoritas Plinij Junioris
numerandum sententia non ponderandum Libij
maior pars meliora vincit.

Hinc quia Ius Pontificy
semper rationi intendit, nec minorem partem victam
sine remedio relinquit, nam si hereditate ritatur et
quod rationabiliter facta electioni, etiam si a maiori
et saniori parte obijciat, poterit via appellationis
electionem factam suspendere, et ad superiorem de-
voluere cap. 1. Vers^o. quo circa, de his que fiunt a ma-
iori parte. c. imo si non faciat, peccat in eo quod cum
possit damnum ex irrationabili electione non impedi-
rit, quare tenebitur ad restitutionem, quod erudit^o
notat Nauarr. in manual. c. 17. n. 21. Vers. ex qui-
bus. Frater Ludovicus in instructorio concordie. l. f.

C. 98. et 100. Vers. at de consensu. Soletanus de res-
titut. lib. 8. c. 4. à n. 33. quod si quid rationabile non
proponat, etiam si appellet non audietur quasi electio
maiori, et vaniori. De appellatione remota sit omnia
quod colligitur, ex d. Vers. quo circa, unde si agere ve-
lit supplicationis remedium erit necessarium.

Sed cum ratio assignata in illis tantum rationibus concludat, qui publi-
cam respiciunt utilitatem iam fit consequens a leud.
dicendum si de singulorum iure agatur, nam tunc
maiori partis, sed omnium consensum desideravimus
idque cum singulorum ius minuetur, necessarium erit
exquirere, an consentiant. L. 8. l. 10. de aqua publi-
ca arcenda, iuncta regula legis id quod nunc de reg.
iuris l. ult. de nat. rest. l. 4. C. de servitute, et aqua
quo pacto de iure canonico, intelliguntur. cap. nullus
54 dist. cap. 1. 66. dist. c. licet. 8. q. 2. de iure civi-
li l. 1. §. penult. Vers. denunciari d. ventre inspic-
endo l. 39. d. adoption. l. 30. §. quoties quum, et agg.
l. finali C. d. author. prestanda q. cum pro regula Cel-
sus observaret in l. perfundum. de servit. rustic. no-
tavit ad id in illis actionibus in quibus separatim
licet consentire iterum dum possemus advenit consen-
sus reliquos contravenire non posse.

Hinc quod omnia
tangit ab omnibus debere approbari dicit regula, quod

omnes in 6. quia vox in electione singulorum presentibus
compellit si compromittere vellent omnium voluntas
necessaria erit, nec maiori parti sufficit, e. quia pro
ter. 42. Vers. vel saltem, ibi. vice omnium de elect.
hinc in re communis quid privatos respicit potius esse
causam prohibentis iure statutum est cap. 1. 33. 95.
L. parietem. 7. L. in re commune. 25. L. sed etsi. 26. 54.
de servit. Urbanorum. L. 11. si servitus unum dicitur
L. Sabinnus. 28. commun. debendum. regul. in re commun.
56. in 6. ita hinc ut qui prohibet diu censu suo damnum
impediat sed si non damnum sed utilitatem
rei communis necessariam prohibeat. pone ad eas commu-
nes vicium facere, quas socius, ut reficiat demolliri in-
tendit, tunc vel reficere potest. L. si adibus. 32. de dam-
no infecto. L. cum duobus. 5. item res probat pro socio. L. 4.
C. de edificijs privat, L. si prohibeatur. agere poterit com-
muni divid. ut hoc sibi liceat per prelorem, aut inter-
dicto uti possidetis, quasi in possessione sua imputetur
qui iuri suo uti prohibetur. L. si adis. 12. omni di-
videndum, idem si rei communis ius non ledatur, ut in
L. quidam. 12. 5. ult. L. si tutela. 8. in fin. de servit.
Urbanorum

Unde iam intelligitur quod
si per iudicium alios respiciat, non ipsi qui agunt, hanc
regulam non observari, sed maiori parti, standum, po-
ne tribus iudicijs vel arbitrijs causam committam, an

Ne cum Iudicio singulari competat concordem
 omnium sententiam desideramus? minime. quia
 non de Iudicio per Iudicium agitur, sed litigantium. In
 oportet consentire, sed habetur de sententia l. 39.
 In sed si de re iudicata. l. item si unus. l. 7. §. ult. ali
 as. l. si inter de receptis arbitrii c. ult. de arbitrii, in
 6. quod et lege Regia Portugali expressum est. Lib. 2.
 tit. 1. §. 9. et haec est ratio cur et si per patronatus singulos
 respiciat, non singulorum desideratur assensus, sed plu
 rimorum c. 3. de iure patronatus, quasi principaliter non
 de ipsorum damno agatur, sed de ecclesiarum utilitate quae
 expedit magis idoneos presentari, quod recte per maio
 rem partem fieri potest, et si specialiter in presentatione
 hoc statutum est quidam existimant, ne dum omni
 um expectatur assensus. ecclesia maneat viduata.

Sed si haec vera sunt

non Iusto iure procedit Hispani decisio in l. 7. §. ult.
 Veri hodie de pactis, ubi cum de singulorum creditorum
 per iudicio agatur, nempe de remittenda quota sibi de
 bita singulorum consensui non desideratur, sed maio
 ris partis sequitur voluntas, sed hoc Div. Marc. res
 cripsit. l. 8. in fin. l. 10. eodem tit. si contra Iuris rigorem
 non contra aequitate unquam enim existimabat ma
 ior pars creditorum grave damnum incurreret ex di con
 sensu minoris, quae forte temerarie et vine causa pote
 rat contrahi; igitur statuit ut creditoribus coactis

in unum circa quotam remittendam heredes debito
quod sibi defunctus tenebatur ut sic invitetur ad eam
hereditatem, vel si immiscendum si inter ipsos non be-
ne conveniat. Prætor assuebat ne quid minus rationa-
biliter fiat, ex decreto suo, si videret expedire maiori
partis sequatur voluntatem, nam cum hæc semper
faciant, non numerus, sed quorum magis interest. L. 7. §. 8.
eod. tit. sanius sequetur Concilium pro quo presumi-
tur decreto prætoris interveniente, quod et iure Iurista-
no sequendum exprimit. ordinam. Lib. 3. tit. 7. §. 8.
quo etiam pacto intelligitur. L. si precedente. §. 4. §. 1.
mandati. L. ult. de reb. auctorit. Iudicis possid. quam
etiam ratione sequendam duxit Justinianus in L.
Ult. C. qui bonis cedere si dissentiant creditores, unde
bitori concedant dilatione quinquenij quam postula-
bat, an magis admittant cessionem bonorum quam of-
fert ordinam. Lib. 4. tit. 7. §. 3.

Et eadem ex dictis di-
ficile agnosces pontificis decretum. in c. ult. de his que
sunt à maiori parte, nisi dicatur in eo tunc non agi de infir-
mando singulis canonicis perinditi, in eo quod sibi pars
reddituum auferatur, quia cum hoc necessarium esset
ad fabricam et reparationem ecclesie, quæ ad hoc bona
non habebat, nihil aliud exprimitur quam quod ipsi
de iure facere tenebantur, c. ea de his de eccl. edific.
maiori autem et saniori partis capituli concordia necess
est

est, vel ad Statuti validationem cap. cum omnes de cons-
titut. vel ut iusta reputetur necessitas que maiori parte
definitur.

Uti aduerto. posse socium in victu cate-
ri in omne sepulcrum mortuum inferre. l. 6. §. penult
de resq. diuis. l. 6. §. si quis omni diuidund. §. religi-
osum instit. de rerum diuis. idque vel quia sepulcrum
hoc de causa paratum est, vel quia ab initio, ut id li-
ceret, fuerit. Unde postea non inre prohibetur, at in-
fundum omnem minime. d. §. religiosum, nisi exci-
pias carum. l. sunt persona de religio. et sumt. idq.
ex ratione quam I. D. ^{tu} sati ibi affert.

Tractatus Secundus ad Lib. 7.³

Questionum Scabola

Sub quo explicantur. l. 7. de inoffi-

cioso. tit. l. ult. de religio. et sumpt. fun

l. 4. l. 6. ad Senat. Iust. Macedon. l. 5.

de pecul. l. 22. de compensat. l. 23. §. si

duo. de acquir. rer. domin. l. 25. §. si

duos de usuf. l. 69. de emict. l. 43.

Soluto matrimonio

Ad Legem. qui. de inofficioso. 20. de
inofficios. tit.

Aggrediamur Libri secundi explanationem ex l. 20.
de inofficios. tit. que etiam ordine pandectarum ex
hoc libro 1. apparet in ea quia bonorum possessionem Car
boniano agenti de inofficioso denegat Scabola, et filius
neget. inquirendum est prius quando ex Carboniano
possessio datur et inde apparet in hac lege recte deneg
getur, igitur sciendum est quod si filius preteritus bo
norum possessionem contra signum patrum vellent accipere
et in controversia fiat, ab eo qui ad hereditatem pa
trium venire peroptat, an inter Liberos, sit, necesse est
et hac causa p'inducatur, et inde tamquam filius cum
re bonorum possessor efficiatur. D. 1. C. de ordine iudiciorum
l. 2. et 3. C. de ordine cognitionum. Captivam eodem tit.
Hinc illud eveniebat ut si impubes preteritus ad
hereditatem patris venire volebat et ex Libero esse
negabatur necesse habebat quia ut haberet bona pa
terna tunc experiri cogebatur de statu suo familiae sue
et capiti perubitari, quod cum grave nimis, atque tam te
neri danti impar: agnosceret. Ineus Carbo. pretor Urba
nus, ut Valerius Maximus testatur lib. 9. c. 13. et
7. Pueritia Pompei et bonorum Patris eius de quibus con
troversiam patiebatur accessimus defensor. Titit, et
Pretor decreto precipiens ut mota controversia regneret

ceret

Ceres, quosque Pompeii in suam pubertatem veniunt
 Cretum cum utile sanè, et necessarium impuberibus
 agnosceretur in d. edictum transit; unde decretum
 aliquando appellatur. l. 2. de ventre inspiciendo, aliq.
 d. edictum ut in rubrica. hoc tt. hoc adicto, ita canebatur
 si cui controversia fiat, an inter Lineros, sit causa cogni-
 ta p. inde possessio dabitur, ac si nulla de ea re contro-
 versia eret, et Judicium ad tempus pubertatis causa
cognita defertur. l. 1. in prio. de Carboniano adicto
 igitur impuberem esse oportet, qui controversiam patitur
 Unde et pupillaris bonorum possessio Carboniana appellatur
 quia nec puberi datur, sed pubertate finitur. l. 3. §. pu-
 beri de Carboniano adicto. l. 2. §. si quis. et Statu ad
 Trebell. Paulus lib. 3. sententiarum. tt. 1. sed quid q.
 affirmamus cum contrarium ex parte fateatur. l. 1. de
 Alimentis pupillo praestand. ubi in vers. idem pupilli
 et adulti causa parificatur quando et Statu et de bo-
 nis controversia sit, sed paritas non est, ut cum de
 Utriusque Statu controversia pendet, uterque ex Car-
 boniano possessor sit, et de bonis alatur. sed hoc in pu-
 pillo praetor decernit, at in adulto si a tutore, negen-
 tur alimenta ut ex bonis proprijs alatur.

Insuper requiritur,

Ut Statu et hereditatis paternae controversia fiat, nam
 cum hoc adictum ad contra tabullas bonorum possessione

Appatum sit. l. 1. §. et generaliter. l. 3. in pr. et Car
boniano adicte, necesse est ut petenti hereditatem
paternam, questio status obijciatur. l. 3. §. quamvis
l. de bonis. 6. §. ita demum. eodem tit. Unde si tantum
de bonis non autem de statu sit agitur, Carbonia
num cessant, quemadmodum si tantum status, nec
illa bonorum controversia sit, hinc si filium datico
heredibus, ita institutum proponamus. (ille qui ex
illa natus est ex minima parte heres est) qui con
tendat se non ut filium, sed ut extraneum fuisse in
stitutum, et sic tamquam preteritus agat, de nullitate
l. inter cetera de liber. et post. vel Patrem intestatu
decesisse, interest an coheredes eum ut filium instituti
et sic testamentum valere. l. 8. §. ult. et. Contra tabullas
an vero si decesit intestatus filium cum negent, et sic
adipos potius, quam ad consanguineos hereditatem per
tinere, nam primo casu, cum debitorum controversia sit
statum controversia deciditur, et Carbonianum non pe
tit; at secundo casu maxime; quia controversia utru
que dirceptatur, et ideo controversia in tempus puberta
tis differretur. quod eleganter docet Ulpianus in l.
1. §. si quis filium de Carboniano adicte.

Hinc si causa sta
tus tantum agitur, et de bonis Paternis controversia
caset, si Carbonianam respicias statum iudicium ex
plicandum erit. l. de bonis. 6. §. ita demum de Carboniano
adicte

Ad dicto, sed quia hoc durum vi' debatur, ut puer an-
 tequam se tueri possit de statu suo periculum subijt, si
 minus recte defendatur constitutionibus Diuoz fratru
 Marcij et Virij subentum est, et questio status in tem-
 pus pubertati differtur. l. 3. §. quamuis. Veru. g. eod. tt.
 l. liberi. 27. de liberali causa, non si impubes qui fili-
 us negatur. Statim ad alia quam paterna bona velle
 admitti, quia tunc eum non alia possit ipse habere
 quam si se filium doceat, casant constitutiones, unde
 nec iudicium defendendum est. l. 7. §. si pupillus, et
 Carboniano adicto, que sic intelligi debet.

Erunt autem g

Status non tantum si ex liberis esse negetur. Verum si
 Seruus in simul dicatur, veluti esse ancilla aditus, quod
 si Carboniano expressum non esset ex sententia. Nri. Ju-
 liani. Diuus Pius rescripsit, id quod ex ratione, quam
 eleganter admodum expressit Ulpianus in l. 13. sed et
 si quis de Carboniano adicto, ex qua intelligitur. l. de
 bonis, §. ita demum eod. tt. idem si de iure filij dis-
 ceptetur, ne hereditatem paternam possit obtinere, ve-
 luti si impubes negetur iure adoptatus, et sic heredita-
 tis patri adoptiui controuersia fiat. §. 1. in fine instit
 de heredit. que ab intestato, item si impubes in adopt³
 datus dicatur ut tamquam in aliena familia consti-
 tutus ab hereditate patri naturali repellatur ex reg.
 Legis. 2. §. sed si quis decernit ad Sen. Cons. Tertulian.

L. 1. §. in eo ad Senat. Cons. Siliianum. L. 8. §. in adopt.
de D. Fabullas, nam et si ex Verbis Carboniani posse-
rio non datur, simile tamen Carboniano decretum
interponendum equum iudicavit Siliianus. in L. si im-
pubes. 7. in principio de Carboniano adiecto, quemad-
modum si decedente eo, quem filium meum, et in mea
potestate esse dico, an impubes eum patrem familias esse
contendat, et sic ad eum hereditatem pertinere. Spa-
ter famil. 14. de in officioso tit. item si emancipato
in testato decedente superstate filio impubere, qui se
suum heredem esse dicit, quasi conceptus post emanci-
pationem, nam his casibus, et si impubes filium non ne-
getur, quia tamen de statu eius queritur, an in potes-
tate fuerit, ut ad paternam hereditatem admittatur ex
sententia adiecti admittendam deciderit, Africanum,
in L. decessit. 8. de Carboniano adiecto.

Dixi oportere omnino ad
favorem Carboniani de hereditate paterna controversia
fieri ei qui ex liberis esse negatur, quia cum ad eam
tantum obtinendam filio preterito bonorum possessio operat
L. illud. §. ad tit. d. Contra Fabull. consequenter, et eo
tantum casu dabitur Carboniana ex regula Legi pri-
ma. §. et generaliter de Carboniano adiecto, unde ex
Virili seu decedentes esse debere, qui commodum Car-
boniani volunt herere, dixit Ulpianus in. §. non tantum
D. Legi prima, quod si de alijs bonis simul et de statu
quasitio

quæstio sit veluti maternis, fraternis, aut etiam liberti
 paternis, ad qua cum vellis admitti, vel matris vel patro
 nis filius esse negatur, aut etiam pater Carbonianum de
 cretum non interponatur, sed si statim suo pupillus nollit
 litigare ex constitutionibus, de quibus iam diximus lon
 gissima dilatio in tempus usque pubertati danda est. l.
 de bonis. 6. in prin. l. 3. si is qui status. l. 7. §. si pupillus
 hoc tit. sed hoc sine possessione concessum est. l. ubicumq
 7. §. 1. in fin. de ventre in poss. mitt. ad quam si velit
 admitti differendum iudicium non est. x. d. §. si pupi
 llus. plane, si et paternis simul et maternis, aut frater
 nis controversia fiat, tunc etiam de maternis, aut frater
 nis controversia fiat, tum etiam de fraternis aut mater
 nis controversia in tempus differendas ex Iuliani. si. sequi
 tur Paulus. in d. l. de bonis. §. plane, et quidem ex Car
 boniano si utraque causa conexa sit, ex ratione sequi
 tertio, §. ibidem Iulianus. de Carboniano edicto, quo
 pacto intelligitur. l. 3. §. is qui status. l. 7. §. si pupillus
 Vers. si ergo eodem tit. alias vero sine possessione in bonis
 maternis ex constitutionibus danda erit dilatio, ut in
 gl. verbo differendas optima ratione intendit Acursi
 us. in d. §. plane licet, saepe Cuiacius contradicat.

Dixi: de heredit.

Paterna. nam si de alijs bonis veluti legatis, aut fidei
 commissis liberis, aut liberis relicti, ut in. l. 46. ad
 Trebel. l. 17. de Legat. 1. et similibus. controversia moue

atur, an ea liberi sint, ne possint habere Legatum, aut
fidei commissum, Cessat quidem Carbonianum, quia et
cessat quavis bonorum possessio. l. 1. et 2. de bon. posses. l. bo
norum 208. et Verb. significat. sed hoc etiam casu ex
Adriani rescripto causam in tempus pubertatis differen
dam monet Ulpianus in l. 3. §. et cum de fidei commissio
et Carboniano edicto, et in super in possessionem Legatorum
ex Carboniano missionem fieri: hoc est, mitti in possessio
monet Acur. sed male, nam Adriani rescriptum solam
dilationem hoc casu concedebat, sed postea ad solam
causam Status, vel controversiam de alijs bonis sine ma
teris sine fratrum, sed Marcus extendit x. tem, qui
sic intelligi debet in l. 3. Verf. §. in l. 6. in prio, eodem
th. quod si Legatorum nomine, tunc liberi qui contro
versiam patiuntur in possessionem mittuntur, non ex
Carboniano, sed ex edicto ut in possessionem Legatorum
l. 6. et p totum ut in possessionem Legatorum.

Eandem necessitas
est ut patre testato decedente p bonorum possessionem con
tra tabullas qui ex liberis se esse dicit tanquam pre
teritus bonorum possesor effici desideret, et vel si intestato
aut ex prima parte edicti, qua pretor Liberos vocat, vel
ex inferioribus, quibus vel Legitimos vel cognatos ad
mittit (ad omnes enim istos gradus Liberi admittuntur
l. 2. unde Legitimi l. si coheredi §. ult. quis ardo in bo
norum possessione servetur l. ult. de ventre in possessionem

mitt.

mitti. bonorum possessionem petat. nam Carbonianum
 edictum non tantum ad bonorum possessionem contra ta-
 bulas. l. 1. §. et generaliter de Carboniano edicto, sed
 etiam ad bonorum possessiones ab intestato aptatum est
 l. 3. in principio l. 6. §. huic. l. 7. §. interdum. ^{habet} tt.
 l. 1. §. sed etsi ex Carboniano, si tabula testamenti
 quod si aut heres aut ex heres scriptus, qui filius nega-
 tur Carbonianum auxilium petat denegabitur, nam
 vel quasi scriptus habet bonorum possessionem secundum
 tabull. etiam si filius non sit, vel tanquam heres
 potest adire, et sic beneficio pratoris, qui controversiam
 patitur, non indiget, unde merito Carbonianum ce-
 sat. l. 1. §. Pomponius. l. 3. §. quantum. l. cum sine
 11. d. Carboniano edicto, si repellitur, quasi exhereda-
 tus, etiam si filius esse videatur. l. 1. §. parui, et d. §.
 Pomponius. d. l. cum sine. Vers. ac similiter. l. 7. §.
 cum viro. eodem tt.

Hinc: quia in officioso
 querella, lincum tantum exhereditatus. d. tt. §. pater
 nus, concedatur non etiam institutus, aut preteritus
 Ut pote, qui alio remedio possessionis bonorum possunt
 admitti. l. non putavit. d. in prio de bonorum poses. d. ta-
 bull. §. tam autem inst. de in officioso tt. eleganter
 Scabola in l. 20 de inoff. tt. affirmabat eum qui
 d. in officioso vult dicere, Carbonianam bonorum
 poses. non debere accipere licet negetur filius, quia

et cum hoc casu et si vere filius esset ab hereditate pater
na interim quasi exheredatus repelleretur, non debet
esse melioris conditionis quam si filius negatur. quam si ad
versarius filium esse illum confitetur, ut ille interim
et bonos possessor fiat, et a latur esse bonis, hic vero mi
nime, quod absurdum ne eveniat, tunc qui negatur
filius ex Carboniano possessor fiet, quod si vere filius
esset vel ab intestato, ut haeres obtineret hereditatem
vel p bonos possessionem contra Tabull. si cum illis pater
decedat; praesertim quia de exheredatione agitur n
de filijs sed de testamenti iure queritur. l. 7. §. cum v.
proponitur de Carboniano edicto, unde nihil mirum,
quod deficiente altero ex requisitis de quibus diximus
censet Carbonianum, nec controversia deferatur, nec di
cas in officiosi querella et praeteritis concedi. l. 3. de
in officios. tit. prio videtur. eodem tit. nam praeteritis
illa ad matris non ad patris tit. refertur §. ult. in l.
de exheredit. Libor. unde nec oportuit illius in hac
questione meminisse quia ad bona matris Carbonianum
non extenditur. l. 6. de Carboniano edicto.

Sed quare requirimus ut
Carbonianum spectat filium nec esse institutum, nec ex
heredatum, cum tam instituto, quam exheredato
Carboniana possessio concedatur, ut in l. 1. §. Pompo
nius. Vers. nisi, et vers. idem aut, et vers. si quis filius
l. 3. in prio cum et in secundum tabull. l. 7. §. inter

dum,

Quam et Carbonian. edic. sed omnibus his casibus, nec
 ut scriptus potuit ad hereditatem admitti, nec ut ex
 hereditate repellitur, unde nihil mirum quod si status
 controversia fiat, simul edictum Carbonianum necessa-
 rium sit, pone posthumum a patre institutum, dato
 coherede, qui natus cum vellet admitti ex institutio-
 ne ad hereditatem paternam negatur posthumus tes-
 tatoris, quia subiectus aut suppositivus dicitur, et sic
 quamvis iste non sit scriptus non poterat herede hereditatem
 nisi doceret de statu suo, sed praetor succurrit interim
 per bonorum possessionem secundum tabulas non totius
 hereditatis, sed illius tantum partem ex qua institutus
 est, ut pote in qua sola patitur controversiam. l. 3. §.
 si duo et Carboniano edict. de lata controversia in
 tempus pubertatis. d. §. Pomponius vers. nisi. — item
 si cum Pater Posthumum, aut Posthumam heredem
 scripserit, et negetur, verum quod in tit. scriptum est
 Posthumum non esse filium testatoris, sed magis ex
 adulterio conceptum, non quia hoc casu, si vellet ad-
 mitti ad hereditatem, quasi scriptus repelleretur, donec
 ostenderet si Posthumum esse testatoris, et sic recte in-
 titutum, ideo interim necessarium esse edictum affir-
 mat Ulpianus in d. l. vers. cum et, unde verba
 his etiam in bonorum possessione. In Fabull. aliquando
 necessarium esse Carbonianum edictum, addunt non
 immerito interpretes, casum quo filius a Patre institutus

tutus negatur esse qui heres scriptus est ut in l. 4. C.
de heredibus instituend. l. 48. in principio de iure fisci, sed
non addas quod scriptum est in d. 3. signis filium, cu-
ram notum sit filium, hic non ut institutum, sed ut
preteritum voluisse ab scriptis heredibus rem. ab in-
testato auferre.

Idem dicendum si impubes
a patre ita exheredatus proponatur, quia ex adulterio
conceptus dicitur, nam quia interim necesse habet
docere si ex eo conceptum, ut sic nullius momenti sit
exheredatio. l. 14. §. ult. cum. l. sequenti de Liberi et
posthumis, quasi tunc controuersiam patiatur, an in-
ter Liberos sit recte bonorum possessionem sperare, ait Ul-
pianus. in d. l. 1. Pomponius quia cum hoc casu tantum
illud intendat pater exheredare, quia filius non esset
si iste dicat se vere filium, et sic quasi non exhereda-
tus velle admitti, si de hoc patiatur controuersiam,
necessarium Carbonianum edictum aliud si appositum
ellogium, non causa sit exheredationis, sed magis filij
demonstratio, non quia filius exheredatus, ita cen-
etur in omni euentu, siue verum sit coniunctum, siue
falsum, et sic pure. l. 3. in principio de Lib. et posth. ideo
et si prius negetur non erit Locus Carboniano, sed ma-
xime si tunc in quo filius exheres scriptus est, tale
dicatur a filio, ut ex eo scriptis heredibus bonorum poss.
Sed Fabull. dari nequeat, quia forte septem testibus

Signis signatum non est, nec ipsi filio contra Fabull. l. quod Vulgo de contra Fabull. quia tunc cum eshereditatio effectum non habeat, et sic ab intestato quasi ex liberis bonorum possessionem petat, si negetur filius, Locus erit Carbonianus, ut eleganter Juliamus advertit in l. 7. §. interdum de Carboniano edicto.

Hac q̄ si adsint requisiti summam prator cognoscat, an pro puero faciatis aliqua, etiam si modica argumenta quibus non videatur evidenter filius non esse, quod si innoverit, dabit ei bonorum possessionem Carbonianam, alias denegabitur l. 3. §. Causa cognitio de Carboniano edicto, unde etsi hoc edicto, hac bonorum possessio concedatur, decretali tamen est, non a ditalis, quasi ex edicto non simpliciter permittatur dicto decreto interposito, cuius commodum illud erit, ut perinde ac si nullam controversiam pateretur, solo possessionem accipiat bonorum. d. l. 3. Vers. una qua verendi causa dimittat, etiam si prator non decernat, et hoc minus recitat, etiam videtur petitori hereditatis ex ratione de qua eleganter Ulpian. in l. 5. Vers. cum aut eodem t̄o item res tempore perituras, aut deteriores futuras distrahere debet, et a debitoribus, qui tempore liberauntur exigere per tutores suos, ita tamen ut Pupillij nomine satident, ut ex d. l. 5. Vers. adversarius iuncti Vers. quātantum colligitur manifeste, et hoc est quod in nra lege. 20. Scabola docet, dum dicit quod interim,

possideat et alatur, et actionibus perinditum, quasi vellent in
puberem ex Carboniano non possessorem tantum effici
et alij debere ex bonis hereditarijs, sed et mouere posse
actiones per tutores suos, quae intra certum tempus, inre-
dantur, ne eo elapso, liberatis tempore debitoribus in ac-
tionibus perinditum patiatur (non enim dubitari potest
quannis aliud Acurius vellent inter moras actiones
has intercedere ipso iure si impubes tutores habeat ar-
gumento. l. 7. in fine. de bonor. possessione praesertim cum
isti defuncto iam debitores extiterint. l. 36. de minorib.
nec istae actiones interim impuberis propriae sint, donec
constet filium esse, propter quod hoc casu cessare non
dispositione. l. sicut de praescriptionibus. 30. ibi, sed pu-
pilari state tentari potest.

Imo et hoc casu, scilicet
satisfactione interveniente non tantum interdicto quor.
bonor., sed tanquam bonor. possessor poterit universitat.
bonor. adipisci. l. 1. quor. bonor., sed et si singulas res
persequi et debita exigere. l. penult. de Carbonian. edic.
item possessoribus actionibus uti. l. 4. eodem tit. nam mi-
ssum ex Carboniano in possessionem student praetores po-
sessoriem constituere, quod si aut hereditatem petere, aut
singulas res voluerit, tanquam bonor. possessor, ex Car-
bonian. exceptione sub mouendum est. ex Julian.
Eleganter docet Ulpianus in l. 3. §. missum et Carbo-
niano edicto, nam etsi hoc bonor. possessoribus bonor. alijs

praetor

Praetor concedat. l. 1. et 2. de possessione h. aedit. In iusta
 men recte denegatur quasi simpliciter bonas possessor.
 non sit, sed interim dum causa filiationis non decerni
 atur, quod quidquid possessioni conceditur habebit et Carboni
 an. at petitis hereditatis non possessoris est, sed petito
 ris. d. l. 2. et ideo nihil mirum, quod hinc praetor non con
 cedat ne iniuriam adversarij adferat, in eo quod ab ip
 so met. ius et possessionis et proprietatis interim auferat.
 Quid si pro pupillo
 satis non datur possideat quidem, sed non solus. imo cu
 eo in possessionem simul mittetur adversarius, quod et
 edictum expressum esse affirmat Ulpianus in l. 1. in
 fine. Verum cum et l. et Carboniano edic. imo et hoc
 casu praetor, dicerent alimenta non simpliciter, sed
 si aliter se alere non possit. d. l. 5. Verum quod si, quo
 iure adversarius non utitur. l. 6. 8. qui pupillo, eod. tit.
 Verum actiones hereditarias et tempore perituras im
 puber exercebit, sed hoc adversario conceditur, si pupi
 llo satis dederit, quod si non faciat curator interim qui
 bona administrat, utitur quod in d. l. 5. Latro proce
 quitur Ulpianus. Unde patet Verba illa Scabola in
 Nova Lege. 20. Obi interim et possideat et alatur, etiam
 impubere non satis dante posse locum habere modo su
 pra dicto, sed non illa ut actionibus per iudicium non patiat
 Haec quo Carboni
 Anni inducit tunc cessabunt, cum et Carbonianum cessat

Unde quia agenti de inofficioso Carboniana bonorum po-
sessio negatur, inde nec interim alitur, quod in uniuersum
verum erit, si excipias scilicet legi. 27. §. de inof-
ficioso tit. Vbi praesumptio quae ex prima ^{ad} resultat
et si appellatione suspensa, hoc non omnino sed inopi pupi-
llo conceditur, etiam nec actiones, aut tanquam petitor
aut tanquam possessor mouere debet, sed petitionem he-
reditatis poterit exercere, sed quia querela inofficiosi
nihil est aliud quam petitio hereditatis. l. 1. l. 34. C.
de inoff. tit. l. penult. vers. sed quemadmodum de
Contra Fabull. ut censuerunt Cuiatius, Pabeanus et
donell. id est siue quia querela inofficiosi preparato-
ria est ad petitionem hereditatis, ut tenet Accurs. cui
subscribunt interpretes. Fab. in rationali et. lib. 17.
coniecturas p. c. 1. et institutorij in rubrica de inoffic.
tit. Vide Obswald. lib. 18. dment. c. 3. unde nihil mi-
serum quod subordinate petitionem hereditatis non pro-
hibeatur qui de inofficioso agit. Paulus lib. 9. sent.
tit. 5. §. qui inofficioso.

Ad legem Vltimam ff. de Reli =

giosis et sumpt. fenerum

Interpret.

Subrequiritur ex eo libro. l. finali de religio. et sumptibus

fenerum

Funerum cultus explicatio, et si antiqui interpretes
 omiserunt, elegantissima tamen est et Scabola dig-
 na cum. L. 12. tabull. prohibitam esset, quem in urbe
 sepelli vni velle vel sacra civitatis fines tarentur
 Et inquit Paulus Lib. 1. sent. tit. 21. L. 12. C. de
 religiosis et sumpt. funer. vel n. aliquid in urbem, pro-
 pter ignis periculum acciderit, quod et D. Adrianus
 rescripto suo firmavit ut constat ex L. 3. §. Divus et
 sepulchro violato, et Divus Iulius in eius vita refert, Ca-
 pitolinus nec ulla extra urbem essent publica loca fu-
 neribus strinis. sepulch. viol. destinata exceptis qua-
 mopum et servorum causa in urbe porticilli in muni-
 cipij culmen constituebantur, et Sextus Pompeius et
 Agerius Urbicus profiterentur, ideo unicuique, vel mo-
 dica erant facultates in agris suis, vel sub Urbanis mor-
 erat, proprium sibi et familiae suae, aut heredibus suis
 sepulcrum constituere, vel si non construebat, aut in
 proprio p. dio concedebatur, vel si praedium non habebat
 pretio in locum alienum inferebatur. L. 7. L. funeri
 37. hoc tit. quod et non obscure insinuat. Virgilii
 Firmitimos, tollunt, in agris, urbiq. remittunt
 Cetera confusi qui ingentem, cedi acerbum
 nec numero, nec honore eremant.
 quod si in edificio constitui posse sepulchrum affirmare
 videatur Ulpian. in lib. 2. Veri. in locum. L. 8. Veri
 in hoc eod. tit. necessario vel de edificio in agro constituto

vel de suburbijis intelligi debet, nec predicta Lex 12
Fabull. Imperatorum constitutiones offendantur, quod
est in causa, quoties sepulchri monumenti Canonasti-
mentem facit Lex civilis semper in agro fundo, p̄dis
constituta affirmat. nec vobis cure in nra Lex Ult. Scē
bola significat dum testator in proprio p̄dis posse inferre
declaravit, quasi alibi quam in p̄dis sepulchri cons-
tituendi ius non esset.

Erant q̄ v̄n̄cū que permi-
ssum mortuum inferendo locum religiosum, et per hoc
diuini Iuris efficere dum tamen domini ius et pleno iure
quod si dominus plenissimus plenissimum non erat, sed
dominum ususfructus non habebat, non tamen in victo
fructuario non licet inferre, l. 6. §. religiosum. de resq̄
divisione. §. religiosum inst. eodē. l. Locum. 17. de usu
fructu. l. 2. vers. sed et fructuarius, et Vers. si usum fruc-
tum. de relig. et sumpt. sed ab ipso poterat provideri
l. 8. vers. non solum. eodē tit. cum enim religiosus
facta et sic a mortuo exempta extingueretur usum
fructus §. nullius inst. de rerum diuis. iniquum
erat ut factis proprietarij ius ususfructus remitterent
Ususfructuario detraberetur. l. 2. de his qui si, vel ali-
eni l. 39. de negot. gest. Unde contra ipsum dominum
si forte intulerat ususfructuario dabatur actio in factum,
que vel tollere id quod intulit, vel tantum prestare co-
pebatur, quantum fructuario intererat propter illam illat.

mirum

Minutum esse usum fructum d. l. 8. Vers^o nec solum,
 Nec mirum quod
 quamvis actio hae solius domini sit l. 2. Ven^o. hinc ser
 mo hoc t^o. fructuario qui dominus. l. falsus. 34. in fin.
 et furtis l. 73. deleg. 3. concedatur. nam verba illa: in
locum alterius. quibus praetor edictum concipiebat, etiam
 si bona fidei possessorem excludant, non solum domini
 proprietatis comprehendunt, imo omnem illum, cuius locum
 dici potest. ut in Ven^o. nam cum dicat. d. l. 2. explicat Ul
 pianus. at negari non potest locum in quo usum fructum
 habet, fructuarij dici, posse etiam, cum ad ipsum in fru
 di pertineat, ut non immerito ipsi etiam, ex Verbo edi
 cti: actio in factum concedatur, quemadmodum et ei con
 ceditur, cui gradum servit. l. 2. in fin. Vers^o. Locum
 hoc t^o. sed interdum etiam fructuario in victo, et pro
 hibente, licet domino proprietatis mortuum inferre
 nempe si cum prohibeat, agat interdicto de mortuo
 inferendo, ne sibi fiat vis, quo minus in fundo, cuius usus
 fructus alienus est, mortuum inferat, et repellat. l. sunt
 persona. 43. hoc t^o. sed cum interdum de mortuo inferen
 do, illi tantum praetor polliceatur, quibus mortuum in
 dicto te inest, vel patri in dicto de mortuo inferendo
 et proprietario, et si dominus est, in dicto fructuarii ius
 inferendi non est, ut clamant iura tacita, imo ab ipso
 potest prohiberi l. ossa. 8. Vers^o. nec solum. hoc t^o. quo
 iure prohibente fructuario interdum de mortuo inferendo

Domino proprietatis. *P.* concedit qui de iure dominum
quæritur, cum non tantum illi qui dominus sit, sed illi
cui in iure te, mortuum inferre ius est, hoc interdum
prætor proposuerit, fateor cum *P.* hanc esse iuris stricti
tam rationem, qua prætor concedit interdum, quam si
attendamus sine dubio interdum hoc proprietario dene-
gabitur, sed non ne iniqum erit, et parum religiosum
cum propriarius fundum habeat, cuius dominus
sit, nec ab alio, aut non possit aut non ita oportune po-
sit inferre ad repellendum, loco cuius dominus est, re-
medio destitui et in sepultum manere cadaver, merito
P. quasi his concurrentibus fructuarius prohibendi ius
sit, interdum de mortuo inferendo proprietario *P.* con-
cedit. *A.* stricta ratione de qua supra favore religionis in
superhabita, hoc est ut eleganter iterum atque iterum
explerit Cuius. 3. observat. c. 22. et lib. 11. c. 51. et
lib. 3. §. Papin. in hac lege sunt persona, omnia et
neglecta cum pro religione faciat quod propriarius
dominus sit, nec habeat ubi commode mortuum possit
inferre, unde nihil mirum quod in hoc dubio cum
his concurrentibus, proprietario ius inferendi sit, vindicat
ratio que pro religione facit, et summa reputetur, super
hic locus religionis constituitur, cum enim ratio que
pro religione facit illud tantum emineat ne insepultum
maneant cadaver, cui satis fit, si corpus condatur, et si
religiosus non fiat locus, manebit quoad hoc ius strictum
quod

Quod dicitur non fieri locum religiosum, si non consen-
tiente usufructuario dominus inferat. §. religiosum in l.
de rerum divisione, unde male Ioannes Robertus
Animadvertit verbum insuper. de quo Papinianus
in hac l. 43. idem importare, atque præterea, nam
si ita accipiatur Pp. sensuerit, quod præter publicam
utilitatem, ne insepulta maneant cadavera, præterea
habemus ut domino proprietatis interdum concedamus
quod etsi Robertus fateatur facile tamen expressis con-
vinctum.

Interdum etiam solus proprietatis do-
minus non tantum potest inferre, sed religiosum facere
cum locum in quo usus fructus alienus est, etiam invito
et contradicente usufructuario, nempe si testatorem, qui
usum fructum legavit in fundum inferat cum vel alio
inferre non possit, vel tam oportune non habeat ubi
sepeliat. l. 2. §. sed si alius. Vers. nisi forte l. 4. in
fin. hoc tit. l. locum. 17. de usufruct. l. quod §. 53. §.
sed si mortuum. de leg. 1. idque summa ratione consi-
deratum est, qui aliud agens tradit Ppian. in l. etsi
qui. 4. §. sed etsi res legata, Vers. Saccius hoc tit. dum
Saccius iudicabat de suo testatorem funerari, quam ali-
quos legata consequi, nam si ponamus testatorem, qui
plura prædia habuerat, omnium usum fructum separa-
tim legasse communitèr fieri oportet, ipsum in suo
non reliquisse ubi sepelli possit, si omnia legata legatarij

om sequunt, merito q̄ in hoc casu est regula supradicta
Liberum esse heredi in unum testatorem inferri et per
hoc religiosum facere in L. Ult. Scabola docet, nisi
predictam facultatem heredi denegaret Legatariis sine
vi testatoris preferret, sed cum omnes fructuarij a quo
eure concurrant, cum testator circa propriam sepulturam
non disposuerit, merito Loci electio in quo defunctus tu
mutandus est, heredi arbitrio committitur, ut pote cui
non disponente aliter testatore defunctum sepelli r̄ im
cumbit. L. si quis non disponente 12. Vers. si autem
hoc tt. qui cui velle ex Legatarijs, cui ponere sit in fun
do, qui sibi debet usum fructum sepultum corpus habe
re gratificare poterit, aliud atque aliud factum, quam
in quo ille habet usum fructum. sive r̄ testatoris eligendo

Nec mirum cum et hoc
alias saepe heredi concedatur, ut cui velle, vel tradendo
rem Legatam, vel faciundo Legatarium possit gratifica
re, veluti si cum dubia esset testatoris dispositio nec
appareat cui debeatur, cum duo eiusdem nominis tes
tatoris amici petant Legatum; nam tunc ne litibus
et expensis Locus detur, poterit unum eligere, cui re
tradat. L. si quis servum. 8. §. inter duos delegatos. 2.
sed hoc si solvere paratus sit, qui alias ex dubia
dispositione cogi non potest, donec probent de quo sen
serint testator. L. in tempus. 62. §. 1. et hered. instituend.
item si heredi ex aliquibus personis electio mittatur

Qb.

Ut in l. Statu liber. 11. §. Stichum. l. cum quidam 24
de Leg. 2. quem admodum et seruis communi qui uni
tantum ex dominis, qui aggressuram patiuntur potest
opem ferre. Sylamianij pena excusatur, si ei quem eligit
auxilio fuit. l. 3. §. si cum omni ad Senat. D. Sylam.

Nec hoc ius solius
heredi proprium est, imo et aliq. debitori conceditur
ut vel locum in quo vult solvere eligat l. 5. §. 1. depo
siti vel creditorum pluribus. eodem iure teneantur l. sumare
Vers. sed si alij de peculio. l. quod autem. 6. §. sciendu
l. pupillus. 24. §. 1. que in fraudem creditorum. l. si non
expedierit. 6. Vers. quid. de bonis aut. Judic. possid. l.
in nam. 31. in fine locati quod et. l. 9. tit. 5. part. 5. ex
pressum est, sed hoc si creditor iste vigilando prius exi
git alias. n. si ceteri creditores insent vel bona iam
ex edito possessa sunt, nec uni solvere poterit, nec gra
tificare, quia in hoc iam ceteri, qui ex ea pecunia suam
partem debent habere suo iure fraudantur, quare
si soluat, quia dolo facit, unicuique pro sua parte revo
catio conceditur x. d. l. pupillus in prio. D. l. quod autem
VI. sciendum. D. l. si non expedierit Vers. quid q. quod
sic intelligi debent.

Imo et aliquando credito
ri est, quem vult ex debitoribus liberare ut in l.
si Stichum. D. §. si decem de novation. inuncti quod
Faber. 3. coniecturarum c. 3. l. plane. 21. de Condit. indeb.

Accuris specie longe abest. Et noua Sublimiari Constitutio
de qua in l. penult. C. eodet. in qua unus tantum debitor
erat, qui utrumque soluit, unde nihil mirum quod ex
utrumque non deberet, quia alternatiua erat obliga-
tio ipsi concedatur repetitio que neutri ex duobus reus
quia pari iure tenentur concedi potuisset, quae oia diligen-
ter congesit Accurs. quibus addi potest communis Do-
ctores traditio quae Iudici permittit, ut si partes eode
iure concurrant, veluti si pro utraque sint, hinc inde
communes opiniones inter quas communior decernere
queat, posse amico gratificare pro conferendo sententia.
Sed hoc iuris constituti non est, imo dissentiunt plures
et cum eis Antonius Maria Lib. 2. de commun. opin.
tit. 9. casu 32. cum quo proseguere si oportuerit, ha-
betur enim tamen secundum communem opinionem

Cum q. hoc casu ex ar-
bitrio heredis pendeat locum eligere in quo sepultura
testator tradatur. quo religioso effectu quo ad partem
vsum fructus immutatur quia res commertio excimatur
non sine remedio manebit fructuarius, imo ab herede
tantum recepturum Scabola affirmat, quantum praeter
eam electionem minutus est vsum fructus, idque utile
actione ex tit. quia cum in hoc non ex verbis, sed
ex mente testatoris colligatur, qui cum vsum fructum
legauit vel alio inferri voluit, vel pretium legatario
offerri, ut putat ex l. quod g. 53. §. sed si mortuus in
fine

Fine de leg. 1. nihil mirum quod et si esset directa actio
 ex tit. utili tamen concedatur, quae et alias actio
 in factum dicitur in l. si haeres 63. de leg. 2. alias
 actio ex tit. in l. in omni 63. §. in fundo eod. tit. quae
 cum nra hac lege ultima, ita sponenda est.

Ad §. si haeres mulieris, huius.

Legis Ultima.

Pertinet hic §. ad aliam edicti partem de qua in l.
 12. vi. Praetor ait. hoc tit. quae ~~praetor~~ praetor actione
 ei concedit qui funeris causa sumptus fecerit, ut reci-
 pere posset ab eo, ad quem ea res pertinet, qui hac cesan-
 te destitueretur aliquando omni remedio, ne suum
 posset recipere, si non pietatis gratia, sed quasi receptu-
 rus impendat, veluti si ante defunctum sepelli at
 quam quis ei haeres existat, ut plerumque fit l. 7.
 hoc tit. quo casu nec ab haerede, qui postea extiterit
 hoc animo quasi gesserit negotium eius potest recupe-
 rare, quia non cum ipso sed cum haerede contrahit
 l. 1. hoc tit. nec quasi defuncti negotium gesserit, negotiorum
 gestorum actio dabitur, cum hac illo tantum casu a pra-
 etore permittatur, cum qui negotia gesserit, quae cuius
 quae cum hi moritur, fuerint. l. 3. in prio et §. h. de
 Verba de negot. gest. quale non censetur quod quis

Impendendo in funus concessit nam hoc morientu non fuit
sed post mortem incepit, unde eveniebat, quod ad hoc nego
tium nemo quasi suum non recepturus accedere volebat, et
sic insepulta iacebant cadavera, vel si funerabatur cum
impensa repeti non possit deficiente actione, de alieno sel
pelliebatur, merito q̄ prator actionem hanc que funeraria
dicitur, illis qui in fundus impenderunt, concessit ne in se
pulta manerent cadavera. ne ve quis de alieno funeretur
d. l. 12. §. prator ait. Veri. hoc edictum, ut ab illis ad
quos de in refunus pertinet sumptus recipere possint, que
merito carat, quoties quis defuneri impensa sequenda
aliam actionem habet veluti negotios gestorum, si res
adita sit hereditas vel existat persona cuius negotiu gera
tur. l. 2. §. an sacius. l. et si quis. l. 4. §. labeo. hoc tt.

Pertinet autem defun

Etum sepellire non tantum ad heredem bonos possorem,
ceteros ve subcessores, sed etiam ad eum quem doti nomine
aliquid pervenit, nam cum dos patrimonium mulie
ris sit. l. 3. §. sed verum, de minoribus. l. assidens. C. qui
potiores in pignore. l. 4. C. in quibus casu pignus acquisitum
veteribus virum est mulieres de dotibus quasi de suis pa
trimonijs funerari. l. in eum. l. 6. hoc tt. idque ex ratione
de qua in l. si quis. l. 2. §. p̄tor ait. Veri. sit enim l. 14. Veri.
sed et si res legate. ibi. Sacius enim etc. eode tt. sed cum
dos mulieris vel profectitia eret nempe quam pater ipse
vel aliqui patri nomine dedit, vel adventitia, id est

que

quo agnomi alio data est, ut explicat Ulpianus. in l. 5.
 de iure dotis et in fragmento. tt. 6. quarum prima mor-
 tua in matrimonio mulieris, vel ad patrem vertebatur
 si super vixerat l. dos a patre. g. C. soluto matrim. idque
 ex ratione. l. iure succursum. 6. in pris de iure dotis,
 vel penes maritum remanebat, si pater non erat. ut in
 d. tt. 6. & mortua fetetur Ulpianus. alia vero nempe adven-
 titia semper penes maritum remaneret l. mulier 20.
 de condit. inst. l. 5. de bonis damnat. l. dotali. 15. de fundo
 dotali, pter quam si i qui dedit ut sibi redderetur Sigulab
 et l. Neratius 20. hoc tt. qua et receptitia dicebatur
 Ulpianus d. tt. 6. & aduertentia.

Atque illud obseruabat
 ut non semper ad maritum expectaret uxorem funerari
 sed aliquando hoc erat patris, si dos profectitia ad ipsum
 reuertebatur, quo modo accipiendus est textus in l. in eum,
 16. in fin. cum l. sequenti l. si mulier. 1 g. vers. in qui.
 hoc tt. l. quot in uxorem vers. in funus. C. de negotijs gest.
 Aliquando mariti si vel profectitia vel aduentitia
 tota aut aliqua eius pars apud ipsum remanebat, quo
 modo intelligenda sunt d. l. eum in fin. d. l. Neratius
 vers. si maritus. l. si pro rata. 27. l. Celsus 22. l. 2.
 30. hoc tt. aliquando extranei si ex uentione solut.
 mar. ad ipsum dos redibat d. l. Neratius. vers. qui
 fomen qqq in qui sumptus qui ad ipsos expectabant in
 funus mulieris faciebat funeraria actione ad deficientes

Recuperabat d. l. eum. §. 6. in pris etiam si pater
mulieris esset d. l. contra aut maritus. l. sed et si non
dum. §. 7. d. l. si mulier. §. 29. hoc tt. Paulus Lib. 1. sentent
tt. 29. (si vere sunt Pauli) qua ad eum tt. §. ex lib.
manuscripto adit Cuiacius Lib. 21. observat. c. 13.

Aliquando tamen pre-
ter dotem alia bona in patrimonio mulieris habebant
sive parapherna essent de quibus Ulpianus in ult. c. de
pactis nuptiis, sive alia, l. si ex causa nona. §. l. de mino-
rib. qua et si aliquando ampla fuissent, ut tradit Pelius Lib.
17. c. 6. Baconio tamen legibus quidam ca-
piendi modis coartata sunt, qua quidem bona ad mari-
tum non pertinebant, imo de illis disponere poterat uxor
tt. suo etiam si per immanem conventionem in potestate
mariti essent vel in tutela Ulpianus in fragm. tt. 20 §
penult. vel si non disponebant, ad Liberum tanquam ad
heredes. matris intestate vel sui iuris iure, vel Or-
ficians Senatus consulto pertinebant Ulpian. tt. 26.
§. in testate. quo casu, diuiso patrimonio dotem habebat
maritus. haeres vero reliqua bona, unde cum apud ve-
teres constitutum esset, ut mulieres de patrimonio suo
funerarentur. l. in eum. §. 16. hoc tt. necessario et ma-
ritum qui partem patrimonij habebat, et heredem in
funus mulieris pro rata conferre oportebat. l. Celsus. 22.
cum l. sequenti. l. 27. eodem tt. quod in uniuersum
Verum enim si excipias casum Legis Naratius. 20.

Veru^{co} cum mater. hōtt^o unde provenit quod si al-
ter omnes sumptus fecerat, ab altero consequi poterat
quia pro parte tantum ad ipsum pertinebant.

Hinc si pona-
mur mulierem maritum, qui dotem lucratur et
heredem in alij bonis reliquisse qui quidem mortu-
am in hereditarium fundum intulit, neces^o fatere
oportet heredem plus impendisse quam tenebatur
Cum enim pretij loci, in quo defunctus funeratus est
ad funeris sumptus expectet l. 1. §. funeris 37. hōtt^o
ad quos maritus ut pote qui partem patrimonij habet
pro rata conferre debet sequitur quod ab ipso heres
tantum consequi poterit, quantum aliam maritus de-
bebat offerre, ad que pro estimatione loci quam ad
totum pretium fundi qui potuit ante sepulturam es-
timari referendum affirmat P. in l. inuenio 66.
§. in fundo de leg. 2. sed qua actione Scabola nos-
ter non explicat, putaretur iam detur^{na} p. nempe ma-
ritus, cuius negotium heredem gerisse dicitur, cesa-
ret tamen negotiorum gestorum actionem, qua toties
cessat quoties propter suam partem causam habet
negotij gerendi. l. heres 35. §. non tantum famu-
la excusanda l. si quis putans 6. §. sine autem.
muni dividund. l. 4. de negotijs gestis ad fune-
rariam recurrendum est.

Sed quia non semper

Maritum in funus uxoris conferre debere iam supra pro-
babimus, sed eo tantum casu, quo vel adventitia
vel profectitia dos apud ipsum remanet heredem,
non simpliciter marito posse consequi, Scabola dixit
sed à marito qui debet conferre, quasi velit casum,
reperiri in quo maritus conferre non debet quod sem-
per verum erit, quoties ex dote nihil lucratur ma-
ritus ut in l. 27. vers. maritus hoc tt. l. 78. ven.
quodsi. ff. de iure dot. ad. §. ei cui vestimenta legi ul-
time. hoc tt.

Ad §. ei cui vestimenta le- gis ultima hoc tt.

Ut speciem huius §. recte ponamus, scire oportet, a-
pud veteres in usu fuisse mortuorum corpora non tantum
vestibus sed ornamentis pretiosissimis exornari, quo
respicit illud Virgilij. 11. Aeneidos.

Sum geminas vestes, atque, auroq. rigente
excussit Aeneas, quas illi Lata laborum
ipsa suis quaedam, manibus Sidonia Dido
fecerat, et tenui tellas discreverat auro
harum unam subeni supremum mactus honore
induit, arsumq. comas abrubit amictu.
Quibus vestes etiam si preciosissime simulcum corpori-

Quis concedebantur. sed Hieronymus 2. epistola
 cur mortuos vestros auratis obvolvitis vestibus? cur
ambitio interluctus lacrimasque non casat? an ca-
dauera diuitem nisi iniurita putrescere nesciunt.
 quo respicere videtur Paulus in l. filius famil. 19.
 de in rem verso, unde inter funeris sumptus illud eti-
 am apud Consultos numeratur quod circa vestes collo-
 candas impensum est. l. at si quis 14. §. funeris hoc tit.
 l. funeris 37. eod. tit. (si loco ubi vectura ex vari-
 cis Vestiaria. Leges. cum Cuiatio, ornamenta vero et
 si aliquando cum de defunctorum corporibus homines
 simplices conderent, conditum non oportebat, imo
 hinc voluntati non parebatur. impune. d. l. 14. §.
 funeris. l. seruo alieno. 113. §. funes. de legat. 1. l. fin.
 §. fin. de auro et argento legato, quod et. l. 12. tabul.
 expresse caritum reperimus. ex quo intelliges quid sit
 apud Ulpian. in l. 3. §. aduersus. de sepulchro viola-
 to defunctorum cadauera spoliari.

Pene q' alicui Lega-
 ta vestimenta in funus testatoris erogata erit, nec di-
 recta ex tit. actio contra heredem fateor. sciens con-
 sumpsit iudicio directo, quia dolo desiet possidere.
 l. quod §. 93. §. si heres. d. leg. 1. sed si ignorans
 consumpsit iudicio directo non tenebitur quasi nec po-
 ssideat, nec dolo desinat possidere, imo utili actione
 in factum Legatario consulatur, ut in demeritas ei ab ha-

redepresertur ut est expresum in l. si heres. 63. de leg. 2.
quo et actio ex tte. appellatur in l. si memu. 66. & in
fundo eodem tte. quo casu Scabolam. dny accipiendum
existimo imo et in eo esset sicum trares vel alia ves
timenta non habebat vel non ita commode habebat
Legata in funus erogavit argum. d. Legu quid ergo
& sed si mortuo l. 17. de usufruct.

Sed notandum
quod quamvis utroque casu actio funeraria censeat
non tamen cessat privilegium funerarium quod ut
iam diximus hac actione Legatarius hoc funeri
sumptu utatur l. 2. & per Jurij de privilegio credit.
ante omnes creditores sive privilegiarios, sive
hypotecarios existit l. 14. & si colonus. l. impensa
hoc tte. l. 12. tte. 13. l. 30. in fin. tte. 13. part. 5.

Ad l. 4. et 6. Ad Senat.

Isultum Macedon.

Accedamus iam ad explicat. Legi 4. et 6. ad Ma
cedon. quae ex eode lib. 2. reperiuntur cum in iure con
stitutum esset filium familias ex omnibus causis tanquam
Patrem famil. obligari, ita ut cum eo dum in sacri
paternis aut extra patriam potestatem constitutus, si
non emancipatione exhibet in solidum agi possit. l. tam

ex con

De contractibus 57. de iudic. l. filius familias. 39. de
 obligationibus et actionibus. l. iustitia. 3. pupillus de ob.
 obligat. l. si qui. 44. de pecul. l. 2. quod cum eo. l. si
 ex alio. 9. C. eod. l. si dubitet. 10. 3. filius famil. de
 fideius ideo etiam ex mutuo pecunia perinde, ac ex
 ceteris causis creditoribus tenebatur. Unde correpta
 occasione Maccedo non iuscurnosus et perditus iube
 mus ut putavit Theophilus, sed sceleratissimus vir pa
 riter, et improbus fenerator. inter alias sceleris causas
 quas illi prava natura sua administrabat et de
 alienam adhibebat filijs famil. pecuniam incertis
 nominibus credens. l. l. in prio hoc tt. hoc est ut qui
 dam putant, tacito favore. causa ut hoc modo
 vel mutuum excusaret, vel quod verum puto in cer
 tis nominibus credebatur, hoc est, famil. famul. quo
 rum nomen non est bonum, sed incertum erat propter
 ser multa, quae accedere poterant, ne ab eis credita
 pecunia recuperaretur, vel ipsi mortui in vita patris
 vel a patre exhereditatis quare quasi grande peri
 culum haberet, grande etiam fenus maecedo adhibe
 bat, quod iudices non detrahebant, ne peccandi
 materia suis moribus deceret, sed postea gaudentes
 quod patris morte sui alienis tenebantur, quia tunc
 enim bona possiderent iam bonum fieret ipsius
 nomen ne in dies ere alieno creditarum pecuniarum
 gravarentur, vite parentum insidiabantur, ut affir

mat Imperator in §. penult. instit. quod cum eo ut
sic cursum usurarium saluenter impedirent, unde
credita pecunia filijs materia peccandi erat partibus
indiarum causa.

Quare decreto amplissimi
ordinis odio creditorum qui tam pessimo exemplo
facerent rogante Vespasiano, ut in eius vita
refert Suetonius, vel ut quibusdam placet Claudio
et Vitelio Consulibus. Statutum est ne cuique filio
famil. mutuum pecuniam dedisset etiam post mor-
tem parentis eius cuius in potestate fuisset vel
daretur actio hoc est certi conditio ex mortuo
vel petitis, hoc est vindicatis etiam si nulli credi-
ti haberent, aut hypothecaria ad pignus, si quid mu-
tui nomine obligatum esset quod Tribi Senatus D.
ita expressum affirmat Iulianus in l. 1. in p^{ri}o
hoc ff. l. sed si pater. §. hoc. Sanatus Consultum hoc
ff. §. penult. instit. quod cum eo. Paulus lib. 2. sen-
tent. ff. l. quod tanquam Iustissime constitutum si
respuunt Christiani mores ut putant Panormit.
sed amplectuntur. l. 45. et 46. ff. l. 13. §. 13.
l. 2. ff. §. part. §. ff. 11. l. 22. lib. 15. recopilat. apud
Suntanos ordinat. lib. 4. ff. 50. §. 2.

Sed cum Senatus
illud tantum prohiberet nequis filio familias mu-
tuam pecuniam daret inde obveniebat quod etsi

ad

Ad filium famil. pecuniam pervenerit, si tantum mu-
 tuum non consistebat. cessaret. Senatus. Veluti si a
 pupillo sine auctoritate tutoris. & nunc ad manendi
 instit. quibus alienare, aut etiam a filio familiae
 quamvis liberam peculij haberet administrationem,
 nam quamvis ei a patre alienare permissetur l.
 si conveniret. 18. §. ult. cum l. sequent. de pignorat.
 act. perdere tamen pater non concedit l. filius famil.
 7. de donat. l. contra iurii. 23. §. ult. de pactis. per-
 deret autem si mutuum, in fraudem Senatus consul-
 ti consisteret quia petens exceptione repelleretur q^o
 hoc casu non tantum cessare prohibitionem sed
 patri numerus vendicatione superesse subtiliter
 affirmat Julianus. in l. 3. vers. quem admodum hoc tt.^o

Item et si mutuum
 consisteret cum filio famil. si non reali pecunia
 numeratio non concurrat cessat Senatus Consultus
 Veluti si a filio famil. qui ex causa emptiois vel
 alterius contractus ex quo pecuniam non numera-
 vit debitor erat. nec enim Senatus improbat si
 fraus non interveniat. l. 3. vers. quod ita. l. 7. §.
 mutui hoc tt.^o novandi animo stipulatus sum. ut
 crediti nomine debitum retineret nam tunc iure
 iure singulari incipit esse mutua pecunia l. singu-
 lari. 15. vers. quod igitur si certum petatur sed
 quia numeratio non intervenit sed fictione

07
mibi data pecunia et ante ad te perfecta intelligi-
tur; ut cumbe mutuo contrahatur non offendi se-
natus Consultus docuit Ulpianus in l. 3. verif. hui-
autem hoc tt. quasi non tt. actioni sed obligat.
origo attendatur. l. 3. C. eod. tt. quod iure optimo
receptum est, nam si cessat numeratus et si debitus
certi conditione repetatur, cessat peccandi materia,
cum filio famil. nihil datur, quod possit consumi-
re. Unde merito in l. 4. hoc tt. Senat. Multi' Uba
ita Scabola nositer explicabat, ut in alio modo offe-
derentur, quam si numeratus realis interveniret.

Nec extimes fal-
sum esse ex sola conient. pecuniam perfectione
mutuam remanere penes filium familiae, ut in d. 3.
i. autem et in d. l. singulari affirmat Ulpianus
cum predictum ius singulare in eade persona non reci-
piendum contendat Africanus in l. qui negotia
39. mandati, nam Africanij iudicium quasi plus
a quo iure religiosorem ab Ulpiano in d. l. singula-
ria, non amplecti putarunt subtiliores quod fortasse
probabilius affirmat, quam quod Salmanticensis
nosri existimaverunt, esset in d. l. qui negotia nuda
pactione non intervenisse deficiente sensu Domini
quod falsum plane convincitur ex Verif. alioquin
eiusdem legi iuncta l. dotali. 1. 5. de fundo dotali

Ego cum observarem
Sem

Item in d. l. singulari Ulpiani esse quemadmo-
 dum d. l. 3. §. i. autem. in qua stipulatione
 necessi. requirebas Ulpiani. Ut debita pecunia pe-
 nes filium famil. credita remaneret existimabam
 d. l. singularia et ea sicut accipiendam. quae fit
 per stipulationem quasi non aliter quam nouatione
 facta debita ex alio contractu pecunia credita rema-
 nere possit nec sufficiat iuxta pactio quod si iuris
 ratione attendam dabunt dexteras Ulpiani et
 Africani, nec hoc indifacile erit si aduertamus
 ad rationem quam iuri singulari receptum est mutu-
 um contrahi si iureo debitorem meum tibi dare
 pecuniam quae sine dubio illa est ut si quia debito-
 re meo pecuniam accepit meus debitor fiet qui cum
 nummos meos non acceperit, sed debitoris mei tibi
 Et iure mihi non tenebitur, si mutuum hoc civile
 receptum non esset ut in d. l. singularia in initio
 affirmat Ulpianus, quod nulle. qui accepit pecuniam
 debitoris mei, alio iure mihi obstringi possit, non erit
 Cur ad mutuum hoc civile recurrendum esset, hinc
 si a debitore meo nouandi animo stipulatus sum
 Ut debita ex alia causa pecunia penes ipsum credi-
 ta remaneret nouatione precedens obligatio per-
 mittitur, ergo ea perempta ut teneat stipulatio
 necessario idem ius singulare mutui civilis in eade-
 persona recipiendum est ac si perpetuum hoc fiat

17
tum nouatio non intercedat, nec quidquam de prede-
ti obligatione diminutum sit. *L. si ex pretio. §. 1. C.*
si certum petatur, durat adhuc antiqua obligatio
non est cur ad ius singulare mutui civili recurre-
mus, ut debitor mihi teneatur, quare merito hoc
casu interueniente & nuda pactione mutuum ci-
uile non recipiendum contemdit Africanus *ord. l.*
qui negotia, praesertim cum durante priori obligat.
ex pacto creditor totum habeat quod haberet si
mutuum contractum esset ut in fine dicitur
Legi eleganter probat Africanus.

Hinc si mutuum
pecuniam daturus filio fam. ab ipso stipulatus sim
tamquam pecuniam mihi redi quantam illi nume-
rauerim quod saepe fieri solebat. *L. si seruus. §. 3.*
Ult. et stipulat. seruor. l. qui pecuniam. §. 30. si cer-
tum petatur *L. si penam. 68. et Verb. obligat.*
si postea iam patri famul. facta vel capitis diminuit.
vel morte patris, vel alias hoc est si filius flamin-
dialis inuangeretur vel filia Virgo uerbe capiat
Ulpianus. in fragm. tit. 10 §. ult. crediderim una
obligatio est qua numeratione expletur. *L. si ita. 6.*
§. cum. *L. sequenti de nouat.* et tunc quia prio-
ritate obligationis realis numeratio non interuenit
ad hoc filius erat in patris potestate non fore hoc
cum Senat. *ord. l. tradit Ulp. in l. 3. §. ult. ad Macedon.*

Imo

Imo et illud mirabile
 evenit quod §. filius familias ex contractibus quos
 gessit sub patria potestate non in solidum, sed in
 quantum facere potest. emancipatione condemnatur
 L. 2. in prio quod cum eo. L. si ex alio. §. C. eodem tit.
 L. si dubitet. 10. §. fil. familias de fideiuss. L. filius
 famil. de tutor. et ratio dextra. hoc tamen casu se
 quita §. numeratione quando iam erat extra pa
 triam potestatem in solidum damnatur L. §. 5. hoc
 tit. sed hoc ex eo evenit quod numeratio postea se
 quita est substantia obligationis, fit enim mutu
 formidi causa stipulatio. d. L. 7. et novat. quod ex
 prave insinuat Scabola noster in L. 6. in fine hoc
 tit. ibi quia expleta numeratione. substantia obli
gationis unde si de stipulat. agatur, quasi eapost
 emancipatione perfecta sit privilegio loci non erit
 imo in solidum filius famil. conveniendus est quod
 est in causa curia patre famil. creditam pecuniam
 stipulatus sum, et postea ipsi filio famil. factonume
 raverim sed consulti potestatem exercendam, Sca
 bola noster affirmat in d. L. contra: nam siue ex
 stipulatione agatur, siue ex mutuo, quod etiam hic
 contra si sequita postea numeratione provvari vide
 tur ex L. ita stipulatus 126. §. Triogonus d. v.
 o. L. certi conditio. §. §. quoniam igitur si certum
 petatur, nullo modo obstant Macedoniam except

54
agipotest non ex stipulat. quia numerat. expleta
est eius substantia iam facta filio famil. non ex
mutuo quia expresse tenet. Dicitur offendit, quod
omnia quia usus observat diligenter notabim pro
intellectu d. l. 45. et l. 46. tt. l. part. 5. et simi
lem ordinat lib. 9. tt. 50. § 2.

Ad Legem. quod debetur § 1. de peculis.

Negans est Scabola noster pariter et utilis in l. 4
quod debetur § 1. de peculis, dum explicat quomodo
condemnandus sit dominus agenti de peculis in quo
non nisi quod seruo debetur ab extraneo repetitur
Cuius mentem ut aperiamus scire oportet quod
iure civili attentis ex alterius contractu alter non
obligatur, nam quia ex contractu obligatio persona
lis oriebatur, hoc ita erat in personam ut in aliam
transferri non possit, quod ius ita scriptum erat
ut nec coniux pro coniuge nec filius pro patre nec de
bitor pro creditore suaveri possint l. 1. C. ne uxor
pro marito l. C. ne filius pro patre l. penult. C. de
obligat. et actionib. unde nec pater ex contractib. fi
lij nec dominus ex contractu serui, si ius civile
regit

Respicias poterant condemnari L. dominum C. quod
 cum es. §. actiones instit. de actionib. sed si domi-
 nus pusillus substantia suo seruo vel pater filio fa-
 mil. constituebat ut quasi proprium patrimonium ha-
 berent et administrarent et si iure stricto neuter posset
 suerire non dominus quia seruis proprio nomine con-
 traxerat, non seruis quia iure civili persona non erat
 Quod attinet de regulis iur. unde nec seruis quid
 quid debere poterat, nec seruo deberi. L. nec seruis si
 de pecul. nihilominus praetor aequitate motus quia cum
 seruo actio esse non poterat actionem in dominum
 comparavit, qua peculio tenus ex serui contractu po-
 tuit condemnari D. §. actiones autem. de peculio inst.
 de actionib. §. praeterea instit. quod cum es. L. et qui
 C. eodem tit. Unde merito obligationes istae honorariae
 appellantur in L. an inutilis §. vlt. de acceptil.
 quare cum domino peculio tenus condemnari aequi
 praetor iudicauerit, quia ex ea tantum quantitate
 quam pro peculio seruis constituit se voluit obliga-
 re unde eveniebat ut actione de peculio atq. do-
 solidum quod nobis debetur, sit autem in peculio
 reperiatu persequamur aliquando minus si minor
 quantitas sit in peculio §. sunt praeterea, instit. de
 actionib. aliquando nihil se reivindicata tempore in
 peculio nihil sit. L. seruis de dolo L. ex tempore
 §. de peculio.

84
Deinde sciendum est
cum peculium sit parvulum patrimonium quod servus Domini
permixtum separatum a dominici rationibus l. g. l. 5.
Verum peculium hoc t. unde totum illud in serui peculio
esse potest quod et in patrimonio nostro, unde non tantum
res mobiles et soli, sed et nomina debitorum servum
in peculio habere posse bene docuit Ulpianus. in l. quam
Tiberius 7. §. in peculio. hoc t. nam haec etiam in bo
nis nostri esse videntur, idem affirmant in l. bonorum 49.
l. princeps bona. 21. de ob. significat. et saepe alibi.

Abi positus si nge domini
a serui creditore actione de peculio conventum qui rei iu
dicatae tempore tantum habebat in peculio quantum ser
vus debebat creditori, sed hoc totum in nominibus debitorum
hoc est quantum servus ab extraneis habebatur, quanti
ipse debitor erat, erit non dominus agenti de peculio om
nino condemnandus, hoc est ut §. seruo debetur et solidus
et statim soluat ex regula §. sunt praetera in l. tit.
de actionib. negat Eleganter Scabola noster cum do
minus propter possit a serui debitoribus l. non totum
vel non statim recipere: non totum si vel impetendo
debitum sumptus faciat, nec possit recuperari, quia
forte debitor iustam habuit causam litigandi, quod
colligitur ex l. solidum 7. §. nec aliud. delegat. 2.
et est expressum graeca constitutione Zenonis, quam
nobis diligenter restituit. Cuiacius lib. 12. obserbat.

C. 1. et habetur nunc in l. penult. C. de fructibus. et litica
 penult. quod et in expensis personalibus Ius Iustinianum
 observat licet non ex expensis processus ordinam. lib.
 3. tit. 67. in prio, nec improbat Iustinianus in l. prope
 dum. §. sine autem alterutra. C. de Iuditijs. §. hac autem
 instit. de pena temeri litig. aut l. in c. calumnia
 de penis quod si dominus sumptibus à debitoribus conde
 nati recipiat, quia temere litigarunt. l. eum quem te
 mere. 77. de iudic. l. 6. C. de administrat. tutor. tunc
 in illis agenti de peculio deberi condemnari existion
 item si cum serui debitor domino condemnatur, et ex
 Iudicio ad executionem perveniat, forte vel non tota
 vel nullabona inveniuntur, vel quia debitor solvendo
 non est, vel quia solvendo prius, alij creditor potuit
 gratificare. l. summa cum ratione. 24. Vers. si alij
 de peculio. l. quod autem. 6. Vers. sciendum. l. pupillus
 28. qui in fraudem credit, vel quia alij creditores, vel
 ex tempore, vel ex causa preferantur, quibus ex causis
 evinctiv executioni potest esse incertus, unde cum do
 minus huiusmodi vel non totum debitum, vel nihil
 a serui debitoribus recipiat, iniquum est in solidum
 agenti de peculio condemnari, ex eo quod in peculio
 sunt nomina debitorum.

Deinde statim dominus
 condemnari non debet, et si debitores condemnentur, si
 mora temporis quod datur Iudicatio uti vellent quæ

Humanitati L. 12. tabull. 30. durum esse voluit
ut refert Angelus lib. 20. nott. aticarum. ep. 1. nec sta-
tim et manus infectio esset, et miseri debitores in vin-
culis neruo et compedibus haberent, aut etiam ex Le-
gi perscripto capite penas darent, aut trans Fiderim
Penuissent quom exsecutio nisi modum a decem vi-
ris constitutum, et si mores Romani abolerentur
tamen Iudicium quod confessus et condemnatus rei con-
cedebatur, imo ea ratione conservarunt, ne si iudi-
cato debitoribus pecunia deesset, statim et res eius pu-
niri caperentur, et cum maximo damno rei fami-
liaris, et quod magis est fame periculo propter acusa-
tione, propter quod moram illam a lege 12. tabull. con-
cessam adhuc tempore consultorum durare, testis nos-
ter Scabola, nosceret. quod et expressum est in L.
2. L. 4. §. si quis condemnatus. L. intra dies. 7. L. de
debitoribus. 31. de re iudicata. L. si debitori. 21. de iu-
dicijs et hoc sine dubio est illa humanitatis ratio
ad quam respicit P. P. in L. si cum militi. 16. §. 1.
de Compensat. ad quam attendentes Imperatores
hoc beneficium ampliarunt alij vimetri concedentes
ut Theodos. in L. 2. C. de Usuris rei iudicate. quid
quid reluctat Alciatus. 1. Parerg. c. 32. quem Pontifi-
ca nostri sequuntur in c. quarenti. 26. de officio
delegat. c. quo ad consultationem d. 8. et re iudicata
et si principes nostri hoc tempus nimirum cartave-
rint

Verint decenium tantum concedenda l. 5. tt. 29. part.
 § quod et in condemnatis actione reali Lex regia Por-
 tugalie admittit lib. 3. tt. 33. § 15. vno et in sponte
 confesso tt. 29. §. penult. In actione personali hoc
 beneficium omnino debitoribus auferatur in prio d. tt. 86.
 quod et Pallium moribus. ita seruari scriptum reli-
 quit Cuiat. ad Papin. lib. 3. quart. s. d. l. sicum
 militi.

Item si infra tempus pro-
 dictum non soluat sed magis pignora in causam iu-
 dicati capi permittat, dubitatur, nam nec etiam
 sine si venditis facienda est, statim expeditur, sed
 iure communi Mayo duorum mensium spacio l. debito-
 ribus. 31. de re iudicat. l. 1. C. Theodorians et di-
 tract pign. qua tribus causis habetur, et si iure regio
 Hispano et Lusitano minus tempus perscribatur. l.
 19. tt. 21. lib. 4. recopil. l. 11. tt. 31. part. 7. or-
 din. lib. 13. tt. 86. et 29. cum sigg cum ergo do-
 minus a seculi debitoribus possit, vel non in solidum,
 vel non statim recipere propter haec et similia quae
 in petitione et executione debitorum peculiarium par-
 ticipare recte scabola noster haec omnia et similia
 prudenti iudicij cogitanda monet; Ut non omnimodo
 de dominum actione de peculio condemnet. sed ad
 haec omnia vel singula habito respectu.

Sed et illud domino permittetur

Et possit si vult agenti de peculio agens mandare
contra peculiares debitores ut vel nomine domini di
recti actionibus tanquam procurator in rem suam
vel utilibus proprio nomine si insolidum datum sit no
men à debitoribus exigat ex regul. l. ult. C. quando
ficus vel priuatus l. 1. et 2. C. de obligat. et action.
quod ea ratione receptum est, quia cum dominus prop
ter id quod est in peculio ex contractu serui creditori
teneatur. & actiones autem de pecul. vult. de action.
Vtique si in peculio sint tantum actiones ad petendum
debitum, eas si praestet creditori praestat quod est in pe
culio praestat illud ratione cui tenetur, quoniam autem
Iustior praestatio ut quis liberetur, quam si id praestet
ratione cuius obligatur, quod in uniuersum verum erit
si quis nullo alio iure quam quia habet actu tenea
tur, semper enim eam si praestet, Iusta praestatio
est ut in l. quod in diem. 16. & ult. l. item veniunt
20. & ait senatus et seq. l. si possessor. 31. de pet.
hereditatis. l. 2. & peruenire de heredib. vel act. ven
dit. l. sicut certo. & nunc videndum et 2. Vers. id
Labeo et in rem verso l. 1. & si terogauro depositi
l. 8. & si liber homo et & ult. l. idemque. 10. & si
cui mandauero l. qui mandatum. 43. l. 45. & quo
ties mandati. l. quod saepe. 35. & si res de contrab.
empt. l. cum in plures. 60 & vestimenta locati. l.
in creditore. 38. de emict. l. et 18. & ult. soluto matrim.

§. et hūc si paratus sit actiones mandare absoluitur.
 Sed cum in iure consti-
 tutum sit eo qui cum seruo duoz plurium ve contraxit
 peculium apud utrumque habebat, alias enim aliud
 dcm est. *L. si duo. 15.* Vers. idem dicitur de peculio posse
 eum q. velle ex dominis in solidum experiri, et debi-
 tum recuperare idque ex eo quia cum solio actio sit hoc
 est. quia iudicio Secretario vel comm. diuidum. quod
 solius amplius suggestione soluit potest ad solio so-
 cije ve suis sequi *L. etsi non 8. §. finali. commun.*
diuid. L. sed si duo. 15. in fin. L. et ancillary 17. §.
Ult. L. hinc queritur. 19. §. final. L. cum sequenti
de peculis, et si q. habet actiones teneatur, erit ne iusta
præstatio, si vel iudicium societatis. vel communi diuid.
delegare creditori paratus sit? recte ex reg. sup. proposita
in diem redire Scabola noster affirmat quia et hinc cu
solius quia habet actiones teneatur, si eas paratus sit præ-
stare absoluitur.

Quod quidem de facili procedit
 sed non quod Papinianus reprobat in *L. creditor 42. de*
pignor. act. ubi iure cogit creditore qui plures vendidit pignus
 minus quam debitum erat ad superfluum pretij cum vau-
 riji actione pignoratitia restituendum nec permittit, et
 possit si velle emptorem delegare cum tamen credito-
 re qui pignus vendidit quia contra emptorem habet act. §.
 domino pignori teneri affirmet Ulpianus. in *L. eleganter*

24. §. si vendiderit, eod. tit. et ideo mandanda actiones si
verari concedat, ex reg. Scabola in hac lege quod debetur
subtilior est Papinianus. quam quod hactenus interpretes
animadvertunt quos alij Accursium in §. solutione
sequuntur ut Fulgos et Cuiac. alij modo P. Pi. Letteram
monstrantes nescia quam cerebrina differentiam confin-
gunt modo parum constantes dictum §. si vendiderit
non Ulpiano sed Triboniano tribuunt, alij alia; sed mi-
nus provanuliter pensitarunt ergo ex iuris principij re-
cte convenire Papinianum cum Ulpiano affirmo si ad-
uertamus regulam supradictam que affirmat eum qui
tenetur quia habet actionem liberari, si eam mandare
vellit ita accipiendam sequi habet actionem. nullo
alio iure teneatur. qui si alio iure unquam obstructus sit
veluti ex propria negligentiam si prestare vellit actionem
Audiendus non est quod expressum in l. nam et servus
21. §. ult. de negot. gest. l. cum in plures. 60. §. ser-
vum locati. l. 8. §. ult. mandati. Tunc si creditor, iure
suo pignus vendat, et dilationem emptori forte modicam,
vel necessariam ad solutionem concedat. quod potest, quia
cum debitori veluti procurator sit in pignoris venditio-
ne. l. si prior. 29. famil. heriscund. non tenetur semper
presenti pecunia vendere argum. Legu l. de except.
rei vindicate. l. 5. §. si iuditor de inst. ad quod sup
quia in pignore iudiciali non recipitur. l. a diuo Pio §.
sed si emptor de re iudicata. necessario uterque tex de

pignore

Pignore conventionali emittitur intelligi debet, multum in
 terretur an agam contra creditorem pro superfluo inbatem
 pro ad solvendum datum. I. casu recte Ulpianus non
 esse Urgendum ad solutionem creditorem qui pignus ven-
 didit, imo debitorem expectare debere, ut emptor solvat
 Et si non expectet mandandas ei actiones affirmabat
 quia cum simus intra tempus ad solvendum datum cre-
 ditori, qui non exigit non est in culpa, sed tenetur tan-
 tum quia habet actionem quam separatus sit pro-
 stare absolbetur ex regula supradicta, at vero si cre-
 ditor negligenter regerit in pretio pignoris exigendo
 imo tantum temporis elabi passus est, ut iam Usura
 debeant, si velit emptorem delegare audiendum non
 esse optime P. respondit, quia iam non tantum qd
 habet actione sed quia in non exigendo negligentia
 admisit, debitor tenetur. D. L. nam et verum. 24. §.
 ult. nam quamvis in venditione qua fit ex facto
 ipso venditionis suum creditor negotium gerat, hoc
 est sui Lucri causa non autem debitoris, ut sic n-
 videtur ex propria negligentia tenebitur ad super-
 fluum nihilominus pro superfluo quod restituere
 debetur, imo magis ex propria negligentia tene-
 bitur ad superfluum cum usuris restituendum ut
 in simili eleganter docet Ulpianus in L. si pupili
 Q. §. sed et si quis negotia mea d. neg. gest. recte ergo ex hac
 ratione iudicio quod de pignore dato proponitur est pignorat.

77
Actione creditorem ut superfluum pretij cum usuri restituat
Iure cogi doceat PP nec admittit emptorem de
legare, non supposito quod tantum tempore elabi passus
est ut ad usuras teneatur, non tantum quia habet acti
onem sed ex propria negligentia obligatur, quod et si
nemo adhuc animaduertit, vera videntur pro utrius
que Legi conciliatione.

Sed cur affirmemus eum qui
alio iure, quam quia habet actione est obstrictus velu
ti ex negligentia, culpa ve non esse audiendum, si acti
ones prestare paratus sit cum contrarium fateatur Africanus
in l. si i apud quem. §. depositi, ubi etsi culpam
admisserint in eo quod non apud me depositam, sed pe
nes alium qui dolo quid fecit deposuerim, nihilominus
meo nomine venire non possunt nisi ut actiones pre
stent quas habeo in secundum depositarium recte hoc
in depositi reprobatur Africanus qui proprio nomine non
nisi ex dolo quod admisit potest conveniri. l. l. §. pre
tor ait depositi l. si ut certo. §. nunc videndum com
modati, ergo cum ex dolo quod alter admisit non
teneatur sed proprio nomine ex culpa que iudicio de
positi non venit, utique nullo alio iure deponenti te
netur, quam quia contra secundum depositarium
qui dolum admisit proprio nomine, quia ipse depo
situm contraxit, habet actione, quare si eam prestat
ex reg. nra liberatur quod est in causa cur possessione.

1 bond

Bona fidei quamvis negligentiam admissit in eo quod
 rei hereditaria minus idoneum venditorem elegerit non
 propriam negligentiam sed actiones praestaturum elegan
 ter affirmet Ulpianus. in l. item videndum §. de pet. heredit.
 heredit. quasi ille non culpam aut negligentiam praes
 tare teneatur. l. si quod posses. §. sicut eode. tit. sed
 illud tantum ex quo locupletior factus est. l. item veni
 unt. 20. §. pro hac. l. sed etsi. lege. 25. §. consuluit.
 l. Iulianus. 30. de pet. heredit. est autem locupletior
 quia habet actionem, quam si mandare paratus sit
 illud praestat ratione cuius tenetur quod quidem in
 ut eodem loco Ulpianus scripsit in possessore mala fi
 dei recipiendum non est quia iste non tantum quia
 locupletior factus est, sed etiam propriam culpam et
 negligentiam praestare tenetur. d. §. pro hac. d. l. quod
 etsi lege. §. quod ait Senatus, unde si praestare velit
 actiones audiendus non est, sed et ratione propria
 culpa tenebitur. l. Iulius. 17. §. usque adeo de rei vin
 dicatione quod et in bona fidei possessore, si ex culpa tene
 atur ut in l. 19. §. ult. de pet. heredit. respiciendum
 est quod omne cum iuris principijs valde conveniat
 nescio cur in d. l. 18. Tribonianum manum Faber agnoscat.

Ad legem, si debeas. ff. de
 compensationib.

Et etiam eodem lib. l. si debeas. 22. de compensa-
tionib. qua elegantè Scabola explicat quomodo
ad debitum alternatibum poni possit compensatio
sive debiti et crediti inter se, quod recte expediri non
potest nisi advertamus quod cum compensatio
sit debiti et crediti et inter se contributio l. l. hoc tit.
sive ut bene Theophilus in vicem imputandi quod contra
debetur ratio qua in victo debitore eodem que creditore
in vicem liberatio stringit. l. si ambo. 10. l. post acquisi-
tionem. 21. Junta lege in rem. 18. ibi cogitur eodem tit. ne-
cessario in ea causa debitum esse oportet, quia in victo credi-
tore solvi possit quod ea ratione affirmatur, quia cum
pro soluto compensatio habeatur l. si constat. 4. C. de com-
pensat. l. amplius non peti. 15. rem ratam haberi, ut
pro soluto sit compensatio, tale debet esse debitum quod
in victo creditor, idemque debitor, accipere cogendus sit, un-
de ut compensationi locus sit, non sufficiet debitum esse
creditori vel inter esse, nisi tale sit quod inter se contri-
bui possit.

Anc et si debitor in diem
antequam dies veniat, ita debitor sit ut si soluat re-
petere non possit. l. in diem. 10. de condit. indebiti imo
et novari possit obligatione l. 5. de nobat. si tamen velit
compensare antequam dies veniat, audiendus non est. l.
quod in diem. 7. de Compensat. quasi in ea causa debiti
sit ut ab indicto debitore exigere non possit. l. quod certa
die. 70.

die. 70. de solut. l. 2. §. qui ita stipulatur d' eo quod
 certo loco. l. 1. in fine quando dies usus fructus leg. ced.
 §. plus autem vers. tempore inst. de act. cui contra
 rium non est quod Papinianus affirmat in l. si cum
 militi. 16. §. ult. de compens. ubi infra diem ad iudica
 ti executionis datum admittit compensationem. cum ta
 men verum sit infra id tempus, siue bimestre siue ar
 bitrii iudicis concederetur debitum exigi non posse, nam
 ut ibi eleganter Papinianus aliud est diem obligati
 onis non venire, aliud humanitatis gratia tempus
 indulgeri solutionis: quasi dicat debitum in diem, an
 tequam dies veniat ex natura ipsius obligationis in
 terum exigi non potest cum totum tempus interme
 dium gratia debitoris concedatur. d. l. quod certadie
 de solut. ideo iniquum est ante diem cogere debitorem,
 ut cum credito puro compenset = ad debitum quod
 ex causa iudicati debetur purum est ex natura sua et
 statim debetur, quod si humanitatis ratio, tempus
 solutionis extorrit, hoc naturam obligationis immu
 tat: §. quia purum est debitum, si ex alia parte
 tantum debeat, equum est compensationem non dene
 gari, nisi compensatio non admittatur, condemnatus
 statim quod illi debet a me exigit, non tamen ego
 ab illo, et sic meliori conditionis existit qui pacem
 publicam lite perturbavit et creditorem laboribus
 et expensis vexavit.

Ex quo etiam prouenit quod
si debitorem quantitatis eundem que creditorem specie
alter subuomere intendat, quia cum specie sibi debita
quantitate compensare paratus est, iure non audietur
L. si non certem. §. si centy de condit. indebiti. L. si con
uenierit §. de pignorat. action. L. grege. §. §. sed pot
de pignorat. L. quod dicitur. §. de impediment. in rei dota.
facta. L. si ex ea G. C. de rei vendicat. L. 21. tt. 14. part.
§. ordina. L. 4. tt. 18 in principio, nam cum oportet
ut debitum compensetur esse in ea causa, ut in uito credi
tore solui, aut a debitore exigipossit quia pro soluto
est. L. si debitor. 14. qui potio in pign. habeantur
si ex una parte corpus sit in obligatione, ex altera pe
cunia nec creditor speciem in uictus cogitur pro specie
accipere pecuniam nec creditor quantitatis speciem,
ex regula Legu. 2. §. mutui datio, si certum petatur.

Quod est in causa
ut si utriusque corpus debeatur nec etiam corpori ad
corpus compensatio obijci posse, quod semper verum
erit, si corpus sit quod restitui possit ut in L. 3. e. in
quibus causis pignus quod si perempto corpore iam
hinc inde stimatio debeatur ut in L. non dubi
um. 14. §. final. de leg. 3. L. si seruis. §. 1. §. fin.
de Verb. oblig. L. sed etsi. 25. §. quod ait Senatus
de petit. heredit. cum iam uterque ratione quan
titatis teneatur, ipso iure deductio fiet, quomodo

accipien

Accipiendus est text. in l. diuortio. d. §. ob donatione
 l. si constante. 24. §. si uxor. l. si cum dote. §. si
 pater soluto matrimonio l. 1. C. de ignorat. act. l. ult.
 C. de compensat. §. in bonæ fidei inst. de action. ordin. d.
 tit. 78. in principio, nisi d. l. ult. de compensat. In no
 bum inducere existimes cum Cuiacio, quemadmodum
 l. penult. C. ad l. Falcidiam quod quia iniquum
 videtur creditorem cogere aliud pro alio accipere per
 compensatione si res stet, que restitui possent, sem
 per placuit solutio, que in actionibus in rem tunc ad
 mittit compensationes, quando iam quia res perijt
 Estimatio debetur, quod quidem ius in compensationi
 bus non admittitur, etiam si in hac actione persona
 li Estimatio sit in conditione, idque propter maximam
 fidem, que in deposito requiritur, que ratio etsi aliq. do
 ante Iustinianum prudentes cogeret, hoc ipsum res
 pondere ut constat ex Paulo lib. 2. sentent. tit. 22.
 §. final. non tamen erat tanti momenti quin ex
 principijs generalibus contrarium possit affirmari que
 facultatem de nouo subtulit Iustinian. in quo ve
 rus est Tribonianus. l. precipiens ne in deposito con
 pensationi locus esset, sine res deposita stet, sine non
 l. penult. C. depositi. l. ultima in fin. C. de compen
 sat. §. in bonæ fidei inst. de actionib. que Pontifi
 ces sequuntur in c. ult. depositi ordinam. d. tit. 78.
 §. 1. et hoc est specialitas ad alios contractus nonque

Opinatur Duarenus. ut exij. de corpore ad corpus ex Justi-
niam' decisione compensatio admittatur hoc tamen in
deposito denegatur

De qua etiam doctrina eleganter
P.P. in l. Stichum 95. §. si creditor et primario deso-
lut. contendit quod debitor creditoris creditor debitoris
hereditatem ad se non pertinentem possedit, et tantum
ad eum pervenit, quantum si quilibet bonorum posse-
sorem esse solueret, liberavit heredem, nihilominus
ipso iure non reputantur obligationes, quia nec fidei-
iussores liberantur non quia ut perperam Cuiac. lib.
19. de verb. c. 12. et tit. 28. ad Papin. in actione
in rem qualis est petitio hereditatis compensatio non
admittitur habet enim petitio hereditatis suas per-
sonales prestationes. l. sed etsi. l. 29. §. petitio de petit.
heredit. l. hereditates. 7. C. eodem in quibus necio
cur non erit locus compensationi ut apperte probat
l. eum qui. 21. §. ult. de inofficioso tit. l. Titia. 43.
de solut. l. si quid possessor 21. in principio. et. §. sed
etsi ipsi vers. Iustus. l. 29. §. si qui re sua. l. ult. de
petit. heredit. l. 4. C. eodem, sed quia cum emittatur
hereditas à petitione ipso iure confusa non est obliga-
tio ut sic ipsum solvitur sibi pecuniam credendum
sit q. manebit obligatio et pro ea fideiussores tene-
buntur, nisi quod ipse recepit, sit in causa, ut de
eo opponi possit compensatio 18. quia cum esset debitor

quanti'

quantitatis quantitatem ipse recipit, vult que compen-
sare, quo casu ex Iuribus citatis, recte ni fallor pote-
rit admitti, quia nec hoc Papin. negat, nec de eo ibi
erat sermo, sed sola confusione obligationis per hanc
ditatis additionem quam ex predicta ratione in proposi-
to eleganter negat P.P. 2. advertere oportet
quod quando duo alternatiua permittantur, veluti
homo, aut decem quia una promissio censetur. L. si
aliud 27. de legat. 2. L. cum aliud. 25. quando
dicitur Legati ced. utrumque in obligatione continetur
L. si duo 128. de Verb. obligat. L. si Stichum. 16.
eodem tit. L. Stichum. 95. §. 1. de Solutionib. sed cum
promissor non ad utrumque soluendum se obstringat
sed ad unum tantum alterius solutione plena libera-
tio contingit d. L. si duo de Verb. obligat. L. illud
25. de constit. pecunia, sed quod vellit soluere non
libere debitori concedetur, sed ita si vel ex conuent.
propria hoc acquisiuit, vel nihil a partibus expressis
cautum reperitur, nam tunc quia in dubio contra
Creditorem fit interpretatio. L. veteribus de pactis. L.
quid quod adstringenda L. stipulatio 38. §. in stipulat.
de Verborum obligationibus. illud recte interpretabimur
ut saltim quod vellit, soluere sibi debitor reservare
vit. Argum. L. cum de indebito de probationibus, quo
pacto intelligitur. L. plerumque 8. §. ult. de iure
dot. L. si in emptione 34. §. si emptio. L. si ita 25. de

de contrahend. emptione l. penult. C. de condit. indeb.
§. hinc autem inst. de actionib. reg. in alternati
vii lib. 6. quod si eligendi facultas non debitori, sed
pacto creditori concedatur, ut in d. l. plerumque veni.
si res d. l. Stichum. 95. in prio. l. si sic 93. de ver
b. obligat. l. plane 34. §. si ita delegat. l. non
vellit poterit solvere, sed quod creditor maluerit et
in dictis iuribus constitutum est, unde antequam
creditor exprimat utrum vellit cogi non potest ad de
bitore aliud accipere, imo si solvat ante creditoris elec
tionem condicere quidem poterit, nisi malit creditor
aliud penes se retinere. argumento legi plane 25.
l. 26. §. si decem. in fin. de cond. indeb. l. penult. C.
eodem. post electionem vero creditoris, quod optavit
tantum, et in obligatione remanet et in solut. d. l.
illud de constit. pecunia.

Atque si ponamus illum
qui creditor erat quantitatis veluti. 1000 debitori
suo. 1000. aut hominem alternativè promissi
se non simpliciter sed utrum adversarius vellet
hoc est in electione in adversarium collecta, quæ
si aliud dispositum non fuisset sua esset. q. debi
tum a se alternativè promissum cum sibi debi
ta quantitate compensare paratus est, non simpli
citer comparatio admittetur, sed ita si eligat ad
versarius non ante electionem, etsi utrumque debi
tum

Debitum sit d. l. si duo de Verb. obligat. non tam
 est in ea causa ut in victo creditor, aliud cogatur acci-
 pere, unde nec in victo compensatio obijci potest, imo nec
 facta electione compensatio semper admittetur, nam cum
 creditor posset eligere speciem, tunc si ex quantitate si-
 bi debita alter obijciat compensatio non audietur, nec
 creditor speciei cogatur pro specie sibi debita accipere quan-
 titatem contra regulam l. 2. §. mutui si centum pe-
 tatur ergo necesse erit quod palam dicat adversarius
 Utrum voluisset, ut inde videamus an elegerit quanti-
 tatem ut alter recte compenset, an speciem ut compen-
 satio excludatur, et hoc est quod in hac lege Scabola docet
 1° quod ad electionem creditoris alternatiui nunquam
 compensatio admittitur quasi debitum non sit in ea
 causa ut solui possit, deinde quod facta electione, tunc
 huius debiti compensatio admittetur: si adversarius
 palam dixisset Utrum voluisset ut ex expressione vo-
 luntatis sue palam facta appareat, an electa quanti-
 tate admittamus compensationem, an denegemus. si spe-
 ciem elegerit ex reg. l. si conuenerit de pignorat. act.
 cum alijs de quibus diximus quod cum recte Accus.
 Observaret, nescio cur improbet Antonius faber con-
 tendens quod adhuc facta electione hominis compen-
 satio admittatur, quasi etiam tunc estimatio sit in con-
 demnatione l. hominum. 37. mandati Iuncta. l.
 si qui certum. 24. l. vinum. 22. si centum petatur

l. ult. de conditione triticaria quod preterquam quod
locum non habeat, quia non debitor condemnato sed
creditor. eligente. sermo est, certum non videtur ex
regula dicta legi si conuenit de pignorat. act. l. grege
& sed potest de pignoribus. sed cum conuincto noxali
Iudicio facultas a lege. 12. tab. concedatur velut liti
estimationis sufficit. vel ipsum hominem noxa dedat
l. 1. de noxalib. act. pro inst. eodem, et sic alternatiue
debeat speciem aut quantitatem utrum debitor malu
erit curante electionis compensatione posse debitor
opponere fatetur Ulpianus in l. si ambo. 10. §. quoties
vers^o sed et qui noxali Iudicio de compensat. recte
Ulpianus nam qui opponit compensationem debitor
cuius seruus damnum dedit, hic autem cum habeat
electionem qua vel damnum potest sarcire vel noxam
tradere si uellit: potest opponere compensationem, quasi
estimationem potius eligere declarat ut sic de qua noxa
ad quam fiat compensatio ut in simili. Statutum
est in l. 1. C. si maior factus alienationem factam
sine decreto praesertim cum condemnatus Iudicio
noxali in estimationem teneatur, et si debitor sit, quan
titati ad quam recte potest obijcere compensationem,
quod autem noxa danda facultatem habeat, hoc non
ex natura obligationis quo ad quam est sed ex l.
12. tab. accipit ut eleganter Ulpianus in l. miles. 6.
& l. 1. de re Iudic. at Scabola notat eo casu loquitur

quod

Quod eligendi facultas non debitoris alternatiui est
sed creditoris, unde cum debitor non possit eligere quod
soluat, nec potest opponere compensationem ut sic videa-
tur eligere quantitatem, quia electio non ad ipsum
spectat, sed ad creditorem, qui potest eligere speciem
cui ex qua ne compensatio opponi non potest.

Quae omnia inde
bitore qui de quantitate sibi debita ad debitum alter-
natiuum obijcit compensationem recte statuta sunt,
nam non quod creditur hoc casu a debitore coniunctum
debiti alternatiui sibi permitti posset opponere, com-
pensationem dubium non est, quia eo ipso quod com-
pensare vult, eligere videtur, illud quod potest com-
pensare, unde iam non debitum alternatiuum sed
quam elegit deducit in petitione, quod et
si neget Quare recte ex d. Veri. sed et qui nosca-
li recte potest confirmari.

Ad legem, qui libertatis .69.

ff. de euictionibus

Pertinet etiam ad hunc librum quaestiones nonnullae
in materia euictionis quae in l. q. libertatis .69. de
euict. referuntur, quae ideo plenius discutiemus quia
minus explicauerunt interpretes in pot. iudicis em,

Emptionis in iure naturaliter praestationes quaedam
affirmat Lex exempto. 11. de act. emptionis, nempe
ex parte emptoris ut Iudicio venditi nummos vendi-
toris facere cogatur ex parte venditoris ut rem ven-
ditam emptori tradat, sed non sola traditione fidem
contractus adimplet nisi ita praestet, ut emptori ha-
bere liceat quod sibi habere non licet, vel quia con-
demnatus rem venditam petitori restitui, aut liti
estimatione, vel cum ab alio possideretur, rem obtinere
non potuit a possessore: quia absolutus est, ut in l. evic-
ta. 16. vers. dupla de evict. ad venditorem empti
actione recurrere potest et ab eo tantum recuperare, quan-
ti sua interest rem traditam evictam non esse. l.
Venditor. 8. l. si in venditione 60. l. evicta. 70. de
evict. l. 1. l. titius. 43. de act. empt. quod omne pres-
tat emptionis natura, et si de eo nihil specialiter con-
veniat.

Sed quia saepe res aliena dis-
tracta ab emptore evincebatur, hoc est plena et effica-
ci victoria extorquebatur, cum effectu quod verbum
evincere. importat, mos erat pro re vendita sibi em-
ptorem stipulatione cavere, quasi vel per venditionem
aut eius haeredes, aut etiam per alios habere non li-
ceat, sumptum duplum ve, aut etiam amplius a ven-
ditore stipulabatur. l. si victum. 56. l. hoc iure. 27.
Vers. certe de evict. sed frequentior solet esse dupla

Stipulatio unde permissarum evictionis nomine saepe
 in iure dupla appellatur. L. evicta. 16. L. si mancipi-
 um. 3. §. 1. h. t. L. 3. de doli exceptione, quae est
 ratio cur Ulpiano placet. L. quod si nollit. 31. §.
 quia assidua. et edilit. edict. agi posse exempto cu-
 venditorem non ut duplum soluat, quod vulgo per
 peram existimatur sed ut duplum permittat, qua
 si ex eo, quia assidua est stipulum, et adminicu-
 lum emptiois facta, sed ut aperte Papinianus. in l.
 pact. 63. de contrab. empt. quasi promittere nollit
 et eo nomine de evicta agatur, empti ~~em~~ actio
 ne dupli condemnari potest, ut eleganter Paulus
 sic intelligendus. in l. 2. de evict. et lib. 1. sent.
 tt. 17. §. si res = quod observa, quia extra hunc
 casum iudicij emptiois potestas, illud tantum
 interest in duplum pro sequitur

Hac ita si aliud
 nominatum inter contrahentes non venit, ne-
 que si aliud sine in venditione, sine in stipulatio-
 ne dupla expressum est, illud tantum venditor
 prestabit, quod si praestaturum promissit, quod
 in dupli stipulatione, plus quam manifestum est
 quia cum sit in iudicium strictum, illud tantum
 est in obligatione quod verbis contrahentium com-
 prehensum est. pro instit. de verb. oblig. l. exem-
 pto. 11. §. vlt. de act. emp. in ratione exempto, illa

ratione concludit Ulpianus in d. l. exempto. 11. in
primo Vers. cum non quia cum hoc iudicium bonae
fidei sit, nihil magis bonae fidei dicitur, quam id
praeferre quod inter contrahentes actum est. Et hinc
si hereditate vendita nominatim dicitur ut
singularem rerum evictio praestetur, hoc observan-
dum erit. l. 1. c. de evict. item si adiciat venditor
nec actio dupla praestetur ad hoc empti actione cogi non
potest. l. emptori. 37. de evict. l. pacta. 72. de contra-
hend. emptio. imo et illud recte potest venditor, nihil
evictionis nomine praestatum in, siue generaliter con-
vinctio concipiatur ut, in d. l. exempto. §. ult. l. cum
ea. 68. de evict. l. quod in vendit. 10. de heredit. vel
act. l. 1. §. si venditor. l. quare 38. de action. empt. l. si
familia. 14. c. familiae excusand. siue aliqua tan-
tum causa accipiat, veluti causa libertatis aut mor-
bis in vero vendito. ut in d. l. queritur. 14. §. si
Venditor conventione haec bonae fidei securitati sua
prospectum noluit, quod si emptori circumvenendi
gratia non dubium quin ex empto actionem conveni-
ri possit, nam quia emptio iudicium bonae fidei est
omnia que contra bonam fidem sunt, veniunt in em-
pti actione ut eleganter appositis exemplis causatum
reperitur in d. l. 1. §. si venditor. l. tenetur. 6. §. ult.
l. Iulianus. 13. §. idem Iulianus. l. quare. 39. de act.
empti. l. ea que. 43. §. ult. de contrab. empt. l. quod si

Quod si eo. *Juncti*. l. quod autem. de hered. vendit.
Quoties. l. de edilit. edict. l. ultima. C. credit. emitt.
 pignorat. *Inhabere*.

Sed quia erat vis et potestas hu
 ius conventionis bona fide apposita qua nihil evictionis
 nomine praestatum in partes conveniunt, et quidem
 si in universum pactio haec concipiatur re evicta, ut
 si utilitatem quam propter rem nominatam emptor
 haberet ab venditore non recuperet propter conventi
 onem non tantum pretium amittet, sed pretium ni
 hilominus deberi ex Juliano sequitur *Ulpianus* in
 D. l. exempto §. ult. nisi pretium non deberetur, em
 ptor rem amitteret et venditor pretium retineret
 quod bona fidei contractus non patitur, nisi eo casu,
 quo res quasi alia emittitur, veluti captus piscium vel
 avium vel animalium. nam tunc etsi pisces vel
 aves non capiuntur nihilominus pretium venditor
 retinet quod bona fidei contractus est, quia non cor
 pora sed spem vendidit. l. nec emptio. D. de contra
 hend. empt. quod non est in supra scripta conventio
 ne in qua res non spes vendita est, unde si ratione
 rei qua sua non erat pretium venditor retinere velit
 contra bonam fidem facit quod verum est discrimen
 inter utrumque casum, et si *Ulpianus* non expresserit
 in d. §. ult. item si quid mirilium nomine captum est
 evictum fuerit ab emptore nulla eo nomine, nec ad pretium

Exempto actis competit *D. L. nec emptis*, *Uers.* quod si
similium. quia qui ob hoc vendit id agere intelli-
gitur ut qualis res ad ipsum pervenerit emptori tra-
dat, nec amplius praestet, unde equum est ut quem
ad modum emolumentum negotiationis ita periculum,
ad emptorem pertineat quod hac ratione in simili spe-
cie reprobatur *D. ult. in L. quod si in vendit. de ha-
redit. Vendita.*

Quibus adde etiam casum quo cre-
ditor ea conditione pignus distraxit ne quid ipse em-
ptione sequuta praestet, quia tunc si res evincatur non
tantum pretium retinet *L. 1. et. 2. C. creditorem, evic-
tionis pig. non debere. L. exempto. Uers.* demique *§. sen-
tentiam. de act. empt. L. etsi is. 10. L. rescriptum. 12
§. 1. de distr. pig. L. si mandatum. 59. §. Creditor manda-
ti*, sed et non solum exigere potest ab emptore, quum
obstat exceptio, quod res evincta est, ut eleganter *P. P.*
in *L. eumea, 68. de evict.* ea ratione, quia creditor qui
pignus iure creditoris se vendere affirmat, debitum tan-
tum suum recipere intendit, et ius quod habet in pignore
in emptorem transferre, unde si res evincatur, pre-
tium quod respicit, quasi sibi debitum restituere non de-
bet, sed et non solum exigere potest ab emptore, quia
pacto interveniente, nec creditor evictionis nomine
teneatur emptor declarari illo se contentum si ius quod
habet in ipsum creditor transferat *L. in creditore. 1. §.*

80

de evict. quod si adimplet iam ab emptore pignoris qua
 si sibi obligato ex causa emptionis potest pretium recu-
 perare: nec obstant exceptio quod res evicta est, quia
 quo ad creditorem illam remittere censetur de quo re-
 de creditor potest replicare, nec in damno erit pignoris
 emptor, quia si quidem pecunia sua debitorem libera-
 vit, ad ipsum utili actione ex empto recuperare potest
 et pretium recipere, nec ex aliena iactura lucrum sibi
 acquirat, ut eleganter Sultus in d. l. rescriptum. §. 1.
 de distract. pignoris

Quod si non generaliter pactio
 hac accipiatur, sed in individuo, aut alia causa aut per-
 sona excipiatur, tunc nec ad pretium restituendum ven-
 ditorem obligari ex nra lege qui libertatis in pro cum
 Acurio veteres existimant, quod tamen falsum pu-
 tat Cobbarubias, §. Variar. c. 17. n. 2. nec derunt qui sub-
 scribant. ego si rem hanc componendam existimo quod
 aut tempore venditionis causa aliquid venditor ex-
 equitur, ex qua res tunc iam poterat evinci, aut af-
 firmavit rem venditam esse in causa, ut casu adue-
 niente sua non esset, veluti quia erat sub conditio-
 ne legata, primo casu non dubito quin re evicta ven-
 ditor pretium restituat et propter presumptam male-
 fidei, et quia iniquum est propter rem alienam
 venditorem pretium lucrari, quod bona fides contra-
 hit non patitur. — in 2. vero si cum rei vendit.

Venditor exprimeret, nihilominus emptor comparavit
cur non pretium retinuit Venditor, qui nec emptorem
decepit, sed de rei conditione certioravit, quod expressum
existimo in l. 1. §. Venditor in fin. de act. empt. l. quod
si in venditione. l. o. de hered. vend. l. quæritur. l. §.
§. si venditor de edilitio edict. quo casu Scabolam,
Nun accipit, qui dum in iura lege causam Libertatis
a Venditore exceptam affirmat non de ea intelligit
quæ iam verus vendito competierat, sed quæ advenien-
te conditione poterat contingere, ut sequentia verba
declarent, et mox videbimus, unde recte evictionis
nomine non teneri debitorem, siue ex duple stipula-
tione siue ex empto actione ad pretium conveniatur
affirmabat.

Ergo iam constat quod quamvis ven-
ditor liberi hominis eo ingenio pronuntiato evictionis
nomine teneatur. l. sed etsi stipulatio. 19. Den. si ho-
mo. l. minor. 39. §. Pater de evict. l. etsi tibi libe-
rum. 35. l. si status. 18. C. eod. tit. l. si procuratorem
§. si liber mandati, imo et qui cum verbum vende-
~~retur~~ statu liberum tradidit, quia postea in liberta-
tem pervenit. l. si per imprudentiam. 55. §. 1. l. qui ali-
enam. 54. §. 1. de evict. l. 2. §. ult. de doli except.
si tamen venditor causam Libertatis excepit in ven-
ditione hoc est affirmavit hominem venditum sta-
tu liberum esse, cui Libertas sub conditione data erat

nec

Nec ideo minus emptor comparabit si postea homo
 venditus ad libertatem perveniat non erit de evict.
 nec etiam ad pretium obligatus, idque eleganter, quia
 cum conventionem hac emptor actionem evictionis sibi
 competentem remisserit, remittendi actionem suam
 contra venditorem regressus non est dandus, ut opti-
 me Ulpianus in l. quæritur. l. 4. §. si venditor. de edilit
 edict. præsertim quia cum venditor de statu hominis
 emptorem certioraverit non est contra bonam fidem hæc
 conventio. ut ex eo pretium repeti possit l. 1. §. ult. Verp.
 hæc ita de act. empt.

Sed finge quod venditor ex-
 ciperet causam libertatis in venditione statu liber, qui
 venditus, dum adhuc esset pene venditorem ad liber-
 tatem pervenit vel eo ignorante, et sic iam tunc cum
 traderetur liber homo erat, vel etiam sciente, quia
 conditio libertatis tunc relicta eo sciente impleta est
 et sic tradere non potuit, tenebitur ne evictionis
 nomine? si quidem quis statu liberum vendidit
 iam liberum tradidit, vel etiam tradere non potuit
 quia eo sciente pervenit ad libertatem? negat ele-
 ganter Scabola noscitur in pro huius legi, namquam
 eius libertas ex præcedenti tempore ante venditionem
 obtingat, et sic causam evictionis contra venditorem
 parat l. 1. l. ult. C. de pen. et comod. rei. vend. l. 3.
 C. de edil. edict. l. Herennius. C. 3. §. 1. de evict. etiam

Si res tradita non sit ut ex t. c. in l. 3. de doli except.
subtiliter Observabit Cuiac. Lib. 25. c. 26. et in reci-
tationibus ad Paul. tamen quia in venditione causam
Libertatis venditor excepit, quod seruo vendito poterat
evemere iam evictionis periculum emptorem respicit
non venditorem, et sic venditor evictionis nomine
non tenetur, si homo venditus ante traditionem ad Liber-
tatem pervenerit.

Hinc quia ex conventionem
apposita desinit teneri venditor, si homo venditus
etiam ante traditionem ad Libertatem perveniat
qui alias evictionis nomine esset obstrictus, restat ut
videamus quid sit Statu Liber, ut inde appareat
qui Libertatis causam excipere censetur venditor
qui in tradenda Statu Liberum dicit, et quidem Sta-
tu Liberum, ita definebat Ulpianus in fragm.

2.º in prio. qui sub conditione in t.º. Liber esse passus
est vel ut bene Paulus in l. 1. de Statu Libertatis
qui Statutam et definitam intempus vel condit.º
Libertatem habet. nam quia Statu Liberi in suspen-
so esse debet Libertas. l. penult. in fin. C. de necess. ser-
vor. hoc non aliter fieri potest quasi in diem vel
conditione Libertas data sit, alia enim non erit Sta-
tu Liber, sed Statim Liber, sed et t.º. debet dari Li-
bertas ut optime Ulpianus. non quia vendita data
Libertas solemniter, et verbis solemnibus expediebatur

In manumissis 23. de manumiss. vendita et sic legis
 actio erat l. 2. in fine. iuncta l. 3. de officio. pro
 Consulibus nec diem recipiebat nec conditione l. actus
 legitimi. de regulis iuris, unde nec in suspensio poterat
 esse libertas ut faceret Statu liberum.

Quare eleganter
 Scabola noster in vers. qui autem contendit, eum qui
 in tradendo Statu liberum dicit intelligi hanc dumta
 taxat speciem libertatis excipere que ex ttt. expleta
 conditione ex preterito possit obstringere ex preterito
 hoc est ut Accurs. explicat ex preterito opposita
 ut in futurum obtingat, nisi loco ubi ex preterito
 ex post facto legas cum Cuiacio tt. 6. ad Africanam.
 l. 46. §. si per alienum. hoc tt. nam quia Statu
 liberum non alium esse videmus nisi qui ex ttt.
 sub conditione hoc est sub adiectione temporis, aut
 conditionis accipit libertatem qui in tradendo Statum
 liberum dicit, hanc tantum speciem libertatis exci
 pere censetur, unde si non sub conditione, sed presentem
 libertatem, hoc est puram servus accipit, quem ven
 ditor Statu liberum pronunciauerat, qui non evictio
 nis nomine teneatur, dubium non est ex reg. legis
 si prudentiam. §. 1. l. qui alienam §. 1. l.
 minor. 39. §. pater. Vers. qui Statu liberum de evict.
 l. 2. §. ult. de doli except. quia non qui excepit ven
 ditor servus libertatem habet.

Sed illud in hoc ver^o ex
plicandum restat, cur venditorem in tradendo dixisse
Statu Liberum Scabola affirmat. nec postea evictio
nⁱ nomine teneatur, nam si cum seruum venderet
postea in tradendo dicit Statu Liberum, non dubium,
qu^m alium tradat quam quem vendidit ut de
evictione teneatur, quod si in venditione dixerat Sta
tu Liberum non erat cur in traditio e pacti mentio fie
ret, sed observa qua proprietate hoc verbo Scabola
noster usus est: cum ergo res omnes aut mancipij
sint. aut sine mancipij mancipij, quae perpetuo sint
in nostro dominio nec mancipij qua possunt in liber
tatem naturale recipere ut facile ex exempli
ab Ulpiano positi in fragm. tt. 19. in pro coniectari
sunt. Unde Statu Liber, quia poterat ad libertatem
peruenire non poterat mancipio dari, sed tradi, nam
traditio alienatio erat rerum, nec mancipij Ulpiano
D. tt. 19. §. traditio quare venditorem in tradendo Sta
tu Liberum dixisse, hoc est quia non mancipio, sed
traditione alienabat, recte Scabola affirmat quod
etiam obserbat pro intellectu. l. minor. 39. §. pater
Ver^o qui Statu Liberum et §. ult hoc tt. nam a nemi
ne obserbatum video.

Cum ergo qui in tradendo
Statu Liberum dicit nec in dibi duo causam consequenda
libertatis expressit omnem adiectionem in quam li
bertas

Libertas potest obtingere. excipere censeatur, non dubium
 quod si certam conditionem pronunciauerit sub qua dicit
 Statu libero datam Libertatem deteriorem conditionem suam
 faciat, nam quia firmat hominem venditum Statu libe-
 rum, nec causam exprimit data Libertati sine in diem
 sine in conditione seruum Libertatem accipiat evictio-
 nis nomine non tenetur quia omnem esse Statu liber-
 tati excipere censeatur, quod si certam conditionem pro-
 nunciauerit, sub qua dicit Statu libero datam Liberta-
 tem veluti si decem dederit, si alia ratione homo li-
 bertatem accipiat, veluti quia post annum liber esse
 eius erat evictionis nomine obligabitur, quia non omnia
 causam data Libertati, sed eam dumtaxat quam pro-
 nunciauerat excipere videbitur, unde si non ex condi-
 tione sed ex die seruum consequatur Libertatem evic-
 tionis nomine venditor erit obstrictus, quia alias
 non tenetur, si certam conditionem non pronuncia-
 set ut optime Scabola in vers. ^{co} rursus idem si eum
 seruum venditum traderem dixi usum fructuum
 in eo semper esse cum ad Sempronium pertineret, q
 cum sua persona dumtaxat censeatur excepta si
 Sempronius usum fructum petat venditorem teneri
 recte Iulianus affirmat in l. minor. 39. §. ultimo
 de evictionibus.

Quod similiter erit dicendum
 si cum alia conditione seruum esset manumissus,

Alius venditor in traditione expressit veluti si cum si
tius consul factus esset servus libertatem accipit Ven
ditor datam libertatem affirmet si navis ex Asia
Venerit, nam si Titio consule creato, antequam navis
ex Asia venerit, servus liber fiat contra venditoris
evictionis actio quod si prius navis ex Asia venerit
ac post Titius consul fiat, tunc venditor rem evictio
nis nomine non tenetur recte probat Africanus in l.
fundum. 46. §. cum tibi Sthicum de evict. nam cum
prius excepta conditio extiterit, quam venditor evictio
nis nomine exolverit, hoc est quam ab eo servus si
evincerit in libertatem, qua illi adveniente conditio
ne exsoluta est, nisi exceperit, legas cum Accurs. et
Cusatio si ex stipulatu ad duplum emptor agat, quia
ex alia causa servus pervenit ad libertatem doli ex
ceptione repellitur, nam melior cum sit facta condi
tio sua, quia diutius servus mansit penes ipsum,
et sic sua desinit interesse nullam iustam causam
habere ut ex stipulatu agere possit l. 2. §. circa, ver
s. et si. de doli exceptione, nec etiam ex empto, quia
nullum inter esse repetere possit l. penult. de act. empt.

Ex quo etiam recte intelli
gitur quod Africanus affirmat in Veri. ita quod si
statu liberum post biennium liberum fore dici qui post
annum libertatem acceperit et post biennium in li
bertatem evincatur non erit evictionis nomine obli

Obligatus, nam et si servus post annum Libertatem acceperit, quia tamen non tunc sed post biennium evictus est et sic toto tempore quod venditor excepit emptori servit, si ipse ex dolo mendatio agere velit, quia sua non interest doli exceptione excludi potest, aliter si quia liber erat anno posteriori aliquid emptori non acquisivisset quod acquireret si servus esset, nam tunc quantum sua interest ex empto actione repetere posse exultimo unde minor quod tam apertam Africani mentem Cufatius non perceperit, sed sine ratione sine fundamento literam conturbaverat, item si servum decem dare iussum dixerim, quinque dare debere, nam si servus decem datis ad libertatem perveniat, nihil dubium quin etiam evictionis nomine non teneatur quia siue cum emptore adimplenda sit conditio ex facultate leg. 12. tab. plus accipit quam sperabat etiam in eo quod ex vera conditione, difficilius perveniret ad Libertatem, quam ex expressa.

Sed quid si decem

Iussum pronuntiet Vignati dare debere, erit ne contra iussum ex stipulatu actio evictionis nomine si stipulatio interposita sit? et quidem cum hac expressione ex venditoris mandatio emptor decipiatur, qui se plus laturum speraret, aut ob difficultatem praestationis ut diutius hominem venditum, haberet in servitute, aut quia maiorem summam acciperet

quos quam existimasset hoc quoque casu evictionis ex sti-
pulatione contractos in praesenti refert. Scabola nos ter
quorum opinionem sequuntur in l. si decem. 10. de statu
Libert. Libenter fatetur Cuiatius ad Africanum d. 11. §.
sed quia venditor et si in quantitate in genere tamen
Conditionis mentitus non est quia qui servum 20.
dare sum pronuntiavit conditionem excepit quidem
in dando quod saltem in genere verum erat, quia
decem dare iussus erat. Serbii putabat cassare ex
stipulatu actionem propter regulam legis. 11. §. ult.
de act. empt. et competere ex empto, cuius sententia
et si dubitabilem praevaluisse tamen. Scabola affir-
mat et Gaius in l. qui alienam. §. 1. de evict.
l. si duos §. ult. de actionib. empti, qui quidem ex
empto actio, si vera est. Serbii praeter exceptionem
pretium tantum, quo pluri servus venditus est non
autem utilitatem persequitur ex regul. d. §. ult. ver.
idem.

Sed illud Cuiatio concedere non possum ab hac consultorum opinione recessisse
Paulum sultum in d. l. si decem quia Pauli senten-
tia cum Serbio recte potest conciliari, si affirmemus
differentiam esse, an venditor qui dixit servum 20.
dare iussum cum decem dare deberet, duplam pro-
mittas si evincatur, an specialiter si quia servus
20. dare non fuerit iussus si evictus in libertatem

Primo casu recte Seruus affirmabat ex stipulatu venditorum non teneri quia cum in genere stipulatio concepta esset, etiam in genere conditio que esset in dando excepta censeretur, quod si non in genere stipulatio concipiatur, sed specialiter dupla promittatur, si ex alia causa quam quia viginti dare seruus iussus est, tunc observationem dupla repetitio erit, aut actio ex empto ob mendatum, non ad pretium tantum ut in specie Serbij sed ad interese, quia hac causa non censeretur excepta quod importare videntur Verba Pauli, aut si dupla promissa est, quasi affirmet eo nomine specialiter duplam promissam esse.

Ad §. Seruum rationibus.

Huius legis.

Insequitur in hoc §. Scabola eamde fere questionem de qua dixerat sed in alia specie nempe quando seruus qui rationibus redditus liber esse iusserat, affirmavit venditor centum dare debere, in qua alias euictionis obligationem contrahi, alias non contrahi alias ex empto actionem competere affirmat, quod omne inde clarum fiet si videamus quid importet conditio rationibus redditus qua libertati seruorum frequenter apponitur.

Apud Dnos erat in usu

Ut rei familiaris cura, se exciperent, eam servus sui
demandare, unde argumentum quod erat in va
si aliquando sub unius cura erat. l. qui filium. 22.
de manum. tit. et sepius optimum servum dispe
sandi et erigendi pecunijs proponebant, qui actor
dispensatorve dicebatur. l. parte. 5. §. 3. de doli except.
l. S. Ethico. 40. §. huius tit. de statu liber. l. Legato gene
raliter. 37. de legat. 1. apud quem non tantum corpo
ra rationum, sed reliquum rerum et pecuniarum
erat l. cum servus. 82. de condit. et de mostr. l.
si statu libero. §. ult. de statu lib. cui si forte sine
conditione directam libertatem dabat, cum statim
liber esset et si corpora rationum, aut si qua res vel
pecunijs ex his detineret per praetorem redere cog
retur, rationem tamen actus gestus minime cogi
poterat. d. l. si pure. 37. de fideicom. libert. l. eum
. 13. de negotijs gestis. ne ex facto suo post manum
sionem teneretur contra legem. l. et per totum
C. an servus ex suo facto. l. 1. de nox act. l. si si
is qui tit. liber. quod et infidei commissaria libertate
ex Divij Marcij rescripto observari fatetur. Ulpia
nus in d. l. si pure, ne ergo ante rationem scrupu
losam inquisitionem servus perveniret ad literam
frequenter a dominis concedi solebat rationibus
redditis, seu si rationes redderunt l. si servus ven
tus 119. de legat. 1. l. ult. §. inter de liberatione legata

Hac ergo adijectione seruo impo-
 nitur non tantum ut reliquum ex rationibus redat
 sed et rationes edat, hoc est primum legendas offerat
 deinde computandas, ut explorari possent an probe
 an improbe referantur, sed heredem institueret debet
 ut sciat quid in unaquaque ratione scriptum sit
 l. non Stichum. §. si verba. Vers. is qui reddere
 ff. de libert. Legat. l. cum servus. §. 2. l. Julius Paulus
 42. l. quamvis. §. 2. de cond. et demonstr. l. si statu libe-
 ro. §. ult. de statu lib. imò quod ipse subripuit vel per
 ipsum subreptum est, et quid quid mala fide gerit
 prestare tenetur l. Stichus. 40. in prio de statu lib.
 l. 41. §. Stichus. de fidei commiss. Libert. l. qui filium
 20 de manumiss. tt. ergo hac conditio non tantum
 faciendi sed et dandi mixturam habet. d. l. cum
 servus. Unde provenit quod si servus iste ab herede
 alienetur, et si qua facti sunt in ipsius persona, con-
 sistant, nec ademptorem transeant, transeunt tamen
 que consistunt in dando, unde reliquam pecuniam
 emptori solvere debet, ut perveniat ad libertatem,
 d. l. si statu libera. §. ult. hoc ita si servus reliqua
 torsit, hoc est reliquum, vel ex pecunia vel ex corpo-
 ribus rationum habeat, quod si patiat, non dubi-
 um quin puram libertatem accipiat l. cum tt. in
 fine. C. de tt. manumiss. d. l. Julius Paulus, nam
 cum nihil vel ex pecunia, vel ex rationibus habeat

gerari sine conditione accipit Libertatem

Hinc si servum qui rationibus redditus liber esse iussus est haeres intrando affirmet, centum dare iussum, multum, interest, reliqua torrit, an patiator, an si patiator hoc est nulla reliqua penes se habeat, quae dare teneatur cum ab addita hereditate puram accipiat Libertatem, venditor evictionis nomine obligabitur etiam ad duplam, quia cum Statu Liberum vendat, Statim Liberum tradit, quod si servus reliqua tor erat et centum in reliquis habebat, potest videri venditor non esse mentitus, nam quia redendum rationum conditio illud in emptore importet ut summam pecuniae quae reliquis colligitur illi Statu Liber soluat, si centum erant in reliquis illud venditor excepisse censetur, ad quod servus tenebatur, quod si minus quam centum habebat in reliquis veluti sola quinquaginta, quia ea tantum dando pecuniam Libertatem consequitur non est dubium quin venditor ex empto actione ad alia quinquaginta possit conveniri, quia maiorem quantitatem expressit quam servus dare tenebatur. d. l. qui libertatis veni quid ergo. l. qui alienam. §. 4. §. l. de evict. sed cessavit actio ex stipulato, nam si servum cuius opinio prevaluit, qui pronuntiavit servum centum dare debere conditionem ex

ce

Excipit qua esset in dando

Ad & sed et si quis in vendit.

Huius legis 69.

Sed illud scire debetur quod in & sed et si quis Scabola monet, eum qui in venditione Statu liberum perfusorie, id est obscuro et generali sermone s. q. s. quod vi, aut clam pronunciauit, nec cum sciret conditionem date libertatis expressit, sed cessavit empti iudicio teneri, nec contrarium est quod in hac lege in Veri. rursus scriptum est, nempe de temerem, esse conditionem illius qui in tradenda Statu liberum, eorundem conditionem pronunciauit, sub qua dicit datam ei libertatem, et si generaliter in tradendo Statu liberum dixisset, nec causam expressisset, ut ille emptionis nomine obligetur, si ex alia causa seruus accipiat libertatem, non autem iste, quia Scabola ibi affirmauerat, tunc exprimit tantum in dupli. iudicio locum habere, quod cum strictum sit, nec aliud comprehendat, quam quod verbi contrahentium expressum sit, si qui duplam promissit Statu libertatem excipit non est cur si seruus ad libertatem perveniat actione ex stipulatu sueniat at in empti actione omnia veniunt, quae contra

80
Bonam fidem fiunt quia iudicium hoc bonae fidei
est l. 1. §. venditor de act. empti. unde qui cum
sciret conditionem libertatis verum propositam resti-
tuit nec expressit non ex bona fide sed calide gerit
unde non mirum quod empti iudicio teneatur
l. statu liberum. §. 1. de statu libert. quemad-
modum qui fundum tradidit, et eum sciret certam
servitutem debere persusorie dixerit itinera ad loca
quibus sunt, utique sunt, recte recipitur hoc est ut
fundus recipiatur cum etiam itineribus et honoribus
que habet, nam quamvis iure propter exceptionem
evictionis nomine se liberet empti tamen iudicio
teneatur, quia emptorem deceptus, ut et in hoc textu rec-
te exprimitur et in d. l. 1. §. venditor l. teneatur. 6.
§. ult. l. Iulianus. 13. §. idem Iulianus. l. quareo §.
de act. empti. l. 43. §. ult. de contrah. empt. l. hoc au-
tem de heredit. vel act. vend. l. 14. §. si venditor. l.
6. de edil. edict. hoc ita si venditor sciebat, sed cum
ignoraret securitati suae prospectum voluit recte
evectio hac recipitur d. §. venditor, item omnia
dicta procedunt, si cum generaliter exceptio concep-
ta esset conditionem datae libertatis emptor nescie-
bat nam si certus erat non debuit certiorari, qui
non ignoravit. d. §. venditor in fine et hic finem fa-
cit l. qui libertates. §. de evict. utinam sit ad
maiores Dei gloriae necnon Beati M. cuius affectio-
ni maxime in sumbo

Ad legem si maritus 43 ff

Soluto matrimo

Negante quaestione qua continetur in l. si mari-
tus 43. soluto matrimo. fadarunt interpretes dura
vulgarem literam aliter atque aliter immutantes
in vulsam facilem atque indubitabilem redunt, quod
minor etiam Acurio et eo antiquioribus placuisse
ego dum vulgarem literam explico, que habet si ma-
ritus in id quod facere potest condemnatus sit, et no-
minavit ad doti quantitatem, nec amplius nequa-
libet mandare actiones ceteras vel falsas vel ineptas
esse attendam.

In condemnatione personarum
qua in id quod facere possunt condemnantur, nam to-
tum quod habent extorquendum est, sed ita ut ipsarum
ratio habeatur ne egeant l. in condemnatis 173. de
Regulis Iuris. unde si maritus cui hoc privilegium competit
l. maritum. 12. hoc ff. si non condemnatus ut dotem
restituat quatenus facere potest facultates eius pensanda
sunt que si doti quantitatem concurrant, hoc est si de
dicto non egeat, ad hoc respicitur doti quantitatem in so-
lidum damnatur, si non minus in quantum facere potest
Et item si de dote. inst. de act. unde cum in mariti fa-
cultatibus iura et actiones numerentur l. bonorum de Ver-
borum significat. unde fit quod si nomina tantum

40
Debitorum in bonis habeat maritus quae dotis quantita-
tem concurrant, hoc est deducto non egeat in solidum,
condemnatio fiet. *l. facere* & *l. hoc est*. Si in autem minus
hoc est si dotis restitutioni deducto ne egeat nomina
debitorum sufficiant, non nisi ut actiones mandet
maritus damnari debet, quia aliud in bonis non habet
in qua delegeat. *Iusta praesentis* est ut idem Scabola affir-
mat in *l. quod debet* § *de pecunia* et ibi discimus.

Quod cum ita sit pone maritum in
id quod facere potest, condemnatum nomina habere
ad dotis quantitatem, hoc est sit recte. *Acurs.* paria vel
concurrentia. Veluti qui cum 100 deberet ex dote 100
habebat in nominibus debitorum. Constat certe quod cum
non nisi nomina debitorum maritus habeat in bonis
in amplius uxori damnari non debet, quam ut actiones
mandet, alias enim amplius quam facere potest
uxori damnetur, sed et quas habet, actiones manda-
tare non debet, nam cum supponamus, has esse ad do-
tis quantitatem, si eas mandet, non sibi reservabitur
ne egeat sed in solidum executio fiet in marito, qui
in id quod facere potest condemnatus est, ergo recte
Scabola in presenti affirmat quod si maritus in id quod
facere potest condemnatus nomina habeat, ad dotis
quantitatem nec amplius, nec habebit eas mandare
quia si mandet cum sint ad dotis quantitatem non
in quantum facere potest, sed in solidum executio fiet

quomodo ergo hoc casu nulli succurratur, Scabola non explicat, ego vero puto quod si mulier velit habere actiones tantum marito praestet, quantum retineret, si actiones in pecunia haberet maritus.

Ergo iam falsa est littera quae ita nomina sunt ad dotis quantitatem nec amplius habebit mandare actiones debuit, quam haberi in C. Nonico fatetur Duarenus, et sequitur Gotfriedus, nam si quas habet actiones, maritus mandare tenetur ut haec littera affirmat nam quando marito reservabitur quae invid quod facere potest, condemnandum est falsior quam ex Praeu sequitur Consensu quae ita habet et nomina sunt ad dotis quantitatem, nec amplius habebit mandare actiones, quae secundum hunc sensum Scabola affirmat, quod si diu taxat nomina in bonis repetantur non tamen ea in solidum usque ad dotis quantitatem cedere debuit si verum est, ut Consensu contendit, amplius in bonis maritum habuisse non in quantum facere potest, sed in solidum condemnatur & ita si de dote mittit de actionibus.

Ad legem sed et si quis. 25. §. si duos. de usufructu. et ad legem quibus bona. 25. §. si quis duobus de

acquir. rer. dominio
UVA. BHSC

Laudat agmen explicatio §. si duos l. sed et si quis 25.
de usufruct. §. si quis duobus. l. quibona 23. ff. de acqui-
rendo rerum dominio quib. Sola auctoritate ex
hoc lib. 2. questionum in eadem facti specie si inter-
tibus credimus d'benapofert Ulpianus. quod ut recte
percipiatur, sciendum est, quod cum servus qui in
aliena potestate est nihil suum habere possit, ideo quid
quid ex traditione nanciscitur, siue quid stipuletur
vel ex alia qualibet causa acquirat, id suo domino
acquirat. l. 1. de his qui sunt sui l. acquiri. 10. l. et
32. de acquirendo rerum dominio l. si tibi homo. 86.
§. cum servus delegat. 1. §. item nobis. inst. per
quas personas. sed quia aliquando in seruo plenus do-
minium non habemus quia usus fructus alterius est
placuit ne inutilis usufructus videretur ut quidquid
ex usufructuarij adquisierit id usufructuario acquiratur
sed et quod ex operis sui nam ut eleganter Ulpianus
in l. quibona. 23. vers. sed et si de acquir. rer. dom.
opera quodam modo ex re eius cui servit debentur
quia iure operas ei cui bona fide servit debet exhibe-
re. d. l. acquiritur. vers. de his autem servis. l. si ser-
vi usufructus. 24. cum sequentibus de usufructu
§. si autem. inst. per quas personas Paulus. lib. 5. sen-
tentiarum. et 3. §. usufructarius quod et idem in
eo qui bona fide a nobis possidet, siue sit liber homo
siue alienus servus receptum est. d. l. acquiritur

Vers. debet autem servus l. si servus usufructus. 21. c.
 sequentibus. de usufructu §. is autem, inst. per quas perso-
 nas. Palus lib. 9. sententiar. tit. 7. §. fructuarius quod
 et idem in eo qui bona fide a nobis possidet siue sit liber
 homo siue alienus servus receptum est. d. l. acquiritur
 Vers. idem placet l. Liber homo 19. l. quare §. 10. l. ho-
 mo liber. §. 4. l. servus qui bona. §. 3. de acquir. rerum
 domin. l. 1. §. item, acquirimus Vers. etsi per eum de
 acquir. posses. l. 7. §. ult. pemptore. l. Liber homo. 205.
 penult. de Supul. verb. l. 1. C. de rebus indic. d. §. debet
 Vers. idem placet. inst. p. quas personas. §. 1. inst. per
 quas personas obligat. nam cum liberum hominem
 vel alienum servum bona fide possideo, iusta mea
 possessio est, et ideo equum similiter, ut emolumen-
 tum aliquid ~~de~~ ^{sub} possessio pareret, nam quem
 admodum si aliam rem bona fide possiderem fructus
 acquirerem, quia pend loco domini sunt. l. bona fidei
 §. 2. de acquir. rer. dom. ita et quidquid ex ope-
 ri suo, vel ex re mea, aut Liber homo, aut alie-
 nus servus acquiruntur mihi. acquiruntur, nam et hec
 pars fructuum ~~est~~ sunt. l. in homine. l. fructus
 de oper. serv. quia et bona fides tantum pendenti
 prestat, quantum veritas, ubi lex impedimentum
 non est. l. bona fide. §. 36. de reg. iuris facit lex
 communis. §. 5. de acquir. rer. dom. l. communis
 24. communi divid.

Unde fit quod si vel ho-
mo liber, aut alienus servus, aut ⁱⁿ quo usufru-
ctum habemus extrahas duas causas aliquid acqui-
sierit, hoc nec bonae fidei possessore nec fructuario que-
ritur sed ad ipsum pertinet si liber est, aut ^{ad} verum
ad dominum, vel proprietarium si servus est. D. Lac-
quiritur. §. de his in fine. de acquir. rer. domin. D. §. de
his autem veris. item placet. in st. per quas personas
l. si fructuarij de stipulat. servor. 11

Deinde sciendum est
quod quemadmodum servus unus ex quacumque
causa acquirat dñs suo acquirat, ita et communis
servus unus proportionē Dominica l. servus com-
munis §. de stipulat. servor. l. communis servus
44. in fine. de acquir. rer. dominis, idque sine
aliunde quesierit, sine ex re alterius dominor.
ita tamen ut si ex re alterius alteri acquiratum fue-
rit, communidividendo iudicio, eam summam
ab alio percipere possit l. 1. §. si servus communis 27.
de stipul. servor. l. si is qui 69. §. si communis de
acquir. rer. domin. nam ut eleganter Julianus in
l. communis 24. commun. divid. Tavius in d. l. com-
munis 45. de acquir. rer. domin. bonae fidei conve-
nit ut unusquisque precipuam habeat quod ex
se se eius servus acquirierit; haec ita si utriusque do-
mino quod servus acquirunt, queri possit, quod si

quod si quis servus stipuletur, quod utrique acquiri non
 potest unum solidum acquirere prudentibus placuit
 L. proinde 7. cum L. sequenti de stipulat. servorum
 ex ratione legi L. 2. §. communis eode. tit.

Hinc si alienus
 servus duobus bona fide serviens ex unius eorum
 re acquirat eleganter Scabola lib. 13. quart. affir-
 mabat rationem facere, ut ex eius re acquirunt, id
 totum acquirat, sine ei soli, sine quasi duobus serviat
 pro ut refert in L. si alienus 19. de stipul. servorum. nam
 quemadmodum iniuri dominij dicimus tunc partes
 acquiri pro dominica portione, quoties rem quam ser-
 vus acquirunt, utrique potest acquiri, non autem
 si alij non acquiratur quia tunc alter solidum
 debet habere d. L. 7. §. ult. L. 1. §. communis de stipu-
 lat. servorum ita et in proposito cum servus alienus
 mihi et tibi bona fide serviens ex re mea quid quid
 acquirat, quia tibi non potest acquiri, quia non ex re
 tua ut mihi solidum acquirat eadem ratio facit
 nec simile est quod servus communis etiam ex
 re unius utrique ex dominis acquirat d. L. commu-
 nis 24. commun. divid. d. L. communis 25. de acqui-
 rend. rer. dom. nam ut eleganter ait d. L. servus 27.
 de stipulat. servu. diversa causa est, servi fructuarij
 et per consequens bona fide possessi nam servus com-
 muni ex omni causa, sine emat, sine stipuletur

siue pecunia expeculio datur quod alterum ex domi-
ni sequitur, utriusque tamen acquiritur quia uterque
verus dominus est, aut fructuario, aut bonae fidei
possessori, illud tantum datum esse vidimus ut quot
seruus, vel ex re ipsius vel ex operibus suis adquisierit
id bonae fidei possessori acquirat, non autem ex alia
causa, unde si ex re unius alteri bonae fidei posses-
ori acquirere velit non potest quia ex re sua non est
et per consequens id totum illi acquiratur ex cuius
re seruus adquisierit.

Sed in contrarium stat *I*

Scabala auctoritas lib. 2. questionum. qua Ulpianus
dicitur in l. sed etsi quis 25. §. si duos de usufruct.
Vbi ait vulgo creditum rationem qua hoc facere ut si
seruus communis mihi et tibi seruientis bona fide ex
re alterius stipuletur, portionem eius dumtaxat, querat
nam si alteri consotio quia non est ex re sua non
potest acquiri Domino, tamen pars altera acquiri
potest, unde non est cui solidum unius ex bonae fidei
possessoribus acquirat, quia Dominus cui alia pars
acquiri potest quod eadem ratione in duobus fru-
ctuariis admittit Ulpianus

Adde cum animadvertit
Jacob. Cuiacius. §. obseruat. c. i. obserbabat. Scab-
bolam notum lib. 2. quae in ea fuisse senten-
tia ut existimaret quod si seruus alienus, aut liber

homo

Homo à duobus bonae fidei possessori acquirere ex cuius
 re stipulatur, portionem vero alteram quae solio ac
 quiri non potest quia ex re eius non est ad domi
 num vel ad ipsum si liber est, pertinere prout ex
 praesum vid. l. sed et si quid. §. si duas de usufructu
 sed postea meliori iuris ratione mittens lib. 13. que
 Questionum eandem retractare affirmare quae portio
 nem illam, quae socio acquiri non potest, non domi
 no sed illi bonae fidei possessori quae ex cuius re sti
 pulatus est, et ita ipsum solidum habiturum ex
 reg. d. Legi. proinde §. ult. l. 1. §. communis et stipu
 lat. seru. l. si seruus. 12. de auct. tutorum. quod
 tantum reperitur in d. l. si alienus. 19. de Regul.
 seruor. nec mirum Scabolam variare, mutare
 quae sententiam suam, cum et hoc alias eum acce
 disse Paulus fateatur in l. penult. de dote praelegata
 imo et P. in l. seruus. ea lege. et in l. si vendi
 tor. §. ult. de seru. exportanda. si verum est quod
 scripsit Cuiac. 2. obseruat. c. 37. et ad P. m.
 Sed quia eandem
 que in lib. 13. habetur constat Scabolam
 expressisse in l. qui bona §. si quis duobus et pro
 illis verbis, ut ei dumtaxat solidum acquirat
 quae habentur in pandectis florent respondendum
 ut ei dumtaxat rem acquirat non constat
 lib. 2. questionum. ita Scabolam opinatum in d. §.

si duos. ubi eadem sententia refertur cui si vulga
re litteram retineamus ex diametro locur iste opo
nitur praesertim quia ex sequenti Verbo d. 3. si quis
duobus plus quam manifeste ita legendum colligi
tur, nam cum ibi Scabola affirmaret, eo casu quo
seruus adijt nomine eius ex cuius re stipulatur
d. 3. si duos, tunc solidum ei acquiri manifeste probat
extra hos duos casus non solidum. ut habet littera
pari sed portione bona fidei possessori quae, quam si
Pianus non admittit, sed quod Scabola in inferioribus
probat. l. lib. 13. questionum nempe solidum bona
fidei possessori acquiri, quod manifestum est. Argumentum
non ita in prioribus Scabolam sensisse quod mihi
placet Ant. Fabri in rationalib. d. 3. si duos. et lib. 4.
coniectur. c. 16. Potstedo. quod iam antea in d. 3. si duos
subtilis Fulgorius affirmabat.

Sed ne horum doctissimo
rum iudicium prohem non contrarium trahere et iuris
ratio, qua Scabola nititur in d. 3. si duos qua senten
tiam suam vulgo probatam affirmat. et quia video
Pianum ex eadem iuris ratione idem in duobus fructu
arijs admisisse, nec credibile est doctissimum Pia
num dum questionem illam de duobus fructuarijs
examinaret locum Scabola ex lib. 13. quest. ignora
re vel probare in d. 3. si duos illam sententiam quae
melioris iuris ratione necesse erat in quo ipsum minus
Doctus

Potum et varium magis quam Scabolam Indicare
 praesertim quia parere dare non est diligentissimus
 Tribonianum. Loca haec ex diametro inter se opposita
 in iuris collectione reliquisse, unde sunt qui Acursio
 suo verbo partem in d. §. si duos in tertiae explanatione
 subcribunt, ut antiqui omnes et ex Neoterici Gi
 phamius.

Igo in re difficili et obscura sic haec
 iura componenda existimabam dum alio utiliori
 Animo non excutit discrimen constituendo inter ca
 sum quo servus alienus aut liber homo duobus
 bonae fidei serviens ex re alterius utriusque stipulatur
 Velluti = Promittis dare Titio et Sempronio domi
 nis meis 1000 vel etiam promittis dare centum do
 minis meis, et inter casum quo dominus non adiectis
 Vel rem acquirit vel ex re unius stipulatur, velu
 ti promittis mihi dare centum, utroque enim modo po
 test stipulari. Et in prio. de stipulat. servu. §. casu
 existimorationem iuris facere ut postea dumtaxat
 bonae fidei possessori, ex cuius re servus stipulatus est
 pars dumtaxat acquiretur, alia vero pars quae alij
 bonae fidei possessori ex eius re stipulatus est
 Acquiri non potest quia non est ex re sua, non socio
 acquiretur, quia illi portionem tantum servus stipu
 latus est sed Domino, quia quo ad hunc bonae fidei
 possessorem attinet, ex cuius re servus stipulatus non

est non ex re sua acquisiuit, et ideo ad Dominum per
tinet. l. 10. §. de hi. vers. itaque de acquir. rez do
minio §. de hi. in fin. inst. per quas personas, hanc ex
go. questionem cum Scabola tractaret lib. 2. quest.
elegantem ita definiuit, ut pars bona fidei possessori.
pars domino acquireret, et eius argum. ^{Do.} Ulpianus
idem in duobus fructuariis prout refert in l. sed si
quid §. si duos de usufruct. nec interit quod ex re
vnius tantum fructuarij aut bona fidei possessori
bus stipulatio concepta est, quia ut eleganter Ulpi
anus d. §. si duos in fine etiam ex re fructuarij aut
bona fidei possessoribus domino dari potest. l. permitt.
de stipul. seruoz.

Quod si seruus ex re vnius aliqd
acquisiuit aut etiam dominus non adiectis stipula
tus est, tunc iuris ratio cogit ut affirmemus solidum
ei dumtaxat dari, ex cuius re seruus stipulatus
est, nam quamuis seruus duobus bona fidei seruiat
et sic videatur dicendum, dum simpliciter acqui
rit, utriusque acquirere, hoc tamen locum non habet
quoties res utriusque acquiri non potest, quia tunc alius
solidum debet habere. l. 1. §. communis. l. proinde
7. d. stipulat. seruoz. §. ult. l. si seruus. l. 2. de
auctoritate tutorum, quare et in proposito, quia
alteri ex bona fidei possessoribus acquiri non potest
quia non est ex re sua ideo alterum solidum habi

Jurum elegantior Scabola probat in l. si alienus
 19. de stipulat. seruoꝝ quia illi cui potest solidum,
 seruus voluit acquirere, necesse est cur dominus ius ad
 portionem habere intendat, quia non alteri bona fidei
 possessori seruus rem acquirere voluit, sed cum ex re vni
 us simpliciter acquisiuit et hanc aliam portionem
 esse quaestioꝝ quam eodem libro. 2. Scabola agitavit
 quare fortis in d. si quibus. §. si quis duobus de acqui
 rendo rerum dominio et cum quaestioꝝ hanc sine du
 bio hoc casum admittit, quo seruus rem simpliciter
 ex re vnius acquisiuit, item eo casu quo adiecit no
 men eius ex cuius re stipulatur ex ratione d. §. si quis
 duobus. Vers. sed si adiciat. l. proinde. l. per multa
 de stipulat. seruoꝝ, item eo casu quo iuru illius sti
 pulatur ex cuius re acquisiuit, quia ut Ulpianus
 in d. §. si duos iurum pro nomine accipimus. d. l. pro
 inde in principio. Tamen in inferiori parte qua
 estioꝝ etiam idem probat, casu quo seruus simpli
 citer stipulatus est, nam tunc propter ver
 bum stipulationis, maior erat ratio dubi
 tandi, et his qui anteponderanti
 subtilia horum iurium verba
 forte non displicebant, et ad
 his finitur liber quartus
 Scabola ad laudem
 et gl. Dei omnipotentis

Ad librum 5.^m
Quaestionum Scaebola tracta-
tus

Sub quo explicabitur l. 18. de
iniusto rupto: l. 10. de collat.

bonorum. l. 6. de coniungendis
cum emancipato. l. 7. siquid
in fraudem Patroni. l.
127. de verb. oblig.
l. 38. de regul.

Juris
S.

Ad legem: si quis Flores. 18. de

Iniusto rupto.

Tractatus iste sex quaestiones explicavit, quae ex
hoc libro in pandectis reperiuntur quarum prima
proponitur in l. 18. de iniusto rupto, qua probat Ser-
vilius

Servilius nos heredes institutum si postea a tes-
 tatore arrogetur *tt.*³ non rumpere quia dum extra
 nens instituitur satis est, quod ut recte percipiatur
 scire oportet perscriptum esse patribus famil. in eonden-
 diu *tt.*⁴ nisi ut liberi heredes instituant vel exheredent
l. inter cetera. 30. de liberis et posth. l. si filius. 7. eod.
tt.^o *l. 1. l. 3. ex huius l. filio. 17. hoc tt.* quia hoc ut for-
 mam testamenti lex requirit propter vinculum
 patria potestatis, quod quia in filia et alijs suis heredi-
 bus non ita fortiter erat ut indicant mancipationes
 illa quibus de potestate exhibant quae in filio testificari
 debebant, ut in alijs vero unica sufficiebat. *Ulpianus in fragm. tt.*^o *10. Gaius inst. lib. 1. tt. 7. §. ul-*
tim. l. verum. 8. §. 1. hoc tt. non ita necessarium erat.
 imo illi praeteritis *tt.*^m non infirmabatur. §. sed non
 ita de filiabus. *inst. de exheredat. liberor. summo si-*
luis tempore testamenti. Absue non erat aut etiam
*filia, vel reliquij filij tt.*³ quidem tenebat, quia po-
 terant non agnosci, sed si agnoscebant veluti si
 posthumus nascebatur aut nepos sublato diemidio
 patre sui heredis iura consequeretur agnoscendo
 rumpebant testamentum *l. commodissime. 10. l.*
quod dicitur. 11. l. si quis posthumus. 9. §. si filium
d. l. inter cetera. 30. de lib. et posth. l. 1. l. 3. §. ex
huius l. posthumus. 42. l. posthumor. 13. hoc tt. §.
postumi. §. postumor. inst. de exheredat. liberor.

Ulpiano in fragm. tit. 23. idque ex voluntate testa-
toris qui se existimaret posthumum posthumam
ve nascituros, aut nepotes forte non ita disponeret
L. si filius 33. vers. 2^m que de tit. militis

Hinc quia arrogat.
facta illorum filij ille qui sui iuris erat in potestate
patris arrogantis transit, ita ut illi filius sit et sui
heres. L. 1. §. suos de suis et legit. heredit. L. 2. L. si
nepotem. 10. L. si pater famil. 15. L. qui in adopt. 23.
L. arrogato. 40. de adoptionibus. pro inst. eod. tit. Ulpi-
anus in fragm. tit. 8. si post factum tit. quibus aliquis
arrogaverit, qui in eo institutus non sit, nec ex parte
datus, quasi ei natus sit filius rumpitur tit. L. filius
28. §. filius famil. L. Gallus. 29. §. fortitam in fine
de liberis et posth. L. verum 8. in pro de iustorup
to. §. 1. inst. quibus modis tit. infirmantur. Ulpi-
anus in fragmentis tit. 23. Iam in lib. 2. inst. tit. 3.
§. si quis post factum, idem in adoptione legitime
facta olim observabatur, nam tunc filius adopti-
vus similiter in adoptivi patris potestatem transi-
bat ipsique filius erat. §. 1. inst. de adopt. L. 3. §. 1.
L. si pater. 17. de bon. poss. contra tab. quare eodem
modo tit. rumpebat. d. L. verum Ulpianus d. tit. 23.
Iam d. §. si post factum, et si hodie attentata iusti-
tiam dispositione in L. cum adoptivus. 10. C. de adop-
tionibus. §. sed hodie inst. de adoptionibus. non nisi

In Aui materni vel paterni tti. quibus filius in
 adoptionem datur, hoc ita eveniet in illoz enim,
 tantum filiam et potestatem adoptiuos transire vo
 luit Justinianus non in extranei.

Hoc ita vult quibus
 factum tti. ^{um} patri sui heres agnosatur, in eo que
 nec ~~instituitur~~ ^{instituitur} est, nec exheredatur, quod si sit tti. non
 rumpit. l. posthumoz. 13. Vers. neq. hoc tti. & pos
 thumoz. inst. de exheredat. liber. quo tendit Ga
 llij Aquilij formula et Legi Velea dispositio de
 quibus in l. Gallus. 29. supra tti. proximo. ut posthu
 mi et qui posthumoz loco sunt. licite et institui
 possint, et exheredari ne nascendo rumpant tti. ^m

Unde quaeritur
 an si quis heres institutus an testare arrogetur ag
 noscendo rumpat testamentum, quod videbatur di
 cendum non quia Lex illud requirit, ut liberi ha
 redes instituantur, alii rumpant testamentum d.
 l. inter cetera. 30. de Liber. et posth. hic autem qui
 post factum tti. ^m arrogatus est non ut filius institutus
 est, sed ut extraneus, sine re vera extraneus est, si
 ve filius emancipatus, hic enim iure civili attentio
 patri pro extraneo est. & emancipator. inst. de exha
 redat. liber. quare quia ut filius prateritus est arropa
 tione sua rumpat tti. ^m cum probabiliter credi possit
 eum qui extraneum instituit vel tota hereditate

Vel maiore parte institutum si prospiceret postea
arrogatione filium unum futurum quod et Clau
dus insinuare videtur in l. filius a patre 28 §. fi
lius famul. Vers. sed etsi heres de liber. et posth. si enim
Vbi affirmat, ideo militis filius qui mortuo Aus reci
dit in potestatem paternam, quando heres institu
tus est vel exheredatus patris testamentum non rum
pit, quia nullo circa eum nouo facto, sed ordine quo
dam naturali nactus est potestatem, illud dat intel
ligi quod si nouo facto in potestatem recideret, etsi
antea heres institutus vel exheredatus rumperet tunc
quod in extraneo vel emancipato qui arrogatur
manifeste euenit, si enim non aliter transiunt
ad arrogatori potestatem quam nouo facto arrogationis

Sed etsi hoc proposita
ratione suaderent, nihilominus Scabola noster
affirmat dici posse satis ei factum qui eum extraneum
instituit etsi postea a testatore arrogetur quod et
Papin. probat in l. filio quem pater. 23. §. ult. de
Liber. et posth. rationem nec insubtile in nostra lege
Scabola redit, nam quia certum est extraneum
heredem institui posse, pro inst. d. hered. insti
tuendi Ulpianus in fragm. tit. 22. Unde qui ante
adoptionem ut extraneus valide instituitur, postea
arrogatus adhuc institutus est non enim capiti di
minutio antea factam institutionem extinguit. L. si

Pater familias. 25. de adoptio nō. unde quia institutio ut in extraneo locum habet etiam antequam adoptetur. nec adoptione totaliter hic qui postea adrogatus est paterno testamento institutus est, quia institutio durat, quare quasi preteritus tit. m. non rumpit quia verum est hunc filium institutum argum. l. Paullus. vers. forsitan. Vers. q. suprat. proximo, nec inferret quod forte sed vel tota hereditate vel maiore parte instituerat nam ut valeat testamentum, in hoc necessarium est. Sed ut filius instituaturs etiam ex minima parte. l. non putavit d. q. ult. de bonor poss. d. tab. hic autem institutus est quare nec rumpet testamentum nec d. l. Triphonius in d. l. filius 28. Vers. sed liberus, nam ratio ab eo praestita, ea de quo disputabat magis conveniebat et ideo assignavit, nec nostrum negavit si speciem a Scabola agitatum explanaret imo fatetur.

Cum Scabola ratio illud per se suadet quod si institutione in extraneum locum non haberet, haec est valida non foret, antequam adrogaret arrogatione patris testamentum corrueret. unde manifeste colligitur quod si iste extraneus esset, et exheredatus non institutus sine dubio rumperet testamentum. Constat enim exheredationem in extraneos rem ineficacem esse. l. quidam cum filium. § 2. in fin. de Verb. oblig. Unde si postea arrogetur quia exheredat.

quia nulla ei non nocet ut ex Marcelli sent.
probat Ulpianus in l. non putavit d. §. si quis emanci-
patum de bonor. poss. contra Fabull. quasi paterno tit.
preteritus rumpet, quod in praesenti recte probat Ac-
cursius, sed quid dicemus de filio emancipato, qui a
Patre erat exheredatus, si postea arrogetur, an ne ut
extraneus rumpet testamentum, minime, hinc
enim antefacta exheredatio post arrogationem no-
cet, propter naturalia iura, quae in eo praevalent q.
P. i. testimonio lib. 12. quod probat Ulpianus in d.
§. si quis emancipatum quod exstat elegantia ad dita-
tione in l. filio quem Pater 23. in pro d. lib.
et posth.

Sed si haec recte iure procedunt
quid est quod Legi Valia 2³ caput induxit ne scilicet
nepos proneposve heredes instituti in locum sui hære-
dis subcedentes tit. m. rumpant l. Pallus. 29. §. et
si et §. ille casus. ibi posteriori capite non permitti-
tur institui, sed vetat rumpi. d. lib. et posth. l. pos-
thumor. 13. hoc tit. l. si nemo 9. §. qui filium de
testament. tutel. l. sed et si. 6. de heredib. instituend.
l. 2. Veri ceterum de Vulgari. l. 2. C. de lib. pra-
terit. l. si quis filium. C. de in officio. tit. §. posthumor.
instit. de exhered. liberor. constat namque remota
Legi Valia disposita nepoti qui ut extraneus institui
tur. etiam si postea sui hæredis iura consequatur sa-

tisfacit

Satisfactum ut in presenti Scabola probat et Papina
 eius d. §. ult.

quod mirum est quantum doctus
 morum ingenia torserit dum inuenire cupiunt, quid
 de nouo secundo casu vel eius inducorit alijs existi-
 mantibus hoc casu secundo concilium testantibus
 velium prestare non quid de nouo statuere alijs, illud
 a Veleio de nouo inductum, ut nepotes quibus iure anti-
 quo ius tantum accrescendi concedebatur. §. sed non ita
 instit. de exheredatione liberor. Ulpianus in fragm.
 tit. 22. §. ex iure in locum cui heredi succedant d. l. Pa-
 ulus. §. videndum. l. si quis filium C. de inoffic. test. et
 quasi posthumi rumpant, si instituti non inueniantur
 d. l. posthumos d. §. ille casus in qua opinione cum
 subtilioribus est etiam notus Accosta. nullu. 29, alijs
 alia excogitantibus, in quibus refellendus, quantum est
 Faber §. coniectur. c. 18. quantumque sibi complacet
 in propria ratione cap. 19. ut audeat affirmare, nulla
 aliam uenturam posse etiam si exercens per mille
 Annos.

Nos ergo quam ipse prestat ratione
 committimus que nemini placuit, nec forte placebit
 Verisimum quod existimamus Veleium nihil de
 nouo inducere dum nepos proneposve instituantur
 heredes, hi enim qui ut extranei instituantur
 si postea mortuo patre sui heredes succedant ex

regula Servilij nostri quae hac lege proponitur tit. m.
non rumpunt, quod aperte indicat. §. ille casus d. legi
Gallus. ibi non permittit institui solum ergo de novo
Veleius formulam adinuenit cum nepos exheredatur
hic enim dum à patre proceditur, quia hereditatem
herede non potest extranei loco est. L. si quis posthumus
9. §. 1. L. filius a patre. 28. §. 1. de lib. et posth. L. si
filius familias. 33. §. sed si filius familias. de testamento
militari. L. scripto. 27. unde liberi. L. 1. §. si filius. §.
interdum. §. Sciendum de suis et legit. hered. quare
inepte exheredatur. L. quidam cum filium in fine de
Verb. obligationibus. Ibi quoniam ab avo exhereda-
retur dum pater vivebat, quia nulla exhereditatio
erat, nihilominus agnoscendo testamentum rum-
pebat, quia exhereditatio antea facta ei non noceret
ut de extraneo diximus. ergo de novo formulam Vele-
ius invenit, qua nepos dum à patre procedit, recte
exheredatur, ne rumpat testamentum, nam quoad
institutionem, iam antea iure expressum erat quod
aperte Iustinianus indicat in §. posthumorum in
fine instit. de exheredatione liberorum dum novam
Legis Valiae provitatem explicat solum exhereditatio
nis meminit, non institutionis quasi hoc solum
Legis Valiae inductum sit quod et non obscure
Colligitur ex Legge tertia Paragrapho primo
hoc titulo.

Ad

Ad legem si filius. l. 10. ff de collatione bonorum

Alia quartio ex hoc reperitur in l. si filius. l. 10. de col-
latione bonorum in ea Scabola probat quod et si ex huius
edicti filio in potestate qui heres institutus adijt, ab
emancipato non conferatur quibus bonorum possessionem con-
tra tabulas petit non filius heres institutus nihil
minus defendi posse adhuc ei ab emancipato con-
ferendum elegantem adijt ratione que non eodem
modo ab omnibus explicatur, nobis ergo oportet di-
cendi viam primum ire

Secundum igitur est
inspecto iuris civilis rigore, quem ad modum filius
in potestate unius et idem cum patre reputabatur
l. quem dicitur l. 30. de Verb. obligat. & ei vero in-
tit. de inutilibus stipulat. ita emancipatus patris
extranei loco erat. & emancipator. instit. de exhe-
redat. liberis, namque emancipatione legitime
facta potestatis patris vinculum rumpebatur, et fili-
us qui antea in paterna familia erat, propriam fa-
miliam habere incipiebat. & preterea quibus modis
in potestate solentur. Ulpianus in fragm. tit. 10. Titus
lib. ius. tit. 6. & ult. quare et quid quid acquirerebat

Suum proprium erat, cessante enim vinculo patri d
potestatis quod ut patri acquireret causa erat quod
postea acquireret non patri sed ipse acquireret. pro
in. sed. per quas personas sed paterna hereditas filio
in potestate non tantum ratione naturali. L. cum
ratio de bon. damnat. L. scripto. 7. unde liberi, sed
et lege civili debebatur, quod 12. tab. expressum erat
ibi cuius servus heres nec statuit. Ulpianus in frag
m. tit. 26. in pro, mancipato autem, etsi L. na
turali, quia filius erat, civili autem nullo modo ad
patris hereditatem admittebatur, unde nec ipsum
institui oportebat, aut exheredare. d. 5. emanci
pator. Ulpianus in fragm. tit. 29. §. 1. sed praetor na
turalem tantum rationem respiciens ipso institui
iabet, vel exheredari alias recuso. Patris iudicis
contra Fabull. bonorum possessionem concedit, qua in
hereditate illam portionem tribuit quam Patri in
testato mortuo habiturus esset, si in potestate mansi
set. L. non putavit. d. 5. ult. de bonor. poss. d. Fab. §.
emancipator instituit. de exheredat. lib. §. sunt autem
instit. de bonor. poss. Ulpianus. d. tit. 28.

Sed haec praetori reme
dio non minime incommode filium in potestate assi
citur, namque ab eo qui lege civili totam hereditatem
habiturus esset, bonorum possessionem virilem auferit eman
cipatus ipsumque praetor bonorum paternorum participem
facit

Facit ut quibus forte multa repercentur, quod proprio labore filius in potestate patris quaerunt, quod adiecto de collationibus emendavit praetor dum statuit ut emancipati, qui possessionis remedio bona appetunt paterna sua quoque in medium conferant, hoc est in communem redigant, ac filij in potestate communiceant ut ex ipis qui in potestate sunt tantum ferant, quantum eis emancipatus ex paternis abstulit. L. 1. in pro et. §. si ex dote ante hoc tt. L. 1. §. nunc videamus de coniug. cum emancip. Ulpianus in fragm. tt. 28. §. emancipati Paulus Ictus lib. 5. sent. tt. 9. §. ult. quod et illam habet rationem, nam si emancipatus emancipatione recisa suorum heredum iure habere intendit petita contra Fabull. bonor. possessione L. sed cum Patrono. §. 1. de bonor. posses. perinde se habeat, necesse est, ac si emancipatus non esset, quare quae bona ipsi patri acquireret si in potestate esset in medium conferat merito iubet praetor.

Sed inter omnes dari collationem voluit praetor sed inter alios tantum quibus bonor. possessio data est L. 1. §. 1. hoc tt. quod non ita accipi oportet quasi inter omnes quibus datur possessio, collatio erit. namque inter emancipatos quibus bonor. possessionem praetor pollicetur collatio cessat. L. 1. §. ult. hoc tt. L. si emancipati. §. C. de collationib. sed illud adiecto requirit, ut si filius in potestate sibi conferri

Postulet ipse cum emancipato bonorum possessionem,
accipiet quod non illam habet rationem quam vo-
luit Faber. Deinde go. errore. 10. quod cum hoc pre-
ter beneficium sit, quam ipse voluit legem dicere potuit
illam autem dixit ut inter solos possessores collatio
esset, quia qui cum hoc modo succedere possent, aliam
viam eligunt pratoriam. Jurisdictionem aspernatur
que in danda bonorum possessione conuicit. l. 3. de iuri-
dict. illa ergo melior reddi potest quod successio quae
per contra Fabull. habetur, vel per unde liberi fili-
um propria est, non quae ex t. quam filius ut ex-
traneus recte potest habere. l. 1. §. Pomponius de
Carboniano adictio. l. a patre. 10. C. de collationib.
Unde quia filijs tantum conferri voluit praetor, non
autem extraneis, ideo tunc filium in potestate ad
beneficium collationis admittit cum per bonorum portio-
nem contra Fabull. ipse succedit non quando ex t.

Cur ratio est
Cur inter succedentes ex t. collatio non sit. l. si filia
§. ff. de collat. dotis l. 1. l. 7. C. de collat. l. ult. C.
Communem utriusque iudicij l. unica. §. quo a nobis
recepto. C. de rei uxoris actione, cur etiam minorem
vel alium quem restituere in integrum solet praetor
forte hereditatem minorem. l. quod si minor. 24. §.
Scaebola de minor. qui cum posset commisso per alium
adictio bonorum possessionem accipere, ipsam amisit

et

Et potius abijt in integrum Praetores instituat ad
 possessionem petendam. L. 1. §. 1. Veris plane hoc t.
 nam alio modo succedens non poterat frui collatio-
 nis commodo ex Verbis adiecti. Unde restitutus ad pe-
 tendam bonorum possessionem, etiam collationis com-
 modum ei praetor restituit, quia sufficit hoc modo possessio
 bonorum. Ut Accursius putat, Cur etiam recte Iulianus
 affirmet in L. 1. §. ibidem Iulianus hoc t. quod si
 bonorum possessione accepta decesserit is, qui in potesta-
 te est, ad collationem bonorum cogendum, emancipa-
 tum, ut tantum heredi eius conferat, quantum ipse
 conferret, si viveret, si vero ante acceptam bonorum
 possessionem decesserit. Idem, et si praetor heredem eius
 pro ea parte habeatur, qua scriptus fuit, is qui in po-
 testate erat, ad collationem tamen non admittit e-
 nam primo casu cum filius in potestate propter em-
 cipatum bonorum possessionem agnovit collationis com-
 modum, quod ipse acquisivit ad heredem transtulit
 2. vero minime quia possessione non ad rem adhuc
 non habebat. L. 3. Veris item si frater hoc t. unde
 sola pars ipsius ex potentia civitatis ad heredem perti-
 net. L. apud hostes. C. de suis et legit. hered. in qua
 ipsum praetor tuetur non tamen ultra virilem, quia
 nec alias filium tueretur. Si in qua in potestate. L. 5. §.
 sed si scriptus. de Legat. praet. L. si duobus. L. 5. §. 1.
 de bonorum poss. contra Fabull.

¶ Hinc etiam rectissime
P. reprobat. in L. pater. 6. de Collat. dotis quod
si pater filium emancipatum heredem instituit et
filium exheredavit quod in officiosi lite per lata par
tem dimidiam hereditatis abtulit, non esse frabe
bona propria conferre cogendum, cum enim filius eman
cipatus etiam in filia patrum testamentum inoffi
ciosum conuincat, illius iuris est qui debeat habere
hereditatis remissionem praetoris remedio, etsi in officiosi
quosella alias totum tit. m. rumperet, de iure civili se
cundum quod emancipatus ab hereditate excluditur
nihilominus a praetore pro discordia causa testati ser
uatur filio emancipato quod ex post facto fieri non
erit conuenit. L. nam et si parentibus. 15. §. ult. L. ma
ter. 19. L. circa. 29. de inofficiosa tit. et indicat. P.
in finalibus Verbis, ibi, nam et libertates competere
placuit, quod verum esse potest, nisi ex tit. succedat
L. P. 8. §. ult. cum L. reg. L. cum mater. 28. de
inofficiosa tit. sentiantur autem libertates in totu
quia pro parte praestari non possunt. L. Indicato
29. de except. rei iudicato. L. cum filius. 6. delegat.
2. et si in Legatis non ita obserbetur, sed pro parte
tantum soluantur. L. cum duobus. 13. C. de inoffi
cioso tit. quia ergo ut diximus filius ex tit. succedit
sua bona conferre cogendus non est, nam qui emancipatus
ex defuncti iudicio habet hereditatem nec amplius
nanciscitur

Nanciscitur, quam si pater dedit, conferri non oportet
 L. 1. §. Vel maxime. hoc t. l. si filia. 3. de collat. dotis.
 hic autem emancipatus a patre institutus ex t. obti-
 net hereditatis semissem. unde et si bona paterna habe-
 at conferre non debet. quia infuria filiam non afficit
 d. l. si filia. sed ponamus filium filiosve in potestate
 heredi institutos filiam exheredatam que in officiosi
 iudicio pro parte obtinuit, an ne ipsa fratribus suis
 dotem a patre acceptam conferet ut alias teneretur
 sibi bona paterna desideret, siue emancipata sit, siue
 in potestate. L. 1. de collat. dotis. et si alias filij in poter-
 tate non conferant, quia totum patri acquirunt et
 sic quod conferant non habent, peculium enim Cas-
 trense vel quasi collationem effugit, quia constitu-
 tione principum filio precipuum servatur. L. 1. §. nec
 Castrense. hoc t. hoc explicat Paulus. in L. nec ipsa, 7.
 de collat. dotis. Cuius species ita ponenda est, nec alias
 illa iuris regula offendantur. que affirmant emancipa-
 tum non conferendum. L. 1. §. vlt. hoc t. contendit q.
 Paulus filiam dotem fratribus non debere conferre, na-
 cum filia tantum pro parte recusat testamentum, fra-
 tres autem iure testati habeant hereditatem, et si ab
 intestato filia que succedit conferre teneatur. L. si pater
 15. Unde liberi hic tantum collatio cesat quia diverso
 iure fratres sunt heredes, filia ab intestato filij ex t. t.
 succedenti autem ex t. t. Collatio non datur, quia

Quia non ut filius succedit per bonorum possessionem, unde
et illud obtinuit inter diversos iure succedentes collatione
non esse quod et probare videtur l. filium 20. §. videamus
Veri. nec; de bonor. possessionibus contra Tabull.

Sed pugnare videtur
l. 1. §. in quoque hoc tit. ubi consultus affirmat filium
qui in adoptiva familia est conferre cogendum quod
Verum esse non potest, nisi ponamus fuisse a patre
naturali institutum, filius enim qui in adoptionem
datur, quia tempore mortis in parentis potestate non
est ad bonor. possessionem contra Tabull. pretor non
admittit §. eadem, inst. de hered. qua ab intestato
nisi unum casum excipias quo filius iste a patre
naturali institutus est. l. non putavit. §. §. in ad
optionem de bonorum posses. contra Tabull. ergo si ille
qui est in adoptiva familia conferre Consultus affirmat
a patre naturali fuisse institutum necessario fatendum
est; Alias enim quia contra Tabull. bonorum posse
sionem non haberet nec conferri cogi posset, nec dicas
filium hunc heredem institutum conferre debere, quia
etsi institutus contra Tabull. tamen bonorum posses.
accepit, nam heredem institutum qui patris iudicium
meruit, etsi contra tabullas bonor. possessionem accipi
at conferre non oportet quia ut eleganter ait. l. 3. de
Collat. dotis quod habuit ex iudicio convertitur ad con
tra Tabull. nos ergo ex his fateri oportet eum qui in adop
tiva

Una familia erat a patre naturalis heredem institutus
 alias non contra Fabull. non haberet bonorum possessio
 nem, ideo autem heres institutus conferre cogitur, quia
 petit a contra Fabul. posses. bonor. eius portio qua insti
 tutus erat, adhaerens est, nam tunc quia eo remedio maio
 rem portionem habet, etiam heres institutus conferre cogi
 tur. Ut inquit Consultus in L. 3. §. plane de collat. doti. L.
 1. §. vel maxime hoc t^o ex quibus ad hunc. §. ideo spe
 cies ponenda est, ne alias in explicabilibus sit ipsius diffi
 cultas, quo etiam pacto intelligenda est L. 2. C. de collat.
 doti. ibi enim et filia in adoptionem data. heres institu
 ta sicut emancipata non solum bona sua, sed et dotem
 conferre cogitur quando commissa per aliam adiecto
 eius portio aut est, ut etiam pater a dotibus eius no
 mine si adhuc vivit, quia tunc ipsa quae in potestate
 bona non habet quae conferre posset. sed §. tui quoque
 Legi §. hoc t^o L. si pater unde liberi. L. emancipato de
 coniug. cum emancip. lib. quod et Aconom. sensisse ibi
 refert Accursius.

Sed ponamus filium in poter
 tate heredem institutum prateritum, et cum possit fi
 lius in potestate cum emancipato qui petit, qui commissit
 adiectum bonor. possessionem accipere ex reg. L. 3. §. si q
 ex liberi L. 3. §. si exheredatus. §. in adoptione de bonor.
 posses. §. Fabull. ipse non petit sed adijt hoc est ex t^o
 se immiscuit. L. si duobus. L. 4. §. sed illud. Veri quod

si u. de bonor. possen. d. aut etiam adijt, et si hoc sibi
necessarium non esset. L. in cuius. l. 4. de uis, et legit. hared
qui enim haredes non acquirere sed retinere dicuntur ha
reditatem. L. si patrom. §. ult. de bonor. libert. L. si ser
uom. 71. §. de acquirend. h. a. redit. in quo etiam nota
pro filium in potestate postquam adijt. uel se immiscuit non
posse iam cum emancipato bonor. possessionem petere, quia
iudicium patris approbare videtur. d. L. si duobus. l. 4. §. quod
si is. de bonor. possen. d. cuius contrarium et si in nra lege
lo. immere uideatur Scabola, non tamen ita explices
quasi filius postquam adijt noluerit petere, tunc enim
poterat etsi maxime uellet d. §. quod si is; sed cum po
sset cum emancipato petente bonor. possessionem contra
ipse etiam petere non petijt, sed magis uoluit ex tit.
addere quod non pugnat ex tit. enim d. quod potest pe
ti et petitur contra Fabull. possessionem bonorum recte po
tuit adiri hareditas. L. ita tamen. 27 §. quoties ad. S.
D. Trebell. L. uirilis. 8. §. si adducit de Legat. praed.
L. filium. 20. de bon. possen. d. insinuat que Scabola
noster in praesenti, et notat diligenter Acosta. §. et quid
sit tantum. 3. p. n. 117

Primus ergo filium in po
testate qui cum posset cum emancipato bonor. possessio
ne habere ipse noluit sed magis addere ex tit. confere
tur ne ipsi ab emancipato? et quidem si ad Verba edi
cti respicias quibus praetor collationem duplici parte

adhibi

Adiecti prætor fieri iubet, vel inter illos qui contra Fab.
 bonorum possessionem accipiunt, vel inter illos qui patre
 intestato mortuo, Unde liberi bonorum possessores sunt
 qualiter conceptum adiectum de collationibus Triphoni
 us affirmat in l. filium. 20. §. videamus. de bonor. po
 sess. contra: l. 1. §. 1. hoc tit. constat que ex hincque ex
 plicati, at in questione proposita filius in potestate in
 tit. adiit; nec contra Fabull. bonor. posses. accepit, unde
 ex Verbi adiecti, ei conferendum non est quod in presen
 ti et Scabola noster agnoscit, et illa ratione conclu
 ditur, nam filius in potestate ex tit. succedens, eman
 cipatus autem per contra Fabull. non eodem iure suc
 cedunt, at collatio inter illos tantum est qui eodem
 non diverso iure sunt heredes ut vidimus. ex l. nec
 ipsa. 7. de collat. doti. ex d. §. Videamus. præsertim quia
 filius ex tit. succedens non ut filius sed ut extraneus suc
 cedit.

Sed se magis sentire Scabola affirmat
 Ut huic filio qui institutus adiit ab emancipato debet
 conferri; quod qualiter contra Verba adiecti videat, imo
 et contra iuris rationem, tot iuribus probatum illo co
 lore Acursius defendere tentat, quasi a liam iuris rigo
 rem respiciant, hac Scabola noster equitate nitatur
 Cum enim ideo prætor collationem induxerit, ne filius
 in potestate pateretur, iniuriam dum per bonorum posses.
 Emancipatus partem hereditatis sibi soli debitam,

Aufert L. 1. et quoties hoc tit. L. si filia. 3. de collat. dotis
hac ratio et in hoc casu ad dandam collationem filio in
potestate, praetorem moneat aequum est si quidem et
iniuriam per bonorum possessionem. filius patitur, dum
semisem hereditatis aufert emancipatus. A cursio
non semel consentit Cuiatius, sed hac non admittamus.
aequior erit Scabola qui eius potestati commissum est, nec
enim qui interpretis non legislatoris officio fungitur
contra Verba Legi praetextu aequitatis aliquid statuisse
potest, imo legi scriptum, et si durum amplecti L. pro
perit qui et a quibus. qua ratio aequitatem hanc Anto
nio Fabio decade 40. errore. 10. suspectam redijt ita
Ut nimis ingenio suo totius Veri. huius auctoritatem,
impugnare intendat Tribonianus non Scabola evicaffi
mans, sed non auctoritatem solam, sed singulari ra
tiones quae in eo. cui etsi ex notterum ali
quis occurre fecerant, nec recte fecit nec Scabolam
explicavit. illud contra Fabrum adnotare sufficiat
antequam de iure disseramus, quod si Verrius
iste non Scabola est sed Tribonianus, seu quam ineg
ta esset questio, quae in primo proponitur, quae Verbi edi
di dicitur, cuius nulla nec dubitandi ratio est, nos
ergo mentem nostram apperiamus, an forte aliquid
Viderimus quod adhuc animadvertendum non est
Illud ergo libenter fate
mur Verbi edicti quibus praetor emancipatum qui con
tra

Contra Fabull. possessionem accipit haberi iubet de collat.
 illud expressum esse ut illi qui bonorum possessionem
 accipit emancipatus caveat L. 1. §. 1. hoc tit. §. 20. §.
 Videamus. de bonor. posses. D. Fabull. et in presenti. Sed
 bona nosse agnoscat cuius statuendi ratio non alia fuit
 nisi quia alij qui ut filius succedit non vult conferri
 quia solius filij cui iure civili debetur hereditas emen-
 dare voluit injuriam quare utrumque filium in potesta-
 te et emancipatum ut filius succedere voluit, ut alteri
 bonorum possessionem efficeret alteri de collatione cavere
 Iubet quod si diverso iure filius in potestate et emanci-
 patus sint heredes ad collationem non cogit L. nec ipse
 §. de collat. dotis D. §. Videamus. quod non ita accipi
 oportet ut huiusque fecerunt interpretes, quare filius in
 potestate ex tit. succedat, emancipatus autem per bono-
 rum possessionem statim diverso iure succedere dicant
 nam etiam qui ex tit. succedit, ut extraneus quilibet
 habeat hereditatem L. 1. §. Pomponius de Carboniano
 edicto petita tamen per emancipatum possessione bonorum
 eam rursus ex testamento retinet hereditatem, sed
 magis iure eo quod bonorum possessionem contra petere po-
 test, hoc est quasi filius testatoris. L. in qui in potestate
 L. §. de scriptis delegatis praestandis, namque si extra-
 neus esset petita bonorum possessione nihil emolumenti
 haberet L. filium. 20. de bonor. posses. D. Fabull. L. 1. §. si
 ex dodrante hoc tit. Vide et hoc verum est ut filium

18
testatoris habere hereditatem, quare quia haec praetori
mens fuit, ut a filio iniuriam tolleret, rectissime Sca
bola noster hoc casu collatione admittit, quo filius in
potestate heres institutus adiit a quo emancipatus
invenit per bonorum possessionem abstulit, nam tunc
et si filius in potestate bonorum possessor non sit, iure ta
men eo retinet hereditatem, quo bonorum possessionem
petere possit, hoc est quasi filius testatoris, unde non di
verso sed eodem iure cum emancipato hereditatem
habere dicendum est, et ideo qui iniuriam patitur per
bonorum posses. ei conferri debet, in hac enim collatio
nis aequitas est L. 1. in pro. §. totius hoc ff. L. 3. de
collat. dotis, quare constat hoc non a verba scripti sed
magis ex mente Scabola induci, Verbi enim edi
ti hoc casu collatio exclusa non erat et si inter bonorum
possesores concessa.

Unde haec vera ratio colli
gitur ad Ulpianum in L. 1. de Collat. dotis dum affir
mat quod et si ita demum ad collationem dotis pre
tor cogat filiam si petat, bonorum possessionem attamen
et si non petat ferre debere si modo re bonis patris in
miscet quod Dissius per rescripto confirmat, nam et al
ut considerat Faber filia qua se immiscuit non illa
erat cui conferri deberet, sed magis qua dotem conse
rre debebat qua hac ratione se immiscendo fratres suos
fraudare voluit, ut ipsi non conferret, hoc tamen

Sic explicare non oportet quod verum non est filiam edic-
 tum fraudare voluisse, nam quia ipsa ut pote in potestate
 lege civili ad paternam hereditatem admittitur nemi-
 nem fraudare dicitur, quo iurivo melius prospectum
 voluit dum viam elegit qua hereditatem haberet ut
 collationem effugeret, ita ergo melius explicabitur si di-
 camus filiam hoc casu ad dotis collationem cogendam
 nam et cum fratribus unde liberi bonorum possessionem
 accipere noluissent, sed magis iure civili succedere, ipsa
 tamen quae se emittunt ut filia habet hereditatem,
 Unde ut filia dotem deferat necessarium est quae hoc
 modo eodem iure cum fratribus succedit, ideo autem
 rescriptum necessarium fuit, non quod de nouo induceret
 (in quo decipitur Faber) sed magis ut dubiam hanc
 questionem auctoritate firmaret, quoposito iam de
 hac sententia dubitandum non est: dixi possessionem
 Unde liberi acceptam fuisse, quia si pater condito testamento
 decederet filia praeterita d. tabull. bonorum possessio-
 nem non peteret, quia ipsi ad quatuor tantum ius ac-
 crescendi seruat, sed non ita de filiabus in d. de
 exheredat. liber.

Et haec etiam est ratio cur in
 g. bonis un. filium 20. §. videamus. de bonor. posses.
 contra Fabull. in specie illa quam diligentissime trac-
 tat in principio legi §. 2. §. pater filium in potesta-
 te exheredavit emancipatum praeterijt extraneo

Instituto disputet, an filio in potestate ab emancipato
conferendum sit, cum que arguere intendat, quod bene
filio conferendum non est, quia filius in potestate ab
interfato succedit, emancipatus autem per bonorum po
ssessionem postea in uero, et ueris quo pro parte haene
gatiua questione hanc rationem omisit et ad illam con
fugit quod per emancipatum filio in potestate iniuri
am fit, cum eius beneficio hereditatem habeat, nam
que videbat aliam rationem parui momenti esse, ne
et si filius in potestate ab interfato succederet, eman
cipatus autem per bonorum possessionem, uterque
tamen in re filij habet hereditatem, et ideo colla
tio erit ex mente adiecti nisi ratio alia ceuantis
iniuria superaret quae collationem excludit L. 1. §.
totius h. t. L. 3. de collat. doti

Inde etiam omnitte
da est Acunij explicatio in L. 1. §. 1. uero. plane h. t.
dum in eo tunc speciem proponit, quasi minor
adducit qui postea restitui uoluit ad bonorum pos.
Ut collatio nem haberet namque constat minorem
adeuntem adhuc habere commodum collationis
mancipato petente a Fabull. possessionem ut h.
Scabola probat, melius ergo ita figuratur species qua
si minor paternae successionis renouauerit illam
omittendo ut uerbi h. t. signatur, et ideo restitutu
ad possessionem bonorum collationis commodum ei gra
601

Prator restituit, quia siquidem hereditatem paternam
 nolluit habere illi conferendum non erat, nec enim di-
 cipotes ut etiam Acursius tentat minorem ex mino-
 re parte institutum cum posset contra Fabull. petendo
 Semisen hereditatis habere adijset ex ttt. casu in eo
 tantum a Pratore conservatur. L. si duobus. 14. §. sed
 et illud de bonor. posses. d. Fab. nam si hoc verum esset
 Collatio cessaret cum beneficio emancipati ipse filius plus
 habeat quam haberet si bonorum possessione petita non
 esset d. L. filium. 20. §. videamus Vers. et hoc consequens
 de bonorum posses. d. Fabull.

Restat ut duobus ra-
 tis faciamus quibus Faber Scabola rationes evertere
 intendit, alterum ex L. 1. §. ibidem Julianus Vers.
 quod si ante host. alterum ex L. nec ipsa. 7. de collat.
 Dotis. ex d. §. ibidem Julianus nititur probare non su-
 fficere bonorum possessionem peti posse, ut collatio detur
 sed necessarium esse ut defacto admisa sit. ex d. L. nec
 ipsa quod et si filia fratribus infuriam faciat dum obti-
 nens in querella Semisen aufert hereditatis quia
 tamen ipsa ab intestato successit, filius autem ex
 ttt. portiones suas prator conservat. Collatio non est
 quia diverso jure est hares, et si alias fratres personam
 patiantur infuriam verum advertere debebat, Fab.
 in d. §. ibidem Julianus non ideo collationem ad hære-
 dem filij in potestate non transmissam quia ipse

Uuens bonorum possessionem non admisserat sed quia
emancipatus nondum petierat, cum enim prator tunc
iubeat conferri cum emancipato dat, *Paul. posse*
siōis §. §. videamus. l. 3. hoc tt. si ante eam admī
sam filius in potestate decedat commodum collationis
ad heredem non transfert, quia adhuc non habuit
et ideo ut transferre possit possessionem admissam ab
emancipato necessarium est quod semel atque ite
rum ibi notauit. A cursu nec per ve etiam recte excep
dit d. l. nec iura, quia si filia ueniens in querela fra
tribus iniuriam faciat, nisi lo minus ut eleganter
Paulus affirmat diuerso iure sunt heredes, namque
cum filia pro parte tantum. de in officioso agat, nec
totum tt. m. euertere intendat, iura ab intestato suc
cedens dotem fratribus conferri non debet, quia fratres
non ut filij sed ut heredes ex tt. retinent, hereditate
quod in totum euersum non est. l. nam etsi parentibus
§. ult. l. circa. 24. de in officioso tt. quare hoc casu ve
rum est filiam ut filiam, fratres autem ut extraneos
habere hereditate, et sic diuerso iure sunt, heredes q
non ita est, iam nostra specie ind. l. 7. de collat. dotis
illud fateamur necesse est quod supra negauimus
emancipatam, dotem conferri si modo profectitia
sit, ita enim dicimus ex l. 4. c. de collationibus.

Ad legem, si quis

Filius 6. ff. de coniungend.

Cum emancipato. liberis.

Quaestio a Scaebola proposita illa est; quidam filium
 habens in potestate extraneum in nepotis locum, quasi
 ex eo filium natum, adoptavit. quod pot. l. adopta
 re. 37. l. si adrogato 22. in fine. l. si pater famil. 15.
 §. 1. l. adoptiones. 43. de adoptionibus. §. Licet. in ult.
 eodem. Ulpianus in fragm. tit. 9. §. item u, et mox
 hoc est post adoptatum nepotem filium emancipa
 vit, quaeritur an siquidem per bonorum possessionem
 ad bona patris, praeter emancipatum admittit nego
 ti hunc adoptivus, qui quasi prius filius fuit adop
 tatus iungi debeat, ex nova clausula et hoc est
 ex hoc capite addicti, quo liberis suis emancipatus
 coniungitur, negat Scaebola ex ea ratione, quia de
 sit esse emancipato ex liberis. ita habet littera.
 Florentina nam Norici. Lib. tertie in emendationi
 bus suis optimo et doctissimo Ant. Augustino homo
 Et alibi dicebat Cuiatius publico bono nactus, non
 ita Oloander scripsit, sed in hunc modum, quia non
 desit esse emancipatus ex liberis, Utamque etiam li
 teram agnoscit. Accusius et antiquiores interpretes
 nobis que verior sit exitus disputationis probabit.

Sed ut questioni nostrae ad
ditum faciamus videndum prius quid hoc delictum
induxerit cur liberi patri suo emancipato iungantur
sciendum igitur emancipatione filium ius suum
heredis amittere, desinit enim esse patri heres do
mesticus, qui in potestate ipsius desijt esse. L. l. §. si
filius de suis et legit. hered. §. emancipatos instit.
de exhered. liber. §. emancipati instit. de heredit.
qua ab intestato. Iam. l. instit. tt. 6 vlt. tt. 11. in
principio unde in locum ipsius eius filij succedunt, sunt
que Auo sui heredes I. Gallus. 29. §. et quid sitan
tum de liber. et posth. l. posthumum. de usufructo rupto
D. §. si filius Ulpianus. tt. 24. §. agnoscitur, quare
quia 12. tabula ab intestato hereditatem I^m
sua heredes vocabant L. l. §. post suos, de suis et legit.
hered. §. l. instit. de hered. qua ab intestato Ulpiano
tt. 27. in prio Iam. lib. 2. instit. tt. 8. Licinius Ru
finius legis dei tt. vlt. patre emancipato, ex eo nepos
solutus I. civili ad Aui hereditatem vocantur.
L. l. §. si filius de suis et legit. hered. D. §. emancipa
ti Rufinus D. tt. vlt. sed praetor naturalem solam
rationem respiciens quia emancipatus non desijt
esse ex liberi capitis diminutionem, recindat. I. sed
cum patrono §. §. l. de bonorum possessionibus, et em
cipatum perinde ad bona patris admittit, ac si in po
testate mansisset. I. non putavit. §. §. vlt. de bonor

Pose

Potestatem contra Fabull. unde quia nepoti, locus eius
 non patet dum pater procedit. L. 1. §. si pater in pater
 tate h. 1. §. non minus de iur. et legit. hered. L.
 si quis posthumus. 9. §. si filium. L. filio. 23. §. ult. de
 liberis et posthumis. §. ita demum instit. de hered. qua
 ab intestato. iure pratorio pater bonorum possessore effectum
 potest excludi, necesse erat, qui nepos legis civilis patri
 excluderet.

Quod Iulianus aduertens,
 secundum Titianum Imperatoris mandato pratoris edictum
 quod dicitur in edicto quod a pratoribus proferebatur
 in ordine, inscripserunt. Verba sunt Aurelij Victoris
 quod dicitur in L. 2. §. si qua. C. de veter.
 iure emulcanda. L. perit. C. de condit. indebiti. no
 nam etiam in L. 1. §. si pater
 in manu de ventre in pater mittendo, quia civilis huius
 cum pratoris iure discordia quiesceretur. Vocabit ergo
 de emancipationem cui bonorum possessionis eius contra Fab
 ulli iure unde liberi, prator polliceretur et liberi
 eius qui in manu de mortui familiae erant quibus
 cumque hereditas lege civilis suo nomine pertine
 bat ad unam eandemque partem, quam emanci
 pata haberet, si in potestate maneret, ex qua
 partem si in manu dedit emancipata, ex legum
 liberis eius. L. 1. in principio et §. hoc edictum h. 1.

L. arguit q. unde liberi. refert ex Ulpiano Rufinus
Collat. Legum tit. ult. coniungit ergo emancipato li-
bero eius, edictum novum a Iuliano inventum
Auctoritate Adriani probatum.

~~Causa heredi ab intestato successores~~ Sed quia hiis liberis
bonorum possessionem remissionem portionis sibi lege debite
pater emancipatus offerebat. etiam Iulianus de con-
ferendis propriis bonis patrem emancipatum aequi-
vum iudicavit. prator. l. l. in fine principij et q. em-
cipatus hoc tit. Licinius de tit. ult. sed hiis dumtaxat
Ulpianus affirmat non alijs fratribus si forte succe-
dunt, liberis enim solis iniuriam irrogat, et ideo hiis
dumtaxat confert. l. l. q. si ex d. d. ante l. 3. q. ult.
l. filius q. de collat. bon. hoc aequidime Iulianus in-
duxit nec per emancipatum filij eius qui iure civili
vocantur ab hereditate cui remouentur. Sed post
quam Iustiniano placuit ad similitudinem suorum
emancipatum admitti. l. meminimus. q. de legit.
hered. nouela 118. de heredit. ab intestato. q. 1. dub.
q. an siquidem emancipatus lege civili cogatur
tam nepotes excludat, nec ipsi iungatur quod hac
ratione. Acursio placuit quem multi sequuntur
sed subtiliores repugnant non enim a Iustiniano
dispositum esse affirmant ut emancipatus filios
suos excludat, sed ut ad similitudinem suorum admi-
stretur quod recte fieri potest si hodie petat bonorum

Possessionem, nam sic Praetor admittere bat, recivsa eman-
 cipatione, ut late probat Alciatus 3. paradox. c. 20.
 Quod dato adhuc hodie Liberi suis iunguntur, ut sub-
 tilitate intendit Cummanus, et ex Antiquioribus Ali-
 qui quibus assentit Cujacius in L. 1. boatt. contra quos
 Valide pugnat Hermannus Costa in elegantia, et per
 erudito Commento: 3. et quid si tantum 3. p. n. 223.
 Et Doctissimus et prudentissimus Viglius in 3. sed haec
 quidem insit. de hered. Liberi cum Fran. Quarens
 ipsos videat probos que qui meliori ratione nituntur.
 nos nunc solum ius edicti explicamus.
 An quis filium habens in potestate ex tunc
 in nepotis locum quasi ex eo filium natum adoptet
 et post factam adoptionem filium emancipet, qui patre
 decedente ad ipsius hereditatem per bonorum possessionem
 se admitti desiderat, sine contra Fabull. sine unde
 Liberi debeat, sine nepos emancipato iungi, quod di-
 cendum videbatur nam nepos iste in familia man-
 suisset. L. 1. in fine 13. de captivis. L. sed et 1. 4. L. qui
 in adoptione 2. 3. de adoptionibus ad ipsum que hereditas
 L. civili. suo nomine pertinet quod probat Leo 1. 3.
 interdictionum de sui et legit. hered. 3. in autem ins-
 tit. de hered. qua ab intestato. et ex Gais Licinij
 Iulij d. tt. Vlt. Unde si emancipatus petita posse-
 sione bonorum ad patris sui hereditatem venire desideret

Ipsi nepotem debere coniungi videbatur dicendum, nisi al-
ter fiat emancipatus qui iure pretorio admittitur nepotes
excludat, qui iure civili solus vocatur. Sed contrarium
in nostra lege Scabola probat, scilicet nepotem hunc
filio emancipato non iungendum ad que optima ratio
est: nam pretor illos Liberos emancipato coniungit,
quos ipse in eiusdem familia habuit constat ex illis
Verbis adiectis, qua referuntur in L. 1. in principio hoc tit. L.
si quis. §. unde Liberi, ubi ei Liberi que quos in eiusdem
familia habuit. at nepos iste postquam filius eman-
cipatus est ei desint esse ex Liberi cum iura adoptionis
emancipatione finita sint. L. non tantum. 3. §. si duos
Veri. sed si sit. L. 1. §. et si sui iuris debitor. p. ex. 3.
Fabull. L. in omni. 13. de adoptionibus. L. prout. C. de
tit. Unde cum nepotem hunc non tanquam ex Liberi suis
in familia patris sui habeat emancipatus, nec ei nepos iste
iungetur ut rectissime Scabola dicit, Unde quia hoc ratio
optime questionis resolutioni convenit constat veram
esse Literam Florentinam, quod ipsam exprimit in hunc
modum. quia desint esse emancipato ex Liberi, namque
Norico lib. habetur ex eo veram esse non potest, quia
ratio non est, cur nepos iste emancipato coniungatur
quod est questio a Scabola proposita, sed magis, cur
emancipatus huius possessionem possit habere, quod extra
propositum est.

Quod ego admittam per emancipatum bonorum possessorem nepos esse excluditur, ita putat Albericus et cum eo Cujacius, quod ego idem affirmare non audeo, quia video nepotem hunc cum patri sui emancipati successisse ipse que legem ubi hereditatem debent, et emancipatum qui secuta emancipatione bonorum possessione fitur, tunc non patrem ipsum habent, unde nepos ille ab emancipato quasi a patre suo proceditur, quia in hoc emancipato extinctum est, quare nec ab ipso excludetur, sed uti dicitur hereditatem perinde ac si cum illo filio ex parte filio nepos concurrerent, & cum filius int. de hered. que ab intestato, quod si admittatur in hoc, quod non habili erit, quod emancipatus sui succedendi quod bono filio dedit postea redijem non admittat, sed magis tanquam ab ipso filio cum hoc nepote concurrat, iniquum est enim hunc nepoti hereditatem adimere illum qui pater sui non est.

Ad legem ergo ff siquid in fraudem patroni

De Juliani sententia que in antecedenti refertur colligit rectissime Sabola quod in nostra lege scriptum est dixerat Julianus quod si libertus confructuare

78
Patronum vellit filio familias contra Maedoniam
pecuniam crediderit non est imbibenda actio Fabiana,
quia Libertus donare magis in suum casum intelligen-
dus est in fraudem patroni, quam contra Senatus
Consultum credidisse, ex qua Iuliani sententia
recte Scabola infort. quod si Senatus Consultum,
Locum non habet cessat Fabiana cum exigi posset, Ver-
ba sunt nostra Legi septima, quae cum Iuliani si.
Obscura merito vana sunt, utramque etsi a aliquo vir
sane doctissimus iuris interpretum merito elucidare
tentaverit an recte fuerit videamus sed prius termi-
nos explicemus ne ignota via ad obscurum redat.
Patroni ob beneficium manumissionis illud ius concessum
fuisse ut Liberto sine testato sine intestato decedente
cui nec filius erit dimidiam partem bonorum ipsius
patronus habere, imo et L. Papia, et si filius sit non
tamen tres filij, virilibus portis conservat patrono ex illis
bonis quae mortis tempore Libertus deliquerit, §. 1.
et §. postea vult. de success. Libertor. sed et ex illis
quae dolo malo fecit Liberto quae manum haberet
Ade quoque voluit pretor perinde haberi, ac si essent
in bonis A. B. §. vlt. de bonis Libert. sed alienatio
haec si non in fraudem Papiae Legi fiebat, sed in frau-
dem Patroni habebat vires. Lege si Libertus L. de
iure Patronatus. quare Fabianum et Calpurnianum
Iudicium necessarium fuit, ut revocaretur quod ali-

Si alienatio est non enim Paulina actione qua credito-
 ribus datur ad revocanda ea quae in fraudem ipsorum
 debitor alienavit, patrono succursum erat quia
 patronus in parte sibi data creditor non est quod
 non obscure colligitur ex L. siquis Legatum. 6. §. ad
 L. Cornel. de falsis. *Haec ergo duplici actione dat
 operam Praetor ne alienatio a liberto dolo malo fa-
 cta patrono fraude sit, si Calpurniana quando libertus
 intestatus decedit. L. 3. §. si intestatus hoc tit. L. 2.
 C. eodem tit. si quod si in ditione 17. §. idem scribit
 de petitio. haered. Fabiana, si quando testatus quod et
 alia Fabiana dicitur a Paulo iuris consulto lib. 3.
 sentent. tit. 3. diverse quia diversi praetoribus in-
 troducenda sunt. Sufficit autem, ut utraque compe-
 tat liberto dolo malo alienante, nec inter eos, quando
 dicitur sit eius, alienatum est. L. 1. §. dolum hoc
 tit. in quo actiones haec a Pauliana differunt, in
 hac enim quando titulo bono alienatio fit, et
 si scientia illius requiritur, cui fraudandi causa
 alienatur. L. ait praetor. 7. qua in fraudem credito-
 rum quod non ita est in Fabiana et Calpurniana
 actione. L. 1. §. siquis in fraudem hoc tit. nec mi-
 rum; nam Patronus dum vivit libertus ad partem
 sibi debitam agere non potest, sed mortem liberti
 expectare. L. qui res. 9. 2. Vers. diversum. de resolutionib.*

Unde interim Libertus Patronum fraudaverit et
si cum eo, qui fraudem non participaverit et quum sit
patrono succuri cum ille cum quo contractus celebra-
tus: propter hoc indemni demeretur. d. §. si quis in
fraudem, quod non ita est, quando debitor fraude ali-
enat, nam creditor iam suas habet actiones, quas
intendere potest quod si non fuit, sibi imputet, quia
ille qui emit etiam bona fide fuit, et similiter dam-
num vitare intendit, et possessionem, et ideo alij cre-
ditori merito praefertur, quia non est quo iure con-
currunt, sed iste possessor alter sine possessione. l.
privilegia de privileg. creditor. iuncta regula l.
qui primo §. interdum uti possidemus. l. 1.
A hic si in fraudem
Patroni quicquid vendidit, locavit, aut personu-
lavit Libertus, imo et si magno pretio emit Fabiana
actionem locum erit. l. §. si quis in fraudem hoc t. sed
et si mutuum pecuniam in fraudem patroni accipit
l. §. si mutuum hoc t. quicquid autem si ut patronum
fraudaret alij mutuum pecuniam dedit, velu-
t si filio famul. a quo obstante Macedoniam except.
repetere nequit. l. 1. in principio ad Macedoniam.
non esse imbibendam Fabianam actionem. Iulia
nus affirmat in l. si Libertus §. hoc t. illa rat.
quia Libertus donasse magis in hunc casum in-
telligendus est quam contra Senatum Consultum

credidit

Credidit ratio est obcurus, nec recte explicat, sed sic recte
 iudicia minus hoc verbi, et ratione reddidit Julianum, et tunc
 de obijectioni occurrit, nam cum filio familias contra Sena-
 tum Consultum credidit Libertus, magistratio debeat ha-
 bere senatus Consulto ne repetatur pecunia, quam patroni
 et ei Fabiana actio concederetur ex regul. sequi item nisi
 Lius familias. 7. q. non solum ad Macedon. sed affirmat Juli-
 anus Libertum cum filium familias credidit contra Senatu
 Consultum non tantum animum habuisse credendi s.
 Senat. Consult. quam donandi in hunc casum, hoc est ut
 fraudaret patronum denegata ipsi propter Senat. Cons. repetit.
 sed quia Libertus bona cum filio famil. contra Senat. Consult.
 mutuum contraxit pecuniam recta via patronus exigere
 nequit obstanto Macedoniam exceptione, et ideo actio
 Fabiana necessaria est qua sic alienatum reuocetur.

Cui Juliani sententia
 notat adijcit Scabola in ma. l. 7. ut non recte sentit
 Cuiatius Julianum explicans quasi non bene Julianus
 precavit dandam esse Fabianam actionem et si cesset de
 Pratu Consultu, non enim quid tale ex ultimaverat Juli-
 anus ut notaretur a Scabola imo magis Senat. Consul-
 ty locum haberet et ideo non esse imbibendam Fabianam
 actionem affirmavit, quia obstante exceptione pecunia exi-
 gi non potest, nec advenit Scabola non potuisse affirmare
 Julianum cessare Senat. Consultum quia tunc et cessaret
 Fabiana cum pecunia exigi parit ut idem Cuiatius observavit.

Capitulum

Lib. reg. observat. c. 8. nam hoc Scabolum nos in aduer-
tere ad claram Juliam sententiam necessarium non erat
nec rectius Albericus in hac lege Literam negativam ag-
noscit et loco ubi cessat Fabiana. Legit. non cessat Fa-
biana quasi velle Scabola quod et in Macedoniam con-
stat Consultum locum non habeat quia adnatio est. Et item
in filii famuli. 7. 8. mutuationem ad Senat. Consultum
Macedoniam. adhuc Fabiana actio necessaria est, ut pe-
cunia exigi possit quia si respectu Macedon. exactio detur
adhuc donatio superest, quod impedit repetitionem nisi Fa-
bianam actionem concedamus, quae reuocet. *Melius ergo illatio.*
in loco accipitur quod in hac lege scriptum proponitur
quod indicat particula ergo quasi ex Juliam sententia
quae ideo Fabianam actionem non esse inibendam af-
firmabat, quia Senat. Consultum Macedoniam potestas, ex-
ercebatur inferat Scabola quod si Senat. Consultum Mae-
donianum locum non habet. Veluti quia in rem Pa-
tri filii mutuam pecuniam vertit, aut huius accepit
L. 7. 8. proinde. L. si tantum. 12. de Senat. Consult. Mae-
donianis, alio ve simili casu cessat Fabiana quia cer-
ti conditione iure communis pecunia exigi potest, et ideo
nec reuocari alienationis necessarium est. L. 1. 8. si ser-
uus meo cum sequenti. L. Libertas. 12. de off. 10. mag. 10.
2. 9. annis cui Libertus contra Senat. Consult. pecuniam

credide

Crediderat. hoc explicat Iulianus in l. sed si minori de boet.
 quam ideo explicavit quia ex eode libro est. hac d. l. si liber
 tus nec nisi saltem hincque recte intelligitur) affirmat
 causa cognita ei succurri debere quia male Accursius et cum
 eo Curatius ad minorem referunt; quia minor contra Fabia
 nam debeat succurri quod verum esse non potest quia tunc
 in lucra minor succurreretur contra legem. non omnia qd
 de minorib. qua ratio Curatius movet. ut loco ubi sed
minor reponeret. sed minor ut sit huius legis sensus at
 l. 3^g proinde ad Senat. Consult. Macedonianum l. veru. 11
 §. ult. de minoribus. l. regit. 9. in prio vers. hac ratione, d
 iuris et facti ignorantia. sed si hanc legem emendes con
 tra fidem omnium librorum: quid hoc ad Fabianam? quod
 Patrono inter alia libertam minorem restitutum contra Maced.
 melius ergo sic d. l. sed si minori explicatur ut verba illa
Causa cognita ei succurri debet. non de minori intelligantur
 sed de patrono. loquitur enim Iulianus in d. l. si libertus
 quod Patrono contra mutuum a liberta in fraudem suam
 datum Fabiana actione succurratur contra exceptionem
 Macedonianam. succurritur enim et hac actione succur
 ritur contra exceptionem patrono contra fraudem liberti
 l. 1. in prio. hoc tit. et postquam dixerat non esse in
 bibendam actionem Fabianam subijcit. in d. l. sed si mino
 ri quod si libertus minori quam 25 annis nato filio
 famul. credidit quo casu patrono non simpliciter dandam
 Fabianam actionem affirmat; sed causa cognita ei hoc est

Patrono succurrere debere, prius enim quam Patrono Fabla
nam actionem prator diceret contra minorem cui
mutuum datum est causa cognita praemittere debet et in
quirere an ad hoc apud minorem filium famul. et pecu
nia an ea locupletior factus sit, ne sine causa cognitione
dicernat reuocata per Fabianam alienatione, minor
filius famul. qui in damno sit. forte male consumpta pe
cunia quam per Fabianam soluere debet.

Ad legem si pupillus 127
de verb signif nulla
mora 88 de reg iuris

Secundum nos ad Scabola tempus vocat redire quod
cogunt elegantes quaestiones quae dependunt ex hac lege.
restant L. si pupillus 127. de verb oblig. L. nulla 88. de
regalis iuris in quibus Scabola probat quod si pupillus
sine tutoris auctoritate Stichum promiserit, et fideiusso
rem dedit, verum autem post moram a pupillo factam,
decessit non est fideiussores propter pupilli moram obligatus
sed in illud tantum, et vicio homine commendatur vel
ex mora sua postea. Post Scabola a pupillo qui
sine tutoris auctoritate Stichum promiserit datum fide
iussores

In iuram obligari quod ut prius recte explicemus oportet, su-
 endum igitur est quae originem trahat ut existimat
 Alibi dicitur iure quasi sine oculis hoc est parentibus orbui
 dicatur circumdant Isidorus Lib. 11. orig. c. 2. illum
 sequantiori non dicit a parentibus matris qui cum impubere
 esse desijt in patri potestate esse dicit morte, aut emanat
 patione. L. pupillus. 2. de Verb. significat. pupilli etas
 que in feminis de. amari. in masculinis de. claudis. Lib.
 2. de Verbo. L. ult. C. quando tutor desijt a. p. m. q. q.
 modis. tutela finit. cap. puberes desponsalibus. impub. 11.
 plan. in fragm. tit. 11. §. ult. ubi tripartitur a. p. p. et
 aliud ut infans quae si nefandi potestatem habens. L. 3.
 C. quando admitti. L. 1. §. si affuit. de ad. m. m. m. tituli. cum
 ita inceptum ut que annum aut sexatum excurrit
 a. §. si affuit. L. in sponsalibus. §. de sponsalibus. L. in
 fanti. 18. C. de iure de liber. Isidorus Lib. 11. origini
 c. 2. alius infantia proxima quae dicitur qui cum
 fieri incipiat nullum tamen intellectum habet, siem
 tam quae agat intelligit pubertati proxima appellatur
 §. pupillus. inst. de inutilib. L. hereditas. 18. in fine
 de dolo. L. excipiuntur. 1. §. ad. senat. Consentu. Syllan.
 L. 1. §. denique. Julianus. de dolo. except. L. impubere.
 28. de furtis. L. pupillus. 11. de regulis iuris. De infanti et de
 infantia proxima quia non multum a furioso distat. L. Ful-
 cianus. 7. §. plane quibus excusis in possessionem eatur

19
Illud Statutum erat ut nec ex stipulatu acquirere sibi
possent nec alijs promittendo obligari. L. in pro. L. in
L. de Verb. Oblig. §. pupillus. unde de iudicibus
quia infans non intelligit quid loquatur, proximus autem
infantis non intelligit quid agat, at in proximo in
fanti propter utilitatem eius illud benignitas extenit
ut idem iuris habeant quod pubertati proximi. §. pu
pillus. ergo stipulari recte possunt. L. ult. §. de Verb. Oblig.
L. de iudicibus. item pupilla scilicet fore, sed et promittere
si utilitate eius consulant quomodo intelligi. L. §. si
proximus. unde hinc proximus de obligat. et acc. nisi sic
accipere malis quia tutore auctore promittant, quod
fuerit datum non est. §. pupillus. si infans. §. de acquir.
hered. L. in negotiis. §. de reg. iuris. et extra hunc casum
obligari alijs nec natura possunt, nec enim dignitas pa
titur obstringi ea promissione sua pupillum qui quod est
promittere non cognoscit. L. pupillus. §. 1. §. alia. §. 1. §. 2.
de regul. iuris. L. more. §. L. pupillus. §. de acquir. hered.
dit. L. 16. de falsa moneta. L. 4. C. de heredi. eodem
ff. unde si promittat nec fideiusorem dare potest. ar
gumento Legis cui bonis. 6. de Verb. Oblig. L. ab ob
De pubertate pro
ximo videamus. an si non tutore auctore promittat
alium ve contractum celebret veluti mutuam pecuniam
accipiat, emat aut vendat si non civiliter nactus sal
tem obstringatur, et nobis placet siquid iam intelligit

Comen

et voluntatem habet naturaliter obligari, nihil
 enim magis aequitati naturali convenit quam pacta ser-
 vari *l. de pactis l. si de condit. pecun. nec interest*
 an locupletior fiat pupillus necne, utriusque enim casum
 gravem esse pupillum fidem suam adimplere, nec impedit
 ortum naturalis obligationis quod credita pecunia penda-
 tur *l. qui exceptionem p. de condit. indeb. l. sed in pa-*
terfamil. g. g. ult. cum l. sequenti ad Senat. Consult.
Macedonian. inacta l. in prio. eode tt.

At Substitutoris viri

Magistri contrarium intendunt nempe non alibi et
 obligari naturaliter pupillum quam si locupletior fiat
 quod falso probari existimant ex *l. naturaliter. l. g.*
g. ult. cum l. sequenti. de condit. indebiti, nam
 ibi loquitur Paulus de pupillo quem nisi locupletior po-
 tuit obligari erat adhuc enim expert consensus et ideo
 ponit locupletioem factum neve petere possit vel ideo
 locupletioem factum affirmat, quia non nisi huic pote-
 rat applicari Pomponij ratio, quae stat in *l. sequenti*, at
 si locupletior non esset, puber factus solvens nec petere
 possit non executione legis, nam hoc natura quae sequi-
 tur, sed magis ex illo naturali prius quo iurigenitas
 Conventiones naturales obligationem produciunt, sed
 nec ipsarum veritatem probat. *l. t. g. sed cum impube-*
re de pecul. nam ibi locupletius factum esse peculium
requirit, ut ratione contractus cum impubere gestus ga-

58
Pater de peculio possit conveniri, non enim a litens potest
quam si impuber. Locupletior fuit, est enim regula
iuris eo casu patrem de peculio tenere, quo filius in solido
obligatus potest conveniri. Si quis cum filio p. p. de pecu-
lio, at impuber ex contractu tantum potest conveniri
de locupletior fiat. Ut Divus Pius rescripsit l. 3. commo-
dati. l. pupilli. d. l. Heronnes. 3. q. de negot. gest. l. 1.
l. pupillus. 3. de auctoritate tutorum. Unde hoc solo casu
quo locupletior est patrem de peculio obligavit naturali-
ter et ideo locupletius factum esse illorum peculium con-
suetudine requirit, magis arget pro eorum sententia l. 1. l.
pupillus. 3. in prio. Veri. sed cum solus de auctoritate tut.
Sibi pupillus tutori alicuive cuiuslibet tunc ex mutuo l.
ex promissione naturaliter obligatur, cum locupletior
est, quasi si locupletior non sit nec naturaliter oblige-
tur, sed recte explicabit, si advertas tota ea l. 3. de oblig.
tractari ea qua in pupillum actio est. parit enim con-
suetudine in pupillum hanc actionem esse cum tutore au-
thore obligatur, ita tamen ne ut sibi obligetur, tutor
auctor fiat, unde querit. an si pater sint tutorem
alteri altero auctore, sine ex mutuo, sine ex stipu-
latione possit obligari, quod magis probat, tandem
subijcit non idem esse dicendum, si cum solus vel tu-
tor se auctore vel mutua pecunia pupillus ac-
cipiat vel ab eo ipse stipuletur, tunc enim ipse non obli-
gabitur obstante regula iuris qua vetat in rem sua
tutor

Tutorem auctororem fieri L. 1. in prio eodem tt. quod
 communi intelligit etiam de obligatione naturali.
 quia Lex rescribit obligationi L. non licet. ff. de con
 trahend. empt. quod impedit naturalem obligatio
 nem L. cum Lex. ff. de fideiussoribus. quod si pupillus
 locupletior fuit tunc naturaliter obligari. Et pius
 affirmat, quod si accipi oportet, ita ut pupillus possit
 conveniri, ut mox Conventus declarat ad quod extra
 neum coniungit, quia pupillo locupletior est, factum non
 ex regul. iuris civis obligationem metimur, sed
 ex aequitate naturali legis nam hoc nata. ff. de con
 ditionib. videb. ad quam D. Pius recipiens in pupi
 llum actionem concessit, unde non est cur iuris
 Civis regulis adstricti obligationem negemus, quia
 tutor in resua auctor factus est. d. L. in prio de auct.
 tutorum hoc tamen non negat alio. Appellante qui
 tutor non sit pupillum naturaliter obligari, ita tamen
 ut ex ea obligatione cessante diuidij rescripto in pu
 pillum actio non sit

Et hinc ratio cur P.P.
 in L. cum illud 25. §. haeres meus quando dies lega
 ti cedat in eo legato. quotestator haeredem suamdam
 Nam ut Titio daret quod Seius sibi debebat
 qui Seius pupillus erat. qui sine tutoris auctoritate
 nummos acceperat, ut recte questionem conuiperet
 illud adidit pupillus ex munis nec locupletiorum

factum nam si locupletior esset quia ex rescripto
Divi Pij poterat conveniri, utile statim erat Lega-
tum cessare in legatariam pupilliam actione qua
pecuniam poterat recuperare, sed si pupillus non est
locupletior dubium esse poterat an momentum ha-
beret Legatum quia pupillus naturaliter tantum
obstrictus est, nec in ipsum nulla est actio qua
ab herede Legatario cedi possit, qua ratione nullius
momenti Legatum esset, si ad praesens debitum tes-
tator verba retulit. recte P. affirmat, sed addit
quod si verbo debiti testator naturalem obligationem
et futuram solutionem cogitavit, et si interim Fi-
lius nihil petere possit Legatum tamen veris subijt
ita ut quocumque tempore pupillus debitum natu-
rale agnoscons pecuniam solvat Legatario vel ipsius
heredi restituat, nam hoc Legatum ad heredem
transmittitur, quia tacita conditio qua Legato
imponitur est. Si si pupillus solvat, et si interim petitio
nem suspendat non tamen impedit transmissio-
nem, sicut nec alia quae non ex t. sed ex t. in
secus venit. l. conditiones. 99. de condit. et demons-
trat. quia dies Legati cedit, statim ut in exempli
de leg. P. ergo probat aperte consultus quod in-
tendimus nempe pupillum naturaliter obligari
et si locupletior non fiat quod et si fugere nitatur
Curatius dum affirmat deesse in Florentina nega-
tionem

Negationem in illis verbis. nec locupletior factus esset
 circa quod maxime cum Roberto digladiatur puta
 rem magis Florontinis restituendam fidem si deest
 quam ex Vulgata detrahenda si quidem iudicatio
 et Papiniani quaestio legendum negativae vadent.
 Hinc etiam
 apparet cum idem Papinianus in L. Stichum 95. §. adi-
 tio de solut. dum effectus expendit aditionis heredita-
 tis aliquando affirmet, aliquando pro solutione ce-
 dere si forte creditor qui pupillo sine tutoris auctoritate
 nimos crediderat haeres ei existit, nam cum hoc natu-
 ralem obligationem et si petitis pecunia non possit, re-
 peti tamen nequeat, resoluta sit. L. frater a fratre 38.
 de condit. indeb. si forte creditor qui non tutore auctore
 pupillo dederat mutuam pecuniam quemque ab hoc na-
 turaliter obstrictum habeat, ab ipso haeres institutus adeat
 hereditatem ut possit retinere pecuniam oportet quod pro
 solutione cedat hereditati aditio et sic sancta quae pro
 solutionem naturali obligatione haeres habeat retentionem
 non enim placet avertere aditionem quae pro solutione ce-
 dit non extinguere naturalem obligationem si quidem
 retentionis habet effectum, quem tamen haec obligatio
 haberi non potest nam eius retentionis effectus sancta
 obligationis inditum est, si enim ad huc obligatio du-
 raret repeti posset pecunia. L. si penna 16. §. 1. l. in
 ma 65. §. vlt. de condit. indeb. unde hereditatis

additionem que pro solutione edita naturalem obliga-
tionem extinguere necesse est quemadmodum vera
solutio extinguit d. l. Stichum. §. naturalis. sed quod
vit. P. quantum apud heredem debeat remanere
an scilicet quantum consequeretur quia locupletior
factus est. hoc est ex rescripto Divi Pij de quo in l. 3.
Commodati et alijs loci an crediturum suum inso-
lidum? quod ultimum ideo probat quia pupillum, et
pro ea parte quia locupletior non est naturaliter obliga-
tum habet cuius obligationis effectus ille est ut soluta
pecunia possit retineri, ergo manifeste veritati respa-
gatur qui loco ubi insolidum in repositum
Inde evidenter
Colligitur apud Scabolam nam sic ponendam spe-
ciem ut pupillus Stichum promittendo locupletior
non sit, et quia promittendo raro qui locupletatur
et quia si pupillus locupletior esset in ipsum ex Divi
Pij rescripto petitio esset nec verum quod Scabola
affirmat in pupillum ex hac promissione petitionem
non esse ergo in omnibus Juribus quibus pupillum
naturaliter obligari posse, sine ex mutua pecunia
sine ex promissione aliove contractu non est opus
pupillum locupletiosem factum supponere ut in l.
si pupillus. et ad l. falcidiam. l. si eris pupilli
64 ad Trebell. l. in numerationibus. 44. Vera
Atom si pupillo de solutionibus. l. si id quod. 7. de rei
vind.

Dond. Vend. L. 1. §. in pupillum depositi L. 1. in fine de
 notat L. obligari §. 3. de obligat. et actionib. sed suffi-
 cit pupillum esse pubertatis proximum hoc est iudicij et con-
 sensus capacem qui quod agat intelligat non si consensu
 non habeat, nec quid agat intelligat nec naturaliter obliga-
 tur de quo pupillo intelligere placet quod scriptum est
 in L. pupillus §. 9. de obligation. et action. et in L. pupillus
 §. 1. de condit. indebiti. ridiculum est enim distinguere
 internaturaliter obligari et iure naturali, ita ut pupillus
 naturaliter obligetur hoc est de facto et re ipsa non autem
 iure naturali quia propter iudicij invecitatem iure gent.
 dare non oportet L. cum amplius §. 3. §. in natura de regul.
 iur. ut sic quia iure naturali non debet pupillus repetere
 re possit de d. L. pupillus et d. L. quod pupillus at quia na-
 turaliter obligatur fideiusso teneat. ut in mo teu prout
 Ceginarius et Faber exultimant, quorum sententia
 apperte committitur ex L. quod enim §. de fideiusso ex
 L. naturales. 10. de obligat. et actionib. rediunt ad vult alia
 distinctiones quas ad Donell. congerit Obsuuld. lib. 2.
 c. 22. et in Antoninij. nisi ad Nicolaum Pinna sed
 adverte quod dicimus: dicendum L. pupillus. et L. quod
 pupillus accipiendam de pupillo qui agit non intelligit
 nec extendas ad infantem ut male Accurs. nam quan-
 vis esse non obligetur naturaliter non tamen in eo ve-
 rum esse potest quod Neratius scripsit in d. L. quod
 Pupillus ubi stipulanti promissit: infans enim quia fieri

fari non potest nec permittere potest. L. 1. de Verb. oblig.
red. proximo infanti intellige qui recte stipulanti promi-
tere potest. L. 1. §. furiosum. Veri. hinc proximus de obli-
gationib. et actionib. et muticam pecuniam accipere, sicut
et reliquos contractus sibi utiles celebrare, ita tamen ut
non aliter obligetur, quam ex aequitate naturali. L. non,
hoc natura. §. de condit. indeb. quia ex consensu im-
possibile est iudicio deficiente §. pupillus inst. de inutilibus
aliqua res sit. Inst. de iur. iur. §. pupillus. Ergo iam constat de

quo pupillo. Scabolanoster loquatur. §. de pubertate pro-
ximo qui animi iam iudicium habet. Tunc enim si
sine tutoris auctoritate Stichum promittat naturale
vinculum obstringit. nec pubes factus aut tutore aucto-
re solvens repetere potest quod sufficit ut utiliter si
de iuror. accedat. L. stipulatur. §. in fine cum L. sequenti
L. fideiusor. 16. §. fideiusor. de fideiusoribus. §. 1. inst.
eodem. quo sensu intelligi debent iura omnia quae
affirmant pupillum propter suam obligationem sine
tutore contractam dedisse fideiusorem. L. si pupillus.
§. de recepti. arbitrij. L. ult. de iur. iurando. L. 1. §.
idem Pomponius depositi. L. 2. de fideiusor. L. Stichus
§. §. naturalis de solut. nec videtur quod fideiu-
sor convenire potest cum pupillo non possit ut Scabola
affirmat, et mox citata iura. Hoc enim est in
qualibet naturali obligatione pro qua fideiusor inter-
cedit nec ideo in diuina causa fideiusor accipitur
quod

quod prohibetur. L. grace. D. q. illud esse de fideiussorib. sed
in eadem obligat. magis obligatur quod L. in arce. q. in
primop. de fideiussorib. et mandatorib. ut obijciat

L. quamvis. D. q. ad Senat. Consul. Beliam. ubi mulier
non obligatur si intercedat pro pupillo qui sine tutoris au-
thoritate contraxit, nisi pupillus ex contractu locupletatus
fiat quod etiam expendi potest pro opinionem Cuiasij de
qua supra, sed adverte Ueliana Tenatur Consulto quod
de intercessionibus feminarum factum est, ita mulier
obligatione liberatur ut inde bonorum restitutoria actio
in muliere veterem obligationem suscepit. d. L. quamvis
q. mulier et q. quancumque aut etiam restituitur, si mu-
lier interueniat ut creditor potius cum ea contrahat quā
cum debitore. d. L. quamvis. q. sicut erent, unde si mulier
pro pupillo intercedat qui sine tutoris auctoritate non obliga-
tur nec restituitur, nec instituetur obligatio in pupillum
inhibita procedat. Consulto muliere nam et in pupillo
ex hoc contractu naturaliter obligatur, licet tamen obli-
gatio efficax non est. licet est ex qua actio est, ergo nec re-
stitui poterit, recte ergo putat. Il primum non obligatur pupi-
llum restitutoria aut institutoria actione, si pro e mu-
lier intercedat, nec ideo probatur fideiussorem mulierem
non teneri, immo contrarium, si enim pro pupillo non rec-
te mulier fideiuberet, frustra dubitaretur, an inhibita
ta muliere restitutoria in pupillo esset actio. Ita ita

lib. 1. cap. 1.

Si ex contractu pupillus locupletior non sit, nam locuple-
tiore facto quia ex Iuri Ij rescripto in pupillum actio est
L. 3. commodati, si tunc mulier intercedat et Veleriam
beneficio iubetur, in pupillum est actio quae restitui, vel
imbitus potest. C. Iurid. Iurid. h. g. Iurid. Iurid.
Sed dicitur ex contractu alia re qua
libet promissione pupilli sine tutore non tenere fideius.
constat namque promissionem pupilli sine tutore contra
Iuris civilis regulam esse L. contra Iuri. 28. de pactis. at
quoties lex promissioni occurrat non subicitur fideiussor
L. cum lex 44. de fideiuss. sed responde promissionem
alium ve contractum quo pupilli conditio deterior sit
Iuris civilis regular esse, postquam placuit meliorem
quidem conditionem suam facere posse, deterorem vero
non aliter quam cum tutoris auctoritate L. I. emitt. d.
Auctorit. tutoris et ideo non servari a praetore qui pac-
ta tantum quae contra legem non sunt se servaturum
promittit. L. Iurigentium 7. §. ait praetor de pactis.
at non ideo Lex prohibet cum pupillo contrahere quod
colligitur ex L. quaecumque. 13. §. ult. de publica ergo
si pupillus cum debitore paciscatur de non petendo aut
etiam rem vendat et si pacta haec quasi contra Iuris
civilis regular praetor non faciat, tamen naturali
aegritas quae iubet pacta servari quia per hoc non de-
terior fit pupilli conditio ad quem fideiussor solvens man-
dati iudicio recurrere requirit ut mox videbimus.

Quae omnia si aduertat
 recte explicabit quod ex Marcello Ulpianus scripsit
 in l. Marcellus 29. de fideiussoribus, scilicet non esse
 subueniendum ei qui pro pupillo sine tutoris auctori-
 tate obligato fideiussor. quoniam ei mandati actio
 non competit, ratio ex eo est quia quemadmodum pu-
 pillus qui non tutore auctore promissit, aut mutuum
 pecuniam accepit naturaliter tantum obligatur, et si
 recte dare potest fideiussionem, ita alicui mandando
 ut pro eo fideiubeat ex mandato, quemadmodum ex
 alijs contractibus non nisi aequitati naturali obstringi-
 tur, at naturalis obligatio actionem non parit, recte ergo
 fit quod Consultus affirmat quod si quis pupillo sine tu-
 toris auctoritate obligato eodem pupillo mandante
 fideiubeat ei mandati actio non competit, unde recte
 infert magister ut ei non subueniatur, nam quoti-
 er in reum fideiussor mandati actionem non habet
 non iudicaturus est. quod dicitur in l. de pactis, sed
 addit Ulpianus idem esse dicendum in eo qui pro pro-
 digio furioso ve fideiussor quod difficile est cum con-
 tet hoc non naturaliter obligari et ideo nec ab eunda-
 tu fideiussor l. si cui. 6. de Verb. oblig. nobis placetq;
 et Accursio et antiquioribus placuit, si prodigum
 furiosum ve post interdictionem vel furorem de-
 bere fideiussorem, sed ex ea obligatione qua antea
 naturaliter tantum tenebantur. Veluti expac

to aucto, vel simili causa quod ex eo colligimus, quia
illud tantum Consultus affirmat quem prodigo furio
so ve fideiussore quod verum esse potest si fideiussor
mandante prodigo vel furioso accedat ad eam obli
gationem qua ipsi antea tenebantur, deinde affir
mat quem fideiussore pupillo sine tutori auctoritate
obligato prodigo ve vel furioso ergo eodem modo obli
gatum affirmat prodigum ve vel furiosum ac pupi
llum sine tutori auctoritate, ergo naturaliter tan
tum quod cum fieri non possit post interdictionem
vel furorem d. l. si in bonis antea factum esse ne
cessae est & item furiosi imbecit. quibus non est per
missum, hinc ergo obligationi antea contractae
utiliter fideiussor accedit quia scilicet naturaliter
furiosus obligatur l. si arce. po. & adeo insane de
fideiussorib. et ideo dubitat Consultus an illi
debeat subveniri, et magis probat non subveni
endum quia cum ex mandato illius fideiussoret
qui mandandi ius non habebat mandati iudicio
in prodigum vel furiosum concurrere nequit
unde similiter ei non subvenietur ex regula
dubia legi quod dictum. d. l. si in bonis. l. si in bonis. ut
non possit. l. si in bonis. ut non possit. l. si in bonis. ut non possit.
ergo interpretet ex auctoritate d. l. prodigum furio
sum ve pro quibus fideiussor intervenit obliga
tos esse ea obligatione qua venit ex regula l.

furiosus

Jurator. & de obligat. et actionib. nam si ita figuret
 species et si verum sit quod fideiussor intercedere potest
 auctu & adeo, verum tamen non erat quod in hoc
 textu affirmet Consultus, scilicet ideo ei non subveni
 endum quoniam hi mandati actio non competit quia
 cum tunc obligatione que venit ex re prodigus et furiosus
 omnimoda obligentur, si pro ipso fideiussor intercedat vel
 mandati vel negotior. gestorum ipsius actio competit
 L. 3. et si furiosi de negotijs gestis, non erat cur dubitare
 tur an fideiussori subveniri deberet cum nec prodigo
 nec furioso subveniatur d. de furiosis. Cave etiam ab
 Antonio Concio qui particulam ei et particulam hi
 de genibus in textu a Loci suis transmutat, ita ut ibi le
 gitur ut ei non subveniatur legat, ut hi non subveniatur
et ubi legitur quoniam hi mandati actio non competit
legit, quoniam ei mandati actio non competit. nam si
 in mutata littera incongrua remanet. Et decisio quo
 niam sumit argumentum ne pupillo prodigo ve sub
 veniatur a fideiussore cum e verso sumere debet
 Au dicta legi quod dictum et semivivum est funda
 mentum qua nititur quod s. s. vultus de fideiussori
 bus loquens singulari numero et sic s. s. ei un
 de non potuit postea de eo loquens plurali. uti s. s.
 hi nam recte potuit fideiussorem distributive accipere
 et sic singulari uti et postea collective et sic plura
 hi cave etiam ab alijs emendationibus quas inepte

usatus) Rebarcius Petrus et Antonius Faber mente
consulti non recte percipientes inducere. Sed et illud in
per aduertore oportet eum qui ex stipulatio simili
re causa certum hominem debet veluti Stichum,
eius interitu liberari si viuo eum non sciat quo
modo daret. Si qui ex stipulatio q. de obligat. et
act. l. si ex legati causa. 23. l. si Stichus. 23. l. inter
stipulantem. 23. §. sacrum de verb. obligat. l. si mi
hi. 92. de solut. l. si fideiusor. 19. de dolo et neces. 8.
de periculo et commod. l. Titia. 36. §. ult. l. non amplius
26. §. 1. l. filius famil. 119. §. fin. delegati. 10. Panden
ctus Lib. 3. sent. tit. 6. §. seruo fortaliter q. ideo recep
tum est quia qui ex promissione alia re simili cau
sa tenetur ad dandum. vel tradendum obstringitur
quod re perempta impossibile redditur. l. si homo mor
tuus. 69. de verb. obligat. §. 1. in tit. de inutilib. stipul.
Unde naturaliter resolvi obligationem oportet, ut re
de Pomponius scripsit in l. perinde. de solut. quae etiam
est ratio cur nec re perempta animatio debeat. l. cum
res. 47. §. ult. de legat. 1. idem dicendum si quantitas
aut species debeat veluti centi nummi qui in arca
l. certos. 37. de verb. obligat. l. sed et si certos. §. 1. deleg.
l. in ratione. 30. §. certis ad l. Falcid. = nec contra
num doret Africanus in l. si seruus. 108. §. qui quon
que in fin. de legat. 1. si cum Accursio intelligat

Numos absque culpa heredis perire quod ex eo Curacius
 elicit quasi Verbum postea idem importet ac postmo-
 ram vel culpam heredis quod quia durius videtur
 quam capiant Verba, Consulti ideo ambigui aliter ex-
 plicandum est asserendo in eo tunc non certos numos
 hoc est corpora certa numerorum legata fuisse ut in d. Si
 certus et d. 8. centur. sed magis quantitatem ex loco ad
 quod se testator retulit, certificandum videlicet dece
 quod in arca erant quam ideo non certum corpus sed
 quodam modo certum Africanus appellat si ergo mor-
 tui tempore decem plena summa erat, rem de quantitate
 constat quam testator relinquere voluit cuius heres
 debitor efficitur non in specie, nec enim certa corpora nu-
 merorum testator legavit, sed in genere, quia legavit dece
 ut si postquam in arca inventa sunt, heres magis
 generis quam speciei debitor est, unde si postea ex ea
 quantitate aliquid perierit sine dubio soli heredi
 deperire recte Africanus affirmat, ex regul. legum tenen-
 dum C. si certum petatur. *et d. de leg. 1. l. 1. §. 1.*
 Quod si per debitorem ste-
 tit quominus daret etiam mortuo homine promissio
 obligatio durat, nec interest quod etiam tunc impari-
 bi efficitur rei debite traditio, nam ideo veteres decre-
 verunt ut culpa interveniente debitori obligatio perse-
 tuaretur. *l. si verum §. 1. §. 1. requiritur de verb. obligat.*
 et perinde tenetur ac si res staret. *l. nemo d. 2. in fine*

Idem requiritur et §. ult. de Verb. obligat. L. promissor. Si
debitor de restit. pecun. nec s. pateritate debitoris evet
dam rei venditae solutionem frustratur, ac obligatione li
berare, ergo re debita perempta ignis periculum est. L. quod
te. §. incertum petatur, et adhuc conveniri potest. L. i. ca
Legati causa. 23. L. inter Apulantem. 23. §. penult. de
Verb. oblig. L. cum res. 47. §. ult. de leg. 1. L. 7. §. conditio
L. qui factum. 16. L. ult. de condit. futura. L. 3. de condi
tio re tritica. L. 25. §. ult. cum. L. sequenti de rei vendicat.
L. 1. §. quod autem. L. penult. de vi, et vi armata. L. inter
omnes. 46. de furtis. L. subtrahit. 9. eodem. L. ult. de
Conditionib. obtragem caus. sed et fideiusor. siquidem,
obligatio in nomine dedit nam moram rei etiam
de censoribus nocere scriptum est in L. cum filius. 49.
Veri. et si pater. L. mora. 88. L. cum fideiusor. in diem. L.
si servum. 91. §. nonne videamus. et §. an filius de Verb.
obligat. L. siquis solutionis. 51. de viros. L. si a colono. §. ult.
de fideiusoribus. L. 3. §. si in proquo quod qui que huius quod
et Scabola docet lib. 4. questionum in L. si Libertus. 44.
de oper. Libert. est autem mora solvendi vel accipiendi
crediti frustratoria dilatio, qua vel re ipsa committitur
sine interpellatione. L. sed et si. 23. de viros. L. ad die
77. de Verb. oblig. L. ult. descendit. obtragem causa
L. 3. Cum quibus causis in integr. res queam moram inre
gularem preemmaticam, aut post interpellationem
sine extra sine in iudicio factam. L. mora. 81. de viros
L. nemo. 82.

L. nemo. 32. de Verb. Obligat. Paulus de tu. Lib. 3. sent.
tt. ult. §. ult. et mora regulari vocatur

Num. quare Sca
bola, an si pupillus sine tutoris auctoritate. Et hic cum
promiserit et fideiussorem dedit, seruis autem post moram,
a pupillo factam decedat fideiussor si propter pupilli moram,
obligat, quod videbatur dicendum nam etsi cum pupillo
ex stipulatu. Et hic cum debet non videatur per eum mora
fieri ut mortuo eo teneatur, nisi si tutore auctore aut
solu tutor interpellet. L. sed etsi ex stipulatu. 24. de verb.
obligat. L. si is cui §. §. cernatum ut in possessionem legatoris
nec re morosus fieri posset. L. cum filius. 49. §. in hac de ver
bor oblig. attamen si ipse interpellatus non soluat, mora
hac nocebit fideiussori, nec enim mirum erit si propter
pupillum condonatur fideiussor et si pupillus ipse conue
niri non possit

Sed contrarium in iura lege Scaebola
probat neque nec fideiussorem esse propter pupilli moram
obligatum, si seruis post moram pupillo factam decedat
nam cum pupillus etiam si interpelletur moram sine
tutore non contrahat. d. L. sed etsi ex stipulatu id que
sine tutore auctore obligationem contraxerit si nisi
ne tutore primo casu quia pupillus quamvis velit si
ne tutore soluendi facultatem non habet. L. quod in
forte. 14. in fin. de solutionibus. L. interdum §. de
Condit. indeb. §. nunc ad mandandi. vult. §. §. alienar.

004
Licet, vel, ut mora non est quoties quis iustam causam
habet differenda solutionis. l. quod te. §. si certum petatur
l. sequis solutioni. 2. §. de usuris. 2. vero quia ut ele-
gantur Scabola docet nulla intelligitur mora ibi fieri
ubi nulla petitio est. l. nulla mora. §. de reguli iuris
l. Lecta §. 10. Vers. sed cum certis. si certum petatur l.
sciendum 21. in fin. de Usuris. l. non solum §. 3. illud
videndum §. Liber. Legata. unde quia pupillum est
pro missione sive tutore naturaliter tantum obligari
diximus. et ex naturali obligatione petitio non est. l. gen-
tium iuris. 7. §. sed cum nulla de pactis. l. frater a patre
de condit. indeb. mortuo. Stibico. etiam post interpella-
tionem pupillo factam, perinde erit ac si sine culpa pe-
ripet unde naturaliter resolvi obligationem oportet
l. genult. de solut. runcis quia supra diximus quod est
in causa, cur nec fideiussor propter pupilli moram, obli-
getur nam debitore liberato per consequentiam fideiussor
quoque demittitur. l. si fideiussor. §. 9. de dolo. l. cum princi-
patis. §. 8. de reguli iuris.

At dices Verum non esse
pupillum interpellari non posse ut in mora constituat
nam pupillo denunciandum esse etiam sine tutoris
auctoritate ut dupla stipulatio committatur ex Tre-
batij sententia probatur in l. si dictum. §. 6. §. ult. de
denuntiatio. sed responde alud esse in mora, aliud in
denuntiatione. nam mora requirit interpellationem
eius

Cuius qui solvere potest, at in denuntiatione si tutor
 non apparet, pupilli favori, quod ipsi etiam sine tutoris
 auctoritate denuntietur, nam si pupillo denunti-
 andum non esset utique tutore absente dupla stipu-
 latio committeretur, nulla facta denuntiatione ex re-
 gul. Leg. si ideo. 26. §. ult. eodem tt. unde si tutor non
 apparet melius est pupillo quod sine tutoris auctori-
 tate auctor laudetur, ut si forte denuntiatio hac ab
 emptore omittatur dupla stipulatione evictet, et hoc
 benignius est quod in proposito receptum esse Trebat. af-
 firmat quod melius ad pupillum refertur quam ad emp-
 tora quod perperam Cuiatius existimavit in l. 23. de
 Verb. obligat.

Sed si pupillus sine tutore
 moram non committit etiam si interpellatur quid est
 quod Scabola dicit? Seruum post moram a pupillo
 factam decedere, quasi in mora pupillus sit etiam
 si sine tutore interpellatur recte Accursius explicat
 de mora quae mora non est, quasi velle Scabola pu-
 pillum interpellatum fuisse sed per hoc in mora non
 constitui, quia ut inquit nulla mora intelligitur
 ibi fieri ubi nulla petitio est. quibus explicat interpellat.
 factam quoad seruum effectum pro mora non haberi.

Sed Videamus an ve-
 ra sit haec regula quae a Scabola proponitur quod nulla
 intelligi moram ibi fieri, ubi nulla petitio est quae ex

Hoc loco inter Iuris regulas relata est in l. nulla. 88.
de regulis iuris, namque contrarium probari videtur
in l. ita stipulatus 115. Vers. item de Verb. obligat.
Vbi mora committitur, et si creditor ad Pamphilium aggre-
re nequeat. Ut pote in conditione positum item in l.
nulla. 9. C. de contrab. Stipul. l. si pacto. 19. C. de
pactis quibus constat in mora esse debitorem qui
ex nulla pollicitatione debeat non soluit, et ideo
penali stipulatione conveniri potest tandem ex l.
si pupilli. 6. §. videamus Vers. certe de negotijs gestis
Sed nihilominus si
recte aduertat nihil verius dici potest quam quod
in hac lege scribitur, nam si mora frustratoria dila-
tio est debiti solvendi, quis dubitat non frustrari credi-
torem cui ad petendum debitum actio non est, nec mo-
rari debitorem, qui quod debet ad solvendum cogi non
potest, sed volens solvit idem dicendum si petitio con-
tra debitorem est, sed talis qua potest exceptione eludi
nam nec tunc intelligit mora fieri l. Lecta. 40. ver.
sed autem sortis de rebus creditis. l. sciendum. et in
fine. de usuris. l. si pactus. 63. de pactis. l. non solum
§. §. illud videndum d. Libertat. Legata. idque
merito quia perinde est actionem non habere
ac eam habere qua per exceptionem infirmatur. l.
nihil interest 112. de regul. iur. l. 1. §. mora ad
Senat. Consultu. Turpol. l. 1. §. idem erit dicendum

Quibus ex causis in pos. l. 1. §. perinde ne vis fiat ei.

Nec obstat d. Lex
 ita stipulatus Veris. idem, nam si aduertat Sabini
 sententia eo tantum casu a Papiniano probatur
 quo stipulatio non a conditione capit, sed ita concepta
 est. Pamphilum dare sponde si non dederis decem
 quo casu dubium non est etiam Pamphilum esse in
 petitione, et ideo recte dicebat Sabini quod postquam
 seruo potuit dari confestim agi potest ex penali stipula
 tione quia statim mora committitur ex co. contra hec
 tium quibus placuit ut statim seruus daretur, alia
 penali stipulatio committeretur, quia non ita est si
 a conditione stipulatio incipiat, veluti si Pamphilum
non dederis centum dare sponde, nam tunc ex Sepa
 ranti sententia, magis probatur quod dicebat ex pe
 nali stipulatione non statim agendum, sed postquam
 desijt Pamphilus dari posse, quia tunc Pamphilus non
 in petitione est sed in conditione, et ideo Verba stipula
 tionis attenduntur, nec ideo regula nostra offenditur
 quia etsi mortuo Pamphilo agat ad penam, hoc non
 ex eo provenit quia in mora debitor fuit, sed magis
 quia adimpleta est conditio sub qua stipulatio penalis
 concepta est, quo pacto intelligitur d. l. nuda §. C. de
 contrah. stipulat. d. l. ripario. §. C. de pactis per Cu
 Jacinum lib. 19. d. l. exuat. a. B. 2. quod autem obijciatur
 ex lib. 6. §. videamus Veris. certe de negot. gestis

Facile soluitur si aduersus ibi moram non esse, sed cul-
pam illius qui cum posset a se non exigit et ideo venit
in iudicio negotiorum gestorum. Et ex hac regula
ratio est cur in l. 3. de usuris sic Marcum Anto-
nium iurisae affirmet Papianus ut si moram post iu-
dicii sententiam habes fecisset usque ad sententiam
quae super commodis profertur commoda accipiat si
dei commissarius intermissio tamen legitimo tempore
quod condemnatus praestatur, cum enim in hoc tempo-
re quod humanitatis gratia condemnatus indulge-
tur contra ipsos non sit. l. cum militi §. 1. de compensa-
tion. l. debitoribus. §. de re iudicata. l. si debitori
§. 2. de iudic. l. 2. l. ult. §. cum antiquitas. C. de
re iudicata. de. nam regulam nulla mora ab ipso
dum non solbunt intelligitur fieri et sic quasi moro
si condemnari non debent, sed si ante mora commissa
fuit. merito aliud Papinianus statuit, ex ratio-
ne quam ibi eleganter reddit, hinc etiam difficultas est
quod scribitur in l. ad diem 77. de Verb. oblig. l.
ult. de nautico fenore, nisi dicas non ideo penam
committi sub qua pecunia promissa est mortuo pro-
missore nec dum adiecta eius hereditate quia mo-
ra intelligitur fieri, nec enim esse potest de. nam
regulam cum non sit a quo pecunia peti possit. sed
magis quia pecunia ad diem non soluta adimpletur
conditio

conditio sub qua pena promissa est, quae recte potest
 impleri etiam si non exisset persona a qua peti po-
 sit tunc, veluti si promittatur pena si navis ex Asia
 venerit, et probat Faber vel melius ex regula Nyla-
 ni in l. sed etsi l. 23. §. ult. de suris, ex qua etiam pro-
 cedunt. l. cum vero prima l. 6. §. apparet. de fideiomi-
 ss. libert. l. 3. C. ex quibus causis in integr. restit. l.
 Ultim. de Condit. ob turpem causam

Quid ergo si nequi
 erit pro pupillo interpositi fideiussario minime inquit Sca-
 bola, sed esse fideiussorem obligatum ad hoc ut vius
 homine conveniatur, quod non tantum Iure anti-
 quo procedit quo arce poterat conveniri fideiussor l. 23.
 C. de fideiussor. sed et nouo aut bene presente C. eodem
 cum pupillus non potest conveniri, unde videtur quod
 si fideiussor conventus non soluat in mora erit. l. mora
 l. 2 §. ult. in fine de usur. l. cum filius §. in pro-
 de Verbo obligat. quae perpetuavit obligationem suam
 l. si secum §. 1. §. nunc videamus. eod. tit. et
 ideo ex mora sua potest hoc esse mortuo homine
 convenitur l. cum quis §. §. penult. §. si cum
 §. §. §. in fine. de volut. cum hi quae supra diximus.
 Cum §. §. finitur etc.

Traetatus Sextus

Ad librum Sextum quest^m

Scabola sub quo explican

tur l. si ego. 19. de ius

to. Commentaria ad l. si ego

19. a D. Joanne Altamir. 50. mill.

In hac lege etiam quae elegantissime est de posthumis
Scabola nos ter tractavit ubi querit, an si ego et Titius
instituti sumus et a nobis posthumus est exhereda-
tus a substituti prateritus Titio defuncto et per hoc in
eius locum vacato substituto (verba enim Vulgari
substitutionis, si haeres non erit, locum faciant subs-
tituto sine primis haeres omittat. Lex duobus. 34. §.
de Vulgari sine ante additam hereditatem dece-
dat. L. quidam. 30. L. coheredi. §. in principiis
de Vulgari. Nam vultim ego addere possum heredi-
tatem, quia a me posthumus est exheredatus, item,
quod, si ego et Titius haeres instituti in vicem subs-
tituti sumus, et a gradu substitutionis posthumus
prateritus sit, an similiter mortuo vel repudiante
Titio possum addere hereditatem.

Solent saepe in tit. 8. plures
gradus haereditum fieri primus gradus illorum est qui
Primo

Primo loco instituti sunt. eos vero qui in locum ha-
 redum vocantur. & primi heredes non sunt substitu-
 tio dicitur. seu secunda institutio, et sic substituti
 secundum gradum heredum faciunt. L. 1. in prio. l.
 potest. de Vulgar. l. 3. & interduos et & si ita
 l. si posthumus. l. 4. in prio. et & s. de liberis et posth.
 l. non putavit. prator. & si a prima debitor possit.
 Fabull. posthumus ab eo gradu heredem debet ex-
 heredari, alias si a primo gradu sit exheredatus
 a 1° prateritus agnoscendo secundum gradum rum-
 pit. et hic casus quo Ulpianus affirmat. l. in l. 3.
 & ult. hoc t^o posthumus praterito partem testam^{ti}
 sumpti. quia scilicet a primo gradu posthumus exhe-
 redatus est a 2° prateritus quia primo gradu a quo
 posthumus exheredatus est: valet. Secundus vero a
 quo prateritus est rumpitur quod etiam evenit, et
 si eo tempore maneat quo ad heredes primo gradu
 scripto pertineat hereditas. L. si posthumus. l. 4. de li-
 ber. et posth. Unde pratermissis institutis
 ipse heres eredit, et tunc est quod et si defuncto eo
 heredes instituti omiserint hereditatem substituti
 addere non possunt quia ut inquit. l. 4. hoc t^o gradu
 rupto et infirmata hereditas inde obtineri non potest.
 Deinde si heredes ins-
 tituti omiserint hereditatem quia de liberantibus ad-
 huc qui 2° gradu scripti sunt heredes obtinere herede

Hereditatem non possunt non ex eodem cap. sed de eodem
L. 3. de acquirenda hereditate. ut inquit Ulpianus in d.
L. 4. in principio hoc t. quod verius affirmatur, quam
quod Cuiatius dicit. Et addendam ad d. L. 4. post
Verbum hereditibus illa verba. defuncto post eum
quod autem ratio que est in veris gradu etiam iuxta
D. Legis 3. si sic explicetur hoc non convenit quia
ratio non bonis casibus applicatur sed ad casum d.
Legis 3. §. ult. qui precedit. saepe enim in libris dis-
putationum multa involuit. Ulpianus extra ques-
tionem de qua tractat ut videre est in L. 29. D. de
hered. instit. L. 29. de militari testamento L. 9. de
Carer. peculio. que sunt ex eodem lib. disputationum
pluribus que alij. et de institutis et substitutis he-
reditibus multa de hoc lib. tractavit Ulpianus ut
constat ex lib. 20. si quis omnia causa l. 79. de
Legat. 1. ergo credibile est tractare questionem d. Le-
gis 3. §. ult. et eius occasione illud affirmare quod de
liberantibus primo gradu scriptis hereditibus qui secundo
gradu sunt. obtinere hereditatem non possunt et mox
in veris gradu ad 1. gradum ratione subnectit.

Et hoc est si cu-
jatio credimus quod affirmavit Pomponius in L. 1.
a primo §. de liber. et post eum dum aperte probavit
quod si a primo herede instituto filium exheredaverit
a 2. autem substituto non exheredaverit etiam d.
Pendet

Pendet an potius addatur sit. filium decem et secundum
 heredem esse non potest cum ab eo filius exheredatus
 non sit, quia de causa ab initio inutiliter institutus
 ut arguit Actus et probat. Inter cetera. De d. liber
 et post. et mandepatorem. subiecit quod si in partem
 unius filii idem accideret ut mater vivo patre a quo exha
 redatus sit moriatur. eadem dicenda iure desubstituto
 quoniam cum ab initio filius, hoc est, cum est, non superbi
 est in quo non probat. Cuiusmodi loco illorum verborum
De vivo patre reponendum videtur. Vivo prima. Et sic
 vel nomen sit instituti secundus substituti, ideo
 quia supponimus post mortem vivo patre decem et secundum
 esse non potest, quia Corollarius affirmati quia ex Con
 stitutione Adriani de qua in l. post mortem. de in iusto
 rupto substitutus habere potest. Insuper autem
 post mortem natum quidem vivo patre sed post patrem
 mortuum fuisse dicimus. ut patet a Symonia verba illa
 ponantur quia hoc casu nihil interest. Quoniam
 mortuus post mortem natus ut nunciat gradum
 substitutionis, quod et indicant illa verba hoc a quo
 exheredatus sit quae significant ab institutione
 post mortem exheredatum fuisse non a substitutione
 et de filio dicitur in pro. Legi. in d. s. mortuo. De
 ut et ceteris mortuoque casu. Et hoc probabi
 lius affirmatur quam quod existimat Antonius
 Fab. 8. Coniectur. c. 20. scilicet illa verba hoc ut

201.
natus vivo patre a quo exheredatus vit. manatus inq
ti interpretati esse et quidem parum accurate, ideo quia
ante legem Velleiam cuius in hac lege nullamentis fit
non valebat institutio aut exheredatio posthumum
qui vivo testatore post ^m nasceretur. L. Pall. 29. §.
numo. d. lege. et. §. iste casus de Liber. et posth. l. 3. §. 1.
hoc it. unde quia de eo posthumo. Pomponius tractat
qui recte a primo gradu potuit exheredari de illo qui vi
vo patre natus est, nequaquam locutus est, quia ut
dicimus iste nec institui potest, nec exheredari in
de illa Verba Pomponij non nisi recte interpretati
Apo. Faber affirmat, sed non recte quia nec verum
est quod dicit de lege Velleia et ibi notavimus imo
est si hoc verum esset excludere non est Pomponium con
sultum qui fuit ipse lege Velleia posthumum extra pro
misionem legis in posthumum apposuisse exemplum pro
sentim quia ut ipsemet illum posthumum qui vivo patre
nasceretur heredem institui posse probavit in l. eam mo
diurime. §. d. de lib. et posth. que est ex eodem libro. l.
ad Sabnum. ex quo etiam est d. si a primo. d. d.
Quod etiam illi ver
Abi retenti. Vivo patre. Itaque explicare voluisse Joannem
Robertum 2. animadvers. c. 19. circa quod postea in
cator de gladiatur, ego eius explanationem omitto et re
tentis etiam verbi. Vivo patre Iudicium meum pro
pono, an forte ab aliquo probetur, et quidem si attendimus
ad

Ad rationem quare probavit Pomponius non esse nec
 dum heredem a quo filius in potestate praecepsus est
 inde euidenter constat, cur postea cum depositum
 filio agit, cum vius patre natum fuisse affirmat ratio
 ergo quam reddit etur. cur si primo herede instituto
 filium exheredatum, a secundo autem substituto non
 exheredatum (primus et secundus gradus instituti et
 substituti significant) necamus a. p. unius filium ex
 heredari quo exhereditio viciosa est. l. 3. §. filius de
 liber. et posth. l. non putavit §. §. si ab uno de bon. pover.
 O. tabull. aut etiam unus tantum fuit institutus, sed
 primus dicitur respectu substituti qui 2. loco institutus
 est. Ratio ergo quam reddit Consultus cur si filius dece
 serit dum pendet, an prius additurus sit, secundus esse ha
 res non potest, illa est quia cum ab eo filius exhereditatus
 non sit, quam ab initio inutiliter institutus est, nec enim
 illud tempus attenditur quo repudiante fit locus substitu
 to, nam si hoc attendere tur recte substitutus adire poterit
 hereditatem, ut post mortem filio qui tamen non debet
 institui nec exheredari, sed si post mortem filio idem
 acciderit et quidem substitutum adire non posse here
 ditatem, non inde affirmare possumus quasi ab ini
 tio inutiliter institutus, nam et si filio in potestate prae
 cepto gradus ab initio inutilis sit post mortem tamen pre
 tereo interdum non nascitur, institutio tenet. Verum
 ergo esse non potest substitutum adire non posse heredit.

quasi ab initio inutilis et inutilis sit: ergo dicemus
de posthumis uno patre a quo exheredatus sit hoc est
qui ipsum exheredavit natum et mortuum sit, si postea
heres primo loco institutus hereditatem omittat, 2us
a quo preteritus est adire potest hereditatem sic vide
batur sed 1^a rationem attendimus, sed noli loquens
affirmat. Sultus alium esse servandum ideo quod nam
cum est natus filius loco eius est qui superest est, hoc
idem est ac dicere et si ante quam posthumus filius
nascatur differentia sit inter eum et filium in potes
tate quia natus est quia ante ab initio inutilem facit
gradum a quo preteritus est ille autem in ratione tu
men postea quam filius posthumus nascitur et inuti
lem faciat gradum a quo preteritus est eodem in se ha
betur ac filius superest

Cur ergo addidit filium
Uno patre natum an ideo quia qui mortuo patre nas
citur non rumpit testamentum minime, sed ideo
ita redita ratio conveniret sciret que similitudo in
ter filium nam natum, a substituto preterito et posthu
mum et ideo etiam in posthumo filio apponit exem
plum non in postuma postumis ve nepotibus et si
libi etiam rumpant tit^m l. postuma in q. de liber.
et posthum. l. postumoy. 13. de consuet. ruyto. sed de
non ideo rumpunt quia cum nati sunt loco eius sunt qui
superstites sunt imo ex hac ratione non rumpent & redonita

In fine filiiabur. int. de exhered. lib. Verum quidem est
 etiam posthumum filium qui patre mortuo nascitur
 rumpere t^m sed hoc ideo rumpit quia cum natus est
 iura filij consequitur, morte enim patris soluitur patria
 potestas. p^orio q^o mod. ius. patr. pot. soluit. sed ea fide.
 Et regit. Legi. qui in utro de statu hominum. ut recte
 Gaius consulit. it. de exheredat. lib. 3. post. non ergo
 ideo filius qui mortuo patre nascitur inutilem facit gra
 dum a quo prateritur est, quia loco eius est qui superest
 est hoc ut proprium est illius posthumum filij qui vivo pa
 tre nascitur et in hoc cum natus est ideo eius tenetur
 ac in filio iam nato recte ergo ut conveniret ratio
 et stare similitudo posthumum cuon filio iam nato
 in posthumum filio qui vivo patre nasceretur Consulit
 exemplum apponit, dicit ergo quod si in posthumo
 filio idem acciderit ut natus vivo patre a quo exhereda
 turus monatur, eadem de causa exunt de substitu
 to. am. de. dici. nam posthumum filium vivo patre naty
 vivo similiter patre decuisse an mortuo. hoc non inter
 est ad questionem. vivo aut mortuo patre posthumum
 dicat illud interest quod natus sit vivo patre et
 ideo illud hoc exprimit Consulit, illud omisit quia
 eo iuris subtilitate secundum quam loquebatur nulla
 differentia est quod si quid rator de scripto. Adria. tunc
 oportet distinguere. quia an mortuo patre decussit. l. 1. r.
 de iust. rupta. l. 1. et 2. l. 1. d. post. h. hered. int.

Illud etiam non ineptedi
cetur. Verba illa vivo patre ideo addita. ut Consulto
fuisse. ut cum in condemnet, quo rino dubio post mortem
filium secundum gradum rumpit a quo preteritus est. sh.
quando vivo patre nascitur cum enim a primo gradu su
sit exheredatus dubitari poterat an etiam quoad secun
dum noceret exheredatio, sed quando vivo patre nasci
tur ut si quoad primum gradum forma legi satisfactum
sit quoad secundum tamen exheredatio non nocet, quia
vivo patre qui tit. m. fecit adhuc vires non habet, sicut nec
etiam ante additam hereditatem. L. filius. 20. de bonorif
post. d. Fabull quare si post mortem vivo patre nasa
tus secundum gradum rumpit a quo preteritus est. quod
etiam est ratio cur cum de posthumo sub conditione ins
tituta loquatur Dulcius in l. posthuma. 2. ff. et sequenti
de liber. et posth. si pendente conditione nascatur ut
rumpat tit. m. vivo patre natum fuisse. Dulcius affirmat
secundum Quintilianum lib. 2. de hereditatibus aliquando in
terest post mortem vivo patre nasci, non etiam post mor
tem ut in l. si pater. 26. de vulg. et pupill. et si in
utroque loco Verba vivo patre respectu Antonio Fa
lso videantur et Othomano tit. m. de hereditatibus l. si pater
Sed an etiam hoc ipsum
probandum sit in l. nam et si sub conditione. 5. ff. de testif
hoc tit. 2. Verba Consulti hoc aperte significant, ita enim
habent. sed et si sit ei substitutus qui etiam deficiente
Scit.

conditione primi gradus non admittetur substitutus a
 quo si posthumus exheredatus non est. Sed Quia sup
 are negationem affirmat in illis Verbis a quo si pos
 thumus exheredatus non est. legendum que putat a quo
 scilicet posthumus exheredatus est. idque in l. 3. §.
 ult. de lib. et posthumis affirmat. et postea lib. 4. ad
 Africanum addit hanc negationem deesse in Parilia
 ideo quia si in substituto posthumus exheredatus non
 est. nemo dubitat substitutum non admitti. Verum hanc
 in ea lege species ponitur secundum Cuiacium ab in
 titutum aliquem fuisse sub conditione, et ei substitutus
 datum posthumum ab intestato preteritum, a substituto
 exheredatum et perinde conditione institutionis
 agnatione post hanc institutionem ruptam, ideo que
 et si postea conditio defuerit non admitti substitutum
 a quo posthumus exheredatus est, si tamen post defun
 ctum conditionis editus posthumus fuisset, quia nihil
 tunc repisset proculdubio substitutionis admitterentur
 recte eam ex hinc. Nam illa verba, deficiente condi
tionem. sed abest negatio in Dulgatis Codicibus quare
 forte sic recte Vericulus iste poterit explicari. si ad
 veritas in prio legi rationem contineri ad l. 3. §. ult.
 supra eod. tit. que est ex eodem Ulpiano lib. 3. ad Sabi
 num. Unde et derumitur d. l. 5. in l. 3. §. ult. probave
 rit Ulpianus quod si posthumus a primo gradu sit ex
 heredatus a 1. preteritus agnatione posthumi adhuc

01
Primi gradus valet secundus ruptus est. (tunc enim
incipit quando primus haec non est.) agnitione postquam
non potuit vitari, rationem subijcit in d. l. 5. ex sent
Juliensis, qui affirmabat quod si quis sub conditione sit
hæres institutus a quo posthumus non est, ex hærede
tra etiam pendente conditione rumpitur gradus, nam et
si pendente conditione institutio suspensa sit, tamen
per quæ sufficit ut gradus rumpatur ad eum quam spem
hæres institutus etiam nullum hæredem veratur in
primo gradu est etiam institutus sub conditione si pri
mus hæres non erit; non ergo mirum quod eodem modo
eius gradus rumpatur, hoc dum institutio in conditio
pendet, sed si facta sit ante quam posthumus nascatur
de instituto compleretur quasi non potest, nec posthumus
agnoscendo eum gradum rumpit, quia nullus est d.
l. 5. §. post defunctum: quæstio ergo est si sit eum
institutus quis, an deficiente conditione primi gradus, de
beat admitti de hoc ergo videndum, an ab eo posthu
mus ex hæredatus nec ne: ut si ab eo posthumus ex
hæredatus sit recte admittatur. l. 1. §. si ventor. inf
re de ventre in pos. mittend. non autem ab eo ex hæ
redatus non sit non admittatur. ut patet gradu rupto
agnitione posthumus et hoc est casus de quo Iulianus
in d. vers. sed et si: in quo si tollas negationem ut Cuius
cuius fecit decisio falsa manet, quia probat quod defi
ciente conditione primi gradus institutus non admittatur

quo

A quo posthumus exheredatus est. Contradictam L.
 1. §. si venter. et §. ult. d. Legi. 5. addatur negatio
 Basilicæ non tollatur a Vulgatis Codicibus.

Constat ergo quod
 si a primo gradu posthumus sit exheredatus a 2.º
 præteritus primus quidem gradus valet. secundus nup-
 tus primo gradu instituti adire possunt hereditate
 substituti non possunt, sed pone quod ego et Titius in-
 tituti sumus et a nobis posthumus exheredatus a sub-
 tituti nostri non est exheredatus veluti a primo gradu
 nominatim facta est exhereditio, aut etiam interme-
 dia mei et Stitij institutiones; quia tunc a primo
 gradu tantum exheredatus censetur non autem
 a secundo L. 3. §. filius. de lib. et posthumis, aliter
 si inter duos gradus simpliciter exhereditio posita esset
 quia tunc ab utroque remotus censeretur. L. 3. §. inter
 duos Titio defuncto (non etiam repudiante, nec enim
 Titius qui solus adire non potest, ut stat ex Veris.
 Ult. nra Legi. solus repudiare potest. L. si potest. 18.
 de acquirend. heredit. ideo in primo casu nra Legi.
 Titio defuncto dicit Scabola non etiam repudian-
 te in secundo Vbi quilibet ex institutis sine alio
 potest adire, dixit mortuo vel repudiante Titio in
 secundo quilibet ex ipsis potest repudiare, sicut
 hoc adire quare perperam Ultima Verba Legi. an
 adhuc altero omittente interpretatur Aursus.

Idem repudiante, omittere proprie non est repudia-
re, sed tempore excludi. l. sed minor. §. Scabola de mi-
noribus. l. 1. §. ult. ut in posses. Legatorum l. 1. C. quan-
do non petentium partes repudiare est in iure mitte-
re hereditatem l. suis. l. sicut C. de repud. vel abst.
hered. hereditatem omittere quidem potest colere
solutus aut etiam defacto omittere hoc est extra jus
recusare. l. recusare. §. ad Treb. l. recusare §. de
acquir. hered. in iure repudiare non potest quia nec
potest adire unde perperam Paulus Castrensis et
Albericus verba illa. Filio defuncto sic interpres-
tur idem repudiante vel effectu inani ad adendum
Filio ergo defuncto an saltem ergo adire poterit
substituto non queritur, quia eius gradus ruptus. l. si
a primo. §. Verif. §. si in posthumo de lib. et posthu-
mo l. 5. §. sed et si sit. hoc. tit. de instituto queritur
quia ab eo posthumus exheredatus est l. 3. §. ult. l. si
quis filio. §. sit autem hoc tit. l. 1. §. si venter de
Ventre in posses. mitt. et hoc videbatur dicendum si
ad ea attendimus quae antea diximus.

Sed nihilominus

Scabola nos ter affirmat quod nec ego quidem adire
potero ideo quia iam propter instituti personam
a quo posthumus exheredatus est in eius locum
substitutus vocatur, a quo posthumus exheredatus
non est ruptum est tit. m. recte dicit Scabola in eius

Loco

Locum substitutus vocatur: fuit enim in singulorum
 facta substitutio, ut in eade specie ponit Africanus
 in l. si posthumus. 14. Vers. nam et cum duobus
 d. lib. et posthumis, non si uterque heredes non erit ut
 in l. perult. C. impuber. et alijs subst. aut etiam
 si omnes, aut si singuli heredes decesserint, et ideo
 substitutus cohæredi præfertur, et in eius locum vocatur
 ex reg. l. 2. §. si dus debon. par. secundum tabull.
 l. fin. in prio de Vulg. et pupill. l. Lucius 78. §. pa
 ter ad Trib. l. unica §. in primo et. §. 1. pro 2. C. ca
 due. toll. auctor. hoc amplius C. de fidei commiss. hoc ideo
 quia in iure accrescendi legi potestas tantum concu
 rit. in substitut. autem et legi potestas et volun
 tas testatoris, aut etiam quia cohæres ex tacita vo
 luntate venit substitutus autem expressa volun
 tate et expressa voluntas facit cessare tacitam, a liq.
 substitutus non excludit consuetum ut in l. perult.
 C. de impub. et alijs subst. sed hoc ex ea ratione quia sub
 stitutio locum non habet nisi ambo in pupillari eta
 te decesserint, quod vel ideo procedit quia substi
 tutio ita facta si uterque impubes decesserit et ex
 verbis ex mente que frater superstes vocatur cum sui
 legitime hereditatis inter fratres conservare voluit
 testator. l. vel singulis 37. de Vulg. et pupill. et
 si verbis et mente substitutus excluditur ut Ce
 sarius existimat lib. 4. ad Afric. sine quia ut

Inquit Antonius Antonius Faber. 13. Coniectur.
c. 19. et si verbi substitutus vocetur secundum quod
ipsum Proculeianus admitterebant, ex vero similitu-
dine voluntate patris qui cogitavit 1. filio decedente
fratrem suum in cuius portionem succedere substitu-
tus excluditur secundum Sabini sententiam quam
Justinianus probavit in d. l. penult. sic similiter ex
verbo ex voluntate testatoris substitutus non admitti-
tur sed coniunctus profertur in l. quidam tit. 30. de
Vulgar. et pupill. testator enim qui substitutos vocavit
in ampliorem partem quam haberet is cui substitu-
tos contendunt non in locum ipsius deficientis, sed
magis totius hereditatis vocantis substituere censetur
propterea evenit in d. l. quidam tit. ubi in quartam par-
tem in qua primum heredem instituerat sed plu-
res quam tres uncias inter substitutos testator distri-
buit, unde recte sicut Julianus eam videri volun-
tatem patris famil. fuisse ut tertio gradu scriptos ha-
redes ita demum substituerit, si tota hereditas va-
casset. In casibus non recte Accursius adijcit casus
Legis si ex pluribus 9. Et si alia causa de iuris et
Legitim. hered. ibi enim coniunctus substitutum non
excludit quia idem et substitutus erat et coniun-
ctus sed magis fiscus profertur cessante iure accres-
cendi propter leges novas, propter leges caducarias, ut
recte Cujas notat. 12. obs. c. 11. et alibi et hoc est quod
dicit

Sicut dicitur. Adulterium non viuo defertur ex sub
stitutione hereditaria quia substitutio partem heredita
 ti qua mortuo herede instituto deficiat non sine
 bat esse caducam nisi ^{ut} in fine C. de caducis foli.
 sed evanescit substitutione quod evenit, si antequam
 videatur substitutus decessat, potius quod ad substitutu
 expectaret hereditatem non sequitur ut inquit Con
 sultus sed ad fucum expectat ex legibus caducam
 non ergo eam perquirat quod Accursius dicit scribi
 cet quod plus habet conuincit quam substitutus.

Sed eius dicitur quod
^{me} ut in totum ruptum esse, non idem quia ut
 dicitur Accursius etiam primo gradu etiam in herede primo
 loco instituto incepta recipit esse, ut videtur ex hereditate
 quia facta censetur in personam tantum L. 3. §. filius Veri.
 nisi forte de se et postea hoc verissimum est, et si Paulus
 Carbonius contradicat, et hoc exprime etiam in ratio
 ne dicitur acerbola mater videtur vocato omnino substituto
 magis postquam ex hereditate non est in locum primo be
 recte instituti qui propter mortem adire non potuit, illud
 necessarium est ut a p. alterius instituti tantum pos
 thumus exheredatus inueniatur non autem a p. sub
 tituti quoniam permissio hereditatis facta coheret incepta
 ergo et exhereditatio etiam quae a primo herede facta
 in defuncto et in cuius locum vocatur substitutus a quo
 posthumus exheredatus non est. L. 3. §. filius Veri.

Nisi forte sed et in locum substituti vocato substituto
a quo posthumus exheredatus non est necessarium ob
propter eius personam in statu nupti testamentum
rumpitur enim substitutio. Etiam ubi posthumus
nascitur l. si a prima. Verum quod si in posthumum de
lib. et posthumis. unde si in locum posthumus inhi-
tuti eo defuncto ingrediatur substitutus rupto propter
substitutum. Et sonatum rumpi necessarium est. l. si
pater. §. 1. in pro. de heredit. lib. §. posthumus inst.
de exheredat. libert. et ideo ex eo nec ad eorum
hereditatem potest. l. qui uxorem. 25. in fin. Inst.
l. si posthumus heredit. inst. et hoc indicant etiam illa
Verba. Scabde. ubi iam enim propter instituti personam
iuncto ubi ruptum est. alia causa est ruptio per quod
illam inofficiosa tunc enim ea post facta prope intestatam
manere absurdum visum non est. l. nam et si paratib.
l. §. ult. l. circa. 24. l. si non mortuus. §. §. ult. de
inofficiosa. tti. quia hoc iuris auctoritate non fit sed p
si. l. 100. Utroq. visum quod ratio non tribuitur, sed eam
partem reuocat in qua testator minus recte disposuit
aliam ex tti. relinquit heredi scripto, recte enim po-
tuit testator partem mentis sanam habuisse, aliam
in insanam, in alia minus potius fuisse, potius in alia
et ita recte potest pro una parte potius fuisse in iura
si non autem pro alia, posthumus autem potius
si postea nascatur facit ab initio minus solemnem fuisse

Patet

Paternum t^m facti ab initio pro ea parte minus recte
 testatam qua ipsum praterijt; esse autem ab initio tes-
 tatoris et institutoris absurdum unum est. In Jus nos-
 trum q^d de regul. iuris non autem ea potest fieri ut rec-
 te Papinianus in d. l. nam. et si parentibus. l. 5. §. ultimo
 de officio t^o. ~~et si parentibus. l. 5. §. ultimo~~
 videtur mag^{is} videtur ad hoc pertinere. Et hinc et illud fit
 quod et si post hunc ea tempore decedat quo hereditas
 adhuc in primo gradu hereditatur, quo deliberant heredes
 instituti, a quibus post hunc facta hereditatur, et si post
 itea alter eis institutus omiserit non tamen magis sub-
 titutus admittatur quia ab eo post hunc ex hereditatu
 non est et hoc est quod docet Africanus in d. l. si posthu-
 mus. l. 4. Verum nam et cum dubium de lib. et post. nec
 enim verum esse potest quod dicit. Consultus ibi quam
 si post hunc excludatur nisi eo decedente quando
 alij deliberant, heredes instituti aliter enim rum-
 penda sibi locum facere post hunc solent non heredi-
 tate ab initio. L. nam et si sub. conditione. §. Verum.
 et respondeo hoc t^o. sed si decedat primis heredibus deli-
 berantibus ipsum excludi necessarium est, ideo quia
 eo tempore decedit, quo huc hereditas in primo gradu
 hereditatur a quo recte excludatur et non ergo ipse ha-
 bere potest hereditatem quia decedit, nec in suo ha-
 redes transmitti. ideo verum est quod dicit Africanus.
quamvis post hunc excludatur. et hinc similis hinc casu

Admitti heredes legitimos non autem substitutum
Si ergo verum est
diximus non tantum propter substituti personam
a quo post mortem preteritus est sed etiam propter in-
stitutum a quo post mortem est exheredatus. In-
tum rumpi frustra querunt interpretari cum heredi
substituto a quo post mortem exheredatus pars substitu-
ti non aueravit frustra abijciunt. Sed si videtur non
si testis debitor possit secundum Labell. frustra. Sed
si ex fundo de hereditate iuravit ut probent causam
tati habere ad se debere causam interlati ut institutus
primo loco a quo post mortem est exheredatus totam ha-
beat hereditatem frustra rationem assignant quod
datione substituti vulgaris in coherede suo auerendi
tollitur cum nec ipsi coheres a quo post mortem preteritus
ex sua persona venire possit ad hereditatem. Sed
quid si in eade
specie non post mortem sed filius in potestate iam natus
a primo gradu coheredum exheredatus sit et substitui
tu autem preteritus, an vultem ego a quo filius est
exheredatus de fundo coherede alio re potero hoc casu
affirmant interpretes nec suum habet eliditio. In
tali aliena enim est causa post mortem a primo gradu
exheredati a secundo preteriti. ubi filij in potes-
tate post mortem preterito valet substitutio filio prete-
rito iam ab initio non valet post mortem rumpit totum

Intum quando prateritus est filius in potestate illud ta-
 lion amittat, a quo est exheredatus. *L. nam et in §. 3.*
Uti. Inst. lib. 3. §. ult. de lib. et posth. alia causa est
filij. §. 1. quibus heredibus in testamento nam hoc non debet
in substitutione exheredari. Ut recte Africanus in *L. si pos-*
thuma §. 4. §. quod vulgo de lib. et posthumi. L. ex
duabus §. 4. §. filium de vulg. et pupill. §. 1. non
guntur non. §. 1. §. 1. de test. §. 1. de test. §. 1. de test.
 dema facie mihi est Titio ex tranco substitutione dato
 non summe sed nominem substitutione, an etiam
 mortua vel repudiante Titio, nec ego adire potero sic
 videbatur ex his que in prima specie dicuntur, sed
 aliud de hac materia formatur, §. 1. §. 1. §. 1. §. 1.
 quare in parte substitutionis exheredatus non
 est, tranco mortuo vel repudiante Titio ego ad-
 ire potero et ex esse heredem esse, cur hoc ita affir-
 met, sed nota non dicit, ut dixerat in prima specie
 quare substitutionem herede esse, quia cum ego idem
 est substitutus et substitutus licet quasi substit-
 utus velia videar ante ipso quare in testamento L. si
 proponatur, signis omnia causa est, et ideo ante
 ipso quare in parte substitutionis postestatis
 alii exheredatus non videtur, ut tamen una est
 eadem persona, cum quia per hoc in substitutione hereditate
 est exheredatio ne ego in §. 1. §. 1. §. 1. §. 1.
 legi ratificatum est que duntaxat, ut posthumi.

111
Exheredetur nec inutili vit exheredatio cum ille
sim et institutus et substitutus et hoc est quod dicit
Scaevola ibi quamvis quasi in partem substitutio
ni exheredatus non vit hoc est ratio dubitandi
quia alia videtur mea persona quatenus institu-
tus a me ipso quatenus substitutus d. g. si propina-
tur sed quia a re vera idem sum a quo posthu-
mus est exheredatus hoc sufficit ut l. m. non rumpat-
ur secundum quod recte affirmat quod mortuo
vel repudiante Titio adire potero, et ideo existimo
quod ex utraque causa adire potero quia mortuo
vel repudiante Titio substitutio reducit ad causam
institutionis a qua posthumus exheredatus conse-
cutus cum eadem persona sim et hoc significare
videntur verba et ex arte heredem esse
affirmant quod mortuo vel repudiante Titio exheredatus
substitutus vocatur non tamen ex substitutione
quam proprio iure condidit d. l. si quis heres. 3. §.
de acquir. heredit. l. m. §. de impub. et alijs
subst. et ideo prior est causa institutionis quam sub-
stitutionis de hoc enim non dubitatur, cum nisi
adeuntes prior substitutionis accirent, nec de illo
van quod institutus adire possum hereditatem si
cum qui exheredatus substitutus sui posthumus pro-
teritus fuit de hoc dubitant Scaevola in l. specie
dum

Dum dicit nec ego quidem adire potero. de hoc
 etiam dubitat in secunda cum non satisfaciendo
 quod coheres vocatur, non tamen ex substitutione
 quam proprio iure accendi iure quia ius accrescendi
 supponit aditam hereditatem a coherede et de
 hoc dubitatur an ipse possit adire.

An consequenter

Scabola nos ter affirmat quod in prima specie etsi
 vivat Titius nec ego sine illo nec ipse sine me adire
 poterit nam si alter sine altero adire velit cum
 adhuc invicem sunt an altero mittente rumpatur
 ut ex eod. habeat hereditatem necesse est de eius
 viribus dubitat de quo incertum est, an adhuc rum-
 patur agnitione post mortem altero coherede mortuo
 vel repudicante hoc autem esse non potest. I. cum
 quidam. 30. §. quod dicitur I. venter. 84. de acqui-
 rend. heredit. I. si filius heres. 16. de liber. et posth. §.
 alter alterum ut habet debet expectare ut in I.
 non. 4. Veri sed utrum de hered. instit. et si
 simul adire possunt ut videtur Scabola in secunda spe-
 cie non ita est, nec alter alterum debet expectare
 sed solus adire quia neutro modo rumpi potest testa-
 mentum ut in simili evenit in dicto Veri sed
 Titium. Veri. et video sic coheredem.

Sequitur Comment.

Ad legem si post missionem

17 ad legem Falcidiam

In l. 17. ad l. Falcidiam qua vlt ex hoc libro proprio
aitur: quirit Scabola, siquidem in ttt^o quod mi-
les in re milit^o in malicia fecit, plena legata debet-
tur, nec Falcidia locus est si intra annum in mi-
ssione decedat ex codicillis autem post missionem factis
habita ratione Legi Falcidia Legata praestantur,
quid faciendum sit quomodo expedienda ratio Le-
gi Falcidia si forte miles qui quadringenta haberet
ttt^o eadem quadringenta et Codicillis 100 Legauerit
questio non in elegans est sed digna observatione.

Quam ut recte expli-
cemus sciendum est militibus ultra alia privilegia
illud concessum fuisse ut quomodo testati fuerint
rata esset eorum voluntas hoc militibus plures impe-
ratores dederunt quos ordine Plinius enumerat
in l. 1. de ttt^o militum hoc ut concederent commensura-
erat, ideo quia beneficii et privilegii ad arma cives
trahendi sunt in quibus teste Tampredis, satis
reipubl. posita est, rataque voluntas militis habe-
tur, qui de rebus suis quomodo deposuit etiam
si ad eligentiam Legum voluntas non reuocetur. l. 1.

de ttt^o

L. 1. de tt. militu. pro mil. eodem tt. voluntas mi-
 litu. in expeditione occupati pro iure seruetur. L. 1. in
 fine. C. de tt. militu. secundum quod liberum habet
 Arbitrium in supremis Iudicijs res suas quibuslibet
 relinquendis. ex tt. 5. C. de tt. militu. hinc nimia
 illa diligentia legum quae in tt. paganos praesertim
 solebant. L. penult. 5. L. uis de leg. 2. militibus
 remota est. L. 1. de tt. militu. L. impuberi. q. d.
 ad min. tutor. quare et substituere potest si qui
 haeredes extiterunt. L. milites 5. L. militaria. 4. 5.
 nullus de tt. milit. L. in tt. 6. C. eodem tt. L. Centu-
 rio. 15. de Vulg. et pupill. et unum ex fundo haeredes
 scribere. L. si milles 6. de tt. militu. unum ad tempus
 haeredem facere. alium post tempus. L. in fraudem
 15. 5. milles L. quarebatur. 19. 5. ult. L. milles ita 4.
 in pro. de tt. militu. L. certi. 8. C. eodem tt. de alijs
 bonis testari de alijs non testari; testari de Castren-
 sibus non de paganijs. de Lecontra L. 1. et. 2. C. tt. milit.
 hoc ideo quia constitutionibus principum omnia li-
 cent militibus unius supremis voluntatibus L. 2. L.
 Titius. 25. de tt. milit.

Hinc similiter tt. fe-
 cit et Legatis et fideicommissis totam suam substan-
 tiam adhibuit. Legata et fideicommissa integra
 et illibata sine diminutione Falcidia debentur
 L. 1. 5. denique L. Marcellus. 3. 5. quod autem ad

Senat. Consult. Trebellianum L. in tt. 12. Odett.
 milit. L. in tt. 2. C. ad L. Falcidiam. L. falcidia
 2^a Voluntatem testatoris inducitur L. Titia 8. 6.
 in fin. hoc tt. qui omnia falcidia ratione prestat
 Legatam plenam fidem exhibet testator fideliter facit
 quia voluntatem testatoris adimplet L. si sponsus
 5. 3. siquis rogatus de donat. vtr. L. patrem 19. L.
 debitorem 20. que in fraudem creditorum L. L. ult.
 C. ad L. Falcid. Paulus Lib. 9. sent. tt. 3. 8. ult.
 in tt. militis ut dicimus nihil contra voluntatem
 ipsius inducitur, eius voluntas pro iure servatur L.
 in fin. C. tt. milit. ergo Falcidia in eius tt. non exer
 cetur quia esset contra voluntatem militis, hoc enim in
 ter cetera que militibus concessa sunt etiam concessum
 est. 3. liberum arbitrium quibus vellent relin
 quendi in solidum omnes res suas suprema sui
 iudicij.

Et si iure militari mi
 lites tt. m. condidit nam si iure communi etiam in mi
 litia vult ut legi in no. tt. Latron. habeant ut ex
 lege Falcidia hoc scabola significare videtur in
 pro. t. in illis verbis, quod in militia iure mili
 tari fecerit. Hac verba iure militari desunt in L.
 si 17. 3. ult. de milit. tt. ubi legitur si miles tt. m.
in militia fecerit etc. non tamen sine causa addi
 ta a Scabola. Ioto credendum est. item si in militia na
 militib9

Militibus non licet omni tempore quo modo voluerint
 tunc componere. hoc ius illis tantum datur qui sunt in
 militia qui sunt in expeditionibus occupati. L. in fine
 L. militibus. L. permittit. C. de tunc. milit. alijs temporibus
 citra expeditionem conducta tunc ad privilegium militare
 non revocantur. pro. un. de milit. tunc. veluti si in
 alijs locis vel in domibus sedibus degunt. sic legitur in Vulg.
 Codicibus. in. pro. de milit. tunc. quod tamen non sic accipi
 at quasi miles in praesentia tantum in acie. in hosti
 coposito faceret. non autem in castris in forato. citra
 castrum. citra praesentis discrimen. vel conflictus nam etiam
 quod quis fecit in expeditione in castris in forato. citra
 castrum. citra praesentis discrimen. quod fecit in castris. L.
 sed etiam in praesentia valet in castris. Hoc primi legum
 in militia; aliter enim nisi ille propriam habere militem
 tunc quia etiam. Saganus etiam ille qui iure militari bac
 mittere non potest. si forte abiqua casu in hostico in acie
 in depraedatione et ibi decedat. testatur. quo modo dicit
 et quo modo potest. Rult. de tunc. milit. sed verbum de
 sedibus. idem significat ac sedibus. L. 2. C. Theodor. de
 domibus et protectionibus. unde in aliquibus. Codicibus
 legitur. pro. in. sedibus. sicut in. L. ult. C. de verborum
 significatione. L. ult. C. de verborum significatione. Sic etiam
 colligitur ex Basilica et constitutione 299. Cuius de
 servavit. et alibi saepe et si alij. Verbum. sedibus
 pro. sedibus accipitur quod verbum significat.

Carba seu Statua, et quod verbum significat Carba
seu Statua prout accipitur in l. milites. §. C. episcopa
li. audientia. *Adverte Iure antiquo*
hoc militare privilegium non sic restricte acceptum
fuisse ut in expeditione tantum miles in re militare
conderet. *l. m.* Verba Trajani quibus hoc privilegium
concessum est quae referuntur in l. de l. de l. militis ex
peditionis et militia non commemorantur et ideo non
quocumque loco cogentur milites militandi posse terti
si multi existimantur, imo ita observabatur tabe
Theophrasto in pris. inscit. de milit. *l. m.* Consulti aliqui
e contra mentem principis et causam privilegij ma
gis quam verba instructi hoc privilegium eo tantum
casu admittunt, quo miles in militia esset, cuius
ad. fuit Paris. Totus l. si certatum. 17. §. ult. de l. m.
militis fuit et Julianus l. Tribunus. 20. §. 1. eodem
l. m. cum quibus et sentit de diabola notum in nos
tronicum tam dicitur *l. m.* quod in militia esse et se
cundum hanc sententiam etiam recipit. Imperia
l. Ant. l. 1. in fin. C. l. m. milit. Constantinus l.
militis. 15. C. eodem *l. m.* quod in militia quidam
sententiam non mutarunt, imo adhuc affirma
bant. Licere militibus in omni tempore *l. m.* quod
modo voluerint componere. hoc forte quia dicebant
Imperatorem qui dicit voluntatem militis in expe
dit.

Expeditione occupati proinde seruari non negare. Hoc
 etiam esse extra expeditionem horum sententiam
 videtur Justinian. ubi penult. l. ult. militari in
 illis. Verbi grati quidam putarunt in omni tempore. Sed
 ad militibus. Illi quoque modo voluerunt eam generi, et
 ideo Justin. sua constituta ne statuit. Idem de no
 lio. Legi que dicit. ind. l. penult. ne quis hortale am
 plius existimaret. hi soli qui in expeditionibus occupa
 ti sunt. in exemptionem indulgent circa ultima. utum
 tatis. beneficium quod et postea testatur in pro. inst.
 de milit. l. ult. et ideo verum est. quod dicit ibidem.
 in illis. Verbi grati. Cum in expeditionibus occupati quod
invenit. noster constituta inveniunt.

Causa hinc inde per nos. Illi. Nec mater autem
 in militia. quilibet decedat. nate contra militiam. de iure
 patria. antequam post rationem decedat. Sagatus quo
 que iure militiorum. et tunc potest. si in hostio. et
 benedatur. et tunc militiorum. et tunc. Et ad hoc. et
 l. ult. oportet. quod illis decedat. l. ult. l. ult. militis.
 si postea decedat. eius. l. ult. l. ult. l. ult. dicitur
 Et de l. ult. militis. miles non est. necessarium. quod
 decedat. anion. spatium. eius. l. ult. l. ult. l. ult. quod di
 citur. Et de l. ult. militis. l. ad veteran. g. o. l. ult.
 g. ad l. ult. l. ult. l. ult. l. ult. l. ult. l. ult. l. ult. l. ult.
 g. sed hactenus in fin. inuit. eadem. l. ult. l. ult. l. ult. l. ult.
 loco merentibus. tributum. est. l. ult. l. ult. l. ult. l. ult. l. ult.

717.
Militari hoc est privilegium illis datum qui intra annum
post missionem decedunt. Si quod dicitur. 21. de tte milit.
Quod si non mittuntur sed successibus acceptis desi-
nunt militare. Veluti Praefecti Tribuni et idem
officium in militia exercent. Militum loco habentur
sunt. Si Tribuni. 20. de tte milit. l. 4. Si ut. l. eodg
t. tte. m. autem quod iure militari in militia fecerunt
successibus acceptis hoc privilegium non habent
sunt perinde quia missione militari non designant sunt
Deinde Verba prior legij. d. l. quod dicitur. 21. de tte.
militari. hoc est privilegium. Et in museo. ubi t. tte. milit. ubi
t. tte. dicitur. privilegium. Sed oportet scire tam vel
Causam esse missionem. Et mille hoc anni privile-
gium fuerit. Nam tte. eorum qui ignominia causa
missi sunt. Statim desinunt iure militari valere.
l. tte. d. de tte. milit. et hoc est quod dicitur. hoc
ex tte. g. C. de tte. milit. ibi. intra annum
missus honeste decerit. Impletus est missio. ubi a ho-
neste. alia causaria. alia ignominiosa. l. milit. g.
ubi g. missio. de re militari. l. 2. g. ignominia.
De his qui notantur infamia. d. l. tte. missio. honesta
est. quae meriti et impleti. stipendij. indulgere
id est. impleto. iusto tempore. militum. ut inquit.
Causa. d. g. missio. nam. hoc est. missionis. stipen-
dij. l. Veterani. g. C. quando provocare. l. 2. C. re
militari. lib. 12. huius mentio fit in l. sed et milit. g.

Si de excusatione. Missio causam est que ob causam
 vel de minoribus aliam vel de corpore vel de
 indulgetur. cum scilicet huiusmodi ^{amini} ~~missio~~
 invidiositas militie revocatur. d. g. m. 1. 1. 1. 1. 1. 1. 1.
 enim et hac honesta missio ut videtur Consult. d. h.
 vel et militie. id autem. l. 8. C. re militari de
 hac missio videtur. l. 4. de tit. milit. lib. 6. C. remissa.
 d. 1. quoniam quando provocare. missio. ignominiosa est
 cum quis propter delictum Sacramento soluitur. d. g.
 ignorantia. d. g. omnium. d. h. vel et militie. l. 3. l.
 de remissa est mille anni privilegia servatur. ut dicitur
 in re militari factum est in unum nam si eorum milite
 decedente habeat vires oportet ignominiam corrigere
 missio non est necessaria est honesta vel causata
 amari hoc premij loco in modis tributum est ergo
 illis tantum qui honestam vel causam missio
 commoverunt non illi qui ignominiam causa missio sunt
 ut probat. d. l. tit. l. quod dicit. d. g. m. 1. 1. 1. 1. 1. 1.
 militis ibi non ignominiam causa missio. Valer ergo
 intra annum missio nec militie. cum eadem pri
 vilegia. et si in militia mille decem et valet si soli
 filio tametsi non filio ibi in militia fecit. l. 1. m. si
 te intra annum militia duceret. l. in fraudem. l. 5.
 et item tam ibi de tit. mil. g. et valet intra annum
 missio nec in eo. l. Falculia. l. in habent. l. si
 certarium. l. 7. g. ut de tit. militis. l. si mille. g. 2

Ad d. lo. Falsidiam et hoc est quod dicitur De boia no
tenis ea tte. quod in militia viro militari fecit plena
legata et si post annum non valeat. l. militis 3. 6.
 Et ult. de tte. militis l. si miles 9. 2. hoc tte. sed in
 eo. Falsidia exercetur quod dicitur in l. si miles 9. 2. hoc tte. sed in
et in l. si miles 9. 2. hoc tte. sed in l. si miles 9. 2. hoc tte. sed in
 Quod in d. pater. l. 7. 5. de Car. pecul. cum affir-
 mat. Patrem qui a filio militis habet institutum tte. ca-
 demus et Carbone peculium procedit exemplo le-
 gitima heredi cogitur ad finem peculij hoc est pecu-
 lio tenetur et tenetur quatenus peculium patitur per
 petuo legata prestat, hoc ideo quia est tte. militis
 qui iure militis testatur et in ista viro ha redita-
 tis legatarij non tenetur totum tamen quod est in
 hereditate non deducta falsidia erogare tenetur
 l. 3. denique ad Senat. Carunt. Trebel. l. in tte.
 12. C. tte. militis Jurta que supra diximus pater
 quia filio militis. Pater instituit tte. Causam om-
 nit et Carbone peculium iure pristino recipant
 exemplo legitimi heredi tenetur ea deducere iuris
 omnia causa tte. g. Legatarij perpetuo tenentur
 et ad finem peculij non ultra ultra peculij d. 1. 3.
 denique et tenetur quatenus est in peculio falsidia
 non deducta non quia. hi qui amittunt causam tte.
 Falsidia beneficium non concedatur l. qui autem 6.
 l. si dicit. l. 8. 3. l. si quis omnia caus. tte. l. ult. C. eod. tte.

l.

L. Ult. C. eodem tt. l. l. §. ad eos L. Menenius 22. §. et
 si dominus ad L. Falcid. sed quia militi ttt. m. est ex
 quo Falcidia non deducit sed quid est quod dicitur
 primarius? eadem dicenda esse de filio milite vel qui mi-
 litavit quasi eadem causa sit militis, et eius qui mili-
 tavit quod tamen verum non est quia eius qui mili-
 tavit ttt. m. Falcidia rationibus subijctur ad Vete-
 rani. §. 0. hoc tt. sed non accipias Verba: qui militavit
 de tte veterani post missionem facta in hoc enim Lex Fal-
 cidia locum habet a. d. L. ad veterani. sed de tte §
 miles iure militari in militia fecit hoc enim etsi desi-
 rant militare; valet intra annum missionis nec in eo
 Falcidia excusetur a. nram Legem et ad hoc ttt. m. respi-
 cit Papinianus dum dicit, vel qui militavit; absit hoc di-
 cere: quod quidem existimavit ideo cessare Falcidiam
 in d. §. 1. quia de Castrensi pecunia et intra annum mi-
 sionis testatus est quasi hoc duo simul faciant cessare
 Falcidiam hoc enim absolum est, nec iuris regularis
 veniens adijt Papinianus quod si filius post annum
 quam militare desierat iure communi ttt. vita de-
 cessit ratione Falcidie detinebitur §. hoc ideo dici-
 mus quia ut diximus post annum missionis desinit
 ttt. m. iure militari valere a. l. militis 36. §. ult. de
 ttt. militis l. miles 32. ad L. Falcid. et ideo ex
 hoc tte post annum Falcidia retinetur et ideo autem
 dicit iure communi factum esse testamentum non

quod intra annum missionis ex t^o quod iure commu-
ni in militia factum esset Falcidia non deduceretur
hoc enim est contra ea quae diximus ex illius verbi i^o
t^o Iure militari quae etiam firmanatur ex L. si mi-
lites. 92. in fine ad L. Falcidiam. sed idem iure commu-
ni factum esse t^o dicit quia si iure militari factum
esset post annum omnino corruerit et ideo nec de Falcidia
posset dubitari.

Atque dices in t^o mi-
liti locum debet habere Falcidia, ideo quia etsi con-
tra militis voluntatem inducatur voluntas tamen militis
quae est contra legem non servatur hoc probat Lex t^o 9
in fin. C. t^o milit. ibi nisi Lex specialiter eos pro-
hibeat qua ratione iuris sui conditio alia ve quolibet
sui p^o quam expresse milles sine dispositioni adiicit le-
gatariorum vel fidei commissario remittitur quia voluntas est
contra edictum praetoris. L. si a milite. 29. §. 1. de t^o mi-
liti sic etiam contra legem. Nam sententia in fraude
creditorum plures servos milles liberare non potest sed
unum tantum necessarium facere L. in fraudem. 15.
in p^o eode t^o sic propter legem Juliam dotalem fun-
dum si legaverit milles non erit raptum legatum. L. do-
talem. 16. eodem t^o quomodo ergo contra legem Falcid.
voluntas militis ultra dodrantem legantis observatur
hoc ideo quia voluntas militis non est contra legem
Falcidiam Lex Falcidia in eo locum habet quod
iure

Iure publico dare legare volet. sic sunt verba legis
 que extant in L. 1. ad L. Falcidiam. quicumque
cives Romanus post hanc Legem rogatam ttt. m. faciet
is quantum cuique civi Romano pecuniam iure publi-
co dare legare volet. etc. mille ut in eius ttt. Falci-
 dia locum non habeat oportet iure militari non
 iure publico testari, ut dicit Scabola noster ibi q
in militia iure militari fecit. ergo extra Verba legis
 est voluntas militis qui iure militari testatus legatus
 et fidei commissus totam suam substantiam distri-
 buit, aut etiam dicit oportere ut contra Legem volunta-
 tis militis iudicetur, quod Lex specialiter eos prohibet
 ut dicit d. l. ex ttt. Lex Falcidia militem speciali-
 ter non prohibet nec possit ultra dodrantem legare imo
 permittit dum dicit iure publico dare, legare, etc.

Adhibetur

Lex l. 3. in filij ad Senat. Dult. Trebell. ubi affir-
 matur in filij famil. militis ttt. qui de pecunia Castre-
 si vel quasi Castrensi testari possit Senat. Consult.
 Locum habere, quasi Senat. Consult. illud sit Lega-
 rianum Senat. Consult. quo quarta ex fidei commissio
 hereditatis detrahitur. 3. sed quia heredes. 3. sed quia
 Stipulationes vnt. de fidei com. heredit. sed hoc Senatu
 Consultum non est Legasianum, sed Trebellianum,
 quo non abebatur de quarta detrahenda sed detrans-
 ferendi in fidei commissarium actionibus hereditarijs

et honoribus L. 1. in priore eodem t^{to} quod ex Senatus
Consulto Trebelliano quarta detrahebatur hoc postea
fuit Justinianus translato in Trebellianum Legaria
no d. 3. sed quia stipulationes. tempore Ulpiani non
ita abserbabatur Senat. Consultum ergo Trebellianum
quod est de transferendis actionibus in militis t^{to} lo
cum habet ut inquit d. 3. 1. in filij et probat. L. si
amilitate. 29. de t^{to} militis. et merito quia iniquum
erat ut heres militis apud quem nihil remanet here
ditatis honoribus hereditariis subijceretur, nec intereret
an filius famil. sit qui de Castrensi pecunia testatur
an vero de quasi Castrensi, nam etiam de quasi Cas
trensi pecunia iure antiquo filij famil. testari conce
sum erat ut constat ex hoc t^{to} et ex L. 3. 3. varij
de bonor^{um} poss. L. filius famil. 7. 3. ult. de donat. non
quidem omnibus sed quibusdam tantum quos re
fert Justinianus in L. ult. C. de inofficioso t^{to} de q^{uo}
oportet t^{to} intelligere in d. 3. 1. in filij et alij
similibus et non inepte huius modi verba Trebonia
no adscribere quasi ea addiderit ex posterioribus Im
peratorum constitutionibus quod autem in filij famil.
militis iudicio exemplum apposuit Ulpianus non ideo
fuit ut veteranum excluderet in quo idem sus abser
uatur. L. filius famil. 18. ad L. Faloid. sed quia
in filio Familias militis tota erat difficultas cuius
voluntas iura seruatur et extra leges est L. 1. de t^{to}

militis

Militis et ideo in eo oportuit affirmare Senat. Sultu
 Locum habere ne qui aliud seruandum esse potuerat
 ex prim^o legio militis, cessat ergo etiam quod putat Io
 beamus secundo Variar. c. ult.

Cessat ergo Falcidia
 in militis t^{tt}° cessa Legasiana et ideo dum de Falcid
 dia loquitur exemplum in eo qui non militabat P^r
 appositum in l. qui non militabat. 78. de hered. inst.
 sed quid si non in militia fuit t^{tt}° sed dimissus a
 militia intra annum missionis, utique hoc t^{tt}°
 nec iure militari valet. l. idem. 23. l. si filius fam.
 33. l. eius militis. 34. §. 1. de t^{tt}° militis. §. sed hoc
 tenus inst. eodem t^{tt}° sed in eo Falcidia exerceat. l.
 si miles. 92. ad leg. Falcidiam, idem si dum Paqa
 nus erat t^{tt}° fecit, et militia tempore codicillos
 l. ult. ad l. Falcidiam. l. conficiunt. 8. §. miles
 de iure codicillor^{um}? quod si relicta in codicillis sed quid
 si in militia iure militari fecit t^{tt}° et codicillos post
 militiam et intra annum missionis decederet, an
 etiam in codicillis Falcidia locum non habeat sic
 videbatur, ideo quia codicillis scripta perinde habent
 et ac si in t^{tt}° scripta essent l. 2. §. 1. l. conficiunt. 8.
 §. permitt. de iure codicill. quod si relicta in codicillis
 perinde se habeant ac si in t^{tt}° scripta essent utiq^{ue}
 etiam si post missionem intra annum miles faciat
 Codicillos, si t^{tt}° iure militari in militia fecit in

De codicillis Falcidia non exercebitur praesertim si
Codicilli tertiarii fuerint confirmati: haec ratio quosdam
mouet ut ita affirmarent scilicet nec in codicillis
regulam iuris civilis expectari debere ideo quia non
sunt a milite facti ut inquit Gaius Instus. l. si certa
rum. 17. §. similes. de tertiarii militis nec enim constitu-
tionibus principum nisi ea tantum quae a militibus
facta sunt confirmantur. l. Titius 25. de tertiarii militis
qua ratio locum habet etiam si codicilli qui post mi-
ssionem facti fuerint in tertiarii fuerint confirmati ergo
ad rem non pertinet quod Codicilli tertiarii confirmati si
sicut dictum §. si milles Verbum plerisque placet §.
et in d. §. si milles ostendit hanc resolutionem non
certi et constituti iuris fuisse, sed auctoritate pruden-
tium receptam hoc indicat. placet §. l. 4. de lib. et
post. l. placet. 78. de acquir. hered. l. Scabola ad
Trebell. l. 42. l. 44. §. 1. de obligationibus. et act. et
ideo inferebant in his Legatis quae tertiarii data sunt Legi
Falcidia locum non esse, at in his quae codicillis scripta
sunt locum esse. ad quorum sententiam refert Scabola
noster in nra l. dum dicit ex tertiarii quod in mi-
litiis iure militari fecit plura legata esse codicillis ha-
bita ratione Falcidia prestare debere dicit.
Sed in hac pruden-
tium specie cuius Gaius et Scabola noster memine-
runt illud dubitabile erat quatenus minuerentur ea

In quibus Falcidia locum habet, si forte composita
 Utraque legata, hoc est simul sumpta, tam quae ttt.^o
 data sunt quam quae codicillis ultra dodrantem sunt
 Aut etiam consumerent. Universorum bonorum quanti-
 tatem hoc disputavit Triphonius in l. si v. 18. de
 ttt.^o militis; hoc et quaesivit Scabola noster in noal. 17.
 Triphonius amplius ducit in casum. Scabola difi-
 cilem tantum proposuit: duplex ergo inspectio est
 secundum Triphonium, nam aut composita utraque
 Legata tam quae ttt.^o data sunt quam quae codicillis
 ultra dodrantem sunt, aut vero consumerunt uniuers-
 orum bonorum quantitatem Legata quae ttt.^o data si
 si tantum ultra dodrantem sunt; commodissime ita
 Statuetur ut eis universitate bonorum in solidum so-
 lutis Legatis quae ttt.^o mīles dederat, id quod super erit
 pro dodrante et quadrante dividatur inter heredes
 et eos qui codicillis Legata dadi ergo sicum quadraginta
 in bonis mīles haberet trecenta Legavit in Codicillis
 nonaginta aut etiam centum in solidum et sine dimi-
 nutione Falcidia solventur Legata quae ttt.^o mīles de-
 derat et id quod super erit quod testator in codicillis
 Legavit pro dodrante et quadrante dividetur inter
 heredes et eos quibus codicillis Legata data sunt ita
 ut tres p. habeant Legatarij quibus codicillis Legatum est
 et quartam heredes ttt.^o scripti x. Triphonium in d. l.
 si vero in principio.

551

Quod si legata quae tit.
data sunt consumant. Vniuersorum bonorum quantita-
tem et amplius milles in codicillis legavit, an ne nihil
ferent, hi quibus codicillis Legatum est, an aliquid
et eos nihil ferre debere ex eo videbatur quia extravi-
res patrimonij nec etiam militi legare permissum est
l. 1. §. demique. ad Senat Consult. Trebell. l. in tit. 12.
C. ad l. Falcidiam. l. in ratione. 11. §. quod Vulgo ad
Leg. Falcid. sua enim bona tantum liberare constitu-
tione Trajani militibus concessum est. l. 1. de tit. mili-
tis; sed aliud resoluit Tribonius in d. l. si vero veni-
quid ergo ideo quia si adhuc miles hac quoque legasset
contribuebantur ^{etiam} et pro rata ex omnibus decedebat
ea portio quam amplius legauerat quam in bonis ha-
buerat quia ut discimus ultra patrimonium nec mi-
les legare potest; quo argumento nunc quoque idem
fiet ut inquit Tribonius: hoc est idem fiet ~~etiam~~ si
milles post missionem faciat codicillos et amplius et
quam in bonis haberet eisdem legaverit, nec enim in
hac parte alia est causa militis. atripagani l. ex aere
. 52. l. in quantitate 73. §. ult. ad l. Falcid.

Siquidem ergo pro rata
ex omnibus legatis decedit, ea portio quae in codicillis
testator legavit sic fiet, ut constituta quantitate le-
gatorum quae Codicillis data sunt ea summa quae
e his soli quibus Codicillis Legata sunt, ita inquit Tri-
pho

phonus ind. l. si v. Vers. deinde constituta quod
 ita rectissime expedietur secundum Scabolam n^o
 finge quod cum milles 400 haberet t^o 400
 Codicillis 100 legavit: utique si haec omnia se
 gata a quo iure deberentur videlicet si essent om
 nia a Pagano relicta in t^o et codicillis, vel et
 amilite qui t^o et codicillos iure militari in mi
 litia fecit. 1° ex omnibus Legatis detraheretur q^o
 extra bonorum quantitate est. d. f. in quantitate
 s. ult. hoc t^o. d. f. l. s. denique ad Trebell. cum s.
 citatis; quia ut diximus nec Pagano nec militi si
 cet ultra bonorum quantitatem Legare; haec autem
 quantitas quae ultra patrimonium Legata est pro ra
 ta ex omnibus Legatis decrevit. x. d. l. si vero ad
 quantitatem deinde patrimonij reducta quantitate
 Legatorum perinde Legata codicilli relicta iudica
 buntur ac si in eis quantam partem bonorum tes
 tator legasset; quingentorum enim quinta pars sunt
 Centum quibus pro quinta parte quae sunt vigin
 ti diminuit; reducuntur ad octoginta quae si
 quinta pars quadringentorum: Haec ergo 80. solida
 haeredi praestare Legataris teneretur cui in codicillis
 Legatum est; si codicillos etiam milles in militia
 fecisset sed quia post missionem codicillos fecit in
 quibus Legi Falcochis locus est, quantam partem
 haeres ipsorum 80. retinebit quae sunt viginti ut

Recte in nostra lege probat. De abola noster.
Amplius addit
Triphonius in d. l. si v. § vlt. quod si post utaque
legata solida computata deprehenderetur aliquid
remanere apud heredem ex ipsius militis bonis nem-
pe tamen sufficiens quarta eorumdem legatorum
quod ei deest, detrahatur his soli quibus codicil-
lis legata data sunt, ita casus non expectat ad ca-
sum de quo proxime quando testator amplius le-
gavit in t. et Codicillis quam haberet in bonis, si
erim amplius legavit computatis legatis nihil pot
remanere apud heredem, sed eo tunc casum expli-
cavit Triphonius ne qui exutimaret quod etsi ex quan-
titate t. relicta aliquid remaneret pene herede-
dem hoc proficere non debebat Legatariis quibus
codicillis legatum est ad excludendam Legem Fal-
cidiam, et ideo affirmat proficere et tantum quod
ei deest ad quartam detrahendum his soli quibus
Codicillis legata data sunt
Sunt qui exutimant
iam hodie his omnibus locum non esse quia de
ge sancit Iustinianus etiam in t. militis le-
gi. Falcidia locum esse. et nouela. l. de hered.
et falcat. c. g. § quia uno. ibi si re militari
sed iam pridem placuit illa verba non de milite
testante accipienda esse sed de milite herede instituto

Instituto qui voluntati defuncti etiam parere tenetur
 ergo etiam hodie si nullus testator sit nec Fal-
 cidia in eius tit. locus erit procedentque omnia s.
 dicta ad Dei laudem et gloriam

Fractatus septimus

Ad libr. septimum Quaestionum
 Scabola, ex quo libro nullam

Invenimus Legem in

Digesto Libris

Fractatus Octavus

Ad librum octavum Scabola

quaest. sub quo exhibetur

l. 14. de iure Codicillorum.

l. 10 de dote praesep.

l. 27 de pecul.

Legato de l. 8e.

de Condit.

et de

monstr. l. 1^a ad l. Falcid. ~~l. 17.~~

Recte casus huius Legi quae ordine ff^{us} suprapo-
 niti ex hoc libro aptatur ad casum l. 17. ad l. Falcid.

quam ex Lib. 6. quaestio nunc nuper explicabimus in
D. L. 17. ostendit Scabola non eodem iure haberi
scripta in codicillis, ac si in ttt. scripta essent, si for-
te post missionem faciat codicillos miles ttt. in
militia iure militari et intra annum missionis
decedat sed ex ttt. plena legata ex codicillis ha-
bita ratione Falcidia prestari debere, hinc val-
de similis est quaestio huius tti qua queritur an de-
beant a substitutis legata codicillis adscripta et
relicta ab heredibus in ttt. scriptis si forte et tem-
pore scripti sunt codicillis, quo iam instituti
mortem obierant, aut etiam non debeantur le-
gata ttt. scripta et ab heredibus relicta si forte
Codicillis adscripta sunt, eo tempore quo similiter
iam instituti decederant. quaestio elegantissima
est, quae olim contradictores habuit Sabinianos
et Proculerianos.

Quam ut recte explicemus
sciendum est quod postquam auctoritate Augus-
ti suadente Trebatius codicilli recepti sunt vel
ab intestato fieri coeperunt vel etiam facti ttt.
L. 3. L. conficiuntur. D. inprio L. illud. 13. §. ult. hoc
tt. L. quod autem 6. si quis omnia causa ttt. ab
intestato facti codicilli vicem ttt. exhibent quia
nequid quam desiderant sed per se subsistunt L. ab
intestato. 16. hoc tt. nec mirum etiam ab intesta-
to

Nec mirum etiam ab intestato fieri posse codicillos, et quod ab heredibus legitimis defunctus codicillu fidei comissa relinquat nam qui cum possit facere ttt.^m non fecit, sed ab intestato succedentibus suam hereditatem relinquit sponte sua creditur huius relinquere legitimam hereditatem d. l. 3. d. l. conficiuntur. 8. Vers. sed ideo hoc ttt. d. l. quia autem d. si quis omnia causa ttt. l. si ita fuerit. 9. de leg. 3. codicilli ergo ab intestato sic recte definiuntur, ut sint voluntates quaedam intestatorum nude nulli subnixae solemnibus iuris. codicilli condito ttt. facti unde origo capit codicillorum pro inst. de iure codicillorum. sunt supplementum. eorum quae in ttt. testatoris voluntati desunt. sic definit Theophilus autem secundum Hermanopolium deficientis intestam. voluntatis testatoris supplementum rectissime sic describuntur Codicilli testamentarii nam qui post factum ttt.^m aliquid ei detrabere vel addere aut emendare volunt in alia ratione possunt quam per codicillos, ttt.^m enim ttt. emendari aut suppleri non potest mutari potest si posterius rite perfectum est. l. 2. de iustis ruptis. 8. posteriore inst. quibus modis ttt. inferantur, codicillus codicillo non tantum mutari l. 3. C. de codicill. sed etiam suppleri et emendari potest, imo et ttt.^m unde et codicilli qui ttt. facti scribuntur etiam recte dicuntur correctio

254
Tertii semper Codicilli qui ad tertium scribuntur sunt co-
rectio, aut supplementum tertii. ergo vitiosa non est
Codicillorum qui sunt facti tertio definitio quod sunt
correctio ad supplementum tertii vitiosa esset defini-
tio si quis in universum Codicillos definiret correctio
aut supplementum testamenti, quia ut diximus
etiam ab intestato fiunt. Codicilli qui nec corrigunt
nec suppleunt tertium quod si in universum Codicillos ter-
tium qui ab intestato quam qui ex tertio fiunt describere
vellet dicitur esse intestati voluntatem vel tertii sequella
minus solemnem. dicitur esse intestatorum vel testa-
torum voluntates quasdam nulli subnixas
solemnibus iuris, aut etiam esse voluntatis supremae
imperfectam testationem de eo quod quis post mortem
suam fieri vult non in hoc paratam ut esset tertium.

Siquidem ergo Codicilli
qui facti tertio scribuntur tertio et correctio sunt testamenti
haec de causa praecipue inveniuntur, ideo quasi ad tertium fieri
dicuntur. l. militis 36. de tertio milit. ideo ad causam
tertii pertinere. l. 2. §. ad causam. quemadmodum tertio
aperi. l. ult. eodem tertio. l. 3. §. si quis Codicillos ad
Senat. Drulz Syllanum. l. 1. in principio et §. haec in-
ter dictum de tabul. exhibend. nec mirum, valent
enim ex tertio. l. quod permanet. 10. haec tertio et vis
eius sequuntur. l. ab intestato. 16. in fine eodem tertio
et ideo merito pars tertii intelliguntur. l. penult. que ad
miz

Modum t^h. aperi. et prope t^h. habentur ut inquit
 noster t^h. quae est ratio cur a confirmatione codicis
 illo testator potest testamentum incohare. l. ult. de
 fideicom. lib. nec interest an codicilli sint in
 t^h. confirmati nec ne. nam etiam Codicilli non con-
 firmati vires ex eo capiunt l. 3. §. ult. hoc t^h. et ad
 t^h. fieri dicuntur l. post Legatum. §. §. qui princi-
 palis debet quod et indignis.

Hinc etiam est eos
 demum codillos facere posse qui et t^h. facere poss. l.
 divi. §. Codillos. l. quaedam. 7. l. conficiuntur. 8.
 §. Codicilli hoc t^h. l. filius famil. 114. in prio deleg.
 1. et e converso cum testamentum non valet nec
 Codillos valere l. Aristo. §. hoc t^h. l. in prio deleg.
 3. quod enim dicitur ind. l. conficiuntur. §. si post
 factum quando §. qui post factum t^h. codillos
 confirmavit deinde arrogandum se prohibuit et
 ibi codillos fecit atque ita emancipatus decessit
 Valere codillos non ad ius civile expectat secundum
 quod nec t^h. valet (sic legitur ind. §. si post factum
 ibi nam nec t^h. valet, et eotempore eos fecit. etiam
 si littera affirmativa, nam et t^h. valet. sed eo tem-
 pore eos fecit non ineptasint si ad ius praeteritum
 illa verba referantur x. ea que mox dicimus I
 sed irritum fit. §. alio autem modo inst. quibus
 modis t^h. infirmantur sed expectat ad ius praetorium

secundum quod irritum arrogate ttt.^m valet da
ta heredi scripto secundum tabul. bonor. possesio
L. 1. §. exigit de bonor. posses. in tabull. §. non
tantum inst. quibus modis ttt.^a infirmantur eaq.
cum re si forte voluntatem quae defecerat arrogat.
translati omnibus bonis in arrogatorem recentis
iudicio redijse heres scriptus prouenerit a. L. gen.
ex liberis §. ult. de bonor. poss. secundum tabull.
quod recte ostendit si forte arrogatus in arrogatio
ne fecit codicillos quos ex ttt.^o antea facto vale
re voluit: argumentum res euidenter vers.
nam etsi posthumus D. Legi si post factum quod
Paulus sententiam suam confirmat, namque affir
mat quod si posthumus natus rumpere ttt.^m et de
cesserit scilicet uiuo patre, nihilominus codicilli
valent, nec mirum, nam et valet ttt.^m non in
ris subtilitate sed iure pratoris secundum quod
heredi scripto datur secundum tabull. bonorum
possesio, ea que cum re, eius rescripto Adriani de
quo in L. posthumus. 42. de in iusto rupto, quom
re recepto iniquum erat recipi voluntatem, quod
ttt.^o expressa erat, nam recipi codicillos q^o ut in
quit Paulus nihilominus codicilli valent non da
ta bonorum possessione secundum tabull. ex codici
illis sed valent ut et valere possunt ab intestato, se
cundum quod etiam concludit quod quem admodum
redit.

dit iure pretorio ttt.^m sic et valent si forte factis an-
 te arrogationem ttt.^o codicillos confirmavit et arrogan-
 dum repræbuit et ibi codicillos fecit, et emancipatus
 decensit, aliquis forte excutimavit, etiam iure civili
 hoc casu valere codicillos, argumento illius qui an-
 tea fecit ttt.^m et postea mutus effectus est; hic enim
 et si eo tempore ttt.^m facere non posuit. l. qui in potes-
 tate. 6. §. qui ttt.^o facere possit. Ulpianus t.^o 20. §. mutus
 Codicilli tamen ab eo facti valent. l. mutus. de
 Legat. 3. sed huic argumento recte respondit Paulus
 in vers. licet enim. d. §. si post factum.

Alia causa est eorum
 Codicillorum quos quis fecit in captivitate huic enim
 iure civili ttt.^o antea factis non confirmantur. l. que-
 dam. 7. hoc t.^o nec iure pretorio sustinentur, quia iure
 civili propter fictionem post Symonij valet ttt.^m l. 6. §. qua-
 tenus de in futo rupto nec posse valent ut ex eis pe-
 tatur fidei commissum, ut pote facti ab eo, qui nec ha-
 buit testamenti fictionem sed humanitatis ratio-
 ne hos codicillos effectum habere probat Triphonius
 in l. in bello. 11. §. codicilli. de captivi. et postli.
 non quidem iure pretorio ut valent in d. §. si post
 factum, sed iure civili ut pote quia eo iure valet
 ttt.^m captivi qui post Simonij redeunt in quo disce-
 rentia est inter dictum. §. si post factum. et d.
 §. codicilli, humanitatis rationem illam affirmat

Paulus. quae merum principium eorum etc. quod vult
esopli carideb et. quasi vult Tribonianus quod cum
codicilli sunt pars tti. et tti. seu confirmatio co
dicillorum in ipso facta sit si post liminum redat capti
vus perinde se res habet ac si nunquam captivitas in
tercessisset, voluntas ergo quae medio tempore captivita
tati codicilli expressa est; perinde se habet ac si in
ea captivitate expressa non esset, idque non propter se
sed propter testamentum quod codicilli confirmati fue
runt: magis enim humanum est ut valeant codi
cilli facti tempore captivitatis quam pereat voluntas
tti. expressa, quae voluit testator huiusmodi codicillos
valere, ideo quia codicilli in captivitate facti sunt sic
oportuit ratiocinari Tribonianum. ut de iure civili codi
cillos subterneret nec periret voluntas tti. expressa et
ideo perperam Antonio Faber hunc tam Triboniano
attribuit et d. §. si post factum exheredat in d. §. co
dicilli iure post liminum sustinentur, sed magis causa ser
vandi voluntatem quae tti. expressa erat
Hinc etiam si
ex tti. hereditas addita non fuisset fidei commissum ex co
dicillis quae ad tti. pertinent nullius momenti erit l.
B. §. ult. Vers. Denique hoc tti. et rupto agnoscione posthu
mi tti. huiusmodi quoque Codicilli rumpuntur. l. c.
de Codicillis, nec mirum quia ut inquit Paulus Dul
tus. in l. ab intestato. §. in fine hoc tti. tti. facto nisi
se

Sequitur eius aliena causa est eorum codicillorum qui
 sunt ab intestato. hi enim sui heredis agnitione
 non evanescunt ideo et ipse qui post factos codicillos
 natus est, et fideicommissum prestare debebit, si co-
 dicillos defunctus fideicommissum ita dedit, quicquid mi-
 hi erit heres bonorum ve possessor eius fideicommissum
 L. 3. hoc tit. aliter si ad certam personam ut puta ad
 filium quem unum habet, codicillos scripsit, tunc enim
 si postea suus heres ei adnascatur ipse fideicommissum
 non debebit sed illi tantum ad quem codicilli scripti
 sunt. L. qui gravi. 11. L. illud. 13. L. penult. hoc tit.

Merito ergo

Codicilli qui ad titulum pertinere dicuntur pro parte testa-
 menti habentur, ut ex S. Sabini pro ratione in
 libro seu Scabola tradit, namque pro parte tituli ha-
 beri nihil aliud est, quam ad titulum pertinere ut in
 eius sequi esse supplementum et correctionem tituli un-
 de est quod Codicilli observationem et legem iuris in
 di traditam servent. ut inquit noster L. 1. observa-
 tionem enim et legem iuris ex titulo traditam servare
 Codicillos non est aliud quam ut valeant scripta in
 Codicillis, Codicillos respicere ad titulum observare enim di-
 citur secundum fectum Pompeium qui observat quod
 omnis causa facere debeat secundum quod Sabini et
 Caius existimabant valere scripta in codicillis perinde
 ac valerent si in titulo scripta essent et si eo tempore.

Scriberentur quo ut in codicillis effectum scripta
non haberent et everso hoc est. In singulare co
dicilloz cuius mentio fit in L. 1. §. Codicilloz hoc
tt. secundum quod si ei seruo qui ttt. Legatum acce
perit Libertas codicillis datur Utile Legatum est quasi
ab initio dicitur Legatum. L. conficiuntur. §. si ei ser
uo hoc tt. Libertas enim codicillis adscripta perinde
se habet ac si ttt. scripta esset quod si ttt. scripta esset
Libertas nemo dicit, Utile ab initio Legatum non fictum
quod ius observatur, data etiam in codicillis Libertas
quod sine difficultate procedit q. seruo proprio Legatu
in ttt. Libertas in codicillis praestatur, non ita si ha
reditas in ttt. datur; Libertas in codicillis, tunc enim
apud veteres res ambigua fuit, alij existimantibus
institutione non valere, ne videatur per Codicillos
hereditas que sine Libertate inutilis erat firmari
quam dubitationem abtulit Iustinian. in L. penult.
§. sed cum veteres C. de necessarijs seruis hered. int.
statuendo ut seruis Liber et heres fieret

Et hinc dubi
tate sane interpretibus visum est quod Iulianus scrip
sit in d. l. 2. §. Codicilloz de Libertate seruo data qui
tut. facti tempore fuisse testatoris, et codicilloz tempo
re alienus ut h. non recte Libertas directa hinc
seruo datur, namque si verum est quod ipse inprio
scribit codicilloz ius singulare esse ut quocumque
in h.

In his scribentur perinde haberentur ac si in tti.
 scripta essent, utique dubitari non posset. Libertate
 directam testatorem dare posse, nec inter est an
 postea alienetur, quominus Libertas valeat suffi-
 ciente enim et tempore testamenti et tempore
 mortis testatoris fuisse, et si medio tempore alienetur
 l. seruis. 35. l. serui. 30. de manumiss. tti. §. pe-
 nult. inst. de sing. reb. per fidei. relicte. unde si verum
 est scripta in codicillis perinde esse ac scripta in
 tti. quemadmodum tti. data directa Libertas va-
 leret, ita et codicillis scripta, et si codicilloz tempore
 esset alienus. Jacob. Cuiac. argum. succumbit, fa-
 tetur que ei seruo qui tti. facti tempore testatoris
 fuisset, Codicillorum tempore alienus, recte Liber-
 tatem directam dari, eamque mentem Iulianum
 fuisse contendit ex Veri. e d. dicti. §. Codicilloz
 ubi cum per contrarium seu e contra Iulianus affir-
 met intelligi alieno seruo Libertatem datam qui
 cum testamentum fiebat, alienus erat, Codicillorum
 tempore testatoris necessarium est ut casus iste ad
 primum casum e d. stet. quod primo casu directa
 Libertas recta detur, secundo vero non item, quare
 abundare negationem in d. Veri. ideoque atque ite-
 rum monet Cuiacius et ideo defendendam, et sic lega-
 t. ideoque ei seruo qui tti. facti tempore testatoris
 fuisset codicillorum tempore alienus, recte Libertas di-

Directa datur. ut sic ad regulam in initio propositam
conueniat et per contrarium scet, ad casum qui proxi-
me sequitur, sed quia Vers^{us} ultimus dicti §^o co-
dicilloz quo Iulianus affirmat quod licet directe
libertates deficiant, attamen ad fideicommissaria
eundem est suadere, videtur utroque casu supra
proposito directas libertates deficere Ant. Fab. qui
etiam in tollenda negatione Cuiacio consentit to-
tum hunc versiculum suppositum et irrepetitum,
esse affirmat aditum ab imperito interprete et
quia interpretationi sua contradicit, et quia secun-
dum regulas Iuris verum esse non potest. secundum
quas alieno seruo Verbis directis data libertas usque
adeo nullius momenti est ut nec iure fideicommissi
debeat. l. si seruus Legatus. 108. §. si seruus alie-
nus. de leg. 1. l. libertates. 16. de fideicom. Liber-
tat. aut etiam Tribonianus esse non coniecturat qui
contra manifestam inru rationem ad libertates
fideicommissarias recurrit quando directe deficiunt
ut efficit in l. generaliter. 24. §. si quis seruo
pignorato de fideicommiss. Libertatib. quod etiam Tribo-
niano adscribit. sicut et l. §. ult. de manumiss.
H^o delere ergo negationem in Vers^o dicto et ideo ma-
gius Cuiacio placet quam sic illum versiculum interpre-
tare. ut ideo seruo qui testamenti tempore testatoris
fuit et codicilloz tempore alienus non recte libertas

Directa

Directa detur, quia directa libertas nisi huius da
 ri potest qui utroque tempore testatoris fuerint lll.
 et mortis l. servus. 35. de manumiss. lll. §. libertas. &
 inst. de sing. reb. p. fidei. com. relicti at servus qui
 Codicilloz tempore alienus erat utroque tempore tes
 tatoris non erat, ab hac enim interpretatione ideo de
 cedit quia primo requisito satisfactum esse existimat
 si lll. tempore servus proprius testatoris fecisset et si
 Codicilloz tempore alienus propter unum singulare co
 dicilloz tempore autem mortis recte potest hic ser
 vus proprius testatoris esse vel hereditarius additio nis
 tempore hoc enim sufficit x l. verum. 18. ff. ma
 numiss. lll. ideo quia libertas ab aditione cedunt
 Extraneo herede scripto et si necessario herede instituto
 a morte cedant x l. scriptis. 13. de opt. Legata l.
 Iulianus. 83. de condit. et demonstr.

Hucusque meliori no
 ta interpretet quorum dicta et ut tanta auctoritate
 nitantur quia tamen fide omnium librorum caret
 delere negatione nec probare possumus nec pedibus ire
 in quos sententiam nec verbo consentire presertim
 repugnante Veri. ult. eiusdem §. cui non recte ipsi satis
 faciunt, alia vero Cuiacii explicatio minus idonea est
 et ideo nec ipsi placet ergo quando in huius difficilimi
 loci explicatione adsumus modo sententiam nra
 dicamus in qua conari vnaque ab omnibus facile

130
Satiemus dummodo retenta negatione esse Verbi &
meliori aliqua ratione nitantur q^o primum et
secundum exemplum pro explanatione regulae ini-
tio proposita a Iuliano adductum nos cogunt ali-
ter regulam illam explicare quam vulgo explicet
inquit Iulianus Codicillorum singulare esse ut quod
cumque in his scriberentur perinde haberentur ac
si in testamento scripta essent. Hanc regulam sic
omnes accipiunt quasi scripta in codicillis omnino
valeant, ac valerent si in t^o scripta essent, qua-
si tempus codicillorum et ipsi codicilli nullo modo at-
tendantur sed solum t^m. Hanc regulam sic accipi-
ebat Sabbinus et Casus ut constat ex nro t^o sed
non ita accipere Iulianum indicat ead^e Lex 2. in
p^o vero quod si ei cui ille &^u immediate subiji-
tur ubi scribit quod si ei qui post t^m factum et
antequam codicilli scriberentur mortuus esset datu
codicillis legatum non in causa caduci esse, sed pro
non scripto haberi quod et probat L. d. & ult. hoc
t^o et Scabola nos ex impresenti vero nullius quod
non ita esset, si non tempus codicillorum attenderetur
sed solum t^m. sc. t^o in L. unica & et cum tripli-
ci C. de caducis toll. q^o Codicilli ad t^m referuntur
ut quaecumque in his scriberentur perinde habeantur
ac si t^o scripta essent ut ipsi codicilli attendantur
et tempus in quo scribuntur secundum quod ut va-
leant

Valcant Codicilli scripta duo inspicienda sunt nempe
 tempus quo scribuntur codicilli et *ttt.*^m ipsum ad
 quod referuntur: hoc et significare videntur illa verba
 quibus Iulianus regulam concipit ibi ut quaecumque
 in eis scribent et ibi perinde habeantur ac si testa
 mento scripta essent, nam et hoc ipsum suadent
 regule fictionis translativae secundum quas oportet ar
 te esse utrumque extremum quod si verum est recte
 ad explanationem regule stat utrumque exemplum quo
 rum alterum Iulianus ostendit attendi tempus quo
 Codicilli scribuntur, altero tempus quo confirmantur
ttt.^o pone codicillis *ttt.*^o confirmatis. (hi enim soli Liber
 tas directa datur lege Libertatis. § 3. de manumiss. *ttt.*^o)
 ei seruo directam libertatem qui *ttt.*ⁱ tempore testatorii
 fuisset codicillorum tempore alienus, utique nec valet Li
 bertas ut inquit Iulianus, quia Libertas directa etiam
 cum seruo datur qui tempore quo dabatur testatorienus
 l. seruus. 35. de manumiss. *ttt.*^o §. Libertas unct. de sing.
 rebus etc. hoc autem seruus tempore quo Codicilli scri
 buntur quod etiam attenditur alienus erat: ergo illi non
 recte, Libertas directa datur et contra pone quod cum
ttt.^m fiebat alienus erat codicillorum tempore testatorii
 utique etiam intelligitur alieno seruo Libertas data et
 inquit Iulianus quia etiam in codicillis ut valeant in
 eis scripta attenditur tempus quo *ttt.*^o confirmantur
 quod singulare ius est codicillorum cum ergo tempore

124
H^o seruis alienis esse utique etiam intelligitur
seruo alieno libertas data. ergo mones Iulianus quod
licet directe libertates deficiunt attamen ad fideicom-
missarias eundem esse: quae verba si dicamus libertatem
directam alieno seruo datam nec iure fideicommissi vale-
re ut Faber existimavit et Cuiacius lib. 37. ff. ^{inf}
Iuliani argum. legu. l. hoc tit. sic explicari oportet
non quasi vellent Iulianus quod libertates alienis ser-
uis directe inutiliter datae ut valeant conuertantur
in fideicommissum, sed quod quia testator utroque casu
quasi alieno seruo inutiliter directam libertatem re-
linquit necessario relinquere tenetur fideicommissari-
am quae alieno seruo recte relinqui potest. d. §. Liber-
tas. quod antea probavit Albericus, et ex eo transiit
sit Cuiacius, sed et quibusdam placuit, ideo hoc casu
libertatem quae directe valere non potest trahi ad fidei-
commissum non quod hoc favore libertatis constitutum sit
sed magis quia ita postulat natura Cochilloz in quibus
quando directe scripta valere non possunt, ut valeant con-
uertuntur in fideicommissum ut evenit in l. Scabo-
la. 76. ad Trebell. quod lego ita sensive ingeniosus
valde eximium quae Istuz. Emmanelem Costa in c.
supater. 3. p. Verbo personis n. 13. sed et alij existi-
mant regulariter libertatem quae directe valere non
potest trahi ad fideicommissum ut et in l. generaliter
24. §. si quis seruo. l. Paulus. 39. de fidei omni. li-
bertatibz

Libertatib. L. cogi. D. §. sed si. seruo L. quidam. 29. §.
 si quis filium ad. Senat. Consultum Trebell. L. ult. de
 Castrensi peculio, ideo autem non valere nec fidei comi-
 si iure in d. L. 108. §. si seruus delegat. L. quia tes-
 tator seruum quem liberum esse inserat. Atq. legando
 ab ea voluntate recessisse videtur qua proprie per fidei
 commissum libertas valere poterat.

At qui aliud suade-
 re videtur Paulus Consultus. in L. si seruo. 26. de ad-
 mend. Legat. dum probat quod si seruo cum libertate
 detur Legatum et postea alienetur et codicillis alienato
 adimatur libertas ademptio valet qui potest redimi
 sicut et datio cum et in eum confertur qui tti. fauen-
 di tempore fuit testatoris, deinde alienato codicillis li-
 bertas datur, quod quidem verum esse non potest, si tem-
 pus codicillorum attendatur, nam qui tempore codicillo-
 rum seruus alienus erat seu alienatus: ergo nec adem-
 ptio valere debebat. codicillis facta quasi alieno seruo
 inutiliter adimatur, Et inquit Consult. nec etiam
 libertas codicillis data. Siquidem alieno seruo co-
 dicillorum tempore data est. Et Juliani sententiam
 D. §. Codicillorum Vers. ideoque Obscurus est Locus Pauli
 magis Obscuraque Verba quibus suam sententiam exprimit
 nec enim quid seruo datum fuisse affirmat an libertas
 an v. Legatum dum dicit si cui datio cum in eum con-
 fertur, deinde quid est quod dicit: qui tti. faciendi tempore

581
Fuit testatoris non ne dicere debebat qui tttⁱ facti
tempore ut dicit Iulianus in d. vers^o. ideo que. qui
bus suspectus ille Versiculus mihi visus est deinde
existimabam an forte dici posset Paulum Istum
omnia Iuliani sententia ex opinione Sabini et Cel
si qui affirmabant tttⁱ tantum tempus attendendum
vti probabili non ut probata resolutione suam compro
bare quatenus tere ademptione existimavit eo tem
pore factam quo servus alienus erat quod saepe contingit
Gotfredus existimat illa Verba sicut datio intelligen
da esse de datione Libertatis quod et antea existimavit
Acursius et sequitur est Albericus quasi species huius
Legis, easit quod testator in ttt^o suum servum liberum
esse iussit, et mox alienavit et postea codicillis relin
quit Libertatem ut teneat datio Libertatis quod si ita
explicetur ut scilicet teneat datio Libertatis non pro
ut in codicillis fit quia eo tempore erat alienus sed pro
ut in testamento relicta est quae non infirmatur per
Libertatem inutiliter in codicillis relictam sine du
bio ratio est nec iste t^ris. nam resolutionem offendit.

Sed magis placet age
re quod quamvis Pauli Isti Verba spurbari videan
tur Iuliano in d. vers^o. ideo que. eius tamen mens sic
recte intelligatur non aduersatur imo maxime nam
explicationem confirmat quod inde advertere licebit
si attendamus ad questionem à Paulo propositam

Et

133

Et eius resolutionem querit Paulus in si seruo proprio
cum libertate detur Legatum et postea alienetur. De
inde alienato admissa libertas Legatum ad emptorem
debeat pervenire quod sic videbatur ideo quia si ser-
uo proprio cum libertate detur Legatum et mox alienetur
et si Libertas per alienationem tacite reuocata cenveatur
non tamen Legatum reuocatur, sed pertinet ad emptorem
l. quoties. 9. §. seruus cum libertate l. qui filio. 38. §. si quis
seruum de hered. instit. l. seruo. 47. l. Iulianus. 86. de
condit. et demonstr. §. seruus autem Vers. quod si alie-
natus inst. de hered. instit. nec interest quod codicillis
Libertas adempta sit, nec enim amplius ademptio expre-
ssa efficere potest quam ademptio tacita qua per aliena-
tionem inducitur, Unde quemadmodum tacita adem-
ptio non efficit quominus ademptorem Legatum debeat
pertinere, ita nec etiam expressa praesertim quia ex-
pressa ademptio nullius momenti esse videtur, quia
alieno seruo inutiliter Libertas admittitur. sed aliud
affirmat Paulus Ictus scilicet Legatum adempto-
rem non perventum, idque ea ratione quia ut in-
quit consuetudo ademptio quia possit redimi, quod non
sic debet explicari, ut omnes interpretantur, quasi
Vellit Paulus quod quamvis ademptio in presenti
inutilis sit quamdiu seruus est in dominio empto-
ri, nihilominus utilis esse potest, si quandoque in
seruus a testatore redimatur, namque ut Legatus

Ad emptorem non perueniat quod Paulus affirmat
oportet etiam nunc valere ademptionem ut corrumpat
Legatum sed illa vera Pauli sententia est ut etiam
de presenti ademptio consistat quod ideo recipi oportuit
quia cum seruo proprio cum libertate dato Legato si
forte alienetur, ita Ius comparatum esset ut interim
penderet, an Legatum et Libertas ipsi seruo acquiri
rentur, si forte a testatore redimeretur, quia ser-
uum redimendo testator rediisse videtur ad priorem
Voluntatem. l. quoties. g. & seruus cum Libertate veni.
sed si reddendus de hered. instituent. iniquum erat
interim huic seruo alienato spem Libertatis adi-
mi non posse: quod si fiat etiam Legatum perijt quod
similiter a libertate pendet. Ut pote cum Libertate
seruo proprio dato quod sine libertate valere non po-
terat, ergo Libertas que seruo alieno dum alienus est
inutiliter adimitur, si forte eo tempore adimat
quia etiam tunc ademptio consistit ut seruo con-
ferat spem Libertatis et per consequens Legatum
quod sine libertate valere non potest etiam eo
tempore efficit ne Legatum ademptorem perueniat
Ut merito Paulus affirmat secundum quod illa
Verba tax. incipit enim ademptio quia possit redimi.
significant constituere ademptionem quia pendet an
Legatum et Libertas ipsi seruo acquirantur etiam dum
est alienatus quia potest a testatore redimi: ad hoc

ergo

Ergo probandum scilicet quod pendet Legatum an ipsi
 Servo acquiratur exemplum adducit de datione scilicet
 Legati sine Libertate cum in servum proprium, hoc est
 in eo qui tunc faciendi tempore fuit testatoris, confertur
 et de hoc querit an si alienetur statim desinat vale-
 re Legatum ipsi tunc relictum quasi sine Libertate et
 negat Paulus, sed affirmat pendere Legatum sine
 Libertate servo relictum, ideo quia et si servus alie-
 natus sit et sic in eam causam deducatur in qua
 non potest a testatore, nec codicillis Libertatem accipere
 neque potest, tandem redimi a testatore, et ipsi tunc co-
 dicillis Libertas dari quod sufficit ut ab initio Le-
 gatum consistat. *l. 1. §. 1. in l. conficiuntur. §. 1. §. 1.*
 et si ei servus hoc tunc vel die (quod solutio tandem no-
 bis occurrit et ante omnes magis probatur) quod exem-
 plum de datione, hoc est de Legati datione, datio
 enim dationem Legati significat. *l. 3. §. 1. si quis Titio*
l. 1. §. 1. vlt. hoc tunc. Paulus adducit ad probandum
 Legatum ad emptorem non per venturum, si postea
 Codicillis adimat Libertas, quemadmodum nec per-
 venit quod servo proprio in tunc sine Libertate relin-
 quitur nametsi ab initio inutile non sit quia et
 potest servus Codicillis accipere Libertatem. *l. 1. §. 1.*
 si ei servus, si tamen Libertas alienato Codicillis
 detur quia inutilis est ut probat Julianus. *in d. §.*
 Codicillis Legatum non valet et ideo ad emptorem,

Non pertinet quem ad modum et primo casu
Non sic dicat
Valere codicillis scripta perinde ac si t^o. scripta essent
at indeque codicillos ipsos si forte testator ita testam.
Caneat, quem codicillis heredem scripsero heres esto.
aut etiam ita: si codicillis eum heredem scripsero
heres esto. Vel cuius nomen codicillis scripsero ille
mibi heres esto, nam si postea testator codicillis he-
redem scribat: utique dispositio non est in codicillis
quibus heres institui non potest. l. quod per manus
l. hoc t^o. §. codicillis inst. eodem. nec conditio in
Institutioni adiicit. l. divi. 6. in prio hoc t^o. sed tota
in t^o. stinetur quod hereditas data censetur. l. a se
toto. 77. de hered. inst. l. institutio et condit. inst. na-
que Codicilli tunc pro dispositione non sunt sed solum
declaramt t^o. quatenus in eius nomen heredi scri-
bitur, cuius rei argumentum quod si forte testator ita
t^o. scribat, ex qua parte Codicilli Titium heredem
scripsero, heres esto, nam etsi pars in codicillis ad-
scripta non fuerit erit tamen heres quasi sine parte
institutus. l. si quis ita. 36. de hered. inst.

Aliquando etiam,
non tempus t^o attenditur sed tempus Codicillorum ve-
luti si ei qui post t^o factum et ante codicillos scrip-
tos natus esset codicillis per fideicommissum aliquid
daretur namque si tempus t^o attendere non vale-
ret.

Non valeret fideicommissum ut pote alieno posthu-
 mo relicto relictum §. posthumus in l. de legat.
 nec enim verum est quod scribit Cusacius scilicet
 Alieno posthumus etiam olim relinqui potuisse fidei-
 commissum quamvis Legatum relinqui non posse arg.
 Legi. C. §. ult. de reb. dub. Legi permitt. de legat. 1.
 namque si hoc verum esset, utique ut valeret fidei-
 commissum codicillis relictum posthumum codicillorum
 tempore natum esse Consultus non requireret in l. 2. hoc
 ff. Utile ergo est fideicommissum ei relictum qui codi-
 cillorum tempore natus est, et si tempore tti. adhuc
 in rebus humanis non erat quia etsi tti. tempore
 ei fideicommissum relinqui non posset, hoc tamen per
 accidens erat scilicet quia in certa persona erat
 quod si ceteris codicillorum tempore quia iam natus
 erat, utile erit fideicommissum codicillis relictum ut
 probat Iulianus in d. l. 2. in priso sic similiter eum
 qui codicillorum tempore solvendo erat recte placuit
 Libertatem dare posse et si tti. facti tempore solvendo
 non fuerat idque quia qualitas quo vigeat tti. tem-
 pore quod scilicet solvendo non erat actu extrin-
 seca erat, et ideo si erit tempore Codicillorum quia eo
 tempore testator solvendo est recte codicillis Libertas
 dabitur ut probat L. eum qui §. hoc ff. non sic dicitur
 si tempore tti. solvendo erat codicillorum tempore
 factus est non solvendo, namque tunc fraudulentus

Consilium testatoris non eo tempore observabitur quo
tit. Codicilli confirmantur sed quo Libertas Codicillis
datur ut probat idem Julianus in l. si quis integris
7. qui et a quibus quoniam qualitas extrinseca quod
actum impedit viget tempore Codicillorum, sicut si
milititer si Codicillos maior. 20. annis fecisset tit. m. autem
ante id tempus utique Libertas Codicillis relicta va-
lida erit; ideo quia etsi Codicilli ad tit. m. trahantur
et tempore tit. Libertas relinquere non possent propter
defectum Iudicij si tamen hoc adsit tempore Codicillorum
quia maior. 20. annis erat valebit Libertas Codicilli
data ut inquit Imperator in l. 1. C. de tit. m. manum
ss. idque ideo quia ut dicit non potestas iuris secun-
dum quod scripta in Codicillis trahuntur ad tit. m. sed
ut Iudicij quod adsit tempore Codicillorum consi-
deratur non ideo Legis Irresistentis quae coercet Liber-
tatem ut affirmat Cuiacius namque hoc ius verbatim
in l. 2. in principio hoc tit. ubi cessat odium alicuius Legis
sed magis quia aequum visum non fuit prudentibus
spectari qualitatem quae in tit. m. defecerat, ut actus
pereat si forte iam adderat tempore Codicillorum si
per accidens propter illam qualitatem actus valere
non poterat hoc indicat d. l. 4. ibi placuit

Sic etiam si quis Co-
dicillos ante Captivitatem confirmaverit et in cap-
tivitate scripserit Codicilli non valent ut inquit

L. 7. in prio hoc tt.° sed hoc expectat ad illud quod dixi-
 mus scilicet ut valeant scripta in Codicillis dico
 requiri scilicet quod et valere possunt tempore tti. et
 tempore quo scribuntur Codicilli alterum si deficiat
 non valent. L. 2. §. Codicillorum. hoc tt.° Codicilli quide-
 qui in captivitate scribuntur cum antea tti.° confir-
 mati essent valere poterant tempore tti.° quo eos tes-
 tator confirmavit; sed tempore quo scribuntur tes-
 tator codicillos et tti.° facere non poterat et ideo non
 valent, quemadmodum et si aliquo modo sui tti.° faci-
 endi desiderit habere ut inquit d. L. 7. sed si testator
 redeat postliminio aut facultatem tti.° faciendi re-
 cuperet Codicilli sustinentur vel iure pratorio L. 8.
 §. si post factum hoc tt.° vel humanitatis ratione
 L. in bello. t. §. Codicilli de captivis et postlimin. eadē
 ratione procedunt L. 2. in prio vers. quod si ei lib. 6. §.
 ult. hoc tt.° et l. 1. noster in vers. nullius ut etiam an-
 te diximus.

Sed et hi qui non iuri
 sed facti sunt non est perinde habendum quod
 Codicillis scribitur, atque si ubi confirmatur scriptis
 fuisset, veluti si ita in Codicillis scribatur, Versem
que mea est aut etiam Seio Codicillis Legatur si
Titius vivus est vel tot annis est, namque tunc
 temporis Codicillorum spectatur non quo tempore sit
 testamentum. L. 7. vers. preterea hoc tt.° sed hoc ideo

quia hi verbi Verum que mea est et similibus
tempus praesens significatur. L. si ita. 7. de auro et arg.
Legato quod si Codicilli ad tt.^m transferentur utique
hi Verbi non praesens sed praeteritum tempus signi-
ficaretur contra Verba et mentem testatoris cur autem
precedat L. 8. §. si mille. hoc tt.^o. L. si centarum. 17.
§. ult. dett.^o. militis. L. 17. L. ult. ad L. Falcid. nec
Codicilli transferantur ad tt.^m iam diximus dum Scabo-
lam explicavimus. vid. L. 17. ad L. Falcid. secundum
que olim questio fuit multis agitata contentio nibus
an Legata que postea quam instituti mortem obierunt
Codicillis adscripta vel adempta sunt a substitutis de-
beantur quod independet ut videamus an per in-
de datio et ademptio etiam hoc tempore codicilli fac-
ta valeat ac si tt.^o. facta esset cum tunc viderentur ha-
redes scripti Legata debebunt substituti non ita si
tempus codicillorum attendatur, quo iam mortem
obierant instituti. haec est questio nostra Legu eam se
repetere seu recitare affirmat Scabola noster pro
ut quidam referunt apud Viuiam forte Vlpianus
librum scripsit quo aliorum sententias recitavit
non quoties Viuiam meminere Iulii semper
dicunt apud Viuiam relatum est, seu Viuiam
refert. L. 1. §. non alij et §. Viuiam refert. de vi
et vi arm. alibi legitur in no. l. cu quantum re-
pcto apud Iulianum recte et ita. Legi possit, nam
et in

In Libris questionum Iuliani mentem facit Scabola noster dum eius sententiam explicat in l. 6. qui et a quibus sed prior Lectura vera est

Autbores contro-
 versia fuerunt Sabini et Cassius et Proculus quo-
 rum disentiones semper in Jure fuerunt opinionum
 Ut refert Scabola noster in l. si duo. § 3. in fin.
 de solut. nec mirum itaque divisa Schola autbo-
 res fuerint l. eum qui l. 38. de Verb. obligat. Prin-
 cipes utriusque secte fuerunt: at eius Capito et An-
 thistius Labeo Ut refert Pomponius in l. 2. §. pos-
 t hunc. 47. de origine iurii. at eo successit Manu-
 rius Sabini Sabino Cassius Longinus qui et ipse
 Sabini discipulus fuit. l. qualem. 19. §. ult. de re-
 ceptis arbitris. Sabini autem post Mebium suc-
 cessit Proculus cuius maior eo tempore authoribus
 fuit d. l. 2. §. post hunc de orig. iur. unde recte
 eius iurii author dicitur in d. l. clini. de Jure Pa-
 tronatus, ex quibus deductum est nomen quoque
 Sabinum et Cassium sequebantur. Sabiniam seu
 Cassiam dicebantur, qui Proculum Proculiam
 Dixit Sabini sub Tiberio Cesare, Cassius usque
 ad Vespasianum d. l. 2. §. post hunc. Proculus sub
 Othone Ut constat ex tacito lib. hist. fol. mihi 324.
 333. et 335. ergo erat Raphael Cumanus qui
 Proculum exitive scribit post rescriptum Severi

et Antonini de quo in l. Licet Imperator de leg.
1. argum. leg. 17. de iure Patronatus ergo in ques-
tione nostra leg. ex una parte adsunt Sabinus
et Cassius eius discipulus et alia Proculus.

Ideo autem querebat
Sabinus an mortuo instituto in vita testatoris
deberet substitutus enim an Fiscus quia propter
substitutum hereditas in causa caduca non erat nec
enim substitutione facta fiebat caduca nec fisco
locus erat quoad l. Iuli et Iapi. Iulius scripsit
in l. 5. de Vulgar. et probatur in l. milles ad sorores
75. §. ult. de leg. 2. et aperte testatur Justin. in l.
Unica in prio. C. Caduc. toll. l. unica. C. de his qui
ante portas tab. sed quo modo querebat Sabinus
an substitutus deberet quod ab instituto relictum
est. hoc namque postea rescripto suo ex volunta-
te testatoris inducere Severus et Anton. ut constat
ex l. Licet Imperator. 74. Imperator noster cum
patre apud Plinium eis, Lucius Septimus Severus
et Marcus Bassianus Antoninus Caracalla
eius filius. l. si Titius. §. ult. de leg. 2. l. 40.
ad Trebell. l. 17. §. permitt. de captivis. l. ut gra-
datim §. permitt. de numeribus et honoribus. l. filij de
excusat. tutor. unde aut verum non est hoc postea
inducisse Severum et Anton. aut verum esse
de hoc Sabinum et Proculum non potuisse quere.

Cusa

usacius existimat Legatam debere substitutum, sed non
 ex constitutione Severi et Antonini de qua in d. l.
 Licet Imperator sed magis ex tacita voluntate defun-
 ti quo etiam ante constitutionem movet non pau-
 cos Juris auctores ut repetitio nem Legatorum pro-
 barent d. l. cum pater 77. §. ab intestato de leg. 2.
 nobis Cuiacii explicatio displicet ideo quia si secun-
 dum eius sententiam Sabinus et Proculus ante res-
 criptum repetitionem Legatorum probarunt que pos-
 tea rescripto Severi inducta est, utique si nemo
 postea ex Juris prudentibus ab hac sententia dis-
 taret, quod enim Utriusque sectae preceptores pro-
 barent discipuli non impugnarunt, deinde huius
 opinionis Sabinum non fuisse Argumentum est qd
 Julianus qui et ipse Sabinus fuit ut Pomponi-
 us refert in l. 2. in fine de origin. iuris repetitio-
 nis Legatorum ante rescriptum non admisit l. si
 Titio 61. §. ult. de leg. 2. demum Cuiacius etiam
 hoc ante Severi rescriptum respondisse P. M. in
 d. §. ab intestato. Cuius forte consilio ita rescriptum
 sunt Imperatores qui et ipsi praefectus praetoris
 fuit, qui et alia ex tacita voluntate testatoris
 induxit. l. cum annus. l. or. et condit. et demostri.
 ante P. M. hoc à Consultis probatum nec dici
 nec affirmari potest

Agitur sic termini quest.

Propromendi sunt. Ut etiam ante rescriptum sine
controversia substituti deberent Legata Codicillis
relicta vel quia relicta sunt aposita Clausula
quis quis mihi haeres erit, vel saltem indefinite
Veluti fundum Titio dari volo, vel adimo Titio
quod ei ttt. relinqui. Vtque casu quodlibet procedit
si modo testator Codicillos ad solum primum haere-
dem institutum direxit, quod inde apparet si
adversus illum Codicillos nisi fieri solitos. Ut ante ad
institutos et substitutos haeres sermo dirigitur
Ut ad solum institutos et deinde expressio volunta-
tis testatoris Legantis vel fidei committentis, aut et
adimentis Legatum subijceretur, veluti hoc modo. Lu-
cillus Titius haeredibus primis et substitutis salute
peto ut ea quae ttt. casu Legami, et ea quae Codicillis
cauero Legauero praestetis. quae forma Codicillorum
apponitur in L. ult. de fideicomis. Libert. aut etiam
si cum in ttt. Sempronium haeredem institueret
Mennis substituto, postea in Codicillis ad solum
Sempronium primo loco institutum sermone
contulit et si ab omnibus Legata dari vellent
hoc modo Lucillus Titius Sempronio haeredi meo
salutem quis quis mihi haeres erit Titio fundum
dare volo, aut ita Lucillus Titius Sempronio ha-
eredi meo salutem Titio fundum dari volo aut
fundum Titio adimo. nam pluribus haeredibus

instit

Institutus aut etiam instituto aliquando ad solus
 Vnum heredem codicillis sermone primus diri
 gere solebat testator. ut constat ex L. cum quis de
 cendens. 37. §. seiam. de leg. 3. aut etiam ad solus
 institutum primo loco, non autem ad substitutum
 ut evenit in nostra lege secundum que ipsi species
 apponenda est in qua nemo dubitat quin si codicil
 li valerent etiam ante rescriptum Legata substi
 tutus deberet propter expressam voluntatem
 testantis sed de viribus codicillorum ideo dubitatur
 quia heres institutus ad quem sermone testator
 contulerat, illum scilicet Lucius Titius Sempor
 nio heredi instituto salutem in rebus humanis
 non erat tempore quo codicilli scripti sunt, et hanc
 speciem quam ad nos legem apponimus expressisse
 videtur Scabola noster in illis verbis, quia sed
 res ad quem sermone conferat in rebus huma
 nis non est. et in veri. hoc in coheredi aliam
 de modo Legatorum in §. quod si duo ibi quia qui
 xibi heres erit Legatum erit.

In hac ergo quest.

Sabinum et Cassium respondisse referebant
 deberi Legata que ad scripta codicillis sunt postea
 quam instituti mortem obierunt ad quos testa
 tor codicillos direxit, aut etiam non deberi se
 eidem codicillis relicta non deberentur adempta

184
sunt ideo quia etsi ante receptum Jus codicillorum
Legata codicillis relicta non deberentur. pro m. d.
de Codicil. et etiam post codicillos receptos sicut
tit. confirmatis sunt. & praeterea m. d. desiderius.
hared. l. ult. de t. manumiss. codicillis tunc tit. con-
firmatis recte Legata dantur quemadmodum et Li-
bertates directe l. Libertates. §. de manumiss. tit. l.
illud. 13. §. ult. l. ult. hoc tit. nec interest quod ha-
redes instituti ad quos codicilli scripti sunt codi-
cillorum tempore iam mortem obierint, nec enim
ideo minus valet datio et ademptio etiam hoc tem-
pore codicillis facta, quia perinde habentur ac si tit.
facta essent quod ideo affirmabat Sabinus, quia
ut probabimus Codicilli pro parte tit. habentur
l. penult. quemadmodum tit. aperiantur et ideo
Observationem et Legem Juris inde traditam serbant
et hoc est ut supra notabimus ex Filio Pompeio
respicunt ad tit. ut inde appareat an valeant
in eis scripta, sine ut Cuiacius dicit Observatio
et Jus eorum ex testamento pendet forma originis
cipium. l. in bello 12. §. Codicilli de Captivis et in
eis scripta perinde valent ac si testamento scri-
pta essent, hanc Sabinus et Cassius rationationem
collectionem eleganter Scabola vocat. Collectio
namque est secundum Iulianum quando esse
quod scriptum est, aliud quoque quod non scriptum
est

Et inuenitur forte et Syllogismus dicitur quia etiam
 in Syllogismo secundum Quintilianum pars altera
 scripto nititur: scriptum ergo forte erat quod Codicilli
 pro parte t^{ti} haberentur et quod inde observa-
 tionem et Legem iuris traditam serbabant unde
 Sabinus et Cassius colligebant datio nem et ademptio-
 nem factam etiam tempore quo haeredes scripti
 decesserant valere ac si t^{ti} facta esset, et hoc scrip-
 tum non erat sed sententia Sabinii ex iure scripto
 collecta secundum quam et ortum habuisse videtur
 vis singulare codicillorum ut quae in eis scriberentur
 perinde haberentur ac si t^{ti} scripta essent de quo
 in L. 2. §. 1. hoc t^{ti}.

Proculus dissentiebat ve-
 rumque non esse dicebat ut datio et ademptio va-
 leret eo tempore facta quo haeres institutus adque
 sermone contulerat testator in rebus humanis non
 erat. Proculi sententia ante Scaebolam non
 forte tantum probabilis erat, sed eam verisimilem
 esse primus audeat dicere Scaebola nos ter salig.
 enim eius sententia sua proferenda audentur praecessit
 Scaebola contra aliorum opinionem, quorum forte tunc
 maxima auctoritas erat ut in L. Gallus. §. vi
 deendum de liberis et posthumis quod et inge-
 nium magnum et auctoritatem Scaebolae nri
 quanta olim fuerit manifeste declarat. Audeat

041
Scabola dicere verissimam esse sententiam
Prouti. argumentum desumit ad hoc probandum
ea eo quod nullius momenti Legatum est quod datum
est ei qui tempore codicillorum in rebus humanis
non est licet tti fuerit, ita et Legatum non in cau-
sa caduci sit, pro non scripto L. diui G. §. ultimo
hoc tti. quod forte admittebat Sabirius nam Julia-
nus qui et ipse Sabinianns fuit, hanc r. expressit
in L. 2. in prio. vers. quod si ei. hoc tti. L. §. de his
que pro non scriptis, ita ut hoc casu non tti. tempus
attendatur non pro non scripto esset Legatum, sed in
causa caduci cuius rei alia ratio erat quam exprimi-
mit Scabola noster in illis verbis: esse enim de-
bet cui datur, de inde sic querit an datum con-
stat ut non ante iuris ratio quam persona que
renda sit. que significant etiam si verum sit q
scripta in codicillis perinde valeant ac scripta
in tti. sic dictante ratione iuris, qua Codicilli
pro parte tti. habentur, hoc tamen si hoc casu ad-
mittas frustra admittis, quia etiam si dicas vale-
re Legatum non est persona cui acquiri possit quia
iam decederat Legatarius cui Legatum relictum est
inepte ergo queris an datum constat, si etiam
si recte datum esse probaberis non est cui queri
possit ante ergo persona querenda est. L. §. qui
tth. facere possunt. L. signis. b. ad Leg. Corneliam
de falsis

De falsis secundum quod est in proposita questione
 quod post obitum heredi relicto in codicilli Legatum
 vel ademptum est nullius momenti est, ideo quod
 quantumvis Legatum vel ademptionem Codicillis
 factam quasi in tunc scriptam esse probaverit
 tempore tunc quo scribitur iam heres ad quem
 ferat in rebus humanis non est, et ideo ea ad
 ptio et datio ad tempus tunc non transit sed inuana
 efficietur quemadmodum et vana efficietur
 ei Legatur qui tempore codicillorum in rebus huma-
 nis esse desiderat, idem namque est esse Legatum ei
 personae qua non est in rebus humanis vel esse Lega-
 tum ab ea persona qua iam non existit idem mortuo
 Legare, vel Legari a mortuo.

At qui si advertas:

Scabole argumentum simile non videtur alia enim
 est causa Legati quod datum est ei qui tempore
 Codicillorum in rebus humanis non est. Licet tunc fue-
 rit, alia eius quod post obitum heredi codicilli Lega-
 tum vel ademptum est, nam quando ei Legatur qui
 tempore Codicillorum deceverit nec ipse acquiri potest
 nec alius superest, cui acquiratur, at veni quando
 post obitum heredi codicilli Legatum vel adem-
 ptum est et si heres non sit ad quem nec non em-
 conferat testator superest tamen substitutus a quo
 deberi potest, aut etiam non deberi si admittatur

Unde arbitratu debori Legata dicebat Sabinius, hoc
argumentum fortissimum mihi est, quo forte si liceret et
G. Scabolam auclerem sed di paritate argumenti
meo esse quod et primo casu quando mortuo Codicilli
Legatur si ad tertium Codicilli traherentur si autem erat cui
Legatum ut caducum seu in causa caduci quae rigo-
terat quo tamen non obstante si sui persona quidem
post Legatarium non attenditur sed pro non scripto
habetur Legatum et nullius momenti, sic etiam quod
ad heredem scriptum sermone contulit testator
qui Codicillorum tempore deciserat et si substitutus
maneret a quo deberi possunt Legata Codicilli relic-
ta substituti persona non attenditur ut debeantur
Legata et ad tertium Codicilli trahantur, sed magis
persona instituti qui iam deciserat ut etiam pro
non scriptis habeantur.

Hoc inquit Scabo-
la in coherede qui ex aere institutus erit dato sub-
stituto, ita ut ab instituto Codicilli confirmarentur
haec verba Valde observanda sunt pro explicat.
totius questionis, quia in eis Scabola significat
eo casu veram esse Pauli sententiam quo testator
in tertio a solo instituto Codicillos confirmavit, hoc
est ita tertio casu, siquid ab instituto coherede re-
linquere valere vult confirmatio namque codi-
cillorum tertio fit. L. divi. 6. §. ult. L. 7. L. 8. §. si post factum

Wott^o

Flor. tit. l. in bella §. Codicilli de captivis l. vni toto
 77. de hered. inst. l. 10. de condit. inst.) recte
 dicit Scabola ab instituto tantum confirmatos
 Codicillos non autem a substituto quia si ab utro
 que confirmati essent, aut etiam indefinite ve
 luti hoc modo = Siquos Codicillos facere Valere volo
 Et in l. ult. de fideicom. Liber. l. cum quis. 37. §. si
 am de Legat. 3. Utique et Substitutus deberet Lega
 ta Codicilli relicta etiam si iam institutus morte
 obisset, eadez quæstio procedit, et idem imo observari
 si non vnus tantum institutus esset dato substituto
 sed etiam si plures primo loco instituti essent datis
 substitutis et cum ab institutis solis confirmarentur
 Codicilli iam omnes decesserant tempore quo scripti
 sunt nam hoc hoc casu substituti debebunt Legata
 quod recte probat Accurs. ideo quia substitui termi
 nis quando plures instituti sunt substitutis datis
 quæstionem Scabola concepit in prior Legi.

Ad §. quod si

duo. nra legis.

Sed finge ex duobus institutis heredibus substitutis
 datis vnum eorum decedere tempore quo Codicilli
 scribebantur, recte inquit Scabola in §. quod si

¶ Duo quod hoc casu utilia videantur legata nam et
si omnes in rebus humanis non essent ad quos tu-
tator codicillos scripsit, alter tamen remansit &
sufficit ut valeant. Codicilli et per consequens le-
gata in eis relicta utilia ergo videntur secundum
Scaevolam nru: quo posito illud superest num-
quid coheres totum legatum debeat si quis quis
mibi haeres erit, hanc quaestionem tractatum Sca-
eola vocat dum dicit circa cohaerem erit tracta-
tur, tractatur idem est ac quaestio. l. qui 88. ad l. Fal-
cid. l. ult. si pars haered. petatur, libri quaestionum
tractatus dicuntur. l. qui bona. 23. §. si quis duobus de
acquirend. rer. domin. in hoc ergo tt. videbatur co-
haerem totum legatum non debere quia ut inquit
Scaeola sit substitutus haeres qui partem faciat
licet ipse non debeat quae Verba valde difficilia
nam si quis quis mibi haeres erit, legatur etiam ex-
presse substitutus gravatur censetur ut pbare vi-
detur. l. 3. hoc tt. l. si plures §. 8. de legat. 3. l. pa-
ter fam. §. 6. de adq. et pupillar. l. 1. §. id quod
ad l. Falcid. quomodo ergo cum utilia sint legata
et substitutus expresse gravatur verum esse potest
quod Scaeola dicit qd substitutus legata non debe-
re 1.º casu quando unus institutus est inutilis
Codicilli et inutilia legata et ideo nihil mirum quod
substitutus non debeat licet ipse gravatur esset. 2.º

Quando duo sunt instituti et alter decessit cum utriusque sint et granarius substitutus apposita clausula quis qui mihi heres erit quod ipse non debeat valde difficile est

Cusacius sequitur Jacobum de Arenis cuius sententia et fuit Albericus existimabat illa verba qui qui mihi heres erit ad solos 1° gradu scriptos heredes non autem ad substitutos pertinere antiqui movebantur ad hoc ex l. qui liberis. 7. §. hac verba de vulg. sed hoc nihil probat, et ideo nec illum pro suo. adducit Cusac. sed satis probari existimans in nro t^o legibus contrarium satisfacere nititur, sed non recte quia verum non est quod dicit h^o t^o in d. l. si plures ad gradus tantum institutorum pertinere, non vero substitutorum ut et in l. cum in t^o 37. de heredib. instet. namque Consult. ind. l. si plures aequiparat clausulam heres meus dato clausula quis qui heres mihi erit, at stat clausula heres meus dato etiam ad substitutos pertinere l. cum pater. 77. §. cum pater. de leg. 2. deinde et si admittamus quod Cusac. vult scilicet clausulam quis qui mihi heres erit ad solos institutos pertinere cur non etiam ex tacita voluntate hoc casu debet substitutus ut et ipse etiam ante rescriptum hoc idem admiserat in prio

Verius ergo est quod Bartholus

Probat scilicet per illa verba qui quis mihi heredit
ex codicillis apposta etiam substitutum grauatum cen
seri, sed ideo in hoc casu substitutus non debet Legata
quia cum codicillis a solis institutis confirmati essent.
Ut dixerat Scabola in Vers. hoc in coherede non au
tem a substituti etiam postea Codicillos ad substiti
tos scriberet apposta clausula qui quis mihi her
edit nihilominus substitutus non debet et elegam
ter in eadem specie probat l. Legatorum 33. §. 1. &
Leg. 2. qui casus est summe obseruandus probatus
Vers. explicatione ratio si quaeritur illa est quia
cum solis codicillis tertio confirmatis Legata dari po
sunt ut supra probauimus testator quia solis in
stitutis confirmatis Codicillos non autem a substiti
tuti postea Codicillos etiam ad substitutos scribens
substituti Legata non debent, quia quoad ipsos
Codicilli non sunt confirmati.

Mud ergo videbatur
scilicet coheredem totum Legatum non debere si
qui quis mihi heres erit Legatum erit, quia etsi
haec clausula ad omnes heredes competit. l. 3. ha
th. l. ab omnibus. 104. de Leg. 1. l. Lucius. 88. §.
qui quis de Leg. 2. l. si plures. 98. de Leg. 3. et ideo
si Cuiacio credimus generale caput dicitur in
Leg. Titia. 34. §. penult. de Leg. 2. secundum quod
per eam etiam expressim Coheres grauatus censet
tr

Censetur. D. l. ab omnibus ipsum tamen cohæredem ut
 totum Legatum solbat æquum non videtur quia sit
 substitutus qui partem faciat hoc est auferat semi
 nem hereditatis. l. 7. de rebus dub. unde cohæredem
 amplius gravare quam habeat in portione hereditatis
 iuris ratio non videtur secundum quam Legatorum
 petitio adversus hæredes pro partibus in hereditariis
 competit l. Legatorum. 33. in prio de leg. 2. et hoc a
 genisimum esse Ulpianus affirmat in l. 1. §. per minorum
 ut Legatorum nomine caveatur contrarium iniquum
 est ut totum Legatum solbat cohæres cum totam hære
 ditatem non habeat quod quidem (inquit Scabola)
 etiam potest circa nomina expressa tractari veluti
 testator si dicat. Lucius Titius et Tullius Semus Sempro
 nio decem dare, damna sumpto quo casu si alter
 iam decesserat etiam substitutus cohæredi partem
 facit nec tamen ipse debet Legatum et ideo si dicamus
 cohæredem totum Legatum debere amplius ipsum gra
 vamus quam voluit testator qui ipsum tantum vi
 rilem partem Legati dare voluit. l. Papia. l. 4. §. ult.
 l. si hæredes nominatim l. 24. de leg. 1. l. non unum
 24. ad Senat. Consult. Trebell.

Sed tamen multo magis
 quod substitutus non debet cohæredem utroque casu to
 tum Legatum debere existimavit Scabola et quidem
 recte quia apposita Clausula qui quis mihi hæres

erit voluntas testatoris est ut totum Legatum præsta-
retur. Ut eleganter Iulianus affirmat in l. ab omnibus
10. §. in priis de leg. 1. cum ergo substitutus non
debeat ut dixerat Scabola nec alter coheres, quia
adiunctus sit in onere Legatorum qui etiam tunc
cum adiungebatur in rebus humanis non erat
et sic in cuius persona nunquam consistit Legatum,
solus coheres remanet. qui totum Legatum debeat
nec interest quod solum remissionem hereditatis ha-
beat quia et in eo gravari potest a testatore ut
solidum Legatum solvat, quod fecisse videtur appo-
sita clausula quisquis mihi heres erit et ex ver-
bu et ex voluntate ut aperte affirmatur in d. l.
ab omnibus in priis de leg. 1. et in l. si Titio. §. 1.
in priis de leg. 2. aliud si per clausulam quisquis
mihi heres erit, solum coheredem gravare voluit
testator ut in l. si fundum. §. 1. §. si libertus de leg.
1. idem erit dicendum si expressis propriis nomi-
bus heredem eos testator gravavit, cum tamen al-
ter in rerum natura non esset, nam et tunc coniu-
tum onerati cessantur, etiam sensisse videtur tes-
tator ut si alter deficiat alter subeat totum onus
Ut eleganter probatur in l. si duobus. §. 1. l. civi-
tationis. §. 2. l. Lucius Titius de leg. 1. non ita si in
honore nominatum coniunctum non sint, sed alter
tantum nominatum gravatur ut in l. pater. 29. §. 1.

De leg. 2.

De Legat. 2. quae Iura cum maxime conducant ad
 Scabola explanationem mirum est quod nullus inter
 praetum adduxit.

Haec etiam eo casu pro
 cedunt, quo cohaeres totam hereditatem non habet sed ipsi
 partem auferit substitutus nam et hoc casu cohaeres
 totum legatum debet, et si totam hereditatem non ha-
 beat ut inquit Scabola noster, idque propter volunta-
 tem testatoris qui apposita clausula; quicquid mihi ha-
 res erit aut etiam expressis nominibus heredem vo-
 luisse censetur, aut totum legatum solueretur & dicta
 Legem ab omnibus § ad Scabolam addit Africanus
 in l. sed cum ea. 15. hoc tit. quo proxime sequitur.
 Nos etiam Africanum propter Scabolam explicem
 siquidem propter Africanum etiam Scabolam ex-
 plicavit Cuias. § inquam ad Scabolam addit Afri-
 canus, quod cum ea testatoris voluntas fuerit, ut ex ha-
 reditate uniuersa legata emgarent, dicendum son-
 tu heredibus pro futuram doli exceptionem si amplius
 quam hereditaria portio petatur. Verba haec. Africa-
 ni ad eum tantum casum pertinere existimant
 Cuias. quo testator ita legauit, quicquid mihi ha-
 res erit quasi eam casum Scabola proposuisset, nec
 tamen diffinisset ut scilicet velle Africanus quod
 eo casu quo apposita clausula quicquid mihi haer-
 erit testator legauit si insolidum conueniatur

Sed defendere possit exceptione doli nec ultra petiti-
o-
ne hereditariam teneatur quia voluntas testatoris est
ut ex universa hereditate legata erogarentur ut sic
hoc casu non Scabolam corrigat Africanus. ut
Bartholus voluit sed supleat casum a Scabola
non decisum quod probare intendit Cuiatius ex
illis verbis dictae Legi, sed cum ea ibi si amplius quam
hereditaria portio petatur qua ad illum tantum ca-
sum referri possunt quo apposita clausula quisque
mibi haeres erit testator legavit in quo haeres pro
portionibus hereditariis tenentur non vero ad illum de
nominibus expressis in quo pro virilibus tantum. l.
si haeres nominatim. § 2. de leg. 1.

Sed haec omnia si-
ceat pace Doctissimi viri et de iure nostro precipue
maerentis) non recte affirmantur nec enim ad
illum casum Scabola non definivit aut hoc ad
Scabolam Africanus suplenit aut etiam suplere
possit, nihil enim verius affirmatur et secundum
Ius et secundum aequitatem quam quod in iura lege
Scabola docuit scilicet quod apposita clausula quae
quis mibi haeres erit aut etiam expressis nominibus
haeredum si aliter cohaeres aut substitutus solbere
non possit cohaeredem totum Legatum debere quid
enim aut aequius est aut Iuri convenientius quae
Voluntatem testatoris servare, Verbis non repugnan-
tibus

fibus. l. talem. §. ult. de hered. inst. at qui apposita
 Clausula quisquis mihi heres erit ea voluntate
 tatoris fuit ut totum Legatum prestaretur d. l. ab om-
 nibus. l. o. §. deleg. l. non ergo in hoc casu voluntas tes-
 tatoris esse poterat ut totum Legatum non solueretur
 ut inquit Africanus, deinde nec equum est quod utro-
 que casu tantum debeat coherere, quia et ipsi partem
 facit substitutus ut et probavit Cuiac. argum. legis
 penult. hoc tt. quia hoc etiam esset contra voluntatem
 testatoris qui totum Legatum prestare voluit.

Illud ergo venissi-

mum est ut utroque casu a Scabola proposito coha-
 redem totum Legatum debere etsi substitutus partem,
 illi hereditatis auferat, sed nequis existimaret hanc
 regulam in uniuersum veram esse ut scilicet he-
 res grauatus totum debeat etiam si illi pars here-
 ditatis auferatur affirmat Africanus quod cum ea,
 testatoris voluntas fuerit ut ex uniuersa hereditate
 Legata erogarentur, dicendum scriptis heredi-
 bus profuturam doli exceptionem si amplius quam heres
 ditaria portio petatur, sed hoc non debet referri ad
~~deos~~ casus quos Scabola proposuerat scilicet quod
 testator ~~expressit~~ ^{apposuit} clausulam quisquis mihi heres
 erit aut expressit nomina heredum eos in honore
 coniungendo in quibus semper in contrarium est
 testatoris voluntas sed in alijs in quibus in contrarium

641
appareat propterea quod heredi scripto pars heredi-
tatis auferatur veluti in casu legi penult. hoc tt. finge
quod testator qui unum filium habebat cum codicilli-
los ad eum scripsisset decernit intestatus heredeo
et quem postea procreavit quia posthumus agnas-
cendi patri suo ab intestato remissionem auferat here-
ditatis, sed non ideo minus deservunt codicilli valere
quia ut inquit Paulus in l. ab intestato. 16. hoc tt.
codicillos ab intestato unus casus est. l. ab intestato
. 16. hoc est semper valent testatorie ab intestato deceden-
te nec interest ut inquit d. l. penult. quod nihil tunc
testator de posthumis speravit quia nec ideo Codicilli
evanescent quia etiam tunc unus casus est, siquidem
ergo valent Codicilli oportet quod et valeant in codi-
cillis relicta sed tantum posthumus nihil debet et
si partem hereditatis auferat ex ratione legi qui
grami 11. l. illud. 13. hoc tt. sed nunquid filius totum
debet ad quem Codicilli scripti sunt? et quidem
ex verbis testatoris totum debet perinde ac si solus
heres existisset patri, ut inquit Marcell. in d. l. pe-
nult. Verso. et si codicillos, sed cum ea voluntate
testatoris fuerit ut ex universa hereditate relicta
erogarentur quia existimabat filium ab intesta-
to in solidum sibi heredem futurum ut inquit
Marcellus in d. l. penult. in fin. si in solidum a
filio petatur illi proderit doli exceptio que toties acco-

modat

Accommodatur quoties ex ttt.º quis contra voluntate
 petit. l. 4. §. preterea de doli exceptione qua apposta
 pro parte dimidia solvere compelletur ut probatur
 in d. l. penult. in prio dum dicit filium pro parte
 dimidia solvere compellendum non est sibi contra-
 rius in 2.º p. eiusdem legi dum affirmat filium
 totum debere utrumque enim verum esse potest
 quod filius totum debet quia in solidum gravatus
 est in codicillis et quod pro parte dimidia solbere
 compellit scilicet apposta doli exceptione ex volun-
 tate testatoris qui putabat filium solum sibi succe-
 sorem futurum secundum quam procedit nota Vl
 piana que est in illis verbis dicte legi penult. sibi
uno dumtaxat partem debet. alia causa est in
 l. post emancipatione. §. 2.º. Vers.º idem quasi d.
 leg. 3. namque testatrix que utrumque ab intersta-
 to succedere posse videbat; altero tantum in soli-
 dum gravando ut ab ipso in solidum relicta
 solberentur, voluisse censetur. idem erit dicen-
 dum si forte ex ttt.º simili casus eveniat dicte
 legi penult. veluti si in casu legi cum mater
 28. de officio. ttt.º mater non extraneos here-
 des institueret sed alterum filium cum alte-
 rum audiret decessisse et postea Codicillis ttt.º
 confirmatis legata reliquerit aut etiam in casu
 legi circa. 29. de officio. ttt.º huiusmodi

et similibus casibus procedit Africani Sententia
que cum sit de legatis codicillis relicti oportet illi
eam casum opponere quo legata valeant in codi-
cillis relicta valido tit. quia ab intestato legata
Codicillis relinqui non possunt & inst. de fideicomis.
hereditat. cum quibus finitur t. c.

Ad legem, si Seia. 10.

ff. de dote prelegata

Pertinet hac questio ad tit. de dote prelegata ex
cuius principiis casum Scabola noster ostendit in
quo Falcidia ex legato deducitur non remanet
per hereditatem sed per collegatarium velut
si pro dote Uxor centum fundus Legatus sit, id
que fundus Menio pariter Legatur quo casu simul
ad Legatum et fundi petitione concurrant mu-
lier et Menius et Falcidia partem Legati Me-
vio auferat quod Falcidia detrahit non rema-
net per heredem sed ad mulierem collegata-
riam expectat, questio singularis est multum
que difficultis in qua breuiter ut ad solet multa
involuit Scabola que a nobis prius exponenda
sunt; sciendum igitur

Sciendum igitur
 est illud apud veteres morem fuisse ut cum ab uxo-
 ribus acceperant illam cum decederent illi lega-
 rent. *L. si filius 13. hoc tt. quo legato* etsi mulier
 debitam sibi dotem recipiebat quia de causa redi
 sibi potius quam dari videtur. *L. cum pater 77. §.*
fidei tua de leg. 2. et magis recipi quam accipi. *L. 2*
§. mulier. hoc tt. (qua de causa et relegam dicitur
 citur. *L. 2. hoc tt. et relegatio dotis quo pacto rubri-*
ca huius tt. et in pandectis noriciis et in Vasilii-
ci concepta est, scilicet de dote relegata non de dote
prelegata) nihilominus amplius in legato dotis ac-
cipit uxor quam erat in actione de dote, seu in
actione rei uxorie secundum quod plenius esse
legatum dotis quam actione de dote affirmat Jus-
tinianus. in §. sed si uxori inst. de leg. namque
dotem quam respondere numero et mensura
constabat, annua, vima, tremadie, hoc est tri-
bus pensionibus annuis ex duodecim tab. hanc
mariti solbere debebat. L. una §. cum autem. C.
rei uxorie act. Ulpianus tt. 6. §. dos. pro-
pter relegationem representare tenetur seu s. da-
re L. 1. §. et verum est hoc tt. propter quod et
dos prelegata dicitur quasi ad praesens data ni-
si prelegatum et relegatum idem sunt. ut in d.
§. fidei tua et in L. Bebini 30. de pact. dotal.

841
Item et quia dote relegata hodie post Consultum
Emilianum seu orationem divi Severi et Anto-
nini cuius mentio fit in L. cum hie Statu. 32
donat. inter obres donatas a viro uxori nec deduc-
tio nec exactio fit et si aliter deductio et exactio
esset. L. rei sue. 15. §. vlt. soluto matrimon. L. si in
autem. 27. §. vlt. de rei vindicat. L. penult. in fine
de donat. inter quod probat Ulpianus in L. 1. §. est et
illud hoc t. nam maritus qui uxori dotem lega-
vit donationem confirmare videtur et legasse dotem
integram sine ulla deductione et sic amplius est in
legato quam in actione rei uxoris in qua obres do-
natas compensatio deductio et exactio debebat ad-
mitti sed de rebus immobilibus in dotem datis, et si
in hoc legato absit. modum representationis quia
dos data in rebus immobilibus statim solui debet
adest tamen modior actio quia pro parte rei
uxoris que est actio in personam vindicatio
seu dominij assertio datur, si legatum est per vin-
dicationem seu preceptionem quod sufficit ut
valeat legatum L. 3 §. si rem deleg. 3. L. si credi-
tori. 28. delegat. 1.

Sed hec aliquando non
dotem ipsam maritus uxori legabat, sed aliud
quidquam veluti fundum aut centum vel aliud
simile L. si fundo. §. sed etsi non dos hoc t. L. virili
8.

§. 8. siquid uxori delegat. prob. l. si filia. 20. §. pe
 mult. famul. erisc. l. cum ab uno. §. 3. deleg. 2. l. lu
 cius. 78. §. maritus ad Trebell. l. 6. §. 1. quando di
 ex legati ced. quod si faceret. maritus veluti si fundus
 legaret non utrumque uxor consequeretur, sed alte
 rutro contenta esse debebat legato vel dote actione
 ex ttt. vel rei uxoris actione, quod si legatum,
 elegerat amplius rei uxoris actione pro dote con
 sequenda exercere non potest nisi pro modo ex
 currentis quantitatis: item et e. electa rei uxo
 ris actione amplius restitutum non debetur hoc edi
 cto de alterutro effectum est cuius mentio fit in l.
 unica. §. 1. Veri. sciendum, itaque C. rei uxoris
 actione secundum quod mulier cum suam optionem
 explanauerat, an scilicet uellet legatum, an u.
 dotem suam nec penitentia posset ad aliud
 transire etiam satisfacere heredibus. uiri cogeba
 tur electo uno nihil amplius peti quod Imperator
 affirmat in l. ult. C. Theodosiano de ttt. in quo
 deterior erat mulieris conditio quam aliorum credito
 rum quia creditori meo si aliquid legauero et
 is legatum acceperit, non ideo sui crediti amittet
 sed utrumque consequitur. l. cum haeres. §. 1. ad
 Trebell. mulier non utrumque consequitur, sed al
 terutro tantum ex dicto de alterutro nisi ex ma
 riti iudicio nominatim utrumque habeat, ve

Debiti. si heredi ex parte scripte uxori ei dos ple-
getur nam hoc casu ut et quilibet creditor mu-
lier utrumque consequitur scilicet ex mariti iudi-
tio casatque edictum de alterutro secundum quod
si uxori ex parte heredi scripte dos prelegatur eaq[ue]
deductis legatis hereditatem restituere cogetur et
si quartam quam per leg. Falcid. retinet tantum
efficiat quantum in dote est tamen pro sua por-
tione in qua prelegatum non valet dotem tang-
ere alienum deduci nec compensat cum Falcid.
et ideo utrumque habet scilicet dotem tanquam
creditor et Falcidiam tanquam heres ut et
haberent alij creditorum si hereditatem restituere
cogarentur Arg. legi. 6. et l. 8. l. quod
boni. l. 5. §. quod avus l. qui fundum 27. §. si
quis heredem ad leg. Falcid. quod probat ele-
ganter P. in d. l. cum heres quod et procedebat
simpliciter in actione ex stipulatu l. unica §.
igitur c. rei uxoris actione. secundum quam et
sunt qui intelligere volunt dictam l. cum heres
sed hoc ita nisi in contrarium testatoris volunta-
tem fuisse probetur, quia probata in contrarium
voluntate defuncti aliud observabitur l. Lu-
civ. 78. §. maritus ad Trebell.

Hac ita in rei
Uxoris actione nam ex h[uius] actione ex stipulatu

quod

qua ex ea stipulatione oritur que in danda dote
 intervenerat scilicet dotem redi (Utilior enim
 erat. mulieri actio ex stipulatu propterea quod
 cum stricta esset amplius iudicem constringebat
 quamquam actio rei uxoria in qua cum bona fidei
 esset libera erat potestas iudici statuendi & in bo
 na fidei inst. de act.) in actione inquam ex sti
 pulatu aliud verbabatur, namque maritus qui cum
 ad dotem reddendam eis stipulatu uxori obstrictus
 esset ei aliquid relinquebat manifestissime vole
 bat, ut utrumque haberet et ideo in actione ex
 stipulatu cessabat edictum pratoris de alterutro
 et uxor a marito relicta recipiebat et dotem
 consequabatur. l. unica §. l. vers. sciendum C. rei
 uxoria act. et colligitur arg. tex. in l. virilis
 §. §. ult. in fin. deleg. prae. uxor namque que
 sibi stipulat. cauerat efficiebatur in debito dotis
 ut alius quilibet creditor, cui si a debitore aliquid
 relinquebatur integra erat petitio utriusque scilicet
 cet relicti et crediti. l. pater. §. ad l. Falcidia
 l. in imponenda. C. eodem tit. et ideo haec a
 marito instituta interveniente ratione leg. Fal
 cid. et dotis debitum et alia sibi debita ex sub
 stantia mariti prius subsistebat, et insuper quan
 tam partem propter legem Falcid. d. l. unica
 §. igitur. C. rei uxoria actione.

071
Sed hoc ita nisi specialiter
et nominatim maritus qui ex stipulatu obstrictus
erat pro dote uxori legaverit namque hoc ad
ijectio pro dote illud proculdubio facit ne mulier
utrumque consequatur ne ex tit. et stipulatione
agat l. si filia. 20. §. penult. famul. exorc. l. 6. §. 1.
quando dies legati ced. d. l. virilis §. vlt. d. leg.
pract. l. vir uxori. §. hoc tit. namque maritus
quidam uxori legat. adit pro dote voluisse censetur
ut alterum tantum mulier habeat l. unica
§. 1. Vers. sciendum C. rei uxoria act. et compensan
di animo legatum relinquit l. cum ab uno. §. 3. de
legat. 2. idem et dici potest etiam si non adiunctum
fuerit pro dote legatum si tamen hoc animo relicto
fuisse doceatur quia et hoc legatum eiusdem con
ditionis erit. l. 2. in prio Vers. sed etsi pro dote
et Vers. hoc amplius hoc tit. idque ideo quia pa
ria sunt in iure dici et intelligi l. si seruis
6. de assign. Libert. l. sed et §. 8. de leg. 1. nec mi
rum nam et creditore idem statuit, si modo eo
animo fuit testator ut relicto cum debito com
pensetur l. cum pater. 29. de iure dotum l. si debi
tor. 12. ad l. Falcid. l. cum pater. 77. §. cum pater
de leg. 2. idem erit dicendum si pro dote quam in
noverante filia pater exegerat aliquid ei legaverit. l.
Filia. 34 §. qui in vita de legat. 2. l. si cum dote

22. §. si pater soluto matrim. In quod in specie
 a Scabola non proposita quando Scia p. dote centus
 fundus Legatus est. Sive Scia uxor esset, cui prodo
 te maritus Legavit sive filia qua a patre quidote
 exegerat idem Legatum accepit altero tantum conten
 ta esse debet. vel Legato vel dote, nec utrumque
 exigere potest, ideo autem Scia Legatum pro dote
 fuisse Scabola affirmavit nec expressit, an uxor
 esset an filia qua a marito vel Patre Legatum acce
 perat ut sic dum indifferenter loquitur utrumque
 casum comprehendere in quo idem ius est.

Sed et illud sciendum est
 q. si dos uxori relegatur extra rationem Leg. Falcid. est
 l. 2. idem Iulianus querit hoc tit. l. cum dote 57.
 ad l. Falcid. l. cum ab uno. 53. in fin. de leg. 2. ubi
 ideo quia ut eleganter ait Duntus in l. sed usus
 fructus. 81. Vers. 2. ad l. Falcid. suam rem mu
 lier recipere videtur quam rationem ad alia expen
 dunt. l. cum quidam. 21. l. cum pater 77. §. fi
 deitue in fin. de leg. 2. l. 2. §. mulier. hoc tit.
 Paulus Titus Lib. sent. tit. 1. in prio tacitasti
 modo uxori dotem suam prelegavit maritus na
 si alij preter uxorem Falcidiam patietur Lega
 tum veluti si filio exheredato dotem uxoris pa
 ter Legavit. l. pater. 7. Vers. sed si Falcidia hoc
 tit. nec enim res sua ei Legatur. sed magis res

Uxoribus et ideo nihil mirum si Falcidia Locum
habeat sed an idem dicemus si dos alij Legata esset
eamque rogatu esset mulieri restituere scilicet Falcidia
Locum habere et Iulianus Locum habere existimabat
et refert Ulpianus in l. 1. §. idem querit si dos hoc
tit. hoc ideo sic affirmabat Iulianus quia putabat per
sonam mulieris non attendi cui dos restituenda erat
sed potius Legatarij, in quo certum est Falcidia am lo
cum habere d. l. §. sed si Falcidia hoc tit. et ideo
similiter dicebat in §. idem Iulianus. querit qui
immediate sequitur quod si mulieri dos sit relegata
eaque rogata dotem restituere Falcidiam locum non
habere quia et si attenda extranei persona et si fidei co
missum valeat et Lex Falcidia locum habeat tan
tum propter personam mulieris Legataria quae principa
liter attendi debet nec valet fidei commissum nec Fal
cidia detrahatur quare etiam consequenter probabat
quod minus in fidei commissum est hoc est quod detrahit
Falcidia non statim mulieri representari debere sed
annua, vima, trimadie et ideo ad consequendum id
mulieri dabit de dote actionem in qua illa dilatio
non est. l. 1. §. et verum est hoc tit. l. unica §. cum
autem. C. rei uxoris actione.

Ulpianus autem in d. §. idem
querit. Versi ego querit. contra Iulianum opinari et
Actur commoda representationis in hoc Legato sic
Observari

Observari atque si dos ipsi mulieri fuisset relegata
 et recte et si enim interposita Legatarij persona mu-
 lierdotem per fideicommissum accipiat quia tantum
 maritus uxori providere voluit ut statim suam do-
 tem haberet et si per interpositam Legatarij personam
 nec hoc aliter fieri poterit interveniente Legge Falci-
 dia nisi omittatur interposita concipientis persona
 hoc favor dotis postulat et voluntas testatoris ut perin-
 de expectetur ac si omissa interpositi capientis perso-
 na ipsi mulieri dos fuisset relegata, nec mirum quia
 ut extendebat Macellus qui et ipse in hoc primo
 Juliano contradixit in l. cum dotem. 37. ad Leg. Fal-
 cid. et in plerisque ita observatur ut in casibus Legi
 videamus §. si cui plusquam per Legem Falcidiam. l. cum
 ei. §. 2. delegat. 2. l. si fidei meae. 28. delegat. 3. l.
 cogi. 16. §. hic qui solidum ad Trebell. l. Legatarius
 27. de excusat. tutor. l. 1. §. penult. si quis aliquem ter-
 tarij prohibuerit l. anna. 77. §. Titio de condit. et de-
 monst. l. Sempronius 26. de usufruct. Legat. l. 3.
 §. si quis delegat. praest. l. si quis Titio §. 1. ex quibus
 causis. mai. l. non dubium deleg. 3. secundum quod
 ex Marcelli et Ulpiani sententia ad consequendum
 id quod minus est in fideicommissis mulier dotis actio-
 nem non habuit ut ei dedit Julianus sed commo-
 dare praesentationis habebat totamque dotem consequere-
 tur ac si omne ex testamento perinde ac si dos ipsi

mulieri esset relegata ut probat Ulpianus ind. ven.
ego quaero

Sed et amplius contractibus
num ex eadem ratione habebat Marcellus ind. l.
cum dotem scilicet etiam in hoc legato nec Legem Fal-
cidiam locum habere quod ideo diffidenter videtur quia
cum secundum Ulpianum ind. ven. ego quaero in
hoc legato mulier habeat commoda representatio-
nis saltem propter talia commoda videbatur Legem
Falcidiam locum esse quemadmodum et in legato credi-
tori relicto probat. l. 1. §. si quis creditori. l. 5. ad l. Fal-
cidiam l. debitor. 82. de leg. 2. §. ex contrario in l. 1.
de leg. et ideo propter tale commodum et valet a quo
libet alio creditore l. si deportati. 7. §. ult. de leg. 3. on-
de et in his terminis legi Falcidia locum esse Ulpianus
probat in l. 1. §. idem Iulianus. Vers. sed et marito
hoc tt. Cuius. distinguit in dotem prelegatam que
in rebus solis consistit et inter eam que in rebus mo-
bilibus data erat. Ut in prima, quia nullum est
commodum representationis quia presenti die
dari debet, cesset Falcidia, et si legatum dotis inuti-
le non sit, si per vindicationem vel preceptionem
legatur quia pro actione personali qua dos repetere
tur legatum a fert rei vindicationis que utilis
actio est. l. 3. §. si rem de leg. 3. sed ita tamen ob
id Lex Falcidia non minuat legatum dotis argum.

Legis

*Falcid. Legi si creditori. 28. in fin. de leg. 1. ideo quia
 commodum illud melioris et Facilitatis actioni ni
 nil minuit bona testatoris aut heredi et in hoc
 casu intelligit legem sed ususfructus. Et. vers. do
 ad Leg. Falcid. at quando dote erat in rebus mobili
 bus et uxori Legata est quia qua annua die re
 ddi debebat presenti die solui Inbetur oportet Le
 gi Falcidie locum esse propter commodum repre
 sentationis quod bona heredi dimini. L. 1. §. idem
 quarit. vers. sed si marito hoc et. quemadmodum
 et in legato creditori relicto probat d. L. 1. signis
 creditori, et ideo et valet fideicommissum L. 2. hoc
 et. d. L. si deportati §. 3. ult. de leg. 3. controuersia
 Juliae et Marcelli non erat eorum quo dote in
 rebus mobilibus consistebat quia hoc casu Legi Falcidie
 locum esse propter commodum representationis
 etiam Marcellus existimaret, sed eo casu quo dote
 erat in rebus soli seu rebus immobilibus. quo casu
 quamvis attenda persona mulieris Legi Falcidie locum
 non esse Julianus existimaret, tamen propter Le
 gatarium cuius personam attendendam esse probabat
 Legem Falcidiam locum habere dicebat in d. L. 1.
 §. idem quarit, quo casu sublato circumite et remo
 ta interposita capientis persona Legem Falcid. locum
 non habere dicebat Marcellus in d. L. cum dote
 et ideo hui consequenter affirmat Plinianum in d. vers.*

224
ego quam delegato dotis relicto in rebus immobilibus
de quo questio erat inter Julianum et Marcellum
transire ad Legatum dotis quod in rebus mobilibus
consistebat et de eo quaesire an in eo commoda re-
presentationis locum habere at quae si dos in mu-
lieri fuisset relegata existimare habere et inde pro-
baret in hoc legato semper Legi Falcidia locum esse
propter talem representationem.

Sed melius sentiet
quod dicta esse in rebus soli, siue in rebus mobilibus,
consistat etiam si adsit commodum representat.
cassare Legem Falcidiam, hoc et eum cum genera-
lia verba Legi cum dotem. § 7. et L. sed si uis. d. l.
Veri. dos relegata ad Leg. Falcid. nec si hanc senten-
tiam non admittamus fateri necessarium sit Juliano si.
qua exstat in d. §. idem que quaerit cum a Marcello im-
probata esset in d. L. cum dotem. sine nota reliquit
Ulpianum; nouit ergo eam Ulpianus in veri. ego que-
ro Marcelli sententiam sequitur et significant
illa verba: ego quaero an commoda representatio
in hoc legato etc. que ad quaestionem a Juliano
propositam referuntur et ratio que subsequitur
propterquam et Marcellus Juliano contradixit
quo commoda representationis stante uisibilomus
Legem Falcidiam locum non habere dicebat
Marcellus in d. L. cum dotem unde dote prelegata
totam

154

Idem eam ex tit. peti posse affirmavit Paulus in
l. debitor. § 2. delegat. 2. sed et non leve argum^{tu} hu
ius sententia desumi potest ex Scabola rō imp
senti qui ides dixit pro dote centum fundum lega
tum fuisse quia forte centum in dote data fuere et
si dos in quantitate et nihilominus stante commo
representationis pro parte qua fundus ad mulierem
expectat Legi Falcidia locum non esse probabit, sed
et quale quale argumentum desumi potest ex L. uni
ca. §. igitur C. rei uxorie actione. l. 1. in prio. l. vi
rili. §. in fin. de leg. prest. nec mirum est quod qua
vis in legato a debitore creditori relicto propter commo
dum representationis locum habeat Lex Falcid. l. 1.
§. si quis creditori ad Leg. Falcid. cesset tamen in do
te uxori prelegata etiam si adsit idem commodum
representationis, namque credibile est sic Lege Fal
cidia nominatim expressum fuisse ut dos prelegata
extra modum legi esset, nam et eadem Lex nomina
tim expressit de his rebus qua mulieris causa em
pte preparata que essent, ut hac quoque extra modum
legi essent teste Gaius l. 1. sed usufructus
vers. ult. ad l. Falcid. quod autem etsi de dote
prelegata Lex Falcidia expresserit mihi mans
feste probat Verbum quoque quod est in d. vers.
ult. hoc forte propterea rationem Lex Falcidia
fecit quam expressit Gaius in d. vers. dos Legata

Ibi scilicet quia suam rem mulier recipere videtur
hæc ratio adæquata non erat cessante dispositione
Legi quia et si mulier que dotem recipit suam re-
cipiat dum tamen præsentis die recipit amplius, re-
cipit propter commodum representationis, sed quia
maritus qui uxori dotem relegavit voluit ne hæc
commodo mediæ temporis fruereetur et ne uteretur
beneficio Legi. 12. tab. que dotem annua die solui
iubebat propter voluntatem testatoris res reduitur
ad suam naturam secundum quam mulier tanquam
creditor. Statim dotem recipere debebat, et ideo com-
modo representationis propter voluntatem testato-
ris neglecto nominatim Lex Falcidia cavet, ne ex
prelegato dotis quarta deduceretur quia mulier sua
rem recipere videtur.

Hoc casu Lex Falcidia ex-
pressit quo mulier debitam sibi dotem ex relegatione
accepit nam si adhuc indebita dos erat propter le-
gatum Legi Falcidie locus erit veluti in casu le-
gi prima. §. idem querit vers. sed et marito hoc tt.
ibi enim pater filio ex parte hæredi instituto nuri
dotem prelegavit (sicpicies ponenda est secundum
Bibianum non secundum Acusium qui putabat
patrem filio dotem legasse) cum ergo mortuo vi-
vero adhuc inter filium et nurum constaret ma-
trimonium, adhuc tamen debita dos erat. quia

Quia constante matrimonio non dum dos debetur. l. 1. §. Scelus hoc t. l. sed et si pro dote. 10. §. 1. deleg. praes. excepto casu legi si constante. 2. §. in prioro luto matrim. Unde nihil mirum quia hoc casu legem Falcidiam patitur Legatum quia ut inquit Consultus in d. vers. sed et marito constante matrimonio in debita dos videtur relegata sed si Lex Falcidia locum non habeat propter commodum representat^{is} quo modo quando maritus uxori suae dotem relegat et fidei commissum ab ea relinquit, valet fidei commissum et firmatur ex modo representationis quod ex relegatione mulier sentit. l. 2. hoc t. hoc ideo quia maritus qui cum uxori dotem relegaret ab ea fidei commissum voluit ut ratio haberetur commodi representationis quia aliter fidei commissum valere non poterat, at v. quando simpliciter dotem relegat sine onere sine conditione nollit ut haec commodum representationis uteretur, et ideo mulier propter voluntatem mariti dotem recipit ut quicumque alius creditor debitu sibi pure, quo casu cerat Lex Falcidia et hoc est quod dicit Consultus in d. vers. dos relegata ibi scilicet quia suam rem mulier recipere videtur. haec ergo sententia admissa adhuc controversia erat inter Julianum et Marcellum, eo casu quo alij dos legatur ut mulieri restituat Julianus, namque et si admittet Lex Falcidiam locum non habere quia vxo

22
Vxorī dos prelegatur tamen interpositi personam atten-
dendam dicebat propter quam probabat in Legato Legi
Falcidia locum esse, sed Marcellus in d. l. cum dotē
existimabat omnia interpositi capientis persona vxorē
attendendam quod sufficit ut verum sit quod in prio
affirmat s; non habere locum Legem Falcidiam que
s; et quītr Ulpianus in d. vers. quero.

Secundum hac l.
Falcidia cessat quando mulieri dos sua relegatur, sed
et cessat quando non dos ipsa sed pro dote aliquid
Vxorī relinquitur quia ut eleganter inquit Consultus
in l. 2. vers. sed et si non dos hoc pro dote aliquid
Vxorī legatur, adhuc quasi dos relegata accipitur
Vnde mea quantitate que dotem equatur cessat Fal-
cidia et si id quod amplius est habita ratione
Falcidia mulieri prestatetur. l. 1. vers. quod si pro-
terea hoc tt. ergo in specie a Scabola nro proposita
etsi non dos sed fundus pro dote Scia legatus fuerit
quod attinet ad personam mulieris in Legato cessa-
uit Falcidia

Inge quod cum maritus
(speciem in marito apponamus) a Scia vxore sua
centam doti nomine accepisset non dotem ipsam
sed pro dote fundum qui et ipse valebat centum per
Vindicacionem Vxorī legavit eundemque fundum
Memio similiter per Vindicacionem. sic mulier et
Memius

Memius Verbi quidem diuini sunt, sed coniun-
 cti in eodem fundo qui vtrique Legatus est his Verbi
 diuini et dicantur sed iuncti re. l. re coniuncti. 89.
 de Legat. 3. et solidum ab initio habent ut pote qui-
 bus solida proprietas relicta est. Ulpianus tt. 24.
 §. optimum sed concursu partes fiunt, id est vtroque
 concurrente et agnoscente Legatum fundus inter eos
 ex aequo diuiditur. l. 1. §. interdum de usufruct. ac-
 resc. l. coniunctum. 80. de leg. 3. Ulpianus d. §. optimum
 Paulus lib. 3. sentent. tt. 6. §. interdum, ita fit quan-
 do Legatum relictum est per vindicationem quia si
 per damnationem etiam inter re coniunctos concursus
 non esset, sed singulis insolidum Legatum debere-
 tur ut inquit Ulpianus d. tt. 24. §. si per dam-
 nationem in fine hoc est, vni res, et alteri pretium,
 et ideo diximus Seia et Memio per vindicationem
 fundum Legatum est, et in rura lege Scabola di-
 cit in illis verbis. plus vindicet. Mulier ergo et
 Memius quibus fundum maritus Legauit etsi
 ab initio solidum habeant simul tamen ad fun-
 dum Legatum concurrentes concursu aequas partes
 habebunt, sed finge amplius maritum ultra do-
 drantem Legasse, ita ut in hoc Legato Legi Falci-
 dia locus sit utique in parte mulieris cessat Fal-
 cidia quemadmodum et cessaret si ei dos sua
 relegaretur, sed tamen Falcidia Memio deberetur

Fortè respectu totius fundi arg. Legi plane. 35. ad legem Falcidiam.

Illud ergo querit Scabola apud quem quod Falcidia Memio auferat debeat, remanere et quidem videbatur apud heredem remansurum Falcidia enim propter heredes introducta est, ut eo com modo invitati adirent hereditates pro inst. de leg. Falcid. sed aliud in nostra lege Scabola probat nempe quod Memio Falcidia auferat pene heredem non remansurum, sed illud amplius mulierem vindicturam ideo quia cum amplius sit in dote mulieris que et ipsa centum in dotem dederat et propter Memium qui concurrat ad Legatum non totam quantitatem quam in dotem dederat accipiat oportebat, ut pro eo quod deest ad quantitatem dotis contra heredem mariti ageret. L. 1. §. idem querit. L. 2. §. 1. in fine L. 7. Veri. sed si Lex Falcidia hoc tit. L. Fidia. 35. §. qui in vita L. cum pater. 77. §. fidei tua de legat. 2. L. 78. §. maritus. ad Trebell. cum ergo pro dote uxoris maritus legauerit fundum quid quid ex fundo pene heredem debebat remanere, melius est quod voluntate mariti uxori demus ergo mulier ex fundo do drantem habeat Memio quadrantem at qui dices secundum hoc inter mulierem et Memium qui

quibus con iuncti fuerunt, concursum non esse quia ut di
 Scabola res inter legatarios ex aquo dividitur, hoc nec
 negat Scabola nam et in eo inter eos concursu non
 est quod ex parte mulieris Falcidia non detrahatur
 et si ex parte Menij detrahatur, duo ergo singularia
 continentur quarto non alterum quod Falcidia non
 remanet penes heredem alterum quod inter re
 con iunctos concursus non est cum quibus finitur
 hac Lex: auspice labore.

Ad legem si Sthico.

L. de peculio legato

In L. si Sthico. so. de dote prolegata quam ex hoc
 libro nuper explicabimus casum ostendit Scabola in
 quo quod Falcidia aufert non remanet penes he
 redem sed ad meliorem collegatariam expectat et sic
 heres non sibi detrahit quartam, sed magis Legatario
 forte singularem illam resolutionem que exstat ex
 D. L. si Sthico ex Iuliani sententia que in hac le
 ge preparatur Scabola confirmavit in qua Iulia
 nus dicebat quod si Sthico manumisso peculij
 Legatum sit et Titio servus peculiaris quanto
 peculio detradum erit ab herede, ob id quod do
 mino debetur non remanere penes heredem sed

si accedere cui Picarius Legatus est namque Juliam sen-
tentiam explicare aliquando Scabola contingit scilicet
in l. Juliamus. 6. qui et. agnibus; sed verba tantum Ju-
liani referre et questionem a Juliano propositam incul-
care nunquam fecit quia hoc superfluum esset; Verum
ergo est quod coniectamus scilicet hanc Legem si Sibi
co. 21. de pecunia legato quam modo explicare intendimus
partem fuisse dicta Legi si Seia, in qua ex Juliani
sententia Scabola non confirmavit quod dixerat in d.
l. si Seia sed integram Scabola questione que hi
duabus Legibus continebatur Tribonianus divisit ac
sub diversis titulis collocavit recte quidem Scabola
noster quod de Falcidia dixerat in d. l. si Seia. ex si.
Juliani confirmat que in deductione de pecunia propter
id quod domino debetur expressa erat, similis namque
deductio est que per Legem Falcidiam fit, et ea que
fit de pecunia ob id quod Domino debetur et ideo de una
ad aliam recte valet argumentum ut constat ex le-
ge et si non omnes. d. §. 1. commun. divid. primam p.
questionis explicavimus que est in d. l. si Seia, recte
modo ut et aliam explicemus que in hac lege proponitur
Quod ut recte expli-
cavimus sciendum est pecuniam nihil aliud esse quam
quod servus domini permissu separatim a rationibus
dominici habet deducto inde siquid Domino debetur
l. §. 3. pecuniam. de pecunia, ergo quid quid servus per-
missu

Permitti Domini separatim arationibus dominici ha-
 berit si iussit res soli, siue mouili id serui peculiū merit
 secundum quod et Vicarius seruus in peculio habere
 poterat. L. quam Tuberoni. 7. §. in peculio. L. si seruus. 17.
 eodem. tt. Sim. apud antiquos ex diuersis ministerijs et
 seruilibus officijs diuersa nomina habent serui, alij or-
 dinarij dicebantur, alij Vicarij, alij Medias tiri. seruus or-
 dinarius erat maioris cuiusdam actus, seruus quiue ponebat
 supra rationes, et ideo alij serbi preponebatur erat que do-
 minus eorum d. L. si seruus. 17. de pecul. L. 6. Veri. §. Vic.
 meo hoc tt. hoc est Veluti Domini unde et dominus qui su-
 os seruos legabat Vicarios non legabat L. suos. 73. Junto
 fone. de leg. 3. L. seruo mamumilio. 15. hoc tt. quia vica-
 rij magis serbi ordinarij intelligebantur quam domini.
 ipsos que ordinarios in peculio habebat L. 6. L. 7. §. in pe-
 culio. d. L. si seruus. 17. cum duabus sequentibus L. deposuit
 38. §. Sticus de peculio. L. procuratoris. §. §. 1. de In-
 butoria actione. L. et ideo. 12. de inst. act. L. seruus
 17. §. 1. de in rem verso L. 4. d. L. si peculiari. 6. §. vicario
 meo L. Sticus. 16. hoc tt. propter quod et Vicarij quia
 in ordinarij peculio erant peculiari serui dicuntur et
 in no. tra. Scabola vocat, est enim seruus peculiari
 qui in alterius peculio est. L. 3. §. milles. de suis et
 leg. hered. ad quos respiciunt. L. priuilegi. in l. 4. §. Pom-
 ponij affirmat ex N. Pomponij eum qui in seruitute
 peculiaria mancipia constituta habuit notari potest L.

bertatem Vicarius de Servus servi erat Servus. qui que
servo ordinario subministrabat Oratius

Sive Vicarius est qui
servo paret, ultimus verber ait, Ordinariorum varia
erant ministeria, actores Procuratores Silentiarij di
pensatores l. 12. de inst. act. Vicariorum etiam varia
in quibus Servi maioris in familia vices habebant, ea
describit Ulpianus. in l. 8. §. ult. l. quæritur. 12. §. idem
respondet domo defundo instructo l. cum quæritur §. ult.
de leg. 3. hijs etiam servi vulgares dicuntur in l. item quid
Labeonem. l. 4. §. prætor ait, Vers. itaque prætor de inju
rijs. quia vulgaris erant eor. ministeria medij inter
servos ordinarios et Vicarios. Mediarum dicebantur que
si medium actum inter utroque habentes, unde et
medij actus hominis dicuntur in §. pena in fin. inst. de
injurijs et horum mentio fit in d. §. ait prætor. l. 1. §. cau
pones, nauta caupones et stabul. l. ult. de operis serbor.
Hi ordinarij non erant quia subre vicarios non habebant
sed nec vicarij quia ordinarijs non subministrabant, sed
propria et distincta officia habebant que referuntur in
d. §. caupones.

Deinde sciendum est
aliam esse causam illius servi qui ttt. manumittitur
aliam illius qui inter viros servo ttt. manumisso non
aliter concessum videtur peculium quam si ei specia
liter legatur l. si legatus. 24. l. denique d. §. interdu

hoett.

Hoc tt.º at vero manumisso inter viuos tacite conce-
 rum videtur si ademptum non sit. l. si Stico. § 3. de
 peculio. l. cum Dominus. 19. in prio hoc tt.º vtramque
 differentiam notarunt Imperatores in l. ult. c. de
 pecul. eius qui libert. meruit et Iustinianus in §. pecu-
 lium inst. de Legatis. ratio differentie ea est, quia
 cum Dominus inter viuos seruum manumittit nec pe-
 culum alij dat, nec sibi recipit, tacite concedere vide-
 tur. manumisso, idque rescripto Seueri et Antonini
 effectum est, teste Iustiniano in d. §. peculium at v. tt.º
 peculium cum vniuerso Iuribus heredi dedisse videtur
 quod seruo vel alij non legauit; ergo qui seruum in-
 ter viuos manumittit, nec vult ut peculium habeat, ne-
 cessarium est quod expresse addimat, qui vero in
 tt.º non est. necesse excipere peculium quia non sequi-
 tur eum nisi legatur et e conuerso qui inter viuos ma-
 numittit et vult ut seruus habeat peculium, sufficit
 quod non adimat, qui vero tt.º necessarium est quod
 seruo peculium expresse legat. d. l. si Legatus. 24. hoc
 tt.º vnde proprie tt.º de peculio legato expectat. ad ser-
 uos tt.º manumissos, secundum quod et illa Verba Sca-
 bula que sunt in vna Lege: ibi: Si Stico manumisso
peculium Legatum sit. Et neces.º de seruo manumisso
 tt.º accipienda sunt namque seruus manumissus
 de seruo tt.º manumisso accipitur. l. seruo manumisso
 § 8. de conditio nib. indebit. §. peculium inst. de Legat.

Transcription si ipsi seruo legatur peculium l. si seruo l. 8.
hoc titulo

Si ergo seruo manumisso
legatur peculium videamus quod legato peculij contine
atur et quidem si sit in corporibus nequidquam seruus
domino l. cum serui liberi ve domini debeat integra
corpora vindicabuntur, puta fundi, aedes, serui, similes
De ver l. si peculium s. in p. hoc tit. si vero sit q
domino conserui liberi ve domini debeatur utique
id antea de peculio deducetur, nec enim vero simile
est dominum id concedere seruo in peculium habere
quod sibi debetur l. sed si damnamus. s. praeterea ven.
nam ut eleganter de peculio, at per consequens, nec
ipsi legare peculio legato detraheretur, ergo id quod
domino debetur vel supra scripti personi non qui
dem ex una re peculiari, sed singula corpora prorata
debeunt diminui ut ex Iuliani et Celsi sent.
Ulpianus probauit in d. l. si peculium vers. si non
v. l. denique s. hoc tit. hoc est non corporaliter, sed
vniuersaliter, ne si corporaliter minuerentur statim de
sistant in peculio esse, nec sine noua Domini con
cessionem iterum peculiaria effici possent etiam si do
minus debitum seruo donasset aut nomine ser
uualium domino intulisset contra l. 4. s. si deo
de peculio quo pacto etiam propter impensas necessa
rias in res dotales res ipsas corporaliter non minuit sed
vniuers

Universaliter affirmavit Consensus in L. quod dicitur
 tur. §. de impensis in res factis, nisi aliter dicere
 mus propter impensas necessarias fundus desineret
 esse dotalis aut pars heredis nec soluta pecunia in
 essentiam dotis revertetur contra id quod scribitur
 in d. L. §. et in L. si is qui §. 6. §. quod dicitur de iure
 dot. hoc et significat Scaevola noster in presenti dicit
 id quod Domino debetur non ex una re peculiarari
 sed de peculio detrahendum esse affirmat secundum
 hoc etiam Servus Vicarius qui in ordinarij peculio
 erat propter id quod Domino debetur pro rata minue
 tur pro alia parte ad Stolicum expectavit, cui pe
 culium Legatum non propter Legatum peculij etiam
 Servus peculiarari sine Vicarius ad ordinarij peculium
 manumissum expectat. L. si servus. 29. L. si pecu
 lium. 6. §. Vicario. L. Stolicus. 16. L. dominus 22.
 hoc tit. L. cui consequens. 18. de peculio.

6// Sed finge quod cum
 Stolico manumisso peculium Legatum esset amplius
 Titium Servum Vicarium qui et ipse servus peculi
 aris non in solidum Titio debetur, sed utrique hoc
 casu Vicarius sive servus peculiarari non in solidum
 Titio debetur sed utrique scilicet Stolico cui peculium
 Legatum est et Titio, sed concursu partes habebunt
 et tam in L. conjunctum. 80. de leg. 3. et ea quod
 Notandum in L. precedenti hoc quidem existimavit

umanus sed ipse postea mutavit sententiam non
nos mutamus, sed verum esse existimamus dum ali
ud non constat de voluntate testatoris in dubio tes
tator qui Legat peculium manumisso et mox Titio
seruum peculiarem Stibicam et Titium re coniunctos
esse vult et ideo concursu partes habebunt quemad
modum si alij optionem seruorum, alij Stibicay
seruum suum Legauerit l. si Domino de leg. 1. aut
etiā alteri fundum alteri fundi usum fructum,
quia et hoc casu coniunctos esse et usum fructum in
ter eos communicari; intendit. l. si tibi decem. 6.
de usufructu earum rerum, quae nam et pecunia Legati
specialiter ipsa res quae sunt in pecunia seruo Lega
ta censentur et ideo vniuersaliter non petitur pecu
niam quemadmodum et petitur hereditas, sed singu
lae res vindicantur & tam in l. si peculium. 6. in prio
hoc tit. quare non est mirum quod si alij res peculi
aris Legatur veluti Vicarius et manumisso peculium
ad Legatum tunc simul cum Legato manumisso con
currat quod non obscure colligitur ex vno textu in
cta l. si Seia de dote pra Legata, quam infra
eius partem esse iam supra obseruabimus ut ex l.
Titia. 36. de leg. 1.

At qui dices Legatum
peculiam Legatum generis esse. l. si peculium. 1. 0. de
manumiss. tit. l. frater a fratre de cond. indeb. vnde
si

Unde si post legatum peculium alij res peculiares
 legatur species hac eximi debet delegato peculij et
 in solidum ad Legatarium pertinere ut in d. l. si pe-
 culium de manumissis. lll. manifeste probatur et in
 l. 6. §. si seruis hoc t. l. uxorem. §. 1. §. Feliciis.
 l. seruis Urbani 99. §. ult. delegat. 3. l. queritum
 12. §. ult. de fundo instructo l. 2. de tritico legato
 l. 1. de auro et argent. legat. idque ex regula l. in
 toto. §. de regul. iuris. l. sanctio. §. de panis, sed
 aduerte regulam hanc que dicitur generi per speciem
 derogari, eo tantum casu veram esse qui ita constat
 esse voluntate testatoris, nam et ex eadem volunt.
 non constat et ad utrumque species legata potest
 expectare utriusque legata censetur, et concursu par-
 tes fiunt, hoc recte aduertit Scabola in d. l. uxore
 §. 1. §. Feliciis. delegat. 3. dum querit an fundus
 qui duobus libertis specialiter legatus fuerat et mos
 generaliter filio, an filio tantum an duobus libertis
 an vero tribus scilicet filio et duobus libertis debeat
 tur non nisi quia et casus sunt in quibus aliquan-
 do ex voluntate testatoris species derogat generi
 expectat que in solidum ad Legatarium aliquando
 non derogat sed expectat ad illum cui genus legatum
 est et aliquando nec ad unum nec ad alium, sed
 concursu partes fiunt et ideo ipse ut probet fundum
 ad libertos pertinere nec filio deberi cum generaliter

101
Legatus est ad coniecturam voluntatis recurrendum
ubi non esse verisimile est. quae etiam ratione pro-
cedit. D. L. si peculium. 10. de manumiss. tit. testator
enim qui cum peculium servus ordinario prolegasset
mox vicarium eiusdem peculij liberum esse iussit ubi
que hunc vicarium Legato peculij non contineri vult
nisi hoc ita non fiat, vicarius liber esse non potest
§. ult. inst. de donat. ergo peculio Legato et Vicario
manumisso hanc speciem excimise censetur testator
ut vaquie Consultus non ita in nro casu. in quo
si peculium manumisso legatur et mox Titio Servus
peculiaris uterque Legatarius est, uterque habet
in solidum voluntatem testatoris et ideo concursu
partes habebunt.

Eadem ratione procedit
§. in l. si peculium. 6. §. si servus et Vicarius hoc
tit. in quo etiam ex eadem voluntate si Servus et
Vicarius eius liberi esse iussi sunt eiusque peculia sua
Legata sunt, utique etiam Vicarius ordinario Legatus
non censetur propter Legatum peculij sed liber fit qua-
si ordinarij peculio exemptus propter domini volun-
tatem de peculio vicarij dubium esse poterat, an ordi-
nario cui peculium Legatum est communicari debe-
at. et per consequens an Vicarius vicarij impe-
culio ordinarij est et sub Legato peculij ordinario
relicto continetur. L. si servus. 29. hoc tit. sed mihi

Nihilominus Legatum vicarij cum ordinario com-
 muni esse non debere affirmat Consultus, ideo
 quia et si secundum verba concursus esse deberet
 tamen secundum voluntatem testatoris ita exau-
 dienda sunt tanquam de duobus separatis & peculiaribus
 testatore loquente ergo cessante coniectura voluntatis se-
 cundum verba inter utrumque Legatarium concursus
 est et significat Dei in illis verbis, ibi, nisi haec
mens fuit testantis sic similiter ex eadem volun-
tate in Leg. Servis Urbanis. §. 9. §. vlt. deleg. 3. qui
alij Veruas Legavit, alij cursores, nimirum et Ver-
nae et cursores sunt, Cursoribus cedent, unde enim
amplius colligi potest quam dum cursores in specie
alij legavit, quia per hoc priori Legato detrahere
convenitur, qua etiam ratione procedit. L. quassitum. §.
§. vlt. de fundo instructo. ut ibi notat Accursius
L. 2. de tritico. Legato. L. 1. de auro et argento legato
quod si simus indubio forte quia in specie aut in
genere utriusque sunt, hoc est quia Servi amores quos
habet testator simul sunt Veruae et Cursores, uti
que si aliud de testatoris voluntate non constet in so-
lidum utriusque Legatario debebuntur et concursu parte
fient. seu communicabuntur ut Consultus affirmat
in d. L. Servis Urbanis §. vlt. quo quid expressius di-
ci potuit quam indubio generi per speciem non deno-
gari sed concursum esse inter utrumque quando

501
Aliud non constat de voluntate testantis
Sic similiter dixi
mus etiam ex eadem voluntate testatoris legato ge
neris per speciem non derogari; cuius rei elegans exem
plum est in L. uxorem. § 1. §. Codicillis de leg. 3. et
ideo merito Scabola ut hoc ibi affirmet ad pietatem
recurrit unde illa verba pietatis intuitu quae sunt
in d. §. Codicillis. falsa adiectio non est, nec ratio co
locata ut existimavit Cuias. quem admodum nec
in L. si extraneus. § 6. de usufruct. quae cetera d.
dicendum foret aliud exemptum est in L. seruoma
num. § 15. hoc it. in nota L. sius. § 3. in fine dele
gatis. et tandem in L. dominus. § 22. §. dominus
hoc it. quae etiam non obscure significat concursum
esse inter manumissum, cui peculium legatum est
et inter eum cui Vicarius seu seruus peculiaris eius
dem peculij relictus est, namque hoc significat domi
num qui Vicarium communiem habebat cum seruo
ordinario ipsi ordinario manumisso peculium legauit
et mox ipsum Vicarium, qui communiem erat nomi
natum et ipsi et libertas sua quo casu per Legatum
ipsius Vicarij nominationem et in specie relictum deroga
re non censetur Legato peculij sub quo etiam Vica
rius ipse continebatur, sed concursus est inter ipsum
seruum cui peculium legatum est et se ipsum et
libertam cui nominationem postea relictum est, et ideo
dimi

Dimidium ipsius vicarij propter Legatum peculij ad ordinarium expectat, et alterum dimidium dividitur in ipsum et Libertam ita ut quarta pars Libertae sit quarta Liberti ut inquit Solutus.

10

Siquidem si Stichico manumisso peculum Legatur et Titio Servus pecunia in solidum iste servus ad Titium non expectat sed concursu partes habent in eodem seruo Titius et Stichus utique et illud fit ut pars que ad Titium expectat propter id quod servus ordinarius domino debebat non diminuat argum. Legi denique d. & item si servus. l. si peculuz 10. hoc tt. l. filio famil. 34. l. ult. de peculio pars autem Stichi pro rata minuitur ¹⁰ l. si peculium. 6. in prio l. denique. 8. hoc tt. quare ex hoc legato servus vicarij pro parte que ad Titium expectat haeres nihil detrahit, detrahit tamen de parte que Stichi est (ad haeredem namque expectat illud detrahere de peculio quod domino debetur. l. et ancillary 27. & constat de peculio)

11

Ergo illud queritur apud quem habeat rem anore pars illa quam propter id quod Domino debetur haeres detrahit, et quidem apud haeredem remansuram esse videatur, nec ad Titium expectare ut pote quia per concursum quo Legatum in partes aequali divisum est iam Titius dimidium legati habet, alias enim si amplius haberet

Concursus non esset; sed nihilominus contrarium
Iulianus dicebat prout in nostra Lege refert. Scabola
noster affirmabat que quantum pecunia detractum
erit ob id quod domino debetur tantum ei accedere
cui vicarius legatus est, id que ideo quia testator
qui servum pecuniarum in solidum Titio legavit
nollit ut ex eo quidquam apud heredem rema-
neret: sed si propter id quod domino debetur aliquid
ex eo vicario detrahatur heres non remanebit pene-
rum, sed Titio accedit: amplius ergo in vicario legato
est Titius quam Sticium quasi inter eos concursus
non esset quare et hoc casu etiam verum est quod
illud quod detrahatur heres non remanet pene-
rum sed ad legatarium expectat quem admodum et in
l. si Seis. 10. de dote prelegata, et ideo recte ex hac
sententia Iuliani comprobatur Scabola noster quod
me a se propositam in d. l. si Seis in qua etiam quod
Falcidia Menio auferat non remanet pene-
rum sed ad mulierem legatariam expectat, pars ergo haec
et Lex dicta legi si Seis ut observabimus in prioribus

Hec est vera sententia.

huius Legi. haec questio quam Iulianus proposuit qua
nec percepit Accursius nec alij antiquiores imo nec
Crufacius in d. l. Seis ubi etiam non recte affirma-
vit accedere in hac Lege, id est atque non decedere,
accedere hic non significat non decedere sed augeri

164

Legatum ut et in l. denique §. 3. qui Ithicum. boett.
I. pennit. in fine de peculis. quod verbum recte stat
secundum nostram interpretationem et hoc sint sa-
tis de hac lege. transeamus ad l. eas causas §. ff. de
condition. et demonstr. que ordine pandectarum post
hanc subsequitur et totum in honorem omnipotentis
altissimi.

Ad legem, eas causas

§. ff. de condit. et demonstr.

Obscurissima sunt Scabola questiones, sed addit obs-
curitatem si forte litera in omnibus exemplaribus non
eodem modo legatur dum fluctuat aërius qualitt.
- Verior sit qua ve retinenda ex eo namque pendet
qua fuerit questio a Scabola proposita et quo modo
explicari debeat hoc euenit in l. eas causas §. ff. de
conditionibus et demonstr. quam modo explicare
intendimus, in qua aliter legitur in pandectis Flo-
rentinis aliter in noricis, aliter in alijs libris non
in notantum loco, sed alijs atque alijs. primo in illis
verbis que sunt in prologo in Pandectis Florentinis
sic scriptum est, eas causas que protinus agentem repper-
unt infidei commissu non pro conditionalibus obseruari
oportet. quo etiam pacto in norico lib. obseruabit legi

S diligentissimus Ep. Ant. Augustinus, sed nihilominus in hoc etiam variatum affirmavit Accursius dicens alibi de eae particulam, non legi que in fidei commisi
o pro conditionibus observari oportet deinde in fine
Legis ubi in Florentinis scribit, nec enim parem dicemus
eum cui ita datum sit si monumentum fecerit, cum
cui datum est ut monumentum faciat Noricus li
ber et Oleander Legum ut monumentum non fa
ciat tandem in medio Legi ubi scribitur in Flo
rentinis, eas vero que habent moram consumptu admi
temus cautione ablata. etiam vulgo Legi moram con
sumptam Jacobus Cuncius observabit aut ex greco
moram coniunctam advertit Guilielmus Fornericus
l. select. c. 30. ha littera tantum sibi adversantur
quantum affirmatio et negatio quod una affirmat, alia
negat, quod una ponit alia destruit, igitur ex Iuris
principijs controversia haec componenda est, examinan
dum que nobis sit verior littera que questio Scabola
qui de sensu illius.

Quod ut recte expediamus
advertere oportet Legati aut fidei commissi que relinquunt
tr aut causam adscribi aut modum aut conditionem
rubrica huius tituli sic concepta est de conditionibus
et demonstrat. et causis et modis eorum que in tit. scri
buntur has adiectiones Legatorum et fidei commissorum
per titulos amplius distinguit Iustinianus lib. 6. Codic.

tt. 44. 45. et 46. conditio est adiectio in dubium futu-
 rum eventum dispositionem conferens, aut etiam
 aut alij describunt causa opposita legato qua exsi-
 tente legatum debetur, deficiente perimitur, suspen-
 sa suspenditur, modus vero adiectio est que os-
 tendit quid Legatarium ex legato facere testator
 velit, aut etiam moderatio dispositioni adiecta
 qua honoratus gravatur intempus dispositionis per-
 fecta ad bonum implendum post habitum emolumentum,
 causa vero est ratio legandi collata in preteritum
 veluti si testator dicat Titio centum delego
 quia negotia mea curavit l. si ita legatum 12.
 l. demonstratio 17. §. quod autem l. cum tale 72.
 §. falsam causam hoc tt. l. si sic legatum 75. §. 1.
 delegat. 1. l. ult. de heredi. inst. sed hac aliq.
 causa non in preteritum concipitur, sed in futurum
 si est ratio legandi futura, veluti si dedi tibi pec-
 uniam ut Stichum emeret l. 2. §. ult. de donat.
 ratio legandi preterita proprio nomine causa
 dicitur in hoc tt. d. l. si ita legatum d. §. quod autem
 ratio legandi futura simpliciter causa non dicitur
 sed modus aut conditio est, si conditione aliter enun-
 ciata fuerit causa veluti si testator dicat, Titio
 si negotia mea curaverit fundum meum do, lego
 §. longe magis vers. sed si condicio naturaliter inst.
 delegat. prout legit Potstedus et alij codices habent

Et si in alijs pro Verbo curauerit Legatur, curauit ut
Legit Prophieta quod si cui in hoc Legatum est ut ex
eo aliquid faceret veluti monumentum testatori, aliud
de quod simile aut etiam aut partem alij restitueret
modus est seu sub modo Legatum. D. L. demonstratio
in fine, L. si tibi Legatum. 19. de Legat. 3. L. 2. §. ult.
de donationibus.

Multum autem interest, an
causa in praeteritum concepta conditionaliter sit an
vero non conditionaliter, si conditionaliter concipi
atur et si vera conditio non sit quia in dubium fu
turum euentum non confertur, nihilominus aut
valeat Legatum vel fideicommissum oportet esse im
pletam quod si impleta non sit inutile Legatum est
D. L. 17. vers. at si conditionaliter. hoc t. quod si
conditionaliter non apponatur nihil interest, an
impleta sit nec ut valeat Legatum. L. cum tale. 72.
§. falsam causam. hoc t. tunc autem causa in
praeteritum delata conditionaliter concipitur q
concipitur per particulam si. Veluti si testator
dicat. Lego Titio centum, si negotia mea cura
uit si frater eius ex arca ^{mea} tot aureos sumpsit non
conditionaliter per particulam quia. Veluti si
testator dicat Lego Titio. 100. quia negotia mea
curauit, aut etiam quia mihi patrocinatus est
in causa capitali vel existimationis, multum interest

an

An causa per particulam si concipiatur, an v. per
 particulam quia exprimat. 1.º casu si impleta
 non est Legatum non valet. 2.º vero maxime et si
 falsa causa sit. d. l. demonstratio §. ult. d. §. longe
 magis hoc ideo quia particula, si est dubitantis
 particula vero quia confirmantis, quando causa ex
 primitur per particulam si ratio legandi legato
 coheret. quia testator non vult aliter legare quam
 si negotia eius Titius curavit at v. quando exprimitur
 per particulam quia ratio legandi legato non coheret
 quia magis ratione confirmandi Legatum causam
 testator expressit, quam ut ex ea Legatum penderet
 et ideo de ea causa que exprimitur per particulam
 quia recte dicitur falsam causam legato non obesse
 d. §. falsam causam de alia vero obesse.

Sed aliud significare vult
 in l. si sit Legatum §. 1. de Legat. l. t. in
 l. Legavit. §. 1. Vers. quod si sic dixerit de libertat.
 Leg. in qua sic expressa causa decem que mihi
 Titius debet Lego. I. damnas esto. ei dare si falsa
 sit ne quidquam debeat Titius perimit Legatum,
 quod ideo difficile est, quia diximus causam de
 preterito que concipitur per particulam quia et
 si falsa sit; Legatum non vitare; sed si aduer
 tas causa hoc modo expressa decem que mihi Ti
 tius debet Lego aut damnas esto, ei dare longe differ

Ab ea qua exprimitur per particulam quia, nam
hac legato non coheret ut inquit P. und. §. fal
sam. hoc vero maxime namque causa si expr
sa decem qua mihi Titius debet. lego et tantum
ratione legandi sed et Iuriprum legati significat
nam etsi verum sit quod ideo testator legavit quia
existimabat Titium sibi debere, tamen nihil
aliud legare voluit quam quod sibi Titius debe
bat: ergo hoc casu causa legati et Legatum non
separantur, sed causa legati idem est atque ipsius
Legatum. l. quiritum. 91. §. duobus de leg. 1. unde
si causa legati falsa sit qua Titius nihil debet
oportet quod et Legatum nullius momenti sit
argumento legi cum illud 23. §. 1. quando die
legati ced. et ideo falsam conditionem sine causam
vocavit Ulpianus. und. §. 1. quasi causasset ipsa
met conditio legati, seu causa conditionaliter ex
pressa, quod autem sic concepto legato decem qua
mihi Titius debet lego seu damnas esto. ei da
re, non falsa demonstratio sit, lego adiecta, sed
ipsa met decem testatore legare voluisse. qua sibi
Titium debere testator existimabat. Paulus ostendit
und. l. legavi vers. quod si sic dixerit ex verbo dan
di quo testator usus est, dum dixit damnas esto
ei dare quod significat ad illud tantum debitum
se referre testator existimasse quod idem est, ac si
diceret

Si diceret non de alijs decem testatorum venisse ut
 falsa demonstratio sit sed de illismet que exstima-
 bat si Titium debere que si heres dare non possit
 quia Titius nihil debet oportet quod nullum legatum
 sit. Ulpianus v. ind. l. si si & t. hoc ipsum ex eo collig-
 dit quia si Titius re vera debere deberet et si legasset
 testator decem que mihi Titius debet. lego. etsi Titius ex-
 istet extingueretur legatum etsi non existisset sed
 debito maneret non quidem decem sed adversus de-
 bitorem actiones heres dumtaxat prestare ageretur
 quod inditio est de illis tantum decem que Titius de-
 bebat testatorem intellexisse, unde si Titius debito non
 sit nullum erit legatum. argum. l. si si serui
 Legatus. l. ob. & quicumque deleg. l. & sed et si de dote
 prolegata.

De his ergo causis que conditionaliter
 exprimentur queque in Legatis apposite protinus agen-
 tem repellunt. Loquitur Scabola noster in pro Legi
 si litteram negativam retineas scilicet non pro condi-
 tionalibus. deque ipsis affirmat quod quamvis in Le-
 gatis apposite protinus agentem repellant. d. l. demon-
 stratio. l. 7. vers. at si conditionaliter. hoc. d. & longe
 magis. in l. deleg. nihilominus in fideicommissis non sic
 accipiuntur sed pro non conditionalibus observari oportet
 hoc expriment verba Scabola negativae concepta
 sed ratione differentie inter Legata et fideicommissa

Assignaret, cur scilicet in Legatis causa conditionaliter
expressa protinus agentem repellat non vero in infidei
commissis, non erit in facile explicare forte in fideicommi
ssis magis dilectus censetur cui restitui pecuniam testator
iussit quam cui honor tantum habitus est, unde etsi in
Legatis causa conditionaliter expressa repellat statim Lega
tarium si falsa sit deficiente voluntate testatoris D. l.
cum tale. 72. §. falsam causam. Vers. sed plerumque hoc
tamen in fideicommissis non ita observabitur, sed magis
regula generalis secundum quam falsa causa non observat
Legata, nam et hoc ipsum in institutionibus observari
ostendit Notus. in l. ultima de heredibus instituendis
in qua si imperator non subveniret utique institutio
valeret, hoc a nobis magis probatur quam quod inter
pretes existimant scilicet retenta littera negativa Sed
bolle mentem fuisse ut affirmaret eas causas hoc est eas
Conditiones de presenti et de preterito conceptas, quia
protinus repellunt agentem. hoc est Legatum a prin
cipio inutile redunt et relictum nullo modo suspen
dunt pro conditionalibus observari non oportet
hoc est veras conditiones non esse quia ut diximus pro
pria conditionis est Legatum vel fideicommissum
suspendere l. itaque 39 si cert. petatur quod cum non
habeat hac conditio que protinus repellit agentem
l. cum ad presens. 37. eodem tit. l. cum in 2. Vers.
in preteritum de infesto rupto. l. 3. §. si patronus.

Vers.

Veri si in de bonis libert. Atque eas pro conditionalibus obseruari non oportet ut in presenti Scabola monet, quia si hoc verum esset, regula haec in universum vera esset nec solum in fideicommissi locum haberet ad quod tamen se restringit Scabola noster.

Quod si non placeat sic Scabolam explicare omnia littera negativa non pro conditionalibus retenta quae littera affirmativa, scribitur pro conditionalibus, nam etiam deesse particulam. non affirmavit Acursius et magis probabit Dominus Cujatius. dicit verbum illud causas non ad causas de praeterito referri sed de futuro, non et causa in futurum concepta causa dicitur ut probat & longe magis veri. sed si conditionaliter in Tit. de leg. ibi Titio si negotia mea curaverit fundum meum do, lego. l. 2. §. ult. de donat. et sic legendum esse Lex ipsa in fine demonstrat dum ponit ita datum legatum si monumentum fecerit quod conditionem significat, nec mirum quod in fideicommissi dicat Scabola noster non in legato et ratio est cum fideicommissi nomine apud Scabolam legatus significatur. l. tutor decedens. 26. de liberat. legata.

Secundum hanc lectionem quae a nobis magis probatur differentiam ostendit Scabola quae eatat inter legatum sub conditione relictum et sub modo etiam si tam in plemento conditionis quae modi testatoris intenderit veluti si ita leget testator, vel

821
Vel fidei committat si monumentum fecerit vel ut mo-
numentum faciat non quidem statim Legatarium ad-
mittitur etiam cautione oblata de conditione adimplen-
da, ideo quia hoc Legatum non tantum habet moram,
cum sumptu sed eius esse suspenditur nec deberi in-
cipit quousque conditio existat. L. Legata. § 1. hoc tit. L.
si post diem. §. 3. sed si sub conditione quando dies le-
pati ced. et ideo si huius Legati nomine agat Legatarius
etiam caut. oblata protinus repellitur a Iudicio quia
non dum monumentum fecit non dum adimplevit con-
ditionem, alias autem causas que habebant moram
cum sumptu, id est, que non possunt impleri sine mo-
ra temporis et sine spatio aliquo nec sine sumptu,
sine impendio L. facta. § 3. §. si sub conditione ad sub.
Veluti si ita datum sit Legatum ut monumentum fa-
ciat, hac causa modi cum qui protinus agit non repellit
namque statim potest petere Legatum relictum sub modo
aut monumentum faciat qui non potest impleri sine
spatio temporis et sine sumptu, ergo admittetur statim
ad Legati petitione non dum in cobato monumento etiam
tamen si propius sit ad offerendam cautionem et
conditionem desistere impleturum cum hoc mens
testantis fuerit ut ea pecunia in monumentum consu-
meretur L. quibus diebus. §. 3. ult. hoc tit. quod
et in omnibus Legatis sub modo relictis observatur
L. peto. §. 3. frater. de Legat. 2. L. si tibi Legatum. §. 9

de leg. 3.

Legat. 3. l. Libertas 21 §. Lucius de aranis leg. l.
 Titio centum 71. in p. 1. de rebus et. §. Titio
 centum et prim. h. 2. l. cum in t. 48. de fideicom.
 Libert. l. 1. C. huiusmodi sub modo vel etiam omnia cau-
 tione si solbat h. res a Iudice compelli potest lega-
 tarium ut modum impleat. l. Memoria. 44. de manu
 omni t. nos ergo par. est. ut inquit Scabala nos-
 ter ille cui ita datum si monumentum fecerit, quia
 illi sub conditione relinquitur, nec aliter admittetur
 ad Legatum nisi conditione impleta. hinc sub mo-
 do, et ideo ablata cautione recte potest petere lega-
 tum quod si modus non quidem utilitatem testato-
 ris contineat sed magis iacuis Legatarij. Veluti si Ti-
 tio centum legenti ut fundum emat, etiam sine cau-
 tione ad Legatum admittetur. l. Titio centum. 71. in
 p. h. 2. quem ad modum si per modum adiectum,
 Aut libertatis infringatur. d. l. Titio centum. §. Titio. 100.
 et 20. h. 2.

Recte ergo habent Pandectae Floren-
 tine quibus ita legitur. in sua lege. Memoriam cum
sumptu. et in fine ibi. ut monumentum faciat qua
 litera retenta recte congruit de d. 1. Scabala. nos tri
 non ita si litera immutetur et haec sufficiant.

Ad legem, si dionum 19.
 UVA. 2113C

ff ad leg. Falcidiam

Hic quaestio qua in hac lege proponitur pertinet ad
eam partem Legis Falcidia qua precipitur ut ita dicitur
Legatum ne minus quam partem quartam hereditatis
eo ttt. heredes capiant. haec sunt verba. Legi Falcidia
qua referuntur in l. 1. in prio. Veri. dum ita dicitur hoc
t. propter quod et illud probatum est in quartam heredi-
tatis quam per legem Falcidiam heres habere debet nec
tantum imputari quae iure hereditario capitur non quae
iure legati vel fideicommissi vel implenda conditionis
causa accipit. l. pater. 29. l. si amicus. 29. l. quod autem
74. l. in quartam. 91. hoc t. namque ut proxima ver-
ba. Legi Falcidia declarant, lex precipiebat, ne minus
quam partem quartam hereditatis eo ttt. heredes caperent
at appellatione hereditatis nec legata nec fideicommissa
continentur l. si Titius. 96. in fine de leg. 3. non ergo
heres qui iure legati vel fideicommissi capitur vel etiam
causa implenda conditionis partem quartam heredi-
tatis capitur oportet ergo quod quae in Falcidia imputa-
tur ab herede iure hereditario capiuntur hoc est iure
institutionis, seu iure ttt. ut inquit l. qui duos. 42.
de vulg. et pupill. quod si iure hereditario non capi-
antur utique nec imputabuntur in Falcidiam impu-
tat. 9. heres qui capitur iure hereditario quod autem

causa implenda conditionis non imputat. L. si pupi
 Uus 7. L. in ratione. 30. §. tametsi L. id. autem. 76.
 hoc tt. nec mirum nam et ad Falcidiam non perti-
 nent quia legatariis capiunt non tamquam legatum sed
 tamquam mortis causa capionem. L. 1. §. item si itale-
 gatum L. acceptis 3. hoc tt. L. hac namque non ex
 voluntate testatoris erogantur, sed sua voluntate he-
 res dat ut legati omni effugiat.
 Ponamus igitur quod fundum
 qui valebat decem quinque vendere heres damnatus est
 si accepto legato de ratione falcidis queratur. Videamus
 legato contineatur et an in falcidiam quinque heres debeat
 imputare et quidem vendere vel emere. Iussu certo
 pretio fundum vel aliam rem in legi Falcidie ra-
 tione tantum legatum esse censetur quanto pluris mi-
 norisve sit, res ea quantitate quam quo pretio testator
 accipi dari ve iussit. L. in ratione. 30. §. vendere hoc tt.
 sed quid amplius dicit. Arbitri. in d. §. vendere dum con-
uitt. sed ut ei quidem portioni qua legatis deductis
facienda erit amplius deducetur. Et in vers. sequenti
 in illis verbis quippe non nostri causa capi id pretium hoc
 equidem haec verba. quam sententiam habeant ve
 intelligere fatetur Tobianus, sed audeo asserere corrup-
 tum esse locum insuper que legendum pro illis verbis. in
super non nisi causa capi non mortis causa capi. sed for-
te retenta litera Vulgari. ille horum Verborum sensu erit

107
Ut aſſer meo Consultus quod quia Legati nomine indu-
cit quoad Leg. Falcid. quanto pluri minoris ut sit
ea quantitate quam pro pretio testator accipi dicitur
inuit ideo de alijs Legatis a testatore relicti non am-
plius quam quod deest ad portionem quam iure Fal-
cidie haeres deducere debet detrahendum est hoc enim
significare videntur illa verba: sed ei quidem portio
ni que Legatis deductis facienda erit amplius dedu-
cetur. etc. dele particulam ut quae est in pandec-
tis Florentinis quam et alij libri Tobeani non
agnoscit quod autem sequitur in Veri quippe in nri
causa capi ad ipsum etc. responso est hanc difficul-
tatem quae in proposito esse poterat cum in Falcidiam
pretium computandum esse non videbatur quia soli-
cet magis ex nro contractu quam ex portio testatoris
adquiritam ad pretium videbatur et ideo respondit
Consultus non nri causa capi hoc est non ex nro con-
tractu sed potius ex dispositione testantis qui rem certo
pretio vendere inuit non et ex eo fit quod eo deducto
quod pretij nomine Legatarius soluit reliquum pre-
tium quod amplius res valebat quam quod soluit ille
Obi res vendita est Legatum esse intellectum est quod
non ita esset si a nobis contractus eriretur non autem
a testatore

Valet ergo Legatum quando
dignum decem fundum quinque vendere haeres dam-

natur est

natus est nam quando certo pretio heres damnatus
 est vendere necesse habet tanti vendere quanti da-
 natus est. l. si cui legetur. §. 9. §. ult. deleg. 1. l. nec
 ullum. 13. §. etz. verum idem erit de petita hereditate se-
 cundum quod si dignum decem fundum quinque ven-
 dere heres damnatus sit, valebit quidem legatus
 sed non amplius quam quinque legare testator cau-
 timandus est. d. §. qui vendere. l. qui fundum
 §. 7. in prius hoc t. pro alijs vero quinque que pretij
 nomine heredi legatarium soluit legatum non est
 quinque ergo quasi legata venient in computatione
 Legis Falcidie

Sed de alijs quinque que he-
 redi solbuntur videamus, an ipse imputare debeat in
 Falcidiam equeidem imputare non debere ideo vide-
 batur quia nec imputat heres que conditionis im-
 plenda causa a legatarijs accipit. d. l. si pupillus. 21.
 d. l. in quartam. §. 1. hoc t. quia non a testatore capit
 nec iure hereditario, sed mortis causa. l. id autem. 76.
 hoc t. at enim hic pretium quinque non a testato-
 re sed a legataris, non iure hereditario sed mortis
 causa capere videtur heres quare videbatur nec in
 Falcidiam imputare debere sed aliud est quinque
 nam que heredi solbuntur Falcidia imputanda esse
 Scabola noster affirmat, idque sine dubio, namque
 aliud est quod conditionis implenda causa heredi datur

171
Aliud quod sine figura conditionis accipere iustus est
ab eo cui fundum vendere heredem testator iussit
illud non imputatur in Falcidiam quia ut diximus
mortis causa capitur. hoc vero maxime quia ut esse
pauca affirmat Consultus in l. in ratione. 30. § ta
met si hoc t. non conditionis implendo gratia sed quo
dammodo pretio inferre iussi sunt, qui autem pretium
habet quodammodo et ipsam rem habere videtur
pretium in locum rei succedente. l. si et rem, et pre
tium. 22. de petit. heredit. l. quia qui pretio. 39. de
usufructu et vicibus hereditario

Unde et fit quod si cui
fundus viginti fuisset legatus sub conditione si decem
dedisset non decem tantum legata convenitur, sed in
toto fundo legatarius habebitur et quasi de toto fundo
Falcidia detrahitur. l. ad veteram § hoc t. et si
fidei comisso amplius gravari non potuit quam deducto
eo quod implenda conditionis causa datum esset, su
peraret. l. civitatibus. 122. § ult. deleg. 1. nec enim am
plius legatorum nomine ad ipsum pertinere videtur
l. non amplius. 26. in princ. eodem t. cum enim quod
causa ad implenda conditionis heres accipit non im
putet in Falcidiam l. in quartam § 1. § ult. hoc t.
et si decem implenda conditionis gratia heredi lega
torius solbat nihilominus quasi de toto fundo
Falcidia detrahatur d. l. ad veteram § fidei comisso

Aut

Autem ubi haec ratio cessat amplius grabari quam quod
 a testatore accipit, nec ratio patitur, et si alias uberrimum
 posset esse legatum. S. si cui fundum § 6. deleg. 2. at
 quia fundum dignum decem quinque vendere haeres
 dominatus est etiam quoad Falcidiam non in totum
 legatarius habetur sed pro quinque tantum quae am-
 plius res valebat d. §. vendere. d. l. qui fundum. hoc ideo
 quia alias quinque quae legatarius soluit haeres im-
 putat in falcidiam quia proinde capere censetur, ac re-
 quam hereditariam secundum quod et ad leg. Falc.
 congruit exemplum quod apponit Consultus in d. §. ta-
 met si de eo qui non figura conditionis aliquid acci-
 pere iussus est, ab eo cui hereditas restituitur rogatus
 est si modo nec ut legatum accipiat nec ut fideicom-
 missum sed veluti pro pretio restituta hereditatis hoc
 enim et ipse iure hereditario accipit quia hoc quod
 accipit loco hereditatis accipit et quasi pretium illius
 quemadmodum et pretium in loco rei vendite unde
 et hoc casu recte affirmat Consultus fideicommissarium
 cui hereditas restituta est iuratum non cogi dare eam
 summam et recipere hereditatem quod non ita erit ut
 tanquam fideicommissum haberet accepta hereditate, li-
 berum ergo est ei non dare quemadmodum et liberum
 est non emere, cui fundum vendere testator iussit
 Et si fideicommissarius esset hoc ei liberum non est
 l. fideicommissaria. 11. §. cum esset de legat. 3.

571
Hinc est ratio cur Lex Fal-
cidia cesset si ille qui solvitur fundum centum habet ha-
redem suum damnavit. Ut cum quinquaginta Titio
venderet. L. qui fundum. Et in prioribus hoc tunc cum enim
quinquaginta que pretij nomine Legatarium solvit hanc
habeat iure hereditario in quibus amplius est quam
quarta Falcidia utique Lex Falcidia locum non habe-
bit ut inquit Consultus in d. L. qui fundum quem ad mo-
dum et cessat si is qui duos fundos centum in bonis habe-
ret et me et Titium heredes institueret et damnaret me
Ut Titio fundum Cornelianum quinquaginta venderem
et e contra Titium damnaret ut mihi fundum Seia-
num quinquaginta venderet quia ut inquit Consultus
in d. L. qui fundum. Verum item si is uterque heredes
dimidiam iure hereditario habiturus sit in qua pars
dimidia hereditatis est minorum, tu funde Seiani mi-
hi ante venditi quem tibi veluti pro pretio numeravi
et e contra ego fundi Corneliani tibi ante venditi (que
tibi veluti pro pretio) remiserem quem etiam pro pretio
mihi numerabi pars enim fundi pretij loco accepta
iure hereditario retinetur et ideo in Falcidiam impu-
tatur. Q. nostrum textum et hoc est quod inquit
Iuris consultus in d. L. qui fundum. Verum item si is
explicanda, alias difficilis erit nec recte conveniendi
principijs iuris et cum huiusmodi tractatus octavus
ad Laudem omnipotentis.

Ad legem si a seruo. 70.
ad legem Falcidiam

In lege si a seruo. 70. ad leg. Falcidiam casus proponitur
de seruo in quo legatum validum tempore mortis
in Falcidia non computatur si postea eueniat quod
fiat inutile et non debeatur veluti si quis seruum ali
enum heredem instituat et ab eo seruo domino eius
pet et postea domino serui per seruum acquisitus ha
reditas quod legatum affirmat in Falcid. non computa
ri quia quamuis validum fuerit tempore mortis testa
tori postea acquisita per seruum domino hereditate
capit legatum inutile fieri

Quod ut recte percipiamus
advertere oportet quod quamuis ei qui in potestate man
cipio re est veluti filio famil. et uxori qua in manu
conuenit vel seruo heredi pure inutiliter legemus
L. si legatarius. 8. §. de leg. 3. §. an seruo inst. de leg.
Ulpianus. tit. 24. §. Legatum nihilominus herede
instituto seruo vel filio famil. domino eius vel patri
etiam sine conditione recte legatum relinquitur. L.
de filio. 29. L. quiritum. 91. in prio de leg. 1. L. cum
legato. 17. §. de die legati ced. §. ex diuerso inst. de leg.
cuius differentie ratio in eo consistit quia si seruo

251
Vel filio famil. Legatum pure relictum validum foret
Uti que in unam et eandem personam. Iura actoris et
rei concurrerent idem que heres sui ipsius debitor
et creditor esset ideo quia cum dies legati pure cedat
a morte testatoris. l. heredi. 7. l. ult. quando dies
Legat. ced. l. unica. §. in nouissima. C. caducis toll. et
mortuo testatore domino vel patri qui heres institutus
est per uxorem vel filium Legatum adquiretur l. pla
cet. 79. de acquirenda heredit. §. igitur §. item nobis
unde per quas person. nob. acquir. unde idem met heres
institutus Ius autem actoris et rei debitoris et credito
ri in unam et eandem personam concurrere non po
tunt. l. heres. 21. §. quod si de fide iussorib. l. debitori
7. C. de pactis et ideo nec idem potest ei simul heres
et Legatarius, unde est quod heredi a se met ipso Lega
ri non potest. l. et quidem. 18. l. Legatum. 116. §. 1. de leg.
1. l. qui fiat. 34. §. 1. de leg. 2. l. filiam 16. ff. aure. et
argento leg. l. ubi pure. 19. in prio ad Trebell. Ulpia
m. te. 24. §. heredi nec interest. et valeat Legatu
quod uiuo testatore possunt filius vel seruum depotes
tate heredi exire qua ratione aliqui iuris periti tes
te Theophrasto contrarium existimauerunt, Cuius senten
tia fuisse videtur Celsus Consultus in l. 1. §. ult. de
regula Catoniana quia ut inquit imperator in d.
§. an seruo hac ratio admitterenda non est quia
obstat regula Catoniana secundum quam quod inutile
foret

Foret Legatum si statim post factum tll.^m decessisset
 testator non ideo debet valere quia dicitur testator
 dixit que ratio formatur in l. cetera. q. 1. §. b. tra. b.
 si deleg. 1. §. sed si rem. inst. de Legat. §. no. in
 At vero servus vel
 filio famul. herede instituto vi ab eo domino eius vel
 patri legatur non ideo statim etiam si testator de
 cederet cum fecit tll.^m domino. l. patri cum legato he
 reditas acquiritur quia etsi legati dies cedat, a morte
 testatorum non tamen cedit dies hereditatis l. 3. de her.
 Catoniana nec ante acquiritur quam adeatur. l. si
 optio. 13. de option. Leg. l. cum quidam. 30. in prio
 l. toties. 81. l. paponius. 86. de acquir. hered. l. unica
 §. in nominisimo C. Cadueis. toll. nec servus aut filius
 impotestate possunt adire nisi patri vel domino iuber
 te. l. quia aliena. 6. in prio et §. si si qui putabat. cum
 l. sequenti. l. si quis mihi bona. 25. de acquir. heredit.
 Unde vel potest servus ne domino acquiratur lega
 tum etiam iubente domino non adire. l. 3. C. de
 hered. instit. l. potest alium heredem efficere si for
 te antequam iussu domini adeat hereditatem eam
 que ei acquirat in alterius potestatem translatus
 sit, aut sibi acquirere si antequam adeat a Domi
 no manumittatur. l. si servus eius. 82. de acquir.
 heredit. quibus casibus cum divisa sit persona
 heredis et Legatarij, et Legatum utile erit et Domi

minus vel cum manumisso vel cum nouo domino ad
Legatum agere potest hoc autem sufficit ut cesset requi-
situm La. Catoriana d. l. si optio quod est quod dicit Julia-
nus in d. §. ex diuerso in illis verbis. ibi non tamen
apud eum qui heres sit dies Legati cedere intelligi
tr quia s. licet tempore mortis seruo manente in
potestate domini cesserit dies Legati non tamen cessit
apud eum qui heres sit, hoc est apud nobis de
minimo qui per seruum heres effectus est, unde
priori domino Legatum posteriori viro hereditas
acquiratur quam ratio etiam exprimit l. in d. l. c. y
Legato l. in fin. quando dies Legati ced. secundum quod
non interest ut desinat valere Legatum quod die
Legati cedente hoc est tempore mortis filius. l. seruum
in potestate patris. l. Domini sint ut dicit l. in d.
l. a filio. quia adhuc pendet aditio hereditatis
si seruo domino relicta quia potest antequam ad-
eat de potestate exire quod si non exeat sed in pote-
state permanserit et iuri domini adiret hereditas
tum Legatum euanciscit. d. §. ex diuerso in fine quia
per eo deducitur ut idem met inueniatur Legatarius
et heres. Legatarius ex scriptura l. l. heres veni quia
seruus iuri eius adens ipsi acquirit hereditatem
hoc autem ius non patitur, ergo quod ab initio utile
erat Legatum ex antecedenti infirmatur, quia Legato

Legato adiungitur hereditas ²⁰ quod difficile est quod
 Ulpianus scribit tt. 24 §. c. i. nisi aut ad
 das verba quibus proximus casus significetur aut to
 llas negationem ut et subdit Cuiacius lib. 6. ob
 servat. cap. 37. — Hinc quod heredi a semet ipso
 vel seruo eius legata fideicommissare sunt cum Lex
 Falcidia interuenit non veniunt in contributio
 ne. L. in ratione. 30. §. cum Lex Falcidia hoc tt.
 namque ea que inutiliter relinquuntur non computantur
 D. L. 3. §. ult. idem dicendum est de legatis quod
 praedictis personis in diem certam relinquuntur, na
 que licet quoad Legem Falcidiam propter commoda
 medij temporis non habeantur pro puris L. in L. Fal
 cidia. 45. hoc tt. tamen cum cedant statim mor
 tuo testatore L. 1. de condit. et demonst. L. 5. §. 1. L.
 si dies. 21. quando dies Legati ced. herede. L. eius ser
 uo inutiliter dantur et ideo cum de lege Falcidia
 queritur non veniunt in contributione quando si ser
 uo heres in diem certam Legatum detur in simul
 et Libertus sub conditione vel die incerta non ideo
 inutile erit Legatum nam licet contrarium vide
 retur ideo quia conditio Libertatis in Legato repe
 dita non censetur ut fit in Legatis puris quia tes
 tator Legato diem certam praestitit quia tamen
 dies Legati cedet ab adita hereditate. L. heres. 74.
 §. ult. cum L. sequenti quando dies Legat. cedat. po

Potes conditio Libertatis ante aditam hereditatem im-
pleri et Legatum manumisso deberi ut inquit L. 1.
in L. Julianus. 86. de condit. et demonstr. in quo
Verba illa presenti die dum certum significant
ut et in L. talis. 30. de Legat. 1. L. Titio 84. de le-
gat. 2. L. 1. §. si Legata: si cui plus quam per Legem,
Falcidiam. L. 11. de condit. et demonstr. et ideo si
Libertatis dies capit cedere tunc Legata seruo debent
et in contributione veniunt ut probat Meianus in
D. §. cum Lex Falcidia vers. alia causa ad quem
sui species apponenda est relecta emendatione Cusa-
ci Lib. 6. 14. obseruat. c. 10. namque ibi dicitur Lex
Alia causa est eorum qua in diem certam dantur
ideo apponit quia in Legatis in diem certam maior
dubitatio erat an deberentur quam in puris: ideo
quia in puris conditio Libertatis ex voluntate testa-
toris repetita censetur D. L. Julianus. L. cum seruus
18. de condit. inst. L. anna. 77. de condit. et demon-
strat. sed non ita in Legat. datis in diem certam pro-
ter diem expressum a testatore Verba autem illa ce-
dit cedere non debent intelligi de vera cessione quia
Dies Libertatis non cedit proprie antequam adeat
hereditas D. L. unica. §. Libertatibus. sed dicitur ce-
dere etiam ante aditam hereditatem quod
adueniente die incipit deberi Libertas ut dicitur
L. Julianus.

quid

Quid vere dicendum erit e converso sicut a seruo
 meo herede instituto mihi legatur utique si mihi non
 quaeratur hereditas forte quia servus antequam
 adiret vel manumissus fuit vel alienatus sine du-
 bio Legatum in Falcidia computabitur, si vero Iu-
 mes mihi acquirat hereditatem adhuc videbatur
 dicendum quod quantum non videatur Legatum ni-
 hilominus debet in Falcidia computari nam quem
 admodum in comp^o Patrimonij tempus mortis atten-
 ditur, nec interat quod postea minuat vel auge-
 atur. *l. in ratione. 11. §. 11. l. in ratione. 30. l. cum quo.*
36. l. in quantitate. 73. l. in duplicibus. 29. l. qui fun-
dius. 78. §. qui filio. l. si credita. 87. hoc tit. §. quan-
titas inst. eod. l. eo tempore. 50. §. si creditor depe-
culio. ita si mortis tempore Legatum utile fuerit quan-
vis postea non debeatur, nihilominus debet in Fal-
cidia computari deinde quia quantum huiusmodi le-
gationis remaneat penes heredem, non tamen rema-
net ex iudicio defuncti sed magis ex accidenti quia
servus iussu meo adijt hereditatem.
 Sed nihilominus aucto-
 ritate Metiani in nostra lege Iuris D. contrarium affir-
 mat. contendens id Legatum in Falcidia non compu-
 tari credibile namque est Metianum. Idem qui
 auctor est dicta legi in ratione 30. §. cum Lex Fal-
 cidia hoc tit. postquam affirmavit non venire in con-

271
que ipsi heredi a se met ipso vel seruo eius legata vel
fideicommissa sunt. Statim hunc casum subiiciunt qui
in nostra lege continetur. Cuius rei illa ratio est quia
quavis summi modi legata ex hereditate testatoris heres
non retineat, retinet tamen quasi heres seu iure
hereditario. hoc autem sufficit ut ei in Falcidiam
imputentur. quam rationem insinuat textus in l. id
autem. 76. §. ult. hoc tit. quod cum enervat sine in
illis legatis que ab initio inutiliter relinquuntur, siue
in illis que ex accidenti in eum casum perreuerunt
ut actio eorum denegaretur ideo nec ab initio inu-
tilia legata in legem Falcidiam computantur. l. in or-
tione. §. §. ult. l. ex asse. 52. vers. ult. hoc tit. nec illa
que postea debita non sunt. ^{ad} ^{com} ⁱⁿ ^{presenti}
l. non dubium. 50. cum l. sequenti. l. id autem. 76. §.
ult. l. Plautius 49. hoc tit. et probat textus in d. l. ex
asse in principio ^{ad} ^{emendatione} ^{Cujacij} 29. obseruat. c.
29. et hoc est quod dicit textus in l. in ratione. et in
primo hoc tit. alia causa est computationis patrimonij
defuncti in hoc enim ideo tempus mortis attenditur
quia et eo tempore dies legatorum ced. Unde eotem-
po re inspicitur ut supra de dante legauerit testator
nec interit quod damnum postea pati poterit heres
si facultates hereditarie minuantur quia ut inquit
Consultus in d. l. cum quo etiam amplius fieri potest
quod etiam cedit suoro heredi. que oia cessant

in

In Legatis que remanent penes heredem quare in
eis illud tantum inspicimus quod ea habet heres
iure hereditario

Cum ergo huiusmodi Lega-
tum ^{ad} iurum ^{bonum} non computetur in Falcidia
hoc est non diminuat cetera legata a testatore re-
licta oportet quod heredi in Falcidiam impute-
tur quod idem est ac dicere quod propter hoc lega-
tum ceteris legatarijs aut nihil aut minus debebat
heres ^{ad} bonum in l. quod si alterutro. 78. hoc t. et hoc
est quod dicitur in l. a filio. 25. de legatis. 1. et ideo
dicitur heredi imputari in Falcid. namque imputa-
ri est ita imputari heredi ut eorum deducat ex
reliquis legatis l. 1. §. item si legata. l. 4. l. 11. l. 19.
l. 21. et alibi sepe hoc t. Computari vero in Fal-
cidiam est reliqua legata diminueri l. 1. §. si cohe-
redis et §. id quod natura et §. si debitor. l. 22. §. si
debitori hoc t. Legatum ergo non computatur in Fal-
cidia ut cetera legata diminuat, et inquit noster
heres sed imputatur heredi, ut eorum deducat ex
reliquis legatis ^{ad} d. l. a filio.

Ad Lib. 10. quest. Ceruidij. Cebole.

Ad legem, sed si plures

10. §. inarroato d. Vulo.

Singularia multa ex constitut. Divi Sij circa Impuberes

arrogatos introducta de quorum aliqua in hoc §. enumerat
rat Ulpianus quae recte explicare non possumus nisi ab
origine sciamus quid hac constitutione Divus Pius in-
troduxerit.

Sciendum est quod olim im-
puberes Patresfamil. non potuisse accipi in adoptione
teste Ulpiano tit. 8. §. per pretorem nam cum in arro-
gatione ille qui arrogatur rogetur an patiatur se
filium esse illius qui eum adoptaturus est. l. 2.
de adoptionibus. Papius in institutionibus tit. 9. sic
proinde ipse arrogationis sua auctor fiat utique
huius rei pupillus auctor esse non poterat qui nullius
rei idoneus auctor est, sed nec adhibita tutoris au-
thoritate qui ut inquit Gaius l. 5. notum
§. p. c. 19. et tutoribus in pupillos tantam esse aucto-
ritatem potestatemque fas non est ut caput liberum
fidei suae commissum alieni dictioni subiciantur

Sed quamvis pupilli an-
tea non possent arrogari postea tamen ex constitut.
Divi Antonini effectum est ut possent ut affirmat
Ulpianus in d. §. per pretorem ex constitutione
dicit quemadmodum et in l. Papinianus. d. §. si
quis impubes de officioso tit. l. 2. §. 1. famul. excise.
l. ult. siquid in fraud. patron. abdidit ex rescripto
Ut in nostro §. et in l. 1. §. si impubere de collat. bon.
§. cum autem in l. de adopt. nam. et rescriptum

Constitutio est. L. 1. ibi per epistolam et subscriptio
 ne de constituto. Princeps. L. metum. 9. §. sed quod pre
 tor quod metus causa; deinde dicit divi Antonij
 hoc est divi Fij quo modo vocatur in nostro. §. et
 in d. §. 1. et in d. §. si impubere. et in d. L. ult. nam
 que teste Capitolino divi Fij precipuum nome
 fuit Antonius. a quo postea descendit ad alios
 Imperatores = Primus ergo Antoninus prius sta
 tuit ut impubes posset arrogari qua ratione dici
 et hanc arrogationem fieri ex indulgentia prin
 cipali in L. 2. in fin. C. de adoptionib. sed nihil
 de forma arrogationis mutavit. Antoninus na
 quemadmodum reliqua arrogationes fiebant per
 pupilli arrogatione teste Aulo Gellio et Julio in o
 ratione pro domo sua Gaius lib. 2. inst. tt. 3. §. si
 quis post factum, ita et hoc ut insinuat Ulpianus.
 in d. §. per Praetorem nisi quod que olim fiebat arbi
 trii seu auctoribus Pontificibus ex Julio et Aulo Gellio
 hodie translata in Principem ex lege Regia potestate
 fit auctore principe seu auctoritate principali L. cau
 sa cognita 40. hoc tt. quo pacto etiam fiebant reliqua
 arrogationes. L. 2. in princ. de adoptionib. §. impete
 ri arrogatio quemadmodum et cetera fiebat quidem
 per pupilli arrogatione sed tamen auctore Principe
 cuius auctoritas prebeantur omnia. et circa causam
 arrogationis sedula quedam inquisitio fiebat quorum

871
tandem sublata populi rogatione Statuerunt Im-
peratores in l. 2. in fine C. de adoptionib. quod quae
auctore Principe fieret arrogatio perinde valeret a-
pud praetorem, vel praesidem intimata ac si per po-
pulum iure antiquo facta esset.

Sed nec omnibus per-
missit pupillos arrogare, imo quibusdam prohibu-
it nempe tutoribus vel illi qui curam pupilli admi-
nistrabant ex ratione hae in l. nec permittitur
17. in prio de adoptionib. nisi forte Vitricus qui cum
tutor esset praeignum adoptavit quod postea rescripto
divi Papi concessit ut constat ex l. non nunquam 32.
in fin. de adoption. ideo quia verisimile est Vitricum
non tam animo praedandi quam ex nimio amore
et affectione sancta moveri ad praeignum quondam
que pupillum suum arrogandum sed nec simpli-
citer permisit fieri arrogationem sed eo habitu ut
tutoris auctoritas interveniat nam cum arrogatio
esset actus sollemnis. l. 4. de adoptionib. l. 3. de off.
proconsulis non nisi tutore auctore poterat explicari
quemadmodum nec reliqui actus sollemnes. l. curator
19. ff. de auct. tutor. l. cum in vna 17. §. 1. de apell.
l. ult. C. in litem dando tutorem et cum tutoris au-
thoritate amplius causa cognitio requirebatur. l. cau-
sa cognita. §. de Vulg. §. cum autem. in l. de adopt.
nec si sola auctoritas tutoris sufficeret, esset in po-
terat

Tutelate tutori dato impubere in arrogationem et fini
 ri tutelam et substitutionem a Parente factam extin
 gere ut inquit tex. in d. l. nec ex. g. eorum. ibi: nec exet
impotentatetutori &c. que ratio hunc casum exprimit
 nec recte ad casum precedentem adaptatur sed ibi vel
 hoc verba desunt, nec tutori auctoritas sufficit qui
 bus predicta ratio subijcitur. l. separationem a vers. pro
 cedenti. illa verba legenda sunt ergo in simul cum tu
 tore ab eis debent qui sanguinis necessitudine Pupillo
 iunguntur et arrogationem pupillo expedire apud pro
 torem vel praedem provinciae confirmare ut dicitur
 in l. 2. c. de adoptionibus. sed et praeses ipse vel praetor
 in super executor debet an talis arrogatio facultatibus
 pupilli et moribus et an bono publico expediat et an no
 ceat Liberi illius qui arrogare intendit. ut eleganter
 exprimit Ulpianus in d. g. eorum. Vers. et primum na
 Licet in alijs arrogationibus etiam causa cognitio ut
 attamen non est circa facultates arrogantis. vel etiam
 arrogati. sed in adoptionibus. g. de adoption. sed circa
 illud an bono publico expediat. l. si pater famil. l. 5. g. ult.
 eodem tit. at in arrogatione impuberis etiam circa facul
 tates et circa mores inquiritur quia cum impuberes iudi
 cio careant non possunt sibi prospicere, et deliberare an
 sibi expediat arrogatio. Sed et in super adijcit ut cu
 quibusdam conditionibus arrogatio fieret ut dicitur in l. 9.

Indicō. §. cum autem ut caveat arrogator datūsi
deusoribus si intra pubertatem pupillus deceverit se
restituturum ea quae ex bonis eius consequitur erit
illis ad quos res perventura esset si arrogatus non
fuisset. l. naturaliter. 18. de adoptione. quod ideo sta-
buit ne ut inquit tui in l. 2. c. eodem tit. pater
arrogator sub capulanda adoptionis obtentu in facul-
tates pupilli irrueret quas dando se in arrogationem
tacito quodam iure in eum transiit. l. si pater fa-
mil. 15. in prio. l. arrogato. 50. de adoptionibus. l. qui
liberis. 11. §. tit. de bonorū poss. secundum tabulas
l. si adoptaveris 6. de precario cautione illis qui si
adoptio facta non esset ad subiectionem pupilli ven-
turi erant siue ex tit. siue ab intestato d. §. cum
autem nam cum arrogatione pupillus capite minue-
retur. l. 3. in prio. de cap. minut. §. minima inst.
eadem tit. utique arrogatione agnatio perimebatur.
l. 4. §. in adoptionem de gradibus et a finibus. Et
per consequens ius legitimorum hereditatis. l. tutellas
7. de cap. minut. l. capitū. 11. de iur. et legit. 11.
§. capitū ad Trebell. et substitutio pupillaris. d. l. necesse
§. eorum §. non tamen inst. quibus modis tit. infer.
sed legitimis quidem heredibus prospicitur auctoritate
principali vinculo cautionis substituti vero a patre
naturali eod. modo sed tam ex verbi constitutione
quam ex mente ut eleganter licet obscure nimis
exponit

Exponit Papinianus in L. causa cognita §. de h. t.
 de Vulg. cuius verba sic explicanda sunt quasi ve-
 lit Papinianus quod quamvis ex constitutione divi
 Pij Legitimis tantum heredi vinculo cautionis pros-
 piceretur nihilominus ex mentesius dem constitutio-
 nis etiam substituti a patre naturali succurrendum
 erit, nam quemadmodum pupillaris substitutio a ro-
 gatione irrita fit, ita etiam perimitur ius legitimorum
 heredum unde si Legitimis auctoritate principali
 prospicitur vinculo cautionis quamvis arrogatione ex-
 tinctum fuerit eorum ius, ita et oportet succurri sub-
 stituti a Patre naturali quamvis substitutio pupilla-
 ris arrogatione irrita fuerit, nec interest quod de
 substituti in stipulatione sine cautione a Divo
 Pio inuenta mentio non fiat, quia ex eadem cons-
 titutione sine omnia sine non omnia fuerit stipula-
 tio semper Legitimis heredibus utile actione prospe-
 citur. Ibi verbi 19. in fine de adoptionib. §. cum
 Legitimis heredib. futuris non alie quam utiles acti-
 ones presentur quamvis stipulatio omnia fuerit
 sic similiter eedem prestabuntur substituto a Patre
 naturali quamvis de eo non loquatur stipulatio
 et hoc est quod in fine legis dicit Papin.

Ex quo et illud effectus
 est ut quemadmodum substituto pupillari succurri-
 tur ita etiam succurratur Libertatibus, Legatis, et

Et alijs relicti in secundis tabulis a patre naturali
factis sed et seruo eidem impuberi substituto non tam
ex verbis quam ex mente illorum verborum consi-
tutionis ad quos ea res pertinet quo modo intelligi
debet. Ita in d. l. his verbis. §. de adoptionib. nam
licet de seruo substituto magis quam de alijs substi-
tutis posset dubitari an ei succurrendum foret, ideo
quia seruo substituto ut accipiat libertatem et her-
editatem actio utilis queri non potest, cum adhuc
sit in servitute nihilominus ei multo magis succurri
debet quam alijs seruis quibus libertas relinquitur
ut inquit Itus in d. l. his verbis namque propter
spem libertatis et hereditatis quam seruus sibi
habet aditum ad Praetorem l. mulier. 22. §. non
est dubitatum ad Trebell per quem poterit cogere
arrogatorem ut sibi libertatem praestet et hereditatem
ergo quia melior est causa substituti quam legitimorum
heredum utique dum pendet eius causa non erit hoc
legitimis heredibus quod si omiserit hereditatem tunc
legitimi heredes admittuntur veluti mater impuberis
ex l. Cons. Trebell. l. 2. §. impubes ad Trebell. nisi
cessauerit in petendis tutoribus. quo casu adversus arro-
gatorem non habebit ex stipulatu actionem. d. l. 2.

§. Penultimo

De illo quaeritur in hoc casu filio arro-
gato qui decedit ante patrem arrogatorem quare
beatux.

181

Debeat eum que spem transmutat ad heredes
tuos et quidem si decedat dum est in patria potestate
sine dubio non transmittitur quia nec ei debetur. l.
ult. siquid in fraud. Patron. quod si sine causa a
patre emancipetur in hoc questio est in qua magis
placet transmittere argum. tunc in l. l. §. si impu
bere de collat. bon. licet contrarium. A costa probauit
in §. cum in bello. Verbo postea mortui, cuius
dego resolutiones vides magnificare quod si patri arro
gator impubes supervixerit adhuc tenentur heredes
des ei restituere non tantum bona que habebat
cum se dedit in arrogatione sed et iam quorum com
modum postea ei quæsiuit et propterea quartam
partem ex bonis que mortis tempore fuerunt illi
is qui adoptavit, idem erit si pater eum in vita
sine causa emancipaverit. l. si arrogator. 22. in prin
cipio de adopt. l. 2. c. eodem tit. §. cum autem inst.
eodem quod etiam constituit. dicitur Pij cavebatur
expressè ut probat l. ult. siquid in fraud.
Patron. et indicat d. l. si arrogator in illis verbis
ibi heredes quoque de quo etiam datus fideiussoribus
Caveat. Iustus Ius præcepit. d. l. 2. ut secure pu
pillus in omnem casum bona sua haberet, et insi
mit. ^{um} hoc est legitimam sibi debitam nec
liberum esset parenti propter arrogationem vel
bonis que in eum transtulit pupillum privare

Suis relinquendo vel etiam legitima eum sine
causa emancipando vel exheredando aut ex
minima parte heredem instituendo (nam et ex
minima p. instituto magis est ut quarta debeat
quia et iste exheredatus equiparatur L. 2. ff. de
cum eo) quibus casibus scilicet quando est exhere-
datus vel ex omni parte institutus, licet possit in
medio querelle de inofficioso etiam ultra rescriptum
partem sibi debitam vindicare, imo et aliquando
totam hereditatem quemadmodum et sibi natu-
rales exheredati, nihilominus quia cum sit impu-
ber poterat facile in eo iudicio non obtineri L. Pa-
pinianus. 8. §. si quis impubes de inofficioso test. aut
non ita facile consequi L. etiam. 19. ut Legatorum
nomine caveatur Satis esse pupillo vindicavit Im-
perator ut exheredatus sine lite quartam haberet
ex constitutione sua nec ad querellam inofficiosam ad-
mitteretur a. d. §. si quis impubes querens deteri
ex eius conditio aliquo casu esse posse quam alios
filiorum qui possunt per querellam inofficiosam ali-
q. totam hereditatem evincere nam quod suppo-
nit Ulpianus in d. Veri. si quis impubes, scilicet
impuberem posse aliquando admitti ad querellam,
non intelligas quasi iure possit sed quando temere
et defacto fuit amissus unde est, quod quia in
omnem eventum Statuit Divus Pius ut impubes

Quartam haberet siue emancipatus, siue exheredatus siue ex omni parte institutus ideo dicitur ad eum pervenire ex principali providentia.

Mud queritur qua actione hoc casu agere possit pupillus ad heredes adoptatori heredes ut sibi restituant bona sua in simul et quartam partem Cujas existit movit pupillum non posse agere ex stipulatione vel cautione a Patre arrogatore interposita ideo quia in hunc casum non poterat recte interponi, quia post mortem interponitur. Et post mortem in l. de inutilibus sed teneri heredes pupillo ipso iure conditione ex l. hoc est conditione ex constitut. d. i. i. Si non tantum ad bona ipsius pupilli, sed etiam ad quartam quod circa bona impuberis videtur contractum in l. 2. de adoptionibus quare magis est ut obligatio hac transeat in heredes tam arrogatori quam arrogati, tam quoad bona quam quoad quartam quasi obligatio ex contractu vel ex quasi contractu nam, qui arrogat pupillum aut satisfaciendo contrahit aut quasi contrahit arrogando ideo obligatio hac potuit ad heredes transire. l. ex contractibus. §. de obligat. quia non tam post mortem contingit quam cum moritur arrogator per legem inducitur eo casu quo ei pater ultimus auditio quartam non relinquit. c. d. l. 2. et. d. §.

581
Cum autem qua de causa et alienum vocatur in
D. §. si impubes. et personalis actio in L. §. si impuberi
de collat. bon. sed et in super ad quartam agere
poterit impubes vel eius heredes cum heredibus ac
rogatori iudicio famil. ercic. non quidem directo
quia in quarta heres non est. sed utili. L. 2. §. 1.
famil. ercic. quod licet ei denegandum videretur
quia nec etiam est bonarum possessor cui datur
utile iudicium quia est loco heredis, nihilominus
quia debet habere quartam bonorum sibi per Iudi-
cem ex certis bonis adjudicandam necessarium est
ut ei etiam utile iudicium famil. ercic. accommo-
detur quemadmodum bonorum possessori tribuitur
et alijs similibus successoribus.

Quod si pater arrogator
impuberem non quidem emancipaverit, sed in po-
testate retinuit non exheredavit vel ex minima
parte heredem instituit sed ex aere, vel ex legitima
sibi debita tunc pupillus quartam non habebit §. qui
autem in L. de adoptionib. sed habebit bona sua in-
simul et ea qua ei dedit pater arrogator namque
in omnem casum voluit Divus Pius ut secure pupi-
llus bona sua haberet et ideo constituitis Divi Pij cir-
ca bona pupilli diligenti promissio dicitur in L. 2. C. de
adoptionibus.

Huiusmodi finge quodcumque pater

arrogator

Arrogator impuberem ex aere vel ex maiori parte
 quam legitima sibi debita heredem instituit et
 insuper ei pupillariter substituit ut pot. l. 2. §. sed
 si extraneum hoc t. an ne ad substitutum impu-
 beri ab arrogatore datum si forte impubes in pupu-
 bertatem decedat omnia bona pupilli pertinebunt
 et quidem certum est ad substitutum non debere per-
 tinere ea bona quae haberet impubes si arrogatus
 non esset ut in iur. §. in arrogato in prio. Ulpianus
 affirmat, nam quae huiusmodi bona non tam ex
 liberalitate arrogatori quam ex necessitate cau-
 tionis quae etiam in hunc casum interponitur
 impuberi restituitur l. non aliter. §. de adoptione.
 Inde cum circa huiusmodi bona impuberi arroga-
 to nihil de suo relinquat arg. tex. in l. unum
 67. §. si de Falcidia. de legat. 2. non est cur ei per-
 mittatur in his bonis impuberi pupillariter substituere
 nec substituto relinquere ne forte hoc modo ir-
 ruat in facultates pupilli quibus volet bona relinq-
 uere in l. 2. C. de adoptionibus aut pupilli heredi-
 bus praedictet quibus etiam providet constitutio
 d. l. his verbis. l. causa cognita. §. de vulg.
 De illis vero bonis quae
 ipse ei dedit arrogator dubitari potest an omnia
 debeat habere substitutus namque eam quantitate
 bonorum quae quantitate correspondet etiam si ex maiori

quam ex debita parte impubes instituitur, videtur
quod non potest ad substitutum pertinere ideoque
impuberi arrogato in postremo Iudicio omnimodo
ex rescripto Divi Pij debuit quartam relinquere
L. 2. C. de adoptionib. nec sufficit ei ex minori par-
te instituat heredem secundum quod etiam si im-
puberem arrogator esse maiorem quam ex debita
heredem instituat, usque ad quantitatem quartae non
poterit ei substituere quia etiam hac pars bonorum
non tam ex beneficio propriæ libertatis quam ex nece-
ssitate constitutionis ad pupillum pervenisse cense-
tur quaratione ritebatur illorum distinctio quorum
in hoc & meminuit Ulpianus dum affirmabant quod
quartam quidem quam omnimodo ex rescripto Divi
Pij debuit impuberi arrogator relinquere substi-
tutus habere non potest, superfluum habeat. quod
Verba de impuberi ex aere, vel esse maiorem quam
ex debita parte heredem instituto intelligenda sunt
namque in pupillo ex heredato non est cur agatur
de superfluo quia quartam tantum non ultra quartam
ex rescripto Divi Pij debet habere = et ideo casu
huius & apponimus non impubere ex heredato sed
ex aere vel ex maiori quam debita parte heredem institu-
to = Deinde illa verba et ut quartam quidem
quam non omnimodo ex rescripto Divi Pij debuit ei
relinquere sic debent interpretari nam quasi vellent

Ulpianus

quod etiam pupillo ex maiori quam ex debita parte
 herede instituto ex rescripto Divi Pij quarta debet
 hoc enim est contra legem in § cum autem in fin. ubi
 de adopt. sed ita quasi dicat quod si arrogator impu-
 berem heredem instituat etiam ex rescripto tam
 quam partem bonorum debet ei relinquere quae quarta
 correspondeat quam haberet si fuisset ex hereditate
 vel sine causa emancipatus secundum quod affirma-
 bant quod usque ad quantitatem quarta substitutus
 habere non potest quia haec quantitas non tam ex
 propria liberalitate quam ex rescripto Divi Pij de-
 buit relinquere arrogator et in eo quod debet pu-
 pillo non poterit ei dare heredem, superfluum habeat
 hoc est quid amplius ultra hanc partem pupillo de-
 derit arrogator quia hoc ex liberalitate arrogato-
 ri pervenit ad pupillum, aut nihilominus contrari-
 um. Totus probabit, putatque vel hoc arrogatori
 permittendum scilicet ut quamvis alijs bonis pupilli
 non possit ei substituere arrogator saltem in his
 posset quae ipse ei dedit etiam usque ad eam quanti-
 tatem quam omnimodo ex rescripto Divi Pij debu-
 it relinquere cuius sententiam et probat Ulpianus
 et affirmat habere rationem forte illam quam in l.
 si arrogator 22. vers. sed an impuberi de adoptio-
 nib. Licet obscure insinuat Ulpianus nempe quod
 huius modi bona licet ex rescripto impuberi debeant

Attamen ex bonis arrogatoris proficiunt unde non
est cur debeat arrogatori denegari in eis saltem pupi-
llo substituere, eaque substituto relinquere, nec est
cur propter hoc queranti pupilli heredes ad quos ali-
as ab intestato vel ex substitutione facta a patre na-
turali reliqua bona pupilli pertinere debent, cum si arro-
gatio facta non esset non deberent ad ipsa bona
pertinere. deinde in hoc casu huiusmodi bona non
tam ex constitutione quam ex Iudicio defuncti ad
impuberem peruenisse censetur cum eum arrogator
ex maiori quam ex debita parte heredem instituerit
Et tandem quia licet hoc admittamus non tam pupi-
llus gravatur quam honoratur quia substitutio pupilla-
ris non tam honoris quam oneris pupillo est non tam
incommodi quam utilitatis scilicet ex tti. habere
successorem l. Iulianus. § 2. de acquir. hered. quale
in his bonis habere non potest nisi hoc arrogatori per-
mittamus qua ratione et potest pater naturalis filio
in legitima pupillariter substituere nec est cur ex
eo de inoff. queratur cum propter hoc nam tam in-
officiosa quam officiosa patris sit dispositio l. Papinianus
D. §. si quis impuberi de inoffic. tti. l. ex tribus. 26.
Eodem tti.

Ex quibus rationibus et illud simi-
liter acceptum est ut etiam impuberi ex hereditate
ad quartam qua ei debetur ex constitutione possit arro-

Oator

Pater substituer. L. si arrogator. 22. Verso. sed an im-
 pubere de adoption. cuius species ad neces. in impubere
 ex hereditate apponenda est quia si institutus fuisset
 non tam ageret ad bona sua et ad quartam contra
 arrogatori heredes quam haec omnia esse ex defun-
 cti dispositione consequeretur deinde quia quarta so-
 la impuberi tantum ex hereditate debetur vel sine
 causa emancipato unde cum questio procedere non
 possit in emancipato cui pupillariter substitui non
 potest. L. 2. hoc. tit. oportet quod procedat in ex heredi-
 tate cui similiter pater arrogator pupillariter substi-
 tuere potest quemadmodum et pater naturalis filio
 ex hereditate L. 2. in prio hoc. tit. §. non solum inst. de
 pupill. namque tam intelligere de impubere in tit.
 praeterito omnino ridiculum est, quia tunc cum sit
 nullum tit. L. si filius. 7. de lib. et posth. non quar-
 tam solum sed omnia bona arrogatori ab intestato
 arrogati consequeretur. Loquitur ergo text. de impu-
 bere ex hereditate de quo licet maior dubitatio esset
 ideo quia tunc quarta non ex iudicio defuncti
 sed quasi de alienum conceditur. L. Papinianus. 8.
 §. si quis impubes de officio. tit. L. 2. §. 1. famil.
 exerc. L. 1. §. si impuberi de collat. bonorum. L. ult. si
 quid in fraudem patroni nihilominus cum eam
 impubes ex bonis ex bonis arrogatori consequatur
 nec subiecta sit oneri cautionis ne impubes sine

281
Ad rede moriatur poterit ei in quarta etiam hoc
casu arrogator pupillariter substituere quod si dixe-
rit non nisi instituto filio posse arrogatorem pupilla-
riter substituere ex tex. in l. 2. §. sed si extraneus
hoc tit. adverte quod ideo in eo §. omni moda institut.
impuberis requirit Totus quia ex hereditate nullius
momenti esset namque in eo casu auus eum quem
postea adoptavit in locum nepoti et eo tempore ei pu-
pilariter substituit quo casu affirmat Totus quod
poterit ei substituere intellige sine metu quod quia
vix mortuo patre viuo auo in locum patris succedat.
nec auus tit. m. rumpet, nec pupillaris substitutio eva-
nescit de quo ante dixerat in vers. precedenti quod
si non institueret sed exheredasset scilicet dum
erat extraneus utique si postea adoptatus et in
super in locum patris agnascendo subiiceret sine
dubio quasi prateritus et principale tit. m. rumperet
et pupillarem substitutionem per consequens sibi factam
nam quamvis institutio extranei operetur ne rumpat
pat. tit. m. si postea in locum filij arrogetur. l. filio
23. §. 1. de lib. et posth. l. si quis heres l. 8. de instu-
rupto exhereditatio tamen extranei sufficiens non est
l. non putavit. 8. §. si quis emancipatum. ff. sed
in extraneo de bon. poss. contra Fabull. de quo dixer-
imus in d. l. si quis heres.

Adverte tamen quod quamvis

ad q. 3

Ad quartam possit arrogator pupillariter substituere
 non tamen poterit ita fideicommittere ut quandoq[ue]
 restituat ^{ad} tam ind. l. si arrogator. Vers. ceteru[m]
 namque substitutio pupillaris ut diximus ipsius fi-
 lij ttt^m. est. l. 2. hoc tt^o. et honor, quia ex ea habet
 testamentarium successore[m] l. si filio. §. 3. §. ult. dele-
 gat. l. at v^o. fideicommissaria potius grabamen et honor
 l. coheredi. §. 1. §. cum filie. Vers. quod si heredem
 hoc tt^o. l. sequens. §. 8. deleg. 2. Unde admittendum
 non est ut in quarta quam pupillo debet. possit eum
 honorare fideicommissum quemadmodum nepotes honorare
 fideicommissum in eo quod tibi debet. argum. t^o in
 l. verbu[m]. §. ad l. Falcid. quod est quod ind. §. ca-
 terum Ulpianus significat in illis verbis. ibi: quia
hoc in iudicio eius ad eum pervenit sed principali
providentia.

Unde hic erit casus in quo non
 poterit quis substituere per fideicommissum in bonis
 a se profectis quod est contra regulam t^o in §. ult. ind.
 de pupillar. deinde erit casus in quo substitutus pupi-
 llaris non habebit omnia bona pupilli contra regulam
 t^o in nra leg. 1^a. §. ad substitutos. et in quem
 in paganus idem testato decedit contra regulam t^o
 in ius n^o §. 7. de reg. vel cum duobus ttt^o. contra
 regulam legu[m] quarebatur. §. de milit. ttt^o. quod eum
 n^o et si ponamus quod arrogator impuberi in §.

281
Sed in superfluo substituit pupillaribus non vero patres
naturalis namque tunc quo ad quartam testato de
cedet in testato vero quo ad reliqua bona quod si pa
ter naturalis etiam ei substituit utique decedat
cum duobus. *tt. is* nempe cum substitutione facta
a Patre arrogatore quo ad quartam et cum substi
tutione quo ad reliqua bona, quam ei fecit paterna
turalis. non licet hac substitutio arrogatione
impuberis extincta fuerit. *l. nec ei. 17. §. 1. de adop
tionib.* attamen pupillo postea morte arrogatoris seu
iuris effecto conualescit de iure pretorio et ideo ea
ea possit substituti accipere secundum tabull. bonor
possessione. §. non tamen *inst.* quibus modis *tt. is*
infirmantis. in quibus omnibus impubes militi
comparatur qui potest decedere testatus et intesta
tus vel etiam cum duobus *tt. is* *l. miles. 6. d. l.*
querebatur de milit. *tt. is* quod indicat Ulpianus in
nra lege si coniugas. §. ad substitutos. cum nro §.
in arrogato. que omnia facile admittunt interpre
tes ideo quia pupillus iste cum habeat duos patres
quorum uterque affert tantum bona ex rescripto
habet potestatem utique representat personam
duorum et quemadmodum milles quatuor homi
num duas habet hereditates arg. *tes* in *l. si cer
tarum 17. §. 1. de tt. milit.* unde non mirum
quod haec oia eveniant quia non repugnant nisi

Respectu vniuersi.

187

Aduerte tamen quod hoc quod
proxime diximus primus Raphael Cumanus non
admisit nec verum esse affirmat quod etiam hoc
causa impubes testatus et intestatus decedit vel cum
duobus tit^{is} namque contendit quod substitutus
ab arrogatore datus capit ipso iure omnia bona pupi
lli & d. §. ad substitutos, sed non retinet imo reli
qua bona restituit venientibus ab intestato, aut
substituto a patre naturali ex cautione quam praesti
tuit arrogator & d. l. non aliter. l. 8. cum sequenti
de adoptionib. & causa cognita per boett. quomo
do etiam intelligit tit. m. in d. §. ad substitutos
Versi. nisi ne dicamus quod quemadmodum mi
lles potest decedere pro parte testatus ita etiam po
test facere heredem suum quam Cumanus sententia
subtiliores probarunt et ego libentius admitterem
si affirmarem legitimos heredes vel substitutos
datos a Patre naturali non tamen ex cautione
agere posse sed conditione ex rescripto quia post
quam mortuo arrogatore eius heredes bona pupillo
restituerunt ex cautione, non est cur amplius dicit
Cautio ac ea iterum repetenda.

Hactenus de illis bonis qua
cum decedit arrogator expectant ad pupillum de illis
queritur quae ipse post mortem arrogatoris acqui

787
sunt an saltem haec omnia pertineant ad substiti-
tutum datum ab arrogatore ex reg. ^{ad C. in nra Leg. l.}
10. §. ad substitutos et magis est ut omnia non per-
tineant sed illa tantum quae arrogatus post mortem
arrogatoris beneficio ipsius adquisivit qualia sunt
quae arrogatoris amicus vel cognatus impuberi re-
liquit quod est quod dicit Ulpianus nostro §. veri.
ego etiam et merito quia etiam huiusmodi bona
cententur profecta ex bonis arrogatoris ut hinc no-
tat Accurs. et illa non haberet si arrogatus non esset.

Ad Librum II. Quaest. Ceruidij Scaebola

Ad legem si aliena. 10.

§ Scaebola de usucap.

Iuncta I. partum. 26.

de Verborum signif.

Solet Scaebola totus praecipuas controversias
in quibus ipse ab alijs prudentibus dixerit in libris
questionum referre. ut constat ex L. Pomponius q. de
negot. gest. quo etiam ei euenit in ea quam habu-
it cum Ulpio Marcello praecipui nominis loto
circa usucapionem partus furtiui ad quem licet
notae scripserit ut constat ex L. cum quo §. 6. ad
Leg. Falciid. nihilominus in hac quaestione non
solum nota contentus est quia res requirebat altioris

dispos

Dispositionum proponit ergo in hoc §. Ulpianus de
 ad edictum scribit Lib. 16. controversiam hanc qua
 inter Ulpium Marcellum et Quintum Servidium Sca
 bolam agitata est circa uincapionem partus qui
 ex re furtiva vel apud furem vel apud furis haere
 dem conceptus vel edictum est affirmatque Scabola
 scribere Lib. 11. questionum Marcellum in ea fuisse
 sententia ut existeret et quod si bos siquo nomi
 ne etiam femininum significatus (quidam 62.
 l. seruis. 81. ff. de leg. 3.) apud furem concepit
 vel apud furis heredem, pariatque apud furis ha
 redem impediri uincapionem illius etiam in persona
 emptoris cui postea haeres fuit iubendum distri
 xit, quod et idem in parte ancillae furtivae ex
 istimabat Marcellus, Scabola autem contra
 partum uincapi posse admittebat, ideo quia non esse
 partem rei furtivae affirmabat, cuius sententia
 etiam inferitur in l. partum. 26. de Verb. sig
 nificat. quae lex quia est eorumdem Ulpiano eod.
 lib. 26. ad edictum sine dubio ex hoc §. ad H. m.
 de Verb. signific. translata est et ideo cum hoc §.
 eius non explanationem coniungimus in hac contro
 versia de uincapione partus furtivae non tantum
 inter Scabolam et Marcellum attentio fuisse vide
 tur sed et inter alios iuris prudentes ex quorum
 responsis si quaestio decidenda est non inepte Iuris

Peritum respondere reperies in illis versibus quos
facite nimis in d. l. partum retulit. Altiatus
Et ergo controversa abec
Scabola cum Marcello quidque de hunc verum est
melius percipiatur. Avernamdam est l. 12. tab. sic
cautum ut que constitutum fuisse scilicet ne res furti
ua usurari possit. l. non solum. 33. in prio de usurap.
Et furtiva sunt eodem vel ideo introductum est
ne furtum et delictum alienum potius quam Dni ne
gligentia rem alienaret. seu alienandi causam daret
vel ideo ut furti via precluderetur quod idem postea
Lex Atinia sine Titia statuit dum teste Aulo
Gelio Lib. 17. nocturnum. c. 7. ita precipiebat eiusque
usurpationem erit. eterna auctoritate esto, id est eterna
Usurpatione qua nullo tempore ex Legis auctoritate com
pleretur sed et amplius statuit Lex Atinia, nempe
ut res furtiva non usurariatur nisi in potestatem eius
cui surrepta est revertatur. l. 4. §. quod autem
de usurap. l. potestatis. 119. de verb. significat. quod
quia addidit d. l. 12. tab. ideo non furtiva posteam
subrogatur ergo ex his legibus res furtiva usurari in
betur nisi in potestatem domini revertatur. l. si fur.
32. l. si homo. 33. l. si rem. 41. l. qui fundu
7. §. si tutor pro emptore. l. cum es. 20. §. 1. l. tutor
33. l. si servus. 61. §. locum. l. hi. 70. l. quamvis
34. l. si ad Dominum 36. de furtis. l. si liberam. 10.

C. quod

C. quod cum ea. l. 1. C. usucap. pro emptore. l. 2. C. usu-
 cap. proditoriato. quod quidem non tam circa fures ipsos
 vel eorum heredes legis statuerunt nam extra legum
 disputationem fures ipsi ideo usucapere non poterant
 quia semper mala fide possident. §. quod autem inst. de
 usucap. eorum vero heredes etiam signantur ideo quia
 Titio quum defuncti successores sunt. l. cum heredes. ff. de
 divisionis et temporalib. l. ult. C. communi de usucapion.
 §. decima inst. de usucap. sed circa alium posteriorem
 cui bona fide accipienti sua rem furto ablatam tradidit
 non huius etiam licet bona fide possideat usucapio im-
 peditur. l. sciens 7. C. de usucapione pro emptore. l. vitia
 ff. C. ad q. post. d. §. quod autem quia ubi lex inibit
 usucapionem possidenti bona fides nihil prodest. l. ubi
 lex. 2. §. de usucapionibus.

Suxta quod si am cilla pregnans
 subrepta fuerit quemadmodum nec ipsa usucapi potest
 ita nec etiam partus quamvis postea ancilla apud bo-
 na fidei emptorem peperit. l. qui va. 4. §. 5. C. de
 illa de furtis quod ideo receptum est quia qui ancilla
 pregnantem subrexit quemadmodum matrem ita
 et partus furtum facere intelligitur quia et partum
 contra se committitur. l. ancilla. C. de furtis nam
 partus ancilla fortius si mater pregnans surrepta
 fuerit iam tunc ut furtibus efficitur in rerum na-
 tura esse intelligitur et ideo quamvis postea ancilla

Apud bona fidei emptorem peperit, id quod natum erit
tanquam furtivum non capiatur ut dicitur in l.
qui in utero 26. Verum propterea de statu hominis quod
non ideo probatur quia partus etiam dum est in utero
nam in bonis fuisse censetur eius qui matri dominus fue-
rat ut est qui excipitur argum. l. 1. in l. final. Et
solum quia in fraudem creditor. l. 1. in l. 4. §. et si po-
suerit de usu capion. Obstat nam quod dicitur in l. in Fal-
cidia §. ad l. Falcid. sed vel odio furii receptum est
Et qui in utero est hoc casu in rerum natura esse inte-
ligitur, ideo quia qui ancillam pregnantem furatur
tam tunc et partum subripere intendit argum. l. 1.
in l. qui ratum 77. de furtis licet alias partus in rerum
natura esse intelligatur nisi cum de commodo ipsius agitur
non vero de commodo. Tertij l. qui in utero. 7. de statu
hominum. que ratio supra tradita licet sola non suffi-
ceret ut partus pro nato haberetur propter multa quod
obstant quibus partus dum in utero est nondum homo
reputatur nisi quando de ipsius commodo agitur attamen
sic suadente predicta ratione constitutum est ad hoc ut
furtivus fieret in rerum natura esse intelligeretur et
ad hunc casum fictione illa extensa hoc autem exten-
sio ut in initio Legis Juliane affirmat Iure civili hoc
est lege aliqua vel auctoritate prudentum facta est
forte non tam ex modo partus quam odio furii, qui ut
diximus tam tunc habet animam partum subripienti

^a
 quod quamvis ille qui in utero est ut alij possit
 non intelligatur fuisse in rebus humanis & dictam
 legem qui in utero attamen ut alij noceat aliquam
 de in rerum natura esse intelligitur ut in casu dicta
 legi qui in utero. 26. Vers. propterea

Unde evenit quod
 quia talis fictio non fatibus aliorum animalium que
 madri eduntur in partu amilla recepta non est, ideo
 si fur pregnantem surripiat que postea apud bona fi
 dei emptorem fetus ediderunt non ideo fetus quemad
 modum mater fortius efficiuntur quia dum in utero
 sunt nihil esse intelliguntur et ideo non obstante vi
 tio matrem quasi fructus ad bona fidei emptorem per
 tinebunt & in l. bona fidei. § 8. ad finem. Vers.
 et obviu de acquir. rer. dominio qui sic intelligi de
 bet nec oportet eius Vers. verba invertere ut fecerunt
 Cuiac. et Anton. Faber. nec alioq. interpretatione
 admittere sed et hoc ipsum significare videtur tunc
 in l. §. 3. Lana. Vers. idem in agnis hoc tt. qui tunc
 Ut constat ex Vers. precedenti etiam eum casum pro
 ponit quo oves pregnantis subrepta sunt quorum
 fetus nihilominus dicit acquiri bona fidei possessori
 si apud eum oves fuerint fetus ediderunt, nam quod
 amplius addet. Consultus und. Vers. idem in agnis ubi
 si consumpti sunt eo respicit ut si bona fidei possessor
 postea rem restituat, huiusmodi fructus restituere

non teneatur si corrupti sint namque stantes etiam
si suos fecerit re restituta restituere tenetur et tamen in
L. ceterum. r. C. reivindicata. l. 4. §. post. litem. finis
regundorum. l. quacitum. §. in fin. de acquir. rer. domin.
§. siquis an domino in l. de rerum divizione. etiam
in alijs fructibus admittendum est veluti in lana ovium
furtivarum. si modo apud bona fidei emptorem detonsa sit
in lacte ut probat l. in d. §. lana. de acquir. rer. in
d. l. bona fidei. §. ult.

Quodsi vacuo ventre mulier fuit
aut etiam bos quo tempore subrepta est et postea apud
furem concepit insimulque apud eum partus edidet
tunc etiam partus vacui capi nequeunt. antequam a domi
no possideantur namque etiam hoc casu furtivi effici
untur et tamen in l. qui vas. §. 8. §. ancilla de fur
tis. matrūque fur etiam horum nomine furti actione
teneatur l. ancilla. r. C. de furtis. quia et tunc fur dum
partum non restituit rem alienam in dolo domino con
tractat argum. l. in l. ancilla. §. 8. C. de furtis. quia
et tunc fur dum partum non restituit esse semperonem
est in actu furandi l. in faciando. §. 7. §. infans de fur
tis l. in refurtiva. §. ad finem. l. ult. C. de conditione
furtiva l. penult. de vi et vi armata. quod si apud
furem concepit non tamen peperit apud eum, sed apud
furi heredem tunc etiam heres usurpare non poterit et
si ignoret ancillam furtivam esse ideo quia heres vi
torum

Vitiorum defuncti successor est. l. cum heres. 11. de
 divers. et temporal. l. 2. in fine. Quod furtibus et litium
 expensis nam cum in omnibus defuncti succedat
 heres in omne. 37. de acquir. heredit. Utique etiam
 in vitia succedit et ideo ignorantia sua defuncti vi-
 tia non excludit. Ut inquit Papinianus in d. l. cum
 heres qua ratio quia etiam militat eo casu quo an-
 cilla concepit et peperit apud heredem ignorantem
 eam futuram esse, ideo nec etiam hoc casu partum
 occuparet. Ut affirmat consultus in l. 5. §. heres
 de heret. nec eius nomine publicanum habebit. l. si ego
 11. §. partus veni. sed heres de publicana, et ideo quod
 eadem ratio est. siue bos vel ancilla apud furem con-
 cepit, ideo uterque casus coniungitur in no. §. Scabo-
 la. Ut patet ex illis verbis, ibi si bos apud furem con-
cepit vel apud furis heredem, pariat que apud fu-
ris heredem, quia utroque casu ab herede partus
 occupari nequit, nec in hoc quæstio erat.

Quod si heres iuben-
 cum siue apud se siue apud furem conceptum ad-
 tum tamen apud se distrahatur transferatur que in
 emptorem bona fide accipientem, quaeritur, an di-
 tractum ab herede iuben cum emptor occupare po-
 nit. Nam cum heres quamvis bona fidei possessor
 illius dominus effectus non erit quia ut diximus
 Vitiorum defuncti successor est ideo non potest

191
Dominium transferre sed tantum usu capiendi con-
ditione; hoc ergo casu controuersia fuit inter Sc-
bolam et Marcellum. Idem in qua Ulp. affir-
mat in no. 3. Scbolam scribere Marcellum
existimare subueniunt ab emptore usucapi non posse
quemadmodum inquit nec ancilla partus, quia autem
ratione id probaret Marcellus Ulpianum non expri-
mit et quidem quo ad partum ancille apud furem,
conceptum non illa ratione nitetur, quasi existima-
ret quod similiter partus furtibus efficitur quemad-
modum et partus ancille pregnantis surrepta pro-
pter fictionem dictae Legi qui in utero, namque cum
ancilla pregnantis surripitur iam tunc fur habet
animum partum surripienti quae ratio cessat quan-
do postea ancilla apud furem concepit, unde et
fictio cessat et per consequens furtum quia partus
dum in utero est cessante fictione promissio reputa-
tur, illud ergo communiter existimatur si-
licet Marcellum hoc ideo probasse quia existima-
bat partum esse partem rei furtiuae, namque
hanc rationem contra Marcellum falsam esse
ostendere nititur Scbola, de quo ego dubito, ideo
quia credibile non est quod si Marcellus probaret
partum esse rei furtiuae partem partus usuca-
pionem non admitteret, eo casu quo nascitur apud
bone fidei emptorem, quo tamen casu existimari

Marcellus

Marcellum partem ab emptore usucapi posse ex eo colligi posse quia in vers. ult. nri. §. hoc contra Marcellum Scabola expendit quod non recte faceret si similiter hoc casu Marcellus partus usucapio non admitteret, forsitan ergo Marcellus ad hoc affirmandum illa ratione nitebatur quae eum timabat idem esse ut partus furtibus efficiatur editum esse apud furem, atque apud furis heredem namque cum haeres vitiorum defuncti successor sit eiusque persona omnimodo representet, utique quem admodum partus apud finem editus furtibus efficitur de dictam l. qui vas. §. ancilla defurti l. ancilla. 12. C. eodem tit. ita etiam editus apud furis heredem, siue apud furem conceptus sit, siue apud furis heredem, unde nec etiam ab emptore usucapi poterit ex l. 12. tabull. et ex l.

Atinia quae etiam quo ad tertios possessores rerum furtivarum inhibent usucapionem, imo amplius puto et illud consequenter existimare Marcellum quod in fine contra eum Scabola expendit, nempe quod si hoc aut ancilla non pariat apud furis heredem, sed apud bona fidei emptorem, etiam si conceperit apud furem nihilominus partus usucapi potest ideo quia bona fidei emptor cum non sit successor universalis non similiter atque haeres furis vitiorum defuncti successor est l. an vitium

5. de divors. et temporal. L. apud Celsum §. de
authori. de doli. exceptione. L. 1. C. prescriptione lon-
gi temporis. Sed contra scribit Ulpianus Scabola
putare usucapere posse et partum, hoc est non tantum
liberum, sed et partum ancilla de quo maior du-
bitatio erat propter fictionem dicta Legi qui in utero
26. vers. præterea de statu homin. hoc ideo Scabola
affirmabat quia ut diximus fictio quæ eo casu re-
cepta est. quo ancilla prægnans surripitur hoc ca-
su admira non est nec idem est partum editum esse
apud furem atque apud furis heredem, namque quod
partum editus est apud furem ipsum vere furtivus
efficitur quia fur qui malam fidem habet postquam
partus nascitur apud eum, vere furtum ipsius facit
quia rem alienam in victo domino contrectat, sed
non ita heres furis qui bonam fidem habet, nam li-
cet ipse usucapere non possit propter vitium sui autho-
ris non tamen partum apud se editi furtum commi-
sit quia bona fidei possessor est argum. l. 1. in §. fur-
tius vers. item, item si in inst. de usucapionib. (sui
species apponenda est ad verum §. quando heres ha-
bit bonam fidem nam si non habeat partum usu-
capi nequit quia similiter furtivus efficitur atque
apud furem editus. argum. l. 1. in §. non solum,
§. 3. in fine. principij hoc tt. §. quod autem inst. eod. tt.)

Unde

Unde cum partus editus apud furis heredem fur-
tibus non efficiatur quamvis ab ipso heredem usu
capi non possit poterit tamen ab alio possessore si
forte a furis heredem diribatur quia dum est
apud heredem non tam contrahit vitium reale
furti quam personale heredis, cui nocet mala fides
authoris, licet ipse habeat bonam fidem.

Cum ergo ex hac
ratione Marcelli sententia procedere non possit po-
terat quidem procedere si diceremus partum esse rei
furtive partem que olim fuit sententia Sto-
icorum teste Plutarcho lib. 5. de placitis Philosopho-
rum ubi ita dicit. Stoici fetum partem matris esse
putant non animal, ut que fructus qui stirpium
partes sunt ubi mature se defluunt ita rem quoque
se habere defectu. quod si admitteremus utique tum
partus usucapi non posset, quia cum in visceribus ma-
tris furti vitium contraxerit, quod est vitium reale
utique quamvis postea edatur et a matre separetur
semper furtivus est, nec usucapi potest, unde si hoc
ipsum sentiret Marcellus hac ratione posset sententiam
suam salvare sed ut inquit Scabola partus non
est pars rei furtive nec hoc sentit Marcellus nec
sentire potuit quia si esset pars nec si apud bonae
fidei emptorem reperiret usucapi poterat quo tamen
Cassus Marcellus ipse imo ceteri iuri prudentes admi-

Admittebant partum rucapi posse ergo illa verba
D. S. Scabola ibi. nec enim esse partum rei furtive p.
non tam ex sententia Marcelli retulit Scabola nre
quam ex propria ratiocinatione ut vid. l. partum. 26.
de Verb. significat. aperte significator et ut omni modo
confutaret sententiam Marcelli ostenderet que necet
hac ratione procedere posse

Atqui Ulpianus in l. qui
D. 49. §. ancilla defurti omnino confutare videtur
idque ut certius Scabola supposuit namque scribit
quod si ancilla apud furem concepit partibus fur
tibus est siue apud furem edatur siue apud bono
fidei possessorem cuius tamen contrarium in Vers. cete
rum tanquam certum Scabola proposuit = sunt qui
affirmant Ulpianum in rno. §. retulisse quidem
Scabola et Marcelli sententiam sed quid ipse sen
tiret non expressit: at postea lib. 42. ad Sabinum
vid. §. ancilla a probare Marcelli sententiam et
Scabola rejecit quod et alij ex interpretibus faci
unt, vno quidam ex Neothericis ex dementia pro
cessit ut Ulpiani audentiam tantum marcellum
sequatur, sed et Scabola sententiam quam non
intellecit non pudeat. ut erroneam notare, cuius
Aultas rationes ut inquit Aruol. Stultum erit
nimis anxie speculari, sunt enim ut inquit Je
lius forensia pecora togati que vultures, verum ergo
est

194

¶ Scabola sententiam Ulpianum probasse und. Scabola nec ab ea rejicere und. §. ancilla ibi enim si ad uertar duplex casus ab Ulpiano proponitur alius quo ancilla pregnantis surripitur alius quo apud furem concepit utroque casu affirmat partum furtivum esse siue inquit apud furem edatur siue apud bona fidei possessorem, sed haec uerba non ad unum et eundem casum referenda sunt ut male referunt interpretes sed alia alium casum respiciunt, alia uero alium, nam illa uerba siue apud furem edatur respiciunt utrumque casum quem Ulpianus proponit scilicet quo ancilla pregnantis surripitur uel apud furem concepit quibus casibus semper partus furtivus est x. leg. Ancilla. l. 2. C. de furtis. illa uero uerba siue apud bona fidei possessorem non debent referri ad eum casum quo ancilla pregnantis apud furem concepit quia eo casu partus furtivus non est ut in no. §. affirmatur sed ad eum tantum casum quo ancilla pregnantis surripitur quo casu quia iam finitè esse in rerum natura iam tunc furtivus efficitur. Unde etiam talis est etiam si edatur apud bona fidei possessorem ut und. l. qui in utero §. 6. Vers. praeterea de Statu hom. Iulianus affirmat unde est quod quia ultimo loco illa uerba expressit Ulpianus siue apud bona fidei possessorem, licet prius eum casum proposuerit quo ancilla pregnantis surripitur

nihilominus posteriorom casum docet in Vers. sed in hoc
posteriori in quo affirmat casare furti actione ideo
quia licet fictio illa qua partus ancille pregnantis
surrepta fingitur esse in rerum natura sufficiat ut
furtibus efficiatur non tamen sufficit ut furti actio
detur cum nascatur apud bona fidei possessorem qui
ipse non contrectat nec mirum est quod partus furtibus
sit et furti actio cenet nam saepe fit in iure ut quae
vis res furtiva non sit, nihilominus furti actio detur
ut in l. cum es. 20. §. 1. l. si servus. 61. §. locavi
in prio de furtis et e converso res furtiva efficiatur licet
furti actio cenet ut in d. §. locavi. Vers. sed etsi tu
alij qui sic intelligi debet.

Ergo Ulpianus in d. §. an
cillas a Scabola sententia non recessit, videamus an
recesserit in l. siego. 11. §. partus de public. in rem act.
ubi ad concedendam actionem publicianam semper
illud requiritur ut partus apud bona fidei emptorem
conceptus et editus sit, videamus an recesserint Pau-
lus et Julianus alter in l. §. de illo de usucap. al-
ter in l. non solum. 33. in prio eod. tit. qui et idem
requirere videntur ut usucapio procedat, sed adverte
iura respicere ad alium casum longe diversum ab eo
qui proponitur in nro §. Scabola namque in nro
§. tractatur de usucap. partus non ab eo apud quem
conceptus et editus est, sed potius ab emptore qui non

matre

195

Matrem sed solum partum bona fide emittit, unde cy
sabeat partum ex t^o emptionis in simul et bo
nam fidem nihil est quod amplius queratur et
procedat usucapio nisi illud tantum an furtivus
non sit at in dictis viribus tractatur an usucapere
possit partum non quia partum solum emit sed an
cellam bona fide quo apud eum concepit et peperit
ei concedenda circa quod inquirendum est. In
eo casu partus furtivus sit quod tractat Ulpianus
in l. qui vas §. ancilla vers. sed si concepit
de furtis et affirmat non esse furtivum verum et
usucapi posse q. et probat. l. 3. C. usucap. pro emp
tore imo et hoc casu etsi non editus sed conceptus.
tantum fuit partus apud bonae fidei possessorem licet
postea ancille possessione amissa apud alium ada
tr petipotat p actionem publicianam, licet ab eo qui
emit hoc est a priore ancilla emptore possessus non
est, ideo quia quatenus ad publicianam necessaria
sit possessio saltem per momentum l. cum sponsus
12. §. ut igitur eodem t^o. tamen hoc fallit in acce
sionibus reiempta et in eis que in consequentiam de
bentur pro quibus publiciana datur etiam si eorum
possessio nunquam fuerit penes emptorem. argum. t^o
in d. l. cum sponsus §. 4. quomodo ad t^o in d. l. si
ego §. 1. vers. partus in prio de publican. ex Baldo
species apponenda est quam si probaberis obserba illud

in eodem mirabile esse quod quamvis pro principali re
empta. actio publiciana non competat scilicet pro an-
cilla quia fortuna erat d. l. sine autem. §. hac aio sed
tantum pro accessione hoc est pro partu quia usucapi po-
teb, nihilominus et partus adhuc accessionis vicem ob-
tinet et peti potest per publicianam etiam si ab eo qui
emittit possessus non est

Deinde queri potest de t^o
quo partus apud bona fidei possessorem conceptus et
editus ab ipso usucapi potest nam cum ipse emptus non
sit cum matre eo quod mater vacuo utero erat quo
tempore emptus est et postea concepit utique non
ex t^o emptionis videbatur usucapi posse quod faten-
tur interpretes et contendunt t^o pro suo debere pra-
est. contend. cedere usucapione ex l. 2. et 4. pro
suo nec aliud evincit Iulianus in l. qui ob pact.
§. l. servus. l. §. pro emptore. nec enim ibi negat
partus usucapione a Domino haberi posse pro suo
sed aliud respicit eius dubitatio nam quando ser-
vus ancillam quam surriperat domino pro capite
suo dedit qua postea apud ipsum concepit, ideo vi-
debatur partus usucapione procedere non posse quia
cum inter dominum et servum contractus celebrari
non possit nec servus in dominum transferre domi-
nium utique videbatur non posse partum ex illo
t^o usucapi sed nihilominus aliud Iulianus affir-

mat

196

Affirmat in d. l. qui ob pactione scilicet quod potest do
minum partum quasi emptor vsucapere quod non debet
intelligi quasi emptor partus sed quasi emptor ancilla
ut mox explicuit in d. l. seruus in illis verbis: ibi
namque res non abest pro hac muliere et ideo quasi
emptor ancilla partum vsucapit t^o pro suo. d. d. l. 2
et 4 pro suo deinde nec aliud probat l. non solum 33.
in p^o de vsucap. nam ibi loquitur Iulianus non de
emptore matris sed partus. affirmat que non solum eum
qui partum bona fide emit, sed et omnes qui possident
ex ea causa quam vsucapio requirit sicut veluti ex do
nato vel simili alio t^o d. t^o in l. si ego 11. § in
terdum de public. partum ancilla furtiua vsu suum
faciunt de quo poterat illi esse dubitatio quia ut ob
seruat Cusac. editum de publiciana de emptoribus
tantum loquebatur, licet postea ad omnes iustos posse
sore correctum sit l. 3. de publiciana et ideo dicit Con
sultus quod ex qua causa quis ancillam caperet ni
si l. 12. tab. vel Attinia obstarat ex ea causa nece
sse esse partum vsucapi scilicet emptum ab eo qui quo
tempore partus conceptus et editus sit apud venditoris
furtiuam esse matrem eius ignorabat nam si sciebat
furtiuam esse utique partus furtiuus efficitur et ideo
nec ab aliquo vsucapi potest ut mox dicemus.

Aduerte tamen quod
quauis eo casu quo seruus domino ancillam quam

Surripuerat pro capite suo dedit et ea concepit apud
ipsum ex defectu t^o partus usucapio non impediatur
a. d. l. qui ob pactionem cum l. sequenti impeditur
tamen ex defectu Iusta possessionis ideo quia possessio
quam seruus vitiose nactus est domino nocet ut ea
s. Sabini et Cassij probat Paulus Totus in l. 4. §.
de illo hoc t^o cuius verba sic explicanda sunt quasi
Vellit quodcum seruus nihil possit proprio nomine
possidere sed statim possessionem domino etiam igno
ranti adquirat l. si me in vacuum. 3. §. §. ult. de acqui
rend. posses. §. item bonis inst. per quas person. nob.
acquir. hoc tamen fallit in ea poss^e quam seruus igno
rante domino insulte adquisiuit l. quod seruus. 2. §.
de acquir. posses. Unde quamuis seruus ancillam
quam surripuit pro libertate sua mihi dederit non
tam eius ancillae in me potuit transferre possessionem
quam nec domino quaerit nec ipse potuit proprio
nomine habere et siquam transfert, est possessio tan
tum naturalis et infusa quae ad usucapionem suffi
ciens non est, haec autem possessio quam vitiose
seruus nactus est domino nocet a. d. §. de illo
quia quamuis eam impactione libertatis domino
dederit, et sic eam habeat dominus quasi emptor
nihilominus reuera durat prima causa possessio
nis ut etiam Celsus affirmabat et ex eius sent.
Idem Paulus in l. 2. §. si seruus veni. et quid §.

emptor

Pro emptore que cum vitiosa fuerit in seruo adhuc vitio
 sa durat in domino qui non mutavit sibi causam
 possessionis quod cum in matre eueniat *d. d. vers. ¹⁵* et
 siquidem oportet quod et similiter in partu procedat
 qui quemadmodum a seruo ex iniusta possessione
 usucapi non poterat ita nec etiam a domino *d. d. §. de*
illo = aut etiam sic Paulus poterit explicari quasi
 vellet quod quia seruis ex causa furti habuit poss³
 Ancilla, utiqua quamvis postea ancillam pro libertate
 sua domino det, etsi dominus quasi emptor incipi
 at ancillam habere nihilominus prima possessio ser
 ui attenditur quasi vitiosa fuerit non magis domino
 procedere poterit usucapio quam si res esset pones
 sium seruum ut eleganter suadere videtur *tes in*
d. l. 2. §. Celsus. scribit in fine pro emptore unde inuenit
 quod quemadmodum seruis non posset ex possessione
 sua eum partum qui apud se conceptus esset domina
 per usucapionem quærere ita nec etiam dominus pote
 rit cuius possessio non mutatur exemplo heredis qui
 in suo defuncti succedit de quo ante dixerat in §. anti
 Nec obstat *vers. ^{cus}*

Sed et si *d. §. de illo* ubi Ictus idem statueri videtur
 eo casu quo alius mihi furtiuam ancillam dederit ut
 seruum meum manumitterem que postea apud me
 concepit et peperit quo casu affirmat etiam me non
 usucapturum eum non cessent oia supradicta, sed

191
Sed adverte quod Veri^{us} ille non debet intelligi eo casu
quo extraneus ancillam surripuit et postea mihi de
dit ut servum meum manumitterem quae postea
apud me concepit et peperit namque hoc casu sine
dubio partus usucapio procederet, quia tunc vitiosa
mea possessio non est sed de eodem casu de quo dixit
erat scilicet quando servus ancillam surripuit
eamque extraneo dedit ut mihi pro libertate sua
daret solent enim saepe servi domino ignorante
emptores supponere atque eis munus vel alias res
subministrare ut se a domino redimant quo casu
perinde est ac si servus ipse dedisset L. unica. veri. si
itaque. C. si servus extraneo se emi mandaverit L. si ser
vus. 7. C. actio empti. Unde quemadmodum si servus
ancillam dedisset dominus partum usucapere non posset
quia vitiosa fuit servi possessio ut in pri^o §. affirmat
Ictur ita etiam vitiosa erit eo casu quo servus an
cillam furtivam alij dedit ut mihi pro libertate sua
daret quia hoc casu et servus dechie censetur idem
erit si quis eam ancillam quam servus ei dedit me
cum permutasset aut insolitum dedisset item si
donasset sc. quam explicatione non oportet eum
Versiculum legere cum versiculo si antequam ut
legunt interpretes omnes.

Tandem quaeritur bonafideque
procedere debeat usucapio partus ancilla furtiva qui apud

Possesorem bona fidei conceptus atque editus est et qui
 dem constat quod si bona fidei possessor matrem furtivam
 esse cognoscat quo tempore conceptus atque editus est
 nec ipse usucapere poterit nec alius quilibet, qui ab
 eo partum emat de quo loquitur tex. in l. non solum
 33 in fin. hoc tit. namque mala fidei possessoris tempore
 quo concipitur atque editus partus efficit eum furti-
 vum et in usucapibilem = quod si mala fides adsit
 tempore conceptionis non vero tempore editionis, ve-
 luti si partus conceptus apud furem nascatur apud
 eius heredem vel alium bona fidei possesorem non
 ideo partus usucapio impeditur quia tunc furtivus
 non est a. tam in fin. §. Scabola ut quae ibi no-
 taviimus = at vero si adsit bona fides tempore
 conceptionis, et postea antequam pariat ancilla
 eam possessor furtivam esse cognoscat tunc sine dubio
 partus usucapio impeditur. d. l. non solum in fin. pro
 nec aliud suadet l. Justo ff. §. et si possessio mi-
 hoc tit. nam rectissime animadvertendum est eum §.
 loqui non de ancilla furtiva sed de ancilla quam
 forte apud defunctum deposuit vel ei commodavit
 et postea haeres computaret propriam esse testatoris
 alij vendidit bona fide accipienti qui usucapere
 incepit, et cum conciperet apud eum, mox alienam
 esse resciuit quo casu dubium non est quum par-
 tus usucapio non impediatur non ideo quia in d.

pit tempore conceptionis redideo quia tunc usucapio
matris ex superveniente mala fide non impeditur
L. unica. C. de usucap. transformanda. §. diutina,
inst. de usucap. Utique quemadmodum potest ex
auctoritate leg. matrem retinere quamvis alienam
sciat, ita et ex eadem auctoritate potest et partum
et per consequens eius usucapionem incobare etiam
si similiter alienum sciat. argum. tunc in L. et
generaliter. 28. de noxalib. actionib. alia causa
est ancilla furtiva cuius cum usucapio non proce-
dat ideo quocumque tempore quo antequam par-
tus edatur cognoscat possessor eam furtivam esse, et
tenetur dimittere et per consequens nec partum re-
tinere cuius usucapio cum mala fide non potest
habere initium quam distinctionem eleganter in-
simulat. Paulus Titus in d. §. de illo. ver. si ante
quam, et vers. quod si namque in vers. si ante
quam. Loquitur de ancilla furtiva vel aliena, cuius
usucapio non incipit et ideo affirmat quod si an-
tequam pariat alienam esse reversit emptor non
potest partum usucapere quia nec potest eum ex
auctoritate legis retinere. at v. in vers. quod si lo-
quitur de ancilla aliena non furtiva cuius iam in-
coperat usucapio et ideo affirmat quod si cum ea
usucaperet cognoverit alienam eam esse nihil
minus non ideo partus usucapio impeditur, sed

ini

Initium usucapionis matris intueri debemus iuxta
D. S. etsi possessionis. quae si bona fide tradita sit non
tantum eius usucapio procedit etiam si postea emptor
alienam esse cognoverit, sed et partus sicut emptis
rebus placuit in quibus non tempus emptionis, sed tra-
ditionis attenditur. *De nam Legem si aliena in pro*

199
Quod si bona fidei parte
sor cognovit matrem furtivam esse eo tempore quod iam con-
ceperat partum usucapere queritur an eius usucapio im-
pediatur quod tractat Pomponius *in l. si ancillam, § pro*
suo et affirmat quod quantum alias mala fides super-
veniens usucapionem non impediatur. *§ divtina in l. de*
Usucap. nihilominus hoc casu impeditur nam cum
partus usucapio precedat ex *tt. pro suo* ut supra proba-
bimus utique ille qui cognovit intra statum usuca-
pionis tempus matrem furtivam esse non potest. *Inte*
lligere se partum pro suo possidere ex regula. *l. pro suo*
§ cum potius clam possideat ergo oportet ut usuca-
pionis precedat quod intra statum usucapionis tempus nes-
ciat cuius id mancipium esset, aut si sciat quod non
possit eum certiorare, aut si possit quod eum certiorare
faciat nam et si tunc dominus certior factus agat ad
partum nihilominus potest possessor inter moras iu-
ditij eum usucapere. *argum. l. si post § de*
de rei vindicat. haec ergo ita ideo requiritur *Consultus*
quia si aliquid ex illis interveniat satis ostendit

Animus illius qui possidet se non clam possidere
velle sed potius pro suo usucapionem complere oportet
In hoc casu nisi aliud ex his tribus interueniat quod
possessor non intelligat matrem furtiuam esse, nam
si intelligat nec partem usucapere poterit nec publici
ana utetur & tam in l. si ego. 11. & interdum de
publiciana ibi quo experiar. nec oportet legere cum
Cuiac. quo et pariat. alia causa est si non ex tt.
pro suo sed pro emptore usucapio procedat & tam in
l. si de inofficio. ex fundo. 40. & seruum tuum. de
acquir. posses. quod omnia ideo ita late explicare oportet
ut nequis amplius ex Iuris excuset Julianum
Paulum et Papinianum etiam contra Scabolam sen-
sere.

Adhuc restat nobis alia
controversia contra illa verba ~~l. 1.~~ l. 1. & ibi: nec enim
esse partem rei furtiuam partem. et contra l. partem
26. de Verbor. significat. quibus affirmat Ulpianus
etiam Scabolam partem esse rei furtiuam partem quo
argumento contendunt interpretes etiam in hoc Scabo-
lam Marcello contra dixisse qui dicebat partem
esse partem rei furtiuam et ideo inusucapibilem, quem
admodum et matrem. argum. l. 1. in l. qua de dota
26. de rei vindicat. in qua controversia similiter
affirmant interpretes reliquos iuris prudentes repro-
bata Scobole sententia Marcellum sequutos fuisse

nam

Namque Ulpianus in l. 1. §. ex hoc rescripto aperte
 testatur quod partus antequam edatur mulieris partus
 est, l. viscerum. et in l. si quis cum totum. 7. §. si an
 cillam de excep. rei iudicat. stendit eum qui petit an
 cillam pregnantem etiam partum ipsius petere videri
 quoniam ex ea re est quae petitur, id est ipsius pars. quod
 et probat in l. equi. 8. l. partum. 10. l. respondit. 14.
 de usur. item et Bernuleius in l. ult. de acquir. rer.
 dominis. affirmat eum in dominio partum esse cuius
 erat ancilla tempore partus item Ulpianus in l. anoi
 llarum. 27. de petit. hered. affirmat partus ancillae
 hereditariae esse hereditarios et in l. si conuenerit
 §. si fundus de pignorat. l. Paulus. 29. de pign. l. 1. de
 Saluiano interd. l. 1. c. partu pign. partus ancillae
 apud creditores editos eodem pignore teneri et in l. cy
 pater. 77. §. pater familiae. de leg. 2. partus editus ex
 ancillae filiae in dotem dati vel uxori donati filiae
 deberi et in l. cum post. 69. §. ult. de iure dotium l.
 si marito 31. §. ult. soluto matrimonio. et in l. 1. c.
 eodem tit. partus ancillae dotalis etiam dotales esse
 nisi forte ancilla stimata doti data sit l. Licinus.
 48. de legat. 2. l. si mancipia. 18. de iure dotium
 l. penult. §. 3. soluto matrim. et in l. ult. §. proculus
 que. in fraud. credit. quod si ancilla pregnantis in fraud.
 credit. alienata sit etiam partus restituendus est
 quasi pars ipsius item in l. penult. c. apt. empt. partus

um ancilla etiam venditum intelligi quod et probat
Papinianus in L. si id quod 73. delegat. 2. Tribonianus
in L. in Belo 12. §. ult. de capt. et tandem Africanus
in L. ancilla 60. de furtis contendit quod ancilla furti-
ua non tantum sui corporis furtum facit, sed etiam partus
qui post fugam editus est quae iura ad hoc expendit Otho
manus 7. disp. c. 18. quibus addi poss. L. si mulier. 8. ad
L. Cornelianam. de fals. L. 9. de extraordin. crimin. L. ciceron
39. de parnis. L. quamvis 10. de precario ex quibus affirmant
quod cum constent receptam fuisse Marcelli sententiam
ab alijs iuris prudentibus qui et ipsi fuerunt ex Stoyci
imbuti quorum haec etiam sententia fuit ut supra anno-
tauimus oportere quod omnino falsam sit sententia Sca-
ebole quae refertur in dno 8. et in d. l. partum in q
ita scribit Cuiac. quoniam alij sequuntur quod erroris causa
ex antiqua illa controuersia fluxisse existimant quae
dimittit Cicero. lib. 5. de finibus extitit inter Bru-
tum et Quintum Mucium Scaebolam nam Bru-
tus partum non esse in fructu existimabat quam
sententiam comprobaret Marcellus: unde inferebat
partum esse partem matris et ideo nec usucapi posse
at contra Quintus Mucius Scaebola partum ancilla
in fructu esse opinabatur quam sententiam Quin-
tus Seruidius noster qui fuit ex eadem gente sequi-
tus est, unde consequenter existimant partum
esse partem rei furtiua quia fructus non est pars rei, in

Unde abblita Mucij Scabole sententia ut constat 201

ex l. Vetus. 68. de usufruct. l. in pecudum. 28. de surr.

affirmant consequenter Scavidij nri opinionem probatam non fuisse quod si ab his interpretibus quæras siquidem partus partes matris quænam pars esse intelligatur, an integralis an numerabilis an quantitativa an v. accidentalis. affirmant aliqui esse accidentales quia adesse et abesse potest præter totius corruptionem quemadmodum pupillaris subest. Tutio pars est pater nri tti. Codiuti sunt partes tti. et dies pars obligat. §

l. 1. §. diem. de edendo

Sed reuera nec Marcellus existimavit partum esse rei furtivæ partem nec Scabole sententia in hoc fuit ab alijs prudentibus rejecta de Marcello constat ex eo quod admittebat quod si ancilla apud furem conceperit vel apud eius heredem et pariat apud bonæ fidei possessorem utique tunc partus usurpaci potest ut ex v. v. ult. §. nri obiectavimus sup. quod nequaquam admitteret si existimaret partum esse rei furtivæ partem, deinde cur in hoc §. sic Marcellus questionem concepit et partus editus fuerit apud furis heredem, nisi quia dubitandi ratio magis ex persona heredis vigeat quam ex eo quod partus sit pars matris namque eo admissio partus usurpaci non posset etiam si apud bonæ fidei possessorem naceretur ut ceteri nri. in partu ancillæ prægnantis. l. qui in utero. 26.

105
de Statu homin. deinde nec Scaevola sententia a his
prudentes reprobaverunt apud quos receptum erat esse casum
partum furtivum non esse quo ancilla furtiva concepit
et peperit apud bona fidei possessorem. L. qui vas. 49. §.
ancilla. vers. sed si concepit de furtis. l. 3. C. usucap.
pro emptor. quod verum esse non potest si partus pars
est ancillae furtivae, namque tunc vitium reale furti
quo semel in utero matris acceptus est non adimittit
ret ex eo quod apud bona fidei emptorem editus est
nisi dicas cum Cujas hoc casum non esse partum ancillae
furtivae partem, in eo vero in quo apud furem concepit. l.
apud eius heredem maxime quod affirmari non potest
deinde nec illud dico quod Neotericus quidam qui
de partu scripsit existimavit scilicet partum dum
in utero est esse quidem partem matris non veram partem
quam nactus est et ideo cum ut partus usucapio pro
cedat attendatur initium conceptionis et editionis, utique
si tunc possessor habeat bonam fidem potest partus usu
capio precedere quasi ex bono initio incepta usucapione
quia ratione partus conceptus et editus apud bona fidei po
ssores usucapi potest, non ita vero si mala fides ad
sit tempore conceptionis, quo casu quasi ex malo ini
tuo partus usucapio non praedit unde affirmabat par
tus usucapionem pendere ex eo tempore quo adhuc in
utero est et partus matris et ideo affirmabat recte
sensisse Marcellum in rno §. Scaevola dum ex eo partus

202
Usucapi non posse dicebat quia est pars matris nec bene
fuisse eius mentem a Scabola intellectam qui partum
non esse partem matris dicebat quo tempore iam editus
est quod licet verum sit tamen non expectat ad
Marcelli ratiocinationem = Sed hac sententia corrumpit
omnino ex his quae observavimus supra circa inte-
lectum esse in l. iusto errore. ff. si et si possessionis
de usucap. et ex his quae supra diximus ex quibus pro-
bavimus Marcellum in ea fuisse sententia ut exi-
timaret partum conceptum apud furem et editum apud
bonae fidei possessionem usucapi posse.

Sed et insuper pergamus
videamus quae an alius extet in iure locus ex quo
sententiam Scabola colligatur partum non esse rei fur-
tuae partem et quidem in eam rem expenduntur l.
si ancillas. 62. et 63. de leg. 3. de pecul. leg. item et
lex. 4. si res de iudic. aditione. item et lex in l.
si pregnantis ff. de evict. iuncta l. 1. eod. ff. item
et lex in l. 2. et l. 4. pro suo. Vbi partus ancilla fur-
tuae non usucapitur ff. empt. quo mater deboret usuca-
pi sed ff. pro suo quasi res omnino diversa a matre
sua. item et lex in l. inter stipulantes ff. 3. 3. ult.
de verb. obligat. item l. 4. de usur. item et lex in l.
sed ader. 19. si quis mulierem locati, et tantum hoc
ipsum aperte fatetur I. August. lib. 6. contra Julianum
qui refert in cap. si ad matrem de consecrat. dist. 4.

505
Sed nec illud verum est quod Cuiac. affirmat scilicet
Seruidium nrum ex utrimque de Scabola sententiam
partum ancilla in fructu esse: quis enim crederet eum
qui meliorum iuri authorum preceptor fuit eam usui
tate sententiam quam iam antea iuri constituti esse
affirmauerat. Tuius in L. potest. 36. §. 1. de usufruct. ita
ut erraret in iure. qui secundum illam exutimaret
unde quid commune habet non esse partem rei furtiuae
et esse in fructu ut vnum ex alio colligatur, nam in me
huius collegit Seruidius nos ter partum esse rei furtiuae
partem quia est in fructu argum. l. de in l. fructus 44
de rei vindicat. l. si pendentes. 27. de usufruct. l. qua
situm. 12. §. ea vero de fundo instructo l. ult. §. fructus
que in fraudem creditorum l. si seruus. 6. §. locum
de furtis quam e contr. partem non esse quia est in
fructu deinde expendi potest l. de in l. uxorem 41.
§. sorari de leg. 3. quae est ex eodem Scabola. si coniu
gamus l. respondit. 19. §. haeres de iur. impub.
Restat ergo iuribus
que pro contraria parte expendit. Othomanus satisfi
cere, sed alia loquuntur de partu pro ut est in utero
quam ideo partem seu portionem vicerum matris vocat
Ulpianus in d. §. ea hoc rescripto quia interim bonon
est l. in Falcidia. 9. §. 1. ad l. Falcidiam sed tantu
spes animantiu. l. 2. de mortuo inferendo nec de hoc lo
quitur Scabola noster in d. §. Scabola et in d. l. partu
de

Partum de cuius usurpatione quo usque nascatur ni- 203
hil queri potest, quia adhuc nihil est, sed de eo qui
eam editus est et alij venditus qui pars rei furtiva
dici non potest, alia vero iura aut parum aut nihil
ad propositum adducunt quae quia diligenter nimis
in observatiõibus suis explicuit noster. Amaya non
oportet in eis explicandis amplius immorari, quia
ad alia properemus quo imponitur finis huius celeberrima
tertia ^{et} huius Legis

Tractatus sextus Quæ- tionum Scabola ad §. et quid sitantur

Legis Gallus. 29. de
Lib. et posth.

Insequitur Seruidius Scabola Aquillana formam
interpretationem in qua casus tantum mortis filij a
Gallo expressus erat scilicet in illis verbis: si filius me-
us me viuo morietur. et querit quid futurum si for-
te testator formillam Galli sequitur in mortis filij
casum tantum conciperet scilicet in negotio institutione

Aut etiam pro nepotis in casu mortis nepotis & eaque
antea dixerat in §. idem credendum, si forte filius aqua
et ignis interdictione peteretur aut nepos ex quo pro ne-
pos institueretur emancipatus esset; hi sunt termi-
ni questionis suae interrogationis a Scabola proposi-
ta in no. §. in quo priora illa Verba: et quid si tan-
tum in mortis filij casum conciperet. sine dubio ad
testatorem referuntur qui formulam Galli sequitur tan-
tum in mortis filij casum institutionem concepit termi-
nos questionis seu interrogationis exponamus

Et quid si tantum in mor-
tis filij conciperet. morei nomine naturali tantum in-
telligitur l. cum pater. 77. §. hereditatis §. delegat. 2.
l. 1. §. Cornelio de iure filii Lex facta 17. §. si quis ro-
gatus ad Trebell. l. ex ea parte. 121. §. in Jus illum de
Verb. obligat. l. sed si mors. §. de donat. inter. l. sed
si alias. de bonis donator. l. intercedi §. de Condit. et
demonstrat. l. Vtrum. §. §. Societas pro socio unde
Concepta tantum in mortis filij casum posthumi ne-
potis institut. de formulam Galli Aquilij hoc modo
si filius meus me vivo morietur. quod Scabola quid
dicendum si forte filius non morte naturali non desinat
esse in patrii potestate, sed pro aqua et ignis interdit.
pro qua filius sine dubio desinebat esse in patrii potestate
et nepos in eum locum succedebat, aqua namque et
ignis interdictione fiebat peregrinus, Fatim toga exuebatur
et

Et palis armite batur quasi peregrini induendi mo-
 do. Ut Plinius scribit Lib. 4. epist. 11. erat namq[ue]
 toga propria Romanorum vestis sed pallium non
 item Tertullianus Lib. de palio. epist. 3. pallium
 inquit etsi grecum magis lingua iam pene latum
 est cum voce vestis imbrant, sed et insuper civitatem
 amittebat et libertatem. l. amissiones in pro. de capite
 minutis l. 5. §. Consumitur de var. et extr. ordin. cog-
 n. l. ult. de legat. et quidem tacite et vi ipsa quoni-
 am earum rerum usu prohibebatur sine quibus re-
 tineri vita non poterat quare liberi inter dictos ha-
 bere non poterat in potestate sed ipsi liberi interdi-
 cti dicebantur esse in patris potestate. Insuperque
 potestatis proprium Civium Romanorum. §. qui autem
 in l. de patrias potestate et pro mortuo habebatur. Tac-
 tianus de origin. err. Lib. 2. c. 10. exilibus quod
 ignis et aqua interdicti solebat. adhuc enim videbatur
 nefas quominus malos tamen homines supplicio capi-
 ti afficere interdicto agitur usu earum rerum quod
 vita constat hominum perinde habeatur ac si esset
 pater famil. bona sua amittebat l. eius qui §. 1.
 qui t^o facere possunt l. 3. ad l. Juliam. peculatus
 nec t^m facere poterat nec fideicommissum relinquere.
 D. l. eius qui §. 1. l. 1. si qui de leg. 3. obligatione exhi-
 beatur. l. ult. de duobus rebus quia non in eodem statu
 erat l. cum quis. 38. de solutionib. filius vero famil.

Desinebat esse in patria potestate quia et cognationes. amitte-
bat et affinitates L. 4. §. ult. de gradib. adde. quod
prima ratio a nobis tradita indicatur in L. Imperator
18. de Statu homin. et expresse assignatur ab Ulpiano
tt. 10 §. si filio Patris. l. inst. tt. 6.

Idem erat si forte
familias fieret deportatus nam deportatione etiam de-
sinebat. filius esse in patria potestate §. cum autem inst.
quibus modis ius pater potest, solutio Pauli l. inst. tt. 6.
§. item de potestate erat namque deportatio exilij
speciei abocitiona, multabatur enim quis propria
civitate et vinculis verbo aut compectibus impone-
batur Romanis, seruisque publicis et cum in Insula
certam transferrent tradebatur. L. 1. §. deportatus
de Leg. 3. successit enim in locum aqua et ignis in-
terdictio nis. L. 3. ad Leg. Juliam. pecul. L. 2. §. 1. de
pen. L. res uxoris. C. donat. inter L. 1. C. de repud. id
que ex L. Augusti ut ex Dione scribit Cujas. ead-
deportatio in eum gravior pena quam interdictionis
eius interdictis aqua et igni libera erat vagandi
facultas, sed non ita deportatis quia insula conclu-
debantur quare quemadmodum aqua et ignis in-
terdictus sic deportatus amittebat civitatem Ro-
manam. L. inter penas. C. de interdicit. et religat.
Verborum fiebat que peregrinus. L. sunt quidam. 17. de
penis L. sed si hoc. 10. §. sed si per penam de infus

Vocando.

209
Locando l. sed si. 6. §. solemus de hered. instituend
l. 1. C. eodem tit. l. 1. §. deportator de leg. 3. pro mortuo
habebatur l. verum 63. §. societas pro sociis. l. 1. §. filius
de bon. poss. contra tab. l. si necem. 4. §. si deportatus
de bon. Libert. d. 3. cum autem homo alius reputabatur
l. ex facto. 17. §. ex facto ad Trebell. spoliabatur omni
bus bonis l. tutellas. 7. in fine. ff. cap. minut. l. deporta
tor 8. C. de penis l. ult. §. ult. C. sententiam passis
obligatione eximebatur. l. si debitori. 47. de fideiussoribus
l. ult. de duobus reis. l. 2. de cap. minut. quas mortuus
habebat successorem. l. actione. 63. §. obligatione pro
sociis l. 2. C. ad l. Juliam. de vi. l. 1. C. de fideiussoribus.
et omnia amittebat, que sunt ex iure civili. d. sunt
quidam in fine. et per consequens patriam potestatem
l. ult. C. sentent. pass. et ideo filius famil. deporta
tus quasi mortuus aut peregrinus non obstabat nepo
ti quominus aucto succederet. l. si qua pena. 7. de heri
qui sunt sui. ecc. d. l. 1. §. filium. de bon. poss. contra
tab. aut etiam paternis libertis d. l. 4. §. si depor
tatis de bon. Libert.

Idem etiam erat dicendum si for
te filius qui erat in potestate servus pena efficeretur
veluti si ad fodendum metallum vel in opus metalli
vinculis alligatus damnaretur, hunc enim ad mitte
batur Libertas. l. aut damnatum. 8. §. est pena, l.
sunt quidam. 17. l. in metallum. 36. de penis. l. ag

Cognitionem. §. §. ult. de extra ordin. cog. l. cum autem
inst. quibus modis ius patr. potest. soluitur, idem si
in opus publicum perpetuo damnaretur. hoc est Lantus
mias, sive Lapidinas publicas. l. succurritur. §. §. l.
ex quibus causis mar. l. l. §. ult. de aleatorib. item in
calcariam de penis vel in salinas d. l. aut damnum
§. in ministerium l. mulier. 6. de captiv. de qua p
na mentio stat in l. si adulterium. 38. Imperator ad
L. Juliam. de adulter. l. l. §. ult. de efractor. l. l. §. quam
quam de abigeis. l. annorum. 6. de extra ordin. crimin.
l. honor. §. c. de penis nam et haec damnatio serui
tute irrogabat. d. l. aut damnum. §. in ministerium
et §. qui qui d. l. sunt quidam. §. l. non ita si ad
tempus quia uti civitatem non admittent. d. §. in
ministerium sed et servus pena fiebat, qui si dam
nabatur ad Vestias. l. eius qui. 8. §. ult. qui ttt. facere
possunt d. §. cum autem inst. quibus mod. ius patr. po
test. soluitur; hoc est ut primo spectaculo ad pallum alli
gatus a bestiis consumeretur. l. l. c. Theodosiano ad
L. Favianam. de qua pena mentio stat in l. si quis in
bona. 25. §. si quis plane de acquir. heredit. l. ad ves
tias. 31. de penis l. l. §. quamquam. de abigeis ite
si ad ludum venatorum. d. l. aut damnum §. qui
cumque et §. penult. de abigeis collat. Legum. hi
enim casibus desinebat habere filios in potestate d. §.
Cum autem filius veni famul. patriam potestate amittebat

man

Nam cum mortuo servus p^{ro}nda assimilaretur. l. in 206
terdicit. 59. in fin. de condit. et demonst. l. cum h^{ic}
status. 32. §. si donator de donat. inter. l. servitute
209. de reg. iur. non poterat esse in patria potestate
et per consequens in eius locum nepos succedebat.

Insuper interrogat

Scabola. quod si nepos ex quo. pronepos institueretur
ut ostendimus emancipatus est. quae verba sic expli-
canda sunt quasi diceret Scabola quid si testator
etiam Galli consilium sequutus in nepote sic formu-
lam concipiat si vivo me nepos decedat tunc qui ex
eo pronepos est. & eam quae antea tradiderat in §.
idem credendum ad quem sic referunt illa verba
Et ut ostendimus et eueniat quod nepos post cu-
ius mortem pronepos institutus est morte non desinat
esse in potestate sed emancipationem desinit nepos
esse in potestate et pronepos eius loco succedit. l. utry
§. 1. de iusto rupto. et Gaius. l. 1. inst. tt. 6. §.
femina Ulpianus. tt. 10. in prio

Sed in verbis huius in

terrogationis subsistunt interpretes mirantur, cur
in casu emancipationis in nepote ex quo pronepos ins-
titueretur. exemplum apposuerit Scabola non in filio
ex quo nepos institueretur in quo proximum exem-
plum de aqua et ignis interdictione apposuerat cu-
aque V. quod quemadmodum emancipatione desinit

Nepos esse in potestate et eius loco pronepos succedit
sic etiam filio emancipato nepos ex filio ante emanci-
pationem conceptus aucto suus heres agnoscitur & illud
autem in l. quibus modis in patr. pot. soluit. Vlp.
tt. 23. & agnoscitur Anton. Faber exultimavit 10.
Ject. c. 5. ideo casum de filio aqua et igni interdicto
ad nepotem emancipatum Sed etiam mutasse quia
in filio qui postquam institutus est emancipatur
procedere non poterat interrogatio quia si filius in
potestate et quando erat suus instituitur heres et
postea emancipetur emancipatione corrumpit institu-
tio eius et ea non obstante nihil minus agnoscendo
rumpit tt. m. paternum eo quod cum trina emanci-
patione non una exeat de potestate paterna Ulpian.
tt. 10. in pr. Iulius. 1. in l. tt. 6. & item per eman-
cipationem Paulus. 2. sent. tt. 29. eique ex prima
2. de emancipatione manumissus quia revertitur
in patriam potestatem agnoscatur suus heres Ulpian.
Ulpian. tt. 23. & agnoscitur. oportet quod agnoscen-
do rumpat tt. m. paternum ea institutione non
obstante qua antea dum erat in patria potestate
facta est namque cum fuerit institutus eodem tempore
quo erat instituendus necesse tamquam suus tota
illa prioris institutio nisi vis et potestas emancipa-
tione absumpta est nec in id usque tempus exten-
di et porrigi possit quousque fiat suus quia fieri non
potest

Potest ut una et eadem institutio sufficiat duabus
 solemnitatibus implendis propter eam interruptio
 nis ruitatis q̄ ut quemadmodum filius item ex
 nouo iure suus factus est ita de nouo ex noua illius
 ruitatis causa institui debeat in quam rem ampli
 us expendit Faber l. 2^m §. 1. de iust. corrupto
 ubi ita Placianus scribit filia cum emancipatur l.
 nepos: quia una emancipat. exiit de potestate t^m
 non rumpunt. a ob. significans filium cum emanci
 patur, quia non una sed trina emancipatione exit
 de pot. et sic post l. 2³ de emancipatione r̄torum
 r̄dit in potestatem etiam institutum rumpere t^m
 quia p̄toritus t^m quod nullum est rumpere non
 potest l. 5. §. post defectum de iust. corrupto quod
 si Faber opponat quod de reg. leg. filio 23. §. 1. bo
 tt. l. si quis heres. 18. de iust. corrupto in quibus si
 extraneus erat heres instituitur et postea a testa
 tore arrogatur agnoscendo non rumpit t^m respon
 de aliam esse causam extraneus instituti aliam
 filij in potestate, extraneus namque dicere non
 potest se esse institutum ex necessitate, qui ex
 mera testatoris voluntate institutus est et ideo
 nihil cauid est, cur ea institutio sufficere non
 debeat implenda solemnitati, cuius interposen
 da necessitas ex adoptionis occasione postea super
 veniat, at non ita in filio in potestate quem ex

Necessitate institui oportuit, et ideo non debuit
illa institutio neces. prodere in aliam necessariam
causam.

Hac tamen subtiliter
magis quam vere Faber ex cogitavit quia verum
non est emancipatione corrumpi institutionem eius filij
quidam enim in potestate a patre heres instituitur
nec enim corrumpit institutio emancipatione, quasi
capitis diminutione. alioquin in nepote corrumpet
quod non est verum. §. ult. nota legis et ex d. l. ve
rum. §. ult. etiam Fab. fatetur sed nec etiam cor
rumpit quando filius ex l. 2. ve remancipat. reuer
titur in patriam potestatem. arg. d. l. filio. 23. §.
ult. h. de. d. si quis heres. l. 8. de usufructo rupto
l. non putavit. §. de bonor. poss. d. tabull. quia agnos
cendo nemo rumpit de se factam institutionem er
ga eum filius se inveniatur institutus agnoscendo
non rumpit paternam. ut in exemplo extranei sed
nec etiam verum est in vicaria institutione duo
bus solemnitatibus explendis quia institutio du
rat et semper filius quando redit in patriam po
testatem institutus invenitur item etiam quia
certum est vicarium actum sufficere duabus obliga
tionibus explendis. l. pupillus. 25. ad l. Falidia
item et in pluribus casibus de quibus in l. in nu
merationibus. §. 4. de solut. nec contrarium suadet

22.

D. L. verum. §. ult. eo quod regula ibi tradita rite et
 recte procedit in filia et nepote. quibus preteriti dum
 erat in potestate valet ttt. m. si maximum vitium
 C. d. lib. pteret. primum vers. et non ita in d. de ex
 heredat. liberor. et tt. 22. §. ex suis heredibus. et
 in nra. l. §. idem credendum et in omnibus suade
 tur et ideo de illis merito potuit dubitari an quan
 do emancipantur rumpant ttt. m. eo quod emanci
 patione etiam qui agnascitur heres Ulpian. tt. 23.
 §. agnascitur. l. 1. tt. 16. Coll. Leg. et filia et nepos
 quando agnascuntur rumpunt, sed affirmat Ulpia
 nus hoc in filia et nepote non procedere. quia ex
 unica emancipatione exeant de potestate am
 plius non redeunt in potestatem, et ideo nec ag
 nascuntur. Ut preteriti rumpant ttt. m. hoc autem
 in filio in potestate et ideo nec agnascuntur nequa
 quam tractari possunt circa id ttt. m. ante fecerat
 si filius in eo institutus est quamvis exprima secun
 da ve emancipatione manumissus in patris potes
 tatem revertatur, eique agnascatur suis heres
 ut reuera agnascitur x. d. §. agnascitur et in
 d. l. §. affirmatur expresse non potest rumpere ttt. m.
 in quo institutus invenitur siue preteritus nec
 etiam agnascendo rumpit ttt. m. quod nullum est
 x. d. l. §. §. post defectum. ergo in filia et nepote
 recte procedere potest C. Ulpiani quia illis preteriti §.

805
Valet *tit. m* in filio v^o in potestate non item et ideo
non valet argumentum quod ex eo & ad Falci-
diam Faber colligebat.

Unde cum irrita non fiat
filij institutio agnitione ipsius, pcedere non potest
a Fabro assignata inter filium et nepotem scili-
cet quod instituto filio cum agnitione ipsius eius
institutio rumpatur, prateritus habeat contra
Fabull. bonor. pos. *id tit. m* in quo in forma Galli
Aquilij nepos institutus est, utique fieri non po-
test ut in filio in forma Galli instituto ex quo
nepos institueretur vtiliter interrogatio appona-
tur non ita si nepos instituitur et ex eo pronepos
quia cum emancipatione nepotis, eius institu-
tio non extinguatur utique non potest contra ta-
bul. bonor. pos. *id. cum tit. m* quia non insti-
tutus sed prateritus a patre conceditur, sed nec
ex *tit. m* quasi institutus haberet hereditatem q^o
in casum emancipationis eius pronepos institu-
tus censetur in solidum et sic ei praefertur qua-
re ex *l. Fabri* nepos omni remedio destitui-
tur namque in ea explicatione etiam supponit
Faber nepotem fuisse institutum, huius em
institutionis nunquam exigendam affirmat
Scaebola in & in omnibus vide Legu

Alij existimarunt in casu eman-
cipati

emancipationis i' deo in nepote Scabolaim vnterpo 209
gationem proposuisse non in filio quia in nepote
de facili procedere poterat non ita in filio, filius
namque in forma Galli' necessario constituendus est
non ita nepos quia poterat preteriti' vel sub quali'
bet conditione institui L. g. de hered. instit. §. sed
non ita inst. de exheredat. liberis Unde nepote
preterito poterat testator sic pronepoti institutionem
concipere, ut si nepos me viuo moriatur vel per eman-
cipationem suus esse desinat tunc qui ex eo prone-
pos &c. quo casu emancipato nepote pronepos su-
us agnoscitur et ex institutione hereditatem con-
sequitur absque eo quod nullum fiat tit^m vel a ne-
pote quia potest preterire vel a pronepote qui in
forma Galli' Aquilij institutus immemoretur, sed in filio
interrogatio non ita de facili procedere poterit eo quod
ut diximus in forma Galli' necesse institutus est
et ut monet Scabola in §. in omnibus iura Legu. nec
poterat preterire Unde cum emancipatione filij de-
re facta institutio non extinguatur & ea quae an-
te diximus quamuis in forma Galli' ex eo nepos ha-
res instituitur nec eius institutio emancipatione
facta est utique ipse in solidum habebit heredit.
nepos quem impune potuit preterire

Dices hoc modo nec exemplis
procedere posse eo quod si ponamus nepotem fuisse

Præteritum ex quo pronepos in formula Galli institu-
tus est utique ipse habebit in autum ttt^m contra Tab.
bon. poss.³ quam emancipatis præteritis prætor polli-
cetur & emancipatos inst. de exhered. lib. per
quam sine dubio ttt^m rescinditur l. ut liberis. 17.
C. Collat. et ab intestato nepos totam hereditatem
obtinuit ex reg.^a & emancipatis inst. de hered. qua
ab intestato unde non prodest quod in forma Galli
Aquilij pronepos institutus quia nihil capturus
est ex hereditate potest nec Gallum Aquilium nec
Scæbolam ad ius prætorium respectivo, sed tantum ad
Ius civile quia inde manifeste colligitur quia iure
prætorio posthumis quantumvis omnino alieni poterant
institui heredes et instituti data secundum tabularum
bonor. posses. a prætore adiuvabantur. pro inst. de
bon. poss. unde iure prætorio attentio inutile fuit Ga-
lli Aquilij Consilium & Scæbolæ ad illum interpre-
tationis quod quidem ergo non admitto eo quod in
posthumis nepotibus, pronepotibus adhuc formula
Galli necessaria erat, quia cum iure civili institui
non possent, heredes oportebat quod agnascendi
rumperent ttt^m in quo iure civili utiliter instituti
non reperiebantur

Addunt bonor. poss.³ contra Tabull
nepoti data non reddebat rem ad causam intestati sed
adhuc posse pro nepote in hereditatem adire et esse locum
ttt²

11ⁱ l. ita tamen. 27. §. quoties verò. Marcellus. ad 210
Trebell. l. virilis. 8. §. si adierit delegat. prostand. l.
filium. 20. de bonor. poss. contra Fabull. non recindit
11^m sed iudicium defuncti de qua recivione intelligi
debet ut d. l. liberi. 17. de collat. cum res iudicium
est quod data contra tabull. emancipato bonor. poss.
prator certis personis legata conservat ut constat ex
11°. delegat. prostand. et ex l. qui autem §. hoc aditio
si quis omnia causat 11ⁱ quod non ita est data ab in
testato seu inde liberi emancipato bonor. posses. un
de provenit quod quamvis nepos contra Fabull. bon.
possesio accipiat adhuc pronepos poterit adire heredi
tatem que aditio ei proderit. ut habeat dimidiam
partem hereditatis vel ex edicto deleg. prostand. quo
heredi scripto virilis conservatur. l. filium. 5. §. sed
et si portio. l. viris. 8. §. si adierit delegat. prostand. vel
ex nova clausula Juliani de que in 11°. de coniungen
di cum emancipato liberi eius nam et eade aditio
proderit ut confirmetur libertates. d. §. si adie
rit ex hereditate filij d. l. filium. tabulla pupillares
l. ex duobus. 34. §. ult. de vulg. = sed quia obs
tant l. non putavit. 8. §. ult. l. filium. 20. §. legata
de bonor. poss. contra Fabull. l. ut liberi. 17. Collation.
d. §. ult. non probare petita contra Fab. bonor. pe
ses. rem ad causam intestati reduci, sed illud tan
tum scilicet pratorum cum dat contra Fab. bonor.

posset. eas partes. vni cuique liberum tribuere quas in
testato patre mortuo in hereditate eret habiturus ad
tem v. ind. §. Legata. R. illa verba referenda esse
ad filium suum heredem qui in testato patri qui he
res extitisset ab intestato irrito factus t. quia he
res institutus non adhibuit hereditate ad tem v.
ind. l. ut liberis affirmant Leonem Imperatorem
non rati proprie inter successiones intestati bonorum
possessione contra Fab. numerasset, quamvis lampo mo
eam possessionem que succedendi ius contra t. habe
ret intestati potuit appellari, vel etiam potest res
ponderi ut alius R. Imperator inter successiones
intestati bonorum poss. retulisse ad effectum collatio
nis inducenda que olim non nisi ab intestato de iure
Locum habebat l. l. c. Collat. successio autem per bonorum
possessionem a Fabull. heredit. defert pro eisdem por
tionibus que competunt ab intestato facit. l. Fal
cidia dotem. §. Coll. sed etiam quia dicitur l. cum
t. 37. de hered. instit. l. si mater. 33. §. ult. de vul
g. ubi affirmatur nullo casu posthumum cum eo
qui precedebat ad hereditatem admitti R. eam re
gulam eo casu locum habere quo filius et nepos in
forme Galli instituti reperiuntur non ita quando
vni ex institutione succedit, alter vero iure preto
rio quia tunc simul possunt admitti que omnia
in §. p. nri §. et quia si tantum late nri mis ex
pendit

Expendit Acosta quem alij sequuntur

211

At ego non ita exi-

timeo sed distinguendum esse iudico inter eam
tabull. bonor. poss. qua datur filio praterito et eam
qua nepoti praterito aut etiam filio nam bonorum po-
sserio qua filio datur in totum rescindit iudicium
paternum. l. prima. deleg. prest. hoc est ttt m
l. ut lib. 17. C. Collat. de iure intestata successioni
difert hereditatem ut in d. l. ut liberi Imperator
affirmat ut probant l. i qui in potestate. l. 5. l. si
duo. 16. deleg. prest. nec verum esse existimo adiri
posse hereditate ex eo ttt. contra quod contra Tab.
bonor. posses. data est, eo quod ex ttt. resciso adiri
non potest hereditas, nec aliud suadent iura quae
in contrarium expendit Acosta, non eo casu loquam-
tur quos iam contra Tabull. bonor. possesio data est
sed potius de eo ttt. contra quod peti quidem potuit
sed non dum petita est, quo casu ideo ex eo adiri
potest hereditas tam a suo quam ab extraneo herede
quia ut inquit ttt. in d. l. ita tamen. §. quoties vers.
Marcellus ad Trebell. potest omitti a filio contra Tab.
bonor. posses. et elapso anno ex ttt. obtineri hereditas
sive a suo sive ab extraneo, quo casu procedunt
l. filium. 20. de bonor. posses. contra Tabull. l. Salvius
6. l. virilis. §. §. si adierit deleg. prest. quod con-
tra Tabull. accepta a filio iam est bonor. possesio existimo

ex eo ttt. non posse adire hereditatem ab extraneo
quod probare videtur. D. L. ita tamen. 27. §. quoties
Veri. Marcellus siue cum Cusacio Legas. Plane est
compellendus adire si non iam filius bonorum possessione
accepit. siue etiam Literam Vulgarem Legas. plane
non est compellendus. dummodo intelligas Verbum
compellendus quod quia non potest adiri compelli
non potest a Pretore ut adeat ab eo ve. Cuius viritus
conseruatur poterit adiri D. L. virilis. 8. §. si adierit
de leg. prest. quod forte ei permisit pretor, quia iure
civili valet ttt. m et si ipse adeat contemnens reme
dium pretoris non virilem partem ei pretor. conser
bat, sed eam tantum quamvis minimam ex qua
institutus est et extraneis soluit Legata L. si duobus
14. §. 1. de bon. poss. contra Fab.

Quod si non filius eman
cipatus est sed nepos emancipatus, aut etiam filia tunc
datur eis a pretore contra Fabull bonorum possessio. L. 1.
§. qui habebat et §. filium. L. 3. in prio et §. 1. et
§. si emancipatus et §. siquis filio et §. sed etsi ne
pos. L. si emancipatus. 6. L. si in adoptio ne. 11. in fine
L. si duobus. 12. in prio L. cum emancipatus. 13.
L. si duobus. 14. §. si filius de bonor. poss. 2. Fabull.
L. ult. de leg. prest. L. 1. §. filio de coniungendis
cum emancipato §. cum emancipatus inst. de
exheredat. Lib. sed per eam bonorum possessionem,

non totam hereditatem aufert nepos ab herede scripto
 etiam extraneo, sed eam tantum partem quam ex
 iure accrescendi habiturus esset, si impotens mansi-
 set. hoc est dimidiam partem si extranei sint scri-
 pti heredes, si vero sui pro rata, ut in prio vers.
 non ita in E. de exheredat. lib. scribit Theophi-
 lus ex reliqua parte valebit ttt. m etiam iure pre-
 terito, et solbentur Legata, scilicet pro dimidia p.
 Leg. pen. de iure Codicill. l. cum pater. 77. & cum
 existimaret de legat. 2. hoc in filia et nepote scribit
 Theophilus ind. & emancipator. dicit enim. quod
 filia aut nepos per bonor. poss. contra Fab. tantum,
 aufert quantum si impotestate esset. Lueraretur
 per ius accrescendi, quamvis de filio et nepote affir-
 mat. per bonor. poss. contra Fab. hereditatem acci-
 piant, hoc est totam hereditatem que ego in nepote
 vel verum esse non iudico vel mendosam esse literam
 Theophili, nepos enim quemadmodum filia et
 nepos preteriti iure civili non nisi ius accrescendi
 habeant contra paternum ttt. m ex eodem Theophi-
 li loco ex reliqua parte valebat ergo si in filia
 affirmat quod preterita per bonor. poss. contra Fabull.
 non habet nisi quod iure civili haberet per ius
 accrescendi utique idem de nepote preterito debuit
 affirmare quia in utrisque hoc idem eadem ratione
 evincit quod si verum est iam ratio apparet

Cur in nepote ex quo pronepos institueretur si postea
emancipatus esset exemplum apposuerit Scabola
nam quamvis supponamus nepotem prateritum
contra Tabul. bonor. poss. accepisse adhuc utile
fuit a quo pronepotem ex eo instituire, quia pro
nepos institutus non potest omnia causa instituti
tionis propter nepotem patrem suum accipere con
tra Tabul. bonor. poss. ut alias posset si non nepos
sed filius prateritus esset l. si post mortem. 10. §. bi
qui de bon. poss. §. Fabull. sed tenetur adire here
ditatem, quia iure civili et pretorio valet. tit. m.
sic soluet legata in tit. relicta etiam extraneis
personis quemadmodum solvere tenentur si iure
civili haberet hereditatem quamvis nepos per ius
accrescendi admittatur, quod non ita procedit in
opinione Acosta quis enim probavit quod petita
a nepote bonorum poss. contra tab. si totum patris
iudicium rescindi pronepos postea, abibit heredita
tem (quamvis posset adire) ut etiam extraneis
soluat legata. l. si duobus. 19. §. 1. de bonor.
poss. contra Tabul. competant libertates et valeant
religiosa scripta in tit. ut possit ipse commisso edi
co per nepotem patrem eius absque eo quod soluat
legata. nisi coniuncti personis nec libertates compe
tant non adire sed simul cum patre suo contra
Tabul. bonor. poss. accipere. adde quod ea que dixi

omnes

Q

Diximus de nepote confirmari videntur ex l. vi
rili. §. Veri. si vnus de Legat. proste. l. nepos. l. 8. cod.

l. sed si pater ea cum sequenti et §. emancipa
tus filius cum §. §. sequentibus de coniungendi cum
emancipato et §. si duo nepotes l. §. §. ult. l. si ne
potes. 7. de collat. l. 9. eodem. tt. adde etiam quod

liberi recusa emancipatione a Praetore vocantur
ad bonorum poss. d. tabull. perinde atque iure
civili admitterentur vt lib. 91. Pauli ad edicty
in l. 9. de bonor. poss. contra tab. et in l. 2. de
collat. observavit Cusae. nepos autem iure civi
li ad dimidiam tantum partem per ius aeres
cendi admitteretur

Quarunt interpretes an in
terrogatio hae a Scabola proposita procedere possit
in filio in potestate aut etiam in nepote institu
to ponamus testatorem ita testatum fuisse filius
heres esto si filius meus me vivo emancipetur, tunc
quis mihi nepos est. vel etiam ita nepos heres
esto si nepos meus me vivo emancipetur, tunc si
quis mihi pronepos est. tunc affirmat Bar
thol. ex ea ratione quia existimat filio vel ne
pote emancipato, eius institutione cessare qua
si factam in iustate, sed tamen eius sententi
am nemo probavit quia verum non est in iustate
fieri institutione aut etiam de iure eman

emancipatione iuxta & ult. nra leg. affirmat etiam
Othomannus contendens quod quamvis filij insti-
tutio non distinguatur per emancipationem autem
nepotis etsi in solidum filius institutus reperitur
ut ex eo nepos cum pro nepote ex haeres institutus
est attamen posse simul filium cum nepote vel
nepotem cum pro nepote ad hereditatem admitti
ex aequitate exemplo edicti de coniung. cum eman-
cipat. lib. erus. sed eius etiam sententiam merito
refutat Antonius Faber lib. 10. coniect. c. 15. arg.
leg. cum in tit. 37. de heredib. instit. item et ex
eo quia hoc casu non potest esse locus edicto de con-
iungendis cum emancip. quia tantum in filio
emancipatio locum habet succedendi per bonorum
possessionem a Fabull. non in filio instituto item
quia hoc modo si admitterentur contra testato-
rii voluntatem admitterentur, ex tit. qui eos
in solidum voluit habere hereditatem, melius
ergo erit affirmare non posse esse locum hunc
interrogationi in filio ex quo pronepos institueretur
aut etiam in nepote instituto ex quo prone-
pos institutus esset, vel quia cum filius et nepos
vel nepos et pronepos sint instituti in solidum
mutuo se impediunt si concurrant ad heredi-
tatem, aut etiam ideo nepos posthumus vel
pronepos a gradu filij vel nepotis nec institutus
sit

Sic, nec exheredatus oportet quod agnatione nepo-
 tu rumpatur filij institutio vel etiam nepoti
 si pro nepos agnascatur ex reg. quod dicitur quod
 posthumus agnascendo rumpit eum gradum ha-
 redum a quo nec institutus nec exheredatus est. In
 posthumus. l. h. h. l. p. enult. de instu. rupto.
 in formula autem Galli filius et nepos faciunt
 duos gradus heredum x. d. l. cum in l. t. quod for-
 te ratio fuit cur in filio ex quo nepos instituere-
 tur interrogationem non apponerit Scabola
 intelligens eo casu non posse procedere, posset tamen
 quis existimari

Posset tamen quis exi-
 timari quis omnibus casibus scilicet interdicio-
 ni aqua et ignis in filio et emancipatio in ne-
 pote ex quibus euenientibus in persona filij vel
 nepoti nepos pronepos ve sui heredes nascuntur et
 promissum esse per Legem Veleram, quod ut inquit
 Scabola in l. quid si qui filium nra Leg. multos
 casus rumpendi abstulit eius, namque posterius caput
 adeo late probat ut omnes casus comprehenderet
 quibus desinentibus esse suis hereditibus, filio nepo-
 te ve aut alio ex suis hereditibus in eius locum
 alius succedebat, ut Scabola noster affirmat
 in l. etiam si vivente alias l. sequenti p. nra
 Legi quis ergo ita ex existimantibus in vers. qui

enim casus nri §. Scabola ita dicens. hij n.
casus et omnes ex quibus hares post mortem scilicet
Ami nascerentur non pertinent ad leg. Veliam.
particula namque enim causalis coniunctio est
hoc est causam continet precedentium interrogatio
num. hij enim casus, inquit, scilicet interdictio
nis aquae et ignis in filio et emancipatio nri
in nepote ex quo pronepos institueretur, et omnes
scilicet ex quibus suus hares nasceretur qua lege
esse non diximus ultra predictos deportationem
item cum filius nepos ve servus p. a. efficiatur
veluti cum damnabantur in metallum vel in
opus metalli in opus publicum ad Vestias, vel ad
Ludum venatorium, quibus adde cum filius nepos ve
flamem diali in augurandum, namque etiam
hi in potestate parentum esse desinebant teste Ulpia
no. lib. 10. §. ult. quo respicit l. 3. §. ult. ad Senat.
Consult. Macedoniam. l. 2. §. 1. quod cum eo. l. 1. §. ali
enatio quando de pecul. action. Ansurit inquit
g. Scabola, hij enim casus et omnes ex quibus
suus hares post mortem scilicet Ami nasceretur
quod sic explicandum est, finge quod vivo patre
vel avo filius nepos ve aut alia precedens per
sona in potestate esse desijt per aquae et ignis
interdictionem vel alio simili modo, quo tempore
quandam uxorem relinquit, qua post mortem

Ami

Filius pro avo ve peperit huius, namque quamvis post
 mortem avo nascatur avo suus heres agnatus
 et tamen ut inquit Scaebola huius casus non per-
 tinent ad Leg. Veliam non ad l. caput quia illo
 cabebatur tantum de nepotibus posthumis qui nas-
 cuntur post avi tunc vivo avo ut constat ex §. nunc
 de Leg. Velia non Leg. non etiam posteriori capite
 quia ad eos tantum pertinebat qui vivo testatore
 quasi agnascendo in ius sui heredis succedebant non
 autem de illis casibus tractamus in quibus sui heredes
 res post mortem scilicet avi nascerentur non ergo
 pertinent ad Leg. Veliam ut Scaebola affirmat.

Sed Inquit ex ss. Leg. Velia
et haec omnia admittenda ut ad multitudinem mortuorum
et casus admittendi sunt. quibus verbis praecedentium
 interrogationis ita obscure resolutio proponitur, ut eius
 sensus vix erui possit Verba illa ex ss. Legi Velia
 sic omnes accipiunt quasi significant hoc est ex mente
 Legi Velia quamvis eius verbum non comprehendatur
 est enim sententia Legi cum verba Legi deficiunt, sed
 tamen eius mens in aliquo casu manifesta est in l. n.
 possi omnes casus manifeste comprehendere, sed cum in
 aliqua causa sententia Legi manifesta est ad
 similia in l. non expressa proferimus l. non possi de
 Legib. non est idem verba Legi atque sententia Legi
 sed tantum sententia Legi locum habet cum verba

Legis deficiunt. L. fructus. 30. de leg. L. cum hic status 32
§. si sponsus de donat. inter. L. vivit. 17. de iurepa-
tron. L. diuus. 15. §. et quatenus L. impuberem. 22. §. qui
liberti ad leg. Cornet defals. L. 3. ad L. Pompeiam
de parricid. L. 1. §. incidit ad Turpil. L. 17. C. excus.
tutor L. 3. c. ad L. Juliam. de adulterijs. L. filio 48.
in prio de ritu nuptiar. L. facta. 62. §. ult. ad Trebell.
L. qui libertinus. 37. §. ult. de oper. libert. L. verum. 11.
§. quod si minor. de minor. L. causam. 20. §. puellam
de iurisdic. L. Julianus. 26. L. mater. 27. §. 1. et. §. ult.
si quis omnia causa ttt. L. decernit de Carbonian. edicto
L. penult. si tabul. ttt. nulla extabunt sna interdici
L. 1. C. Legatorum quorum. Sna Donat. Consulti. L. Liber
tum. 64. §. 1. de ritu nupt. L. ex sna. 29. de testam.
tutella. L. et sine scriptura. 5. C. ad Trebell. L. 4. C. inter
matrim sna oratione in L. cum hic status. 32. §. do
natio de donat. intr. L. magu. §. in prio. L. qui nec 8. §.
1. de rebus eor. L. si quis tutor. 60. §. 1. de manumiss. L.
4. qui pet. tutor. L. 8. qui sine manumiss. ergo affirmat
Tobeamus quod quamvis Verba Leg. Velleg. deficiant hi
omnes casus ex quibus suis heres post mortem rei
licet am nasceretur per interpretatione sententia
Legi Velia. Otinentur eo quod generalia sunt ver
ba. Leg. si quis ex suis heredibus suis heres esse
desierit que estant in §. sequenti p. nota Legi ubi
hos omnes casus supplendos esse in formula Galli
Aquilii

Aquillij Scabola noscer affirmat nec tamen ideo di-
 minutam esse formulam Pallij existimandum est
 cum ex casuum similitudine suppleri potest exemplo
 Legis Aquiliae et aliarum Legum sed postea in pos-
 terioribus commentarijs (forte Albericum sequutus)
 agnovit hoc casum ad Leg. Veleia nullo modo pertinere
 nec ad verba nec ad sententiam eo quod tam verba
 quam sententia eos nepotes respiciunt qui vivo auro
 succedunt non qui nascuntur post mortem auri et sic
 illa verba Leg. Veleia quae sunt in no. §. arripitiam
 esse affirmat et adscribenda imperito interpreti
 ut sic hijs casus non admittantur ex s. Legis Vele-
 ia sed ex sententia Pallij Aquilij quia petit mor-
 ti solvit omnes casus comprehendere in quibus
 suus haeres post mortem scilicet auri nasceretur
 cuius sententiam in hoc Othomanus probabit quo-
 rum ego sententiam libenter admitterem nisi obs-
 taret fides omnium Librorum in quibus illa Verba Le-
 gis Veleia reperuntur

Nec felicius Antonius Fa-
 ber qui lib. 9. Coniectur. c. 3. illa verba sic accipienda
 esse iudicat quasi vellent Consultus quod si testator in
 mortis filij casum concipiat postsumi nepotis insti-
 tutum eius institutio ab initio ex Leg. Veleia sus-
 tineatur et filius vivo auro deportetur aut eman-
 cipetur nam et Faber ex hac interpretatione delet

Posteriora Verba §² ubi ut ad similitudine mor-
ti ceteri casus admitterendi sunt. quae etiam delet Otto
manni nec de batablogia vitio Scabola aqua
nisi sed nec interpretatio Fabri conveni vilo modo
ad interrogationes de quibus in formula Galli Scabola
disputabat.

Quare melius haec verba vice
plicari si affirmaverit non eam mentem fuisse
Scabola Consulti ut existimaverit hoc casus in
quibus suis heres post mortem sui nasceretur ad
Verba aut mentem Legi Veleia pertinere, sed po
tius ad formulam et Consilium Galli Aquilij decla
ratum per mentem seu sententiam Legi Veleia
ut scilicet quemadmodum L. Veleia Loquitur in
2° capite ita generalibus Verbis ut omnes casus
comprehendat in quibus suis heres esse desijt ut
constat ex §. ex sequenti. nra Legi hoc ipsum ea
eius sententia in formula Galli Supleamus scilicet
adendo in formula Galli, illa verba quae sunt in
2° capite. L. Veleia et loco illoz. si filius meus
me vivo morietur. reponendo: si filius meus me
vivo suis heres esse desierit. ut casus interdictio
nis aquae et ignis et similes in filio comprehendan
tur, aut in nepote ex quo institueretur. ita si ne
pos meus me vivo suis heres esse desinat. etc. ut ad
eum casum pertineant quo nepos emancipetur, aut
et;

Etiam ita instituo nepotem vel pronepotem qui mihi post mortem suam nasceretur eo modo qua Scabola proponit in §. quid signi filium nro L. in quoella Verba et instituens nepotem etc. horum verborum que in nro §. continentur etiam habeant explicatio ne ad illa referantur quibus Verbu supplevimus omnes casus qui deficiunt in formula Palli Aquilij quos ex illi verbi supplendos esse dicit Scabola in §. etiam vivente te alias sequenti parte nra legi unde mens Scabole non fuit. hi verbi supplere ius hoc est introducere ut possit testator in alijs casibus propter mortem posthumum instituire, sed supplere factum, hoc est verba generaliora proponere quibus omnes casus comprehenderentur, ne forte testator formula Palli deceptus de morte tantum exprimeret et alios casus relinqueret in quibus eius tit. m. rumpi posset.

Quare non possum probare communem sententiam que affirmat in hoc §. Scabola mentem fuisse ut ex praso casu mortis ceteri casus interdictionis aqua et ignis et de portationis admittantur eo quod morti similes sunt ex hi que diximus supra, item et casus emancipationis nam quamvis in filio morti non comparetur eo quod non emancipata eius institutio durat attem in nepote quia potest prateriri emancipatio simili est morti eo quod eum pervenit ditiones fieret

nepotem imaginariam servitutem ducebat quam
mortis similem esse fatetur Consultus in l. servitu
te de regul. iuris inquam sententiam expendant et
l. fideicommissa. 11. §. si qui de leg. 3. l. si via. 15. §. 8°
dicit legat. ed. l. 3. C. in l. et substit. in quibus
si liberis fideicommissum si non morte patris famil.
constituti sint, nam quamvis verum sit interdict. 3
aqua et ignis esse mortis simile, tamen non veniunt
appellatione mortis ut in l. 3. in prioribus verbis
aperte significat Scabola ibi: et quid si tantum in
mortis filij casum conciperet quod significat appo
llatione mortis naturalem tantum significant, sed
et hoc evincunt omnes leges quas in explanatione
horum verborum ibi adduximus, sed nec etiam ve
rum est emancipationis mortis aequiparari non in
filio quia durat eius institutio quamvis emancipetur
non in nepote quia adhuc venire potest ad heredita
tem ex iure accrescendi, nec obstat d. §. si cui d. l. si
ita ed. l. 3. quia potestate rescripti de quo in l.
mulier 22. ad Trebell. appellat. mortis in liberis
venit emancipatio, quod sine rescripto nequaquam
admittendum foret unde ex illis legibus ad nostrum
casum in quo deficit rescriptum argumentum de
sumi non potest, deinde hac sententia quo modo
eius auctores explicabunt illa verba nri §. ibi
esc. Sententia Legi Valeia. sed admittamus interdum

Interdictionem aqua et ignis deportationem et eman-
 gationem esse mortis similes et hac sententia inten-
 dit quid affirmabunt eius auctores de reliquis
 casibus ex quibus cum haeres nasceretur post mor-
 tem aut scilicet cum filius aut nepos ex quo pro-
 nepos institueretur flamen dialis inauguratur quos
 omnes casus coniungit Scabola in illis verbis. hi enim
casus et omnes. aut etiam affirmabunt esse mortis
 similes, absit ergo hanc explicationem rejiciamus
 etiam argumentum. l. commodissime. 10. h. t. l.
 mens. l. qui heredi de condit. et demonstrat. cum qd
 absoluitur. §?

Ad § quid si qui fili- um. nra leg. Gall.

In §. precedentibus notauerat Scabola nosse
 aliqua verba formulae Galli Aquilij in §. quidam
 recte notavit illa verba quae exprimunt de morte
 filij in §. idem credendum illa tunc si qui m' b' ex
 eo nepos in §. et quid si tantum verbum morietur
 plures casus Galli Aquilij formula minus sufficiens
 esse videtur modo in hoc §. illa verba formula notat
 scilicet me vivo casum adducens in quo nepos in for

815
In formula Galli in Titulo nihilominus agnascendo
rumpit t^m. quia filius non viuo patre decedit sed pat
mortem patris fingit quid qui filium apud hostes ha
bebat eo tempore condidit testamentu et in eum filiu
qui erat apud hostes forte instituit heredem homo
do. filius heres esto. post nam quamvis eo tempore non
sit cum filio t^m. factio Iure attamen post Uiminij omnia
iura ciuitati in p. ^{no} ~~ius~~ in suspensio retinetur non
abrumperetur quod sufficit ut possit recte heres insti
tui I. illa institutio. 32. §. de hered. instituend. forte
ergo instituit illum ne alias reuersus prateritum
inueniens t^m. patri faciat iniustam I. si quis filio 6.
§. sed si pater de infulto rupto, aut etiam non instituit
quia eo tempore quo conditur t^m. cum non sit in pote
tate non est necessarium I. penult. hoc t^m. nec etiam
postea si filius ibi decedat ut monet Scaebola noster
noster in §. in omnibus in legi.

Filiu ergo qui erat
apud hostes pater heredem instituit et postea ne agna
tione post huius nepotis eius t^m. rumperetur & for
mulam Galli eo tempore nepotem heredem. institu
it si filius meus me viuo morietur, tunc si quis mihi
eo nepos etc. aliter quam in formula Galli eo tempore
nepotem heredem instituere non poterat eo tempore
quod Ius post Uiminij dum viuit filius non est in plenu
patris potestate I. penult. de suis et leg.

Ulp. tit. 10. §. si ab hostibus et si tempore eo
 nepos simpliciter posthumus suus non erat quia po-
 terat filius viuo patre redire et viuo patre decedere
 in ea institutione filio postea post mortem patris
 descendente si nepos post mortem aui nasceretur
 sine dubio rumpit tit. m. quamvis esset in formula
 Galli Aquilij institutus eo quod aui qui in eote-
 pore quo filius erat iam apud hostes cecidit tit. m.
ita si filius meus me viuo morietur tunc signum mi-
hi esse eo nepos esse non potuit de ea morte in-
telligere quae filio apud hostes descendente induci-
tur ex l. Cornelia qua fingit filium eo tempore
mortuum quo ab hostibus captus est l. in omnibus
18. de capt. l. lege Cornelia 12. qui tit. facere
posunt l. si pater captus 26. de vulg. l. qui uxore
15. de iustorupto sed potius de morte naturali
 si ergo ponamus quod filius apud hostes cecidit
 post mortem patris sui, utique nepos qui nascitur
 post mortem aui quamvis in formula Galli ins-
 titutus sine dubio rumpit tit. m. eo quod in eo tan-
 tum casu fuit institutus in formula Galli Aquilij
 quo filius viuo aui decederet, naturaliter fili-
 us autem non viuo aui decessit ut suppo-
 nimus sed post mortem aui q. in hoc casu nepos
 in formula Galli non est utiliter institutus et si
 rumpit tit. m. nec dicas quod eo casu quo filius

quamvis esset apud hostes patri suo supervexit propter
ter sui postliminij obstat nepoti ne rumpat ttt^m
argum. Leg. si quis posthumus. g. §. si filium hoste.
L. si quis filio. 6. in prio de injusto rupto. L. 1. §. si pa-
ter in potestate de coniung. cum emancipat. Lib. 1.
si quis filium. 3. 4. C. de inofficioso ttt^o §. et ad eum
inst. de hered. que ab intestato nam filio apud
hostes quamvis post mortem patris decedente eotempo-
re ex L. Cornelia mortuus esse intelligitur quo cap-
tus est ab hostibus et sic quamvis post mortem patris
decedat non obstat nepoti quominus rumpat aui
ttt^m. x. L. qui uxorem. 15. de injusto rupto hic q^o
casus est in quo nepos etiam in formula Galli Aquilij
institutus nihilominus rumpit ttt^m et de quo
queritur Scabola in hoc §. quod ei nec formula
Gallij nec interpretat. prudentium provium est
ne nepos rumperet ttt^m forte non ita huc usque
explicatur Verba Scabola examinemus.

Quid si quis filium inquit
apud hostes habebat testaretur observandum
est in his verbis quod pater eotempore condidit
ttt^m quo filium habebat apud hostes ut sic intelli-
gamus quod quando in ttt^o x. formulam Galli Aquilij
ita dixit si filius meus me vivo morietur, tunc
si quis mihi ex eo nepos etc et postea filius apud
hostes decessit non potuit illa verba intelligere

De morte filij qua ex L. Cornelia eo tempore indu-
 citur quo filius ab hostibus captus est quia hoc fingi-
 tur ante tll^m sed potius de morte naturali filij sine
 apud suae eo postea redeunte dum modo viuo patre de-
 cedat et sic de morte post tll^m eueniente quod si non
 eo tempore pater testaretur quo filium apud hostes ha-
 bebat sed antequam filius ab hostibus captus esset
 atque ita nepotem institueret si filius meus me viuo
 morietur postea filius ab hostibus capiatur ibique dece-
 dat post mortem patris utique ex legis Cornelia potesta-
 te qua filium fingit eo tempore mortuum quo ab hos-
 tibus captus est posset affirmari quod nepos utiliter ins-
 titutus esset quia et pot. Legis Cornelia haec verba acci-
 pere debemus, et ea morte qua eo tempore inducitur
 quo filius ab hostibus captus est, et sic de morte civili
 sine lege non possumus et ideo appellatione mortui non
 venire interdictionis aquae et ignis atque emanci-
 pationem affirmabimus in §. et quid si tantum
 Deinde dixit Scabo-
 la quare non induxisset alij sequunt, quare non
 induxit Pothianus scilicet in posterioribus commenta-
 rijs Alciatus Duaren. et Faurel. eo quod Scabo-
 la Pallum tantum Aquilium repraesentat quod
 non omnes casus comprehenderet in formula qua
 quibus nepos institutus non rumpere tll^m sed me-
 lius erit immutare verbum, inducere illum non

Ad Pallum Aquilium referendum, sed ad illos prou-
dentes de quibus in §. quidam recte quæ institutionem
posthumæ nepotis admittendam crediderunt admi-
tti posse dixerunt, etiam non expresso de morte filij qua-
si dicat Scabola quare prudentes illi quæ institutio
neg. posthumæ nepotis admittendam crediderunt
etiam non expresso de morte filij in §. quidam recte
propter hunc casum ante in hoc §. excogitatum in
quo expresso de morte filij nepos rumpit tit. non in-
duxere ut omnino a formula Verba illa uiuo me
moriatur. expellerentur, sed tm. admitti possedi-
derunt institutionem et si non exprimat de morte
filij Verbum, namque inducere ad auctoritate pru-
dentum refertur ut constat ex l. ult. de iure fisci
et ex prio. inst. de inofficiis. tit. deducunt aliqui n-
tantum ad Verba formule ut constat ex prio. le-
gi et ex §. videndum.

Deinde dixit Scabola, ut si
antequam filius ab hostibus rediret quamuis post mor-
tem patris decederet. quibus Verbis significat refor-
mulam desiderare qua posset secure cum tit. m.
concedere eo tempore quo filius est apud hostes ne
rumpatur à nepote etiam eo casu quo filius postea
apud hostes decessit, quia adhuc eorum mini-
mu sufficiens formula Pallij Aquilij propter illa
Verba: si filius meus me uiuo morietur. quæ casum

non

221

Non comprehendunt quo filius apud hostes post mor-
tem patris decedit, quam quidem nec Pallas Aquilij
Seius inducit nec alij prudentes qui admitti posse
formulam Pallas dixerunt. Scabola ergo dixit, ut
si antequam filius ab hostibus rediret qui a quo
pater condidit t^m. eo tempore quo filius iam redi-
erat ab hostibus sufficienter formula Pallas provi-
sum erat, deinde dicit. quamvis post mortem pa-
tris decedere. quia verbum quamvis idem signifi-
cat ac tametsi et quantumvis l. 13. §. ult. debi-
qui notantur infamia; unde idem est ac si diceret
quare non inducere ut si eo tempore quo filius erat
apud hostes nec dum redierat nepos non rum-
peret t^m. quamvis post mortem patris vis filius
decederet, qui casus propterea non pertinet ad formu-
lam Pallas Aquilij quia formula dicit me vivo
morietur.

Insuper dicit t^m, tunc deim-
de nepos vel etiam adhuc illi vivo post mortem,
scilicet aut nasceretur huius verbi; ita casum propo-
nit Scabola ut pertineat ad formulam Pallas quod
loquitur de nepotibus posthumis natis scilicet post
mortem aut ut constat ex p^{ro} leg. et ex §. et quid
si tantum non autem ad leg. Felleiam. loquentes
de posthumis qui vel vivo avo nascuntur vel vivo
avo succedunt, ponamus ergo quod nepos post mortem

152
Patris sui qui erat apud hostes et post mortem amina-
tus est quo casu in formula Galli institutus rumpit qd
tit. m quia filius non viuo patre decedit, sed ut supponimus
post mortem patris, aut etiam ponamus quod nepos
non post mortem patris sui natus est, sed etiam viuo
patre suo qui erat apud hostes, nam etiam eo casu
rumpit quia cum ex L. Cornelia sua gatur mor-
tus eo tempore quo ab hostibus captus est, si postea
apud hostes decedat utique etiam si eo tempore quo
naturaliter vivit filius nepos post mortem avi natus
catur rumpit tit. m quamvis si alius filius non esset
apud hostes, sed in civitate et eo tempore quo viveret
filius post mortem avi filius nasceretur non rum-
peret tit. m quia cum a patre procedatur unus ha-
res non agnoscitur habet ergo hic casus aliud
speciale ut etiam si eo tempore nepos nascatur
quo vivit filius qui erat apud hostes. si postea filius
ibi decedat nepos rumpit tit. m unde ex hoc casu
apparet insufficientia esse illa verba formule. in
decem mensibus proximis quibus filius meus morere
tur. propterea ergo illa verba vel etiam adhuc
illis vivis. addit Scabola ut significaret quod
quamvis filius qui erat apud hostes viveret eo tempo-
re quo post mortem avi nepos nasceretur nihil
minus rumpit tit. m perinde ac si post mortem filij
Patris sui decederet quamvis alias extra hunc casu

multum

Multum intersit an nepos nascatur post mortem
 patris sui, an vero viuo eo ut prius casu rumpat
 si in t^o prateritum est in posteriori vero non ita
 quia dum a patre proceditur non rumpit t^o m^a l.
 si quis post hunc q. & si filium hoc t^o cum alijs su
 pra relatu

Quare illa Verba vel etiam adhuc
 in illis viuis necess. de filio intelligenda sunt, cuius
 rei manifestum inditium est quod apponitur illi ver
 bis post mortem patris Utitur ergo Scabola vel plu
 rali pro singulari ut intendit Acursum et ex eo
 Cusac quod sapit in iure l. 2. & exactis de orig
 iuris l. de iur. s. in fin. de petit. h. hereditat. l. non
 est sine lib. l. 48. de Verb. signif. l. 1. c. de condit.
 incert. vel loco illorum verborum illis viuis repo
 nendum illo viuo. pro ut alij reponunt, nisi dicam
 quod hac Verba respiciunt filium et auum testant
 ut scilicet quantum alias ut nepos potuit rumpere
 t^o m^a necessarium sit quod filius viuo patre decedat
 et postea pater eius ut sic tempore mortis aut, in
 eius successione primum locum nepos obtineat in
 hoc tamen casu nepos rumpit quantum filius patri
 suo reperimat et sic utroque viuo seu illi viuis
 scilicet auo et filio qui erat apud hostes non
 tantum statim quando auus condidit t^o m^a sed q^o
 post mortem aut nascitur nepos a quem sensum illa

555
Verba vel etiam adhuc illi vivis non sunt re-
ferenda ad verbum nascetur. sed absolute posi-
ta sunt ut significant quod nepos rumpit tit. m.
scilicet post mortem amittatur quamvis pater eius
hoc est filius qui erat apud hostes non deceverit
antequam pater eius sed ei super vixerit et sic vi-
vo filio et avo, nec enim placet quod in prioribus
smentar. Gobeaniis intendit. scilicet haec verba,
vel etiam adhuc illi vivis interpretari esse et qui-
dem parum accuti quia secundum hoc sublati-
vis verbis tollitur singularitas illa Isuas casus
secundum quam nepos rumpit tit. m. etiam si nas-
catur eo tempore quo vivit pater eius quod est
quod contra Gallum Aquilium Scabola demonstra-
re intendit, sed nec etiam placet alia Lectura eiu-
dem Gobeani qui in posterioribus smentariis ita
legit vel etiam adhuc illo vivo decederet sius dem-
de nepos post mortem scilicet qui nasceretur non rum-
perat quia tunc illa verba significant filium vivo
patre suo apud hostes decevise quod si admittamus
utique Scabola non affirmaret quod hoc casu ne-
pos rumpit: ergo nepos in formula Galli Aquilii in-
titutus hoc casu tit. m. quamvis non rumpat in forma
Legis Velocis. Atque ergo inquit Scabola
ut in formam modi civitate praesentia post Legem
Velocis

Testamentum in formula Pallij Aquilij institutum
 nec etiam placet ita ad haec verba vel etiam ad huc
illius vivis. casum apponere ut de filio nepote et pronepo
 te Scabola tradet eam dem rationem prosequendo de qua
 in §. idem credendum et §. et quid sit tantum et in
 hoc §. affirmet ut solum in filio et nepote apud
 hostes detentis ut vivis ad huc sint tamen post mor
 te testatoris pronepos qui nascitur rumpit tit.^m quem
 admodum antiquioribus placuit Verbu. Alio modo
 legendo pro avo quo etiam ad proavum significandis
 passim utitur Scabola ut constat ex §. et quid sit tan
 tum a. hanc explanationem loco illorum verborum post
mortem solum cui nasceretur legere cum Alciato
 3. paradox. c. 3. Gobeano in posteriorib. commentar.
 Et in alio et Optomano post mortem solum qui nas
ceretur quomodo se in quodam libro scriptum in
 venisse affirmat Alciatus ut non de avo tit. lo
 quatur sed de pronepote qui post mortem nascitur
 solum pro avo vel ita casum apponere cum Octo
 mano ut loquatur Scabola de filio qui erat apud
 hostes et nepote emancipato de quodixerat in §.
 et quid sit tantum ad quem hic §. continuat ut
 hoc casu pronepos rumpat tit.^m quo enim bonum
 fuit in pronepote exemplum apponere quod aequè in
 filio procederet non enim de filio ad nepotem ex quo pro
 nepos institueretur: casum mutat Scabola nisi q.
 in filio exemplum procedere non potest ut diximus
 in §. et quid sit tantum nec demique debeat illa

Verba post mortem solum an delet Anton. Fab
9. dicitur. e.g. ut servus sit quo ad propositam du
bitationem nihil refert an nepos ex filio ab hosti
bus capto natus sit patre et avo mortuis an utriusque
vivi eo quod neuter canis aut ad Palli Aquilij for
mulam pertinet aut ad Legem Veleiam non ad
Palli Aquilij formulam eo quod stulte faciat
Avis qui cum filius apud hostes esset et sic servus
postum et pro mortuo tti tempore lege quod attinet
32. de regulis iur. nepotem hoc modo instituit si
filius meus me vivo morietur aut ita si filius meus apud
hostes deciderit et quia formula Palli Aquilij pertinet
ad nepotes qui tti tempore sunt alieni hic autem nepos
tti suus erat quocumque tempore nascatur sive mortuus
utriusque sive vivi. Unde non tam deflecta quam in
repte est ad hunc casum formula Palli Aquilij non
etiam ad Legem Veleiam quia lex Veleia pertinet
ad illos nepotes qui omnino nascuntur sui nepos aut
ipse non omnino nascitur suus sed ita de mum se pa
ter postea decedat apud hostes quo argumento illa
omnia verba que sunt in hoc §. ex veris melius ergo
est usque ad finem §. Scabole esse negat, et Triboni
ano adscribit qui respiciens ad Legem Ultimam
C. posthumis hered. inst. omnia haec verba addidit
et placuit Antonio Fabio et sane mirandum est
cur placuerint que omnino falsa sunt et contra
verba Scabole que ipse admittit eo quod Scabola
casum proponit in quo sine dubio nepos rumpit tti

in formula Galli institutus Faber autem affirmat non
 rumpere sed simpliciter institui posse iure antiquo non
 te formulam Galli Aquilij deinde falsum hunc casum esse
 pro ut illum ad hunc. & antea Ant Fab. proponit soluz
 quod utrisque viuis natus nepos non pertinet ad u.
 Legi Veleia ita docente Scabola inq. videndum vid
 Legi recidat ergo huiusmodi explicatio sicut et omnes
 hucusque relata et a nobis tradita probetur in qua etiam
 non est necessarium illa verba post mortem solum auinas
 ceretur ita legere post mortem solum auis qui nasceretur
 quo modo legit Duaren.

Addit Scabola non rumperet quod
 ad precedentia verba relata ibi quare non inducere ut non
 rumperet significant hoc casu nepotem in formula
 Galli institutum rumpere ttt. m. nisi alia formula quod
 ratur qua nepos iste etiam comprehendatur Acursius
 statim formulam posuit quam probant interpretes ita
 dicentes quare non induxit Gallus ut testator sic di
 xerit filium si de hostibus redierit instituo, aut
 si filius antequam ab hostibus redierit decesserit
 tunc qui natus ex eo nepos intra decem mensibus
 quibus filius est captus natus erit heres esto, quasi for
 mula hae in illis verbis huius. & ibi ut si antequam
 filius ab hostibus redierit a Scabola expressa fuerit
 qua posita affirmant nepotem non rumpiturum ttt. m.
 quamuis filius post mortem patris decessat quod expri
 mit Scabola in illis verbis ibi quamuis post mortem
 patri decesseret iuncto illo non rumperet sed hae for
 mula ab Acurσιο in iuncta et ab interpretibus proba
 ta omnino explodenda est quia quamuis illa illi
 casui succurratur quo filius decessat apud hostes
 non tantum in omnem casum tantum se
 cure auis testatur eo quod potest filius ab hosti
 bus redire et viuo patre decessere quo casu nepos
 quo modo institutus quem posuit Acur. si neda
 bro rumpit ttt. m. quaerenda ergo est formula in qua
 nepos institutus natus post mortem auis nullo mo
 do possit rumpere testamentum sine filius viuo pa

Patre decedat sine mortuo patre alias enim si casus re-
maneret in sententia Scabola in quo nepos possit rumpere
testamentum eodem modo ipsum arguere possimus quo ipse
arguit formulam Galli Aquilij, melior ergo est alia explicatio
eiusdem Acursii asserentis sui verbis Scabolam Gallum
reprobare eo quod non induxit aliquem modum ut si filius
decederet apud hostes quamvis post mortem patris nepos non
rumpet ^{ut} ^{m.}

Nam ut inquit Scabola hic casus ad Legem Veleiam non pertinet eoque
tam priori quam posteriori capite loquitur de illis posthumis
qui aut vivo auctore nascuntur aut vivo auctore succedunt
ut constat ex §. nunc de Lege Veleia et §. sequenti parte
nra Legis Scabola autem in eo nepotum casum proponit qui
post mortem scilicet auctore nascuntur unde hic casus nec ad
verba nec ad mentem Legis Veleia potuit pertinere ut perperam
existimavit Acursius aliter si testator cum filium apud hostes
haberet ita dixit signis ex suis heredibus suis heredes esse
desiderat Liberi eius in locum suorum succedunt quia tunc
quamvis filius post mortem patris decedat sine nepos vivo auctore
nascatur interpretatione potest induci ut nepos succedendo non
rumpat nam quamvis filius qui post mortem patris decessit
apud hostes vivo patre suo non fuerit in plenum patri potestate
liberatus tamen quamvis audenter dici potest hunc filium vivo
patre suo heredem desiderasse licet post mortem patris decedat
quia nec redit nec redire potest ut affirmat Scabola in §. videndum
nra Legis non tamen verum est hunc filium vivo patre suo
mortuum fuisse, quem tantum casum exprimit formula
Aquiliana in illi verbis si filius meus me vivo morietur: rumpit ergo nepos in formula
Galli Aquilij institutus hoc casu ^{ut} ^{m.} quamvis non rumpat in
formula Legis Veleia

Melius ergo est inquit Scabola ut in huiusmodi utilitate presentis
post Legem Veleiam

Veletiam que et multos casus rumpendi abtulit in
interpretatio addimatur et instituens nepotem. Ex an
 tiquiores interpretes non ita consecutus huiusmodi
 Verba legunt, sed & hunc terminabano in illi ver
 bis, interpretatio admittatur novum que & incipiebant
 ex verbo instituenti quod ipsis causa fuit non interp
 tandi recte huiusmodi verba: varios sensus fingentes
 ad illa verba interpretatio admittatur sed iam pla
 cuit interpretatione cuius scabola meminuit in illi
 Verbi interpretatio admittatur illam esse que conti
 nentur in verbis sequentibus ut instituenti Ex. et
 ita ex huius omnibus verbis unam & conflari non du
 os distinctos. quod ita hac verba explicanda sunt
 Et dicat Scabola quod omnia Galli Aquilij formula
 la que omnes casus non comprehendit in quibus
 nepos potest rumpere tit. melius erit novam
 formulam ex cogitare exemplo Legi Veletia que
 omnes casus comprehendat in quibus nepos na
 tus post mortem avi non rumpat tit. melius
 Ergo erit inquit scilicet quando formula Galli A
 quilij que omnes casus non comprehendit in
huiusmodi utilitate que scilicet reducitur ex eo
 quod conveniuntur tit. nec rumpuntur. l. Vel nega
 re quem admodum tit. apperiantur presentim post
 Legem Veletiam hoc est exemplo Legi Veletia que
 multos casus rumpendi abtulit, non enim omnes

255
Causa rumpendi absolutit Lex Velleia sed multos ut in
quit Scabola quia non disparuit incassu & videndum
et & illa casus non Legi quos non rumpere posthumum
secundum formulam Legi Velleia institutus ad eos
addiderunt Julianus et Scabola qua ratione in hoc
& affirmat Scabola quod Lex Velleia multos casus rum
pendi absolutit non omnes, eiu tamen argum. inquit Sco
bola ut in hoc casu hoc est in formula Gallij Aquilia
quo tractat de posthumis qui nascuntur post mortem. &
interpretatio admittatur. Lex enim utilis reipub. in
interpretatione adiubanda est. L. hoc modo de condit
et demonst. est autem interpretatio quam vocamus
extensionem L. non possunt LI. cum sequentibus
de legibus L. patroni de Verborum significatione cum
scilicet ex casu in L. expresso ad casum sub intelle
ctum procedimus.

Quo interpretatio hoc modo ut
scilicet hoc formula Aquiliana dicat testator in
tituo nepotem qui mihi post mortem meam suus
nasceretur namque ut inquit Scabola hoc modo re
instituire videtur colata scilicet posthumum nepoti
instituzione in tempus quo suus nasceretur & ea
quo circa formulam Aquilianam diximus in pri
Legi nam et Legi Velleia priori capite valebat insti
tutio si testator posthumum institueret qui erit su
heres facturus erit ut constat ex & nunc de legi

Verba in fine qua institutionis formula ut inquit
 Scabola recte instituere videtur, hoc est recte et secun-
 dum Ius comprehendere censetur omnes casus in quibus
 nepos post mortem scilicet cum natus, cum suus ha-
 res esset, rumperetque prateritus que omnia signi-
 ficant illa verba, ut instituens nepotem qui sibi post
 mortem suus nasceretur, hoc est expressa hac formu-
 la instituo nepotem qui mihi post mortem suus na-
 ceretur. recte instituere videtur scilicet tanquam ad
Ius quia quemadmodum in formula Galli Aquilij
 ita etiam hac forma confertur institutio posthumum
 in tempus quo suus nasceretur, quam etiam quia sic
 instituendo recte instituere videtur, quibuscumque
 casibus nepos post mortem natus suus haeres esse rum-
peretque prateritus. hoc est rumperet si institutus
 non esset vel non recte institutus, sed etiam haec mo-
 do recte posthumus potest institui. instituo quid
quid mihi liberorum natum erit post mortem meam
aut quicumque natus fuerit, si modo suus nascatur
quas formulas exprimunt illa. & atque etiam si
generaliter quid quid sibi liberorum natum erit post
mortem, aut quicumque natus fuerit sit institutus
si suus nasceretur. in quibus formulis nec necessarium
 suplere de pronepote de quo supplet Scabola in & id
 credendum, item casus mortis interdictionis aquae et
 ignis, deportationis, emancipationis et demique omnes

casus ex quibus sum baris post mortem scilicet cui nasci
datur comprehenduntur de quibus m. §. et quid sitan
tum et casus de nepote instituto quando
filius erat apud hostes de quo
Scabola in praesenti et
hac tenus et §. qd
sequitur filium

Cedat vitam in laudem omnipotentis

Ad Quinti
 Servidij Scabola 3.us quaest.
 librum commentarius sub quo

explicantur.

l. si inter virum. 31. de pactis dotalibus. l. siquid
 mihi. 5. de donationib. intr. l. si ex plurib. 16. ad legem
 Falciariam.

Ad legem.

si inter virum. 31. de pactis

Dotalibus.

Expeditis Scabola duorum quarationum libris Tertij ex
 plicatione aggredimur namque tali cepto desistere equum
 videri non poterit huius a. g. ordinis pandectarum
 expectes. reperitur in l. si inter virum. 31. de pact. do
 tal. qua valere pactum. Scabola probat, quo conuenit
 inter virum et uxorem. ut extremi anni matrimo

nij fructus non dum præcepti mulieru' lucro fiant quod
cum vere questio sit et dubia valde non questionem
sed certissimam iuri regulam putant interpretes.

Et ergo illiud
bium apperiamus scire oportet quod cum dos rep
sentatrix sit onerum quibus maritus uxorem, libe
ros et familiam alit. L. si maritus. 40. famil. ercic.
L. si is qui Sthicum. 56. Vers. ibi dos. iure dot. L. ult.
de doti except. æquum esse prudenter indicarunt do
ti fructus pro tempore matrimonij mariti lucro esse
L. doti. 7. L. plerumque. 10. §. sed factus. de iure do
tium. L. cum pater. 11. L. quem. 28. de pactu dotali.
L. si quis uxore. §. ult. de donat. inter viu. L. si
filio famil. 29. §. ult. L. insulam. 42. §. 1. L.
Ult. soluto matrimo. L. pro honorib. Cod. de iure do
tium. cap. salubriter. de uxorijs. Unde dos infra
diferæ proprie non dos reputatur a Iure Canonici
co. et in. L. si conuenerit. 4. hoc tit. quare et
novissimi anni quo soluitur matrimonium fru
ctus pro rata temporis marito assignari, eadem
ratio cogit. L. undecima. solut. matrim. L. cum in
fundum. 78. ff. quod si mulier de iure dotium. Pau
lus lib. 2. tit. 22. nec interest fructus sint præ
cepti an vero stantes semper enim suam par
tem maritus obtinebit. L. fructus. 7. §. Papinia
nus. vers. e contrario, et vers. item si muliere

Item si gra

dia in estimata data sunt non dotem estimatarum
 enim rerum quia interim maritus dispendium
 subijt. l. plerumque. 10. l. quoties. 16. l. si man
 cipia. 18. de iure dotium. ideo interim quasi emptor
 Commodum retinet. l. unica. §. cum que. Cod. de
 rei vxor. act. item dum modo bona gratia divor
 tium intercedat, veluti propter sacerdotium steri
 litatem, senectutem, similes ve casus quos me
 minit Consultus in l. Vitricus. 60. §. divortij cu
 2. sequentibus de donat. inter. alius enim sicut
 pa mariti mittatur repudium tantum maritus
 restituit ex fructibus, quantum ex fundo quadrie
 nis redigitur ut testis est Ulpianus in fragm. tt.
 6. §. mariti mores. sin autem mulieris hodie dos
 remanet penes virum. l. Consonu. 8. §. hęc nisi
 C. de repud. l. 1. et. 2. eodem. tt. in Theodosii. 9.
 et fructus dum modo item. dos profectitia sit quod
 ad patrem soluto matrimonio redire debeat. l. in
 succursum. 6. de iure dot. l. dos a patre. C. soluto ma
 trimon., alias enim si adventitia sit aut pro
 fectitia patre non existente qui apud maritum re
 manet, si i qui dedit ut sibi redderetur stipula
 tus non est. l. mulier. 20. de Condit. Inst. l. 5.
 de boni damnator. l. dotale. 19. de fundo dotali.

L. Neratus 20. de relig. et sumpt. Ulpianus. d. tit.
C. §. mortua. non est cur de fructuum extremi anni
divisione queratur.

Cum si verasunt
nempe extremi anni matrimonij fructus pro rata tem-
poris marito servandos. obscura est valde confusio
illa cuius auctor Papinianus qua dotale praedium
fuit, nam ex eo Papiniani regula annui nominimur
non ex die locationis, sed ex die traditi fundi nume-
retur, ita facta putatione quia si amensibus dotale
praedium fuit, dimidiam partem mercedis marito
retinebit, quemadmodum in superiori specie unam
tantum tertiam retinet pro tertia parte qua mulier
in matrimonio fuit, nec mirum solet enim vinde-
mia aliquando Kalend. novemb. a liq. kalend.
martij quo tempore iam fructus apparent a diligen-
tibus patribus familias locari, quod marito in damno
esse non debet, ne dimidiam partem fructuum succe-
dat pro tempore quo dotale praedium fuit, quod regula
antiquorum qui annum a die locationis numerabant
non ita dicendum foret, imo magis. 12. §. maritum,
retenturum que est ratio cur in vers. item si menses
eamdem regulam constituat, si forte fundus dotali et
menses, et vindemias producat, quia cum omnes fructus
unius anni sint omnes venient in divisionem.

Hinc iam apparet quarta

229

Partem mercedis instantis anni non confundenda
cum fructibus vindemiis, ut tertia pars quarta vi
ro relinquatur; nec etiam quartam partem merce
dis tantum confundi, non autem tertiam pro tem
pore quo dicitur matrimonium, quod cum interpre
ta existimarent (ut errorem causa fuit et origo,
sed quartam partem confundi cum fructibus, ut pro
quantitate quarta, unica tantum viro relinquatur
secundum quod aequissimum, clarissimum, ac iuri prin
cipis conveniens redditur Papinianus, casat que com
pensatio quam ponderat Arnaldus, huius sacramen
tum quinquagenarium, si vetus formula observaretur
forte ad erarium rediretur.

2. Sciendum
est quod cum inter virum, et Uxores factus donat.
Pop. Romani mores improbaverint, idque iustiti
mi ex causis quarum meminuit Consultus in lege
l. 2. ecc. ff. de donat. intr. cap. ult. eode, ideo si vir
Uxorem dotali prædij fructus percipere patitur, aut
etiam concedat inutili talis donatio reputatur, imo
in quantum locupletior facta est potest conmerari
l. fructus. 49. de Usurij. l. pro honoribus. 20. Cod.
de iure dot. l. si fructus. 8. Cod. de donat. intr. quæ est
ratio cur ex redonata acquisitos fructus restituere
debet, quia non ipsi sed donanti acquiruntur. l. si uxor.
19. de donat. intr. l. per verum, de acquir. rer. domin.

Quod autem ex Iuliani sententia Ulpianus affirmat
in l. de fructibus. 17. de donat. intr. nempe fructus
prediorum inter virum et uxorem in causam donatio-
ni non cadere, hoc est in causam prohibita donatio-
ni, sed licitam habere donationem non de natura
libus intelligi debet, sed de illis quos opera magis et
industria mulieris quam res donata peperit, in quibus
quia maritus pauperior non fit licita donatio repu-
tatur, quod inde evidenter colligitur, quia non sim-
pliciter fructibus licitam habere donationem dicebat
Iulianus. sed fructus quoque ut usuras, at usura
non quidem naturaliter ex pecunia percipiuntur, quod
res fructifera non est, sed magis ex diligentia, et ideo
eas mulierem lucrari affirmabat in l. ex annuo
19. §. 1. de donat. intr. §. et de his fructibus quos
quasiuit industria Loquitur Iulianus in dicta l.
de fructibus.

um ergo extremi
Anni matrimonij fructus vel omnes percipiat maritus
si totus annus novissimus elapsus est. vel pro rata tem-
poris quo consistit matrimonium, etiam si pendentes
sint in presenti Scabola quaerit an si conveniat
inter virum et uxorem ut extremi anni matrimonij
fructus non dum percepti mulieris lucro sint, conven-
tis teneat et quidem inutile esse pactum ex d. faci-
le quique potest affirmare, cum enim extremi anni

Matri

Matrimonij fructus etiam si nondum præcepti sint
 vel totos vel pro rata debeat habere maritus, nec fru-
 ctuum naturalium donatio promittatur, conventio
 hæc qua vir extremi anni matrimonij fructus uxori
 concedit quasi vera dominatio tempore matrimo-
 nij facta rata haberi non debuit, nec enim dubita-
 ri oportet de fructibus naturalibus Scabolam locutus
 cum ex pacto suo uxori esse affirmat, quod eni-
 industrialibus necessarium non esse iuxta leg. de
 fructibus de donat. intr. nec etiam tempus matrimo-
 nij non respicere donationem, siquidem fructus ad
 se pertinentes in anno novissimo uxori maritus re-
 mittit, isti autem sunt qui tempore quo consistit
 matrimonium. l. unica. §. cumque ex stipulatu,
 vers. sed et novissime. Cod. de rei uxoris act. quare
 magis dicendum ~~est~~ videbatur inutilem esse mentio-
 nem quia de suo maritus pacientur, ut eleganter
 Paulus affirmat in l. queri. 28. l. liceat. 18. ed. tt.

An id cum
 Acursio affirmabimus pactum hoc in ipsa doti cons-
 titutione fuisse interpositam, non donationis causa,
 sed quia propter eam convenientiam maiorem do-
 tem accepit maritus, ut in l. si convenierit. §. veri.
 quod si convenisset. d. l. queri in prio hoc. tt. absit
 nam rituali species sit non erat cur de fructibus
 nondum præcepti factam conventionem Scabola

Ut valida esset, namque etiam si fructus perciperet
maritus propter maiorem dotis quantitatem ex pacto
reddere cogentur dicto vers. quod si convenissent, an
ne ideo valuit pactum, quia in casum collatum
fuit quo valere potuit, nempe in casum divortij
l. 9. cum l. sequenti. l. sed interim. ff. §. ult. cum
l. sequenti. l. viticui. Co. §. de donat. intr. l. 20. de
curat. dot. l. 11. de mort. caus. donat. quasi extremus
annus matrimonij verificari non possit, nisi sequuto
divortio quod et Accursius docet et Cusacius proba-
tur subito, cur enim fructus nondum perceptos
necessarium fuit.

Ego existimabam
validam fuisse hanc conventionem quia de fructibus non
dum perceptis concepta fuit in quibus illud peculiare
reperitur quod horum fructuum natura tunc marito
incipit deberi cum precipiantur à muliere, cui ma-
ritus soluto matrimonio illico secundum cum fructibus
extantibus, quia pars ipsius indicantur restituere
debet sola cautione contentus. l. 7. §. interdum soluto
matrimonio, cum ergo tunc proficiatur donatio cum
ad maritum fructus pertinere incipiant, incipiant au-
tem divortio facto cum percipiuntur pactum tempus
respicit in quo quasi inter extraneos consistere potuit
qua ratione sustineri potest Papiniani responsum
lib. singulari. respons. cap. 1. aliud si tempus matrimonij

Despiceret iuxta dictam Legem. quævis aut de
 fructibus præcepti conventio esset celebrata, cuius remi-
 sio cum eo tempore fieret quo adhuc erat matrimo-
 nium marito inutilis iudicaretur.

Ad legem

Quid. § 6. de donat. inter virum et uxorem.

Proxime questionem illam agimus quæ continetur
 in l. siquid mihi § 6. de donat. intr. quam nullius
 momenti esse Scabola contendit, si pure uxori mea
 iubeo dari quod quis mortis causa velit donare
 mihi, quod ut recte explicetur notandum est in
 republica Romana moribus receptum esse ne in-
 ter virum et uxorem factæ donationes valerent. l.
 1. de donat. intr. moribus inquit Ulpianus, vel quæ
 tacito consensu populi longa consuetudine in vete-
 rato hoc introductum est. quo pacto mores Ulpia-
 nus describit in fragm. tit. 1. vel quia sine autho-
 ritate prudentum, sine scripto, vel quia ex Athe-
 niensibus Romana civitas aueruit. Ut in Ro-
 mulo Plutarchus affirmat, qua ratione mores recep-

185
Receptos appellavit ut Festus Pompeius affirmat
quasi ab alia receptos civitate quorumque igitur
modo in hoc in Republica Romana receptum
sit illud affirmat Iulianus de causis receptum
ut habetur in L. 1. 2. et 3. L. sed etsi. 31. §. q.
legaturus hoc titulo.

Sed non omnes do-
nationes veteres improbarunt, imo illam tantam
qua mulier in paupertatem incidere, deterior ve-
ro ditior fieret, seu ut cum Proculo loquar qua
alter alterius amores polliaretur. L. 3. in fin. princ.
L. 4. L. si sponsus. §. cum igitur. L. cum autem. §.
itemque ait. L. sed etsi. 25. L. 28. L. 31. §. quod
legatur. §. de donat. in tr. L. ult. eod. tit. alias vero
donationes quibus vel alter pauperior non fieret, vel
alter non ditior admiserunt, nec enim ut eleganter
Paulus in d. L. 28. §. signas hoc tit. amare et
tanquam infelices malevolos, vel intractandum
est prohibita donationis, sed ut inter coniunctos
maxime affectu et solam inopiam timentes
Unde signas operas Servi vivi; uxori perstiterunt
vel e contra quas inter virum et uxorem facte
donationes nullam veteres rationem habuerunt
dict. §. signas. L. sed etsi vir. 31. hoc tit. quem ad
modum. hoc ⁱⁿ alijs casibus quos videre licet in L. si
Sponsus. §. ult. L. quod autem 7. §. 5. et ult. c. 3

L. sequenti. L. quod si vir. L. ex annuo. L. quid g.
16. L. si vir. 18. L. si uxor. 21. L. sed etsi. 25. Post.
quibus omnibus quia donans aut donatarium non
locupletior fit, donationes receptae sunt.

Anc si mari-
tus haeres institutus hereditatem donationis gratia
in fauorem uxoris repudiet, quae uel si substituta
est, uel ab intestato rem obtinebit, nihilominus
repudiatio est firma, quia quamuis uxor hereditatem
habeat propter repudiationem; at tamen maritus
ex Patrimonio suo nihil diminuit, quod ex Iu-
liani sententia probat Ulpianus in L. si Sponsus
§. §. si maritus de donat. intr. q. in vers. simili
modo idem affirmat eo casu quo maritus Legatum
non admittit, uxor ut uxor quae in eo substituta
est, illud habeat ex substitutione, aut apud
haeredem institutum remaneat, nam nec hoc est
casu de patrimonio diminuit. L. quod. artem. 7. §.
sed et illud quae in fraudem creditorum. L. 1. §. utrum
autem. si quid in fraudem Patris. L. profectitia
§. §. si pater de iure dot. L. non fraudantur. L. 77.
de reg. iur.

Sed substituamus,
nam quae in Legati repudiatione fauore uxoris fac-
ta non idem standum est atque in hereditate
non admissa namque ex hereditate antequam

Nullum vis nobis acquiritur. l. cum heredi. 23.
in. prio de acquir. pos. l. pretia. 62. vers. sed
ne heredem. ad l. Falcid. at. Legati dominum
si per vindicationem relinquatur vel a morte
testatorum in legatarium transit, vel post tabulas
appertas secundum legem Papiam. ut docet Ulpianus
in fragm. tit. 24. §. Legatorum. Paulus. 3
sentent. tit. 6. §. per vindicationem Imperator in
l. unica. §. in novissimo Cod. de caducis tollen.
Unde si illud maritus repellat propter uxorem
sua, et si patrimonium videtur diminui
re, sed adverte regulam illam quae dicitur Legatus
retro a tempore mortis vel adita hereditatis nos
trum esse, ita intelligendam, nisi repudietur, nam
cum repudietur retro nostrum nunquam fuisse
intelligitur quod si verum esset expresse canetur
in dicta. l. 1. §. utrum autem si quid in fraudem
patroni l. ut tibi hoc. 88. §. cum servus de leg. 1.
iam fit ut si maritus in fraudem uxoris Legatum
repellat nihil de patrimonio diminuat, quia se
quitur repudiatio efficit quod Legatum nunquam
in bonis suis fuisse intelligatur. quantum tamen ali
bi affirmetur pupillum Legatum sine tutoris autho
ritate repudiare non posse; quia et hoc alienatio
est cum res sit pupilli. l. magis puto. §. fundum
de rebus corporaliis. hoc ex iure consulto provenit

CUS

Quo omnis alienatio absque licentia praetoris
 pupillis introducta. l. 1. in principio eode. tt. vñ
 de qua legati per vindicationem relictis dominium
 statim pupillo acquiritur, nihil mirum quod repudia-
 tio impediatur, qua impedita interim dum praetor
 non decernit an repudiandum sit res pupilli intelli-
 gitur, quia repudiatio sequi non potest per quam
 retro pupilli non fuisse intelligi non posset, item quam
 vii repudiato non impediatur, quo minus Legatum in
 bonis Libertis ~~numeretur~~ numeretur. l. Liberto. 26.
 de bonis Liber. hoc ex eo provenit quia tempore
 mortis incipit ut sciamus an servus sit maior
 centenarius. l. 3. §. ult. l. si patronus. 40. §. ult. eode
 tt.) adhuc repudiatum non erat, et ideo in bonis nu-
 meratur, si postea haeredes repudient hoc patrono
 fraudi esse non potest quo minus ex bonis Liberti
 maiori centenario debitam partem accipiat.

Tunc etiam
 si Legaturus mihi, aut hereditatis nomine relicturus
 rogaturus a me uxori meae relinquat quasi inter
 Virum et uxorem donatio improbata non est. l. sed
 si vir. 32. §. quod Legaturus hoc. tt. cum enim ve-
 teres non quasi inter malevolas donationes prohibue-
 rint sed quasi inter conjunctos maximo affectu
 et solum inopiam timentes, ne alter alterius amo-
 re expelliretur donationem hanc qua maritus

Ex bonis suis nihil diminuit, admissorunt, et si alter
locupletior fieret

Hinc cum ad
exemplum legatorum donationes causa mortis receptae
essent. L. 2. de public. in rem act. L. 1. §. 1. siquid
in fraudem Patroni. L. Marcellus. 15. L. illud. 37. L.
et si debitor. 17. de donat. caus. mortis L. ultima. cod.
eodem §. 1. instit. de donat. quaesitum est an si
quod quis mihi mortis causa donare velit ego pure
uxori meae dari velim, valeat, quod uxori iubeo da-
ri, et quidem ex iuris authoribus aliquos existimare
tenere, donationem colligi potest ex verbis Iuliani
in L. idemque. §. hoc it. vel nec existimandum
est si dixerimus tenere donationem quibus forte
aliqui insinuat opinionem, illis pro ratione erat dic-
ta. L. si vir. 32. §. quod legaturus. iuncta iura ra-
tione qua nisi explicavimus hinc simul et Legatorum
et donationum causa mortis, similitudo nihilominus
Scabola nos ter impresenti, et Iulianus in dicta. L.
§. contrarium affirmant, illa ratione quia non tan-
tum uxor propter me locupletior fieret, et ego extra
hi donatione ex bonis meis pauperior quibus interve-
nientibus ut dicimus donatio nullius momenti est

Sed Nec Scabola
nec Iuliani rationem poteris explicare nisi prius
recurras ad doctrinam Celsi quam probat Ulpianus

in L. 3.

l. 3. §. sed si debitorem dedonat. inter. qua illa ratione
 probat non valere donationem qua maritus creditor de
 bitorem suum uxori sue solvere iubet, sed et libera
 ri debitorem, quia etsi re vera uxor mariti nummos
 non acceperit sed debitoris. l. singularia. 15. si cert. pet.
 tamen ius fingit pecuniam marito dat etiam et ad
 uxorem a viro profusam, quasi celeritatem coniungen
 dum inter se actionum, una actio occultetur ut
 in l. 5. in pro. veri. quod si quis de iure dotium
 admittitur ut dos profectitia sit. ut in dicta l. sin
 gularia. ut mutuum contrahatur, item in l. si spor
 sus. §. si debitor dedonat. inter. in l. licet. §. 3. §. quo
 ties de iure dot. in l. qui se. 7. de condit. causa
 ta cum ergo iuri censura marito a debitore
 datam pecuniam et a viro uxori donatam existi
 memus tunc eius pecunie donatione uxori factam
 non valere. Ceterum probat quia in bonis suis pau
 perior fit maritus, sed et obiter liberatur quia hu
 ius fictione in maritum reditoris dominium transtu
 lit l. cum qui. 38. §. 1. de solut. l. 26. dedonat. inter.
 nec mirum esse novum ve concludit Ulpianus, ut accipe
 re qui veniatur: §. per alium accipit, nam si ille qui
 creditoris meus, se esse procuratorem simulaverit man
 dato meo ab eo qui meus debitor erat, pecuniam accipi
 at. habere me furti actione quia mihi tradita censo
 tur pecunia et a me ad falsum procuratorem pro

Fecta, et ideo pecuniā meam esse; quia ita neces.
intelligendum est, si hac mente falso procuratori iusi
tradi pecuniā, ut eam creditori proferret, quo casu, quia
mea manet si eam procurator interceptat furti habeo
actionem alia non si ita tradita sit, ut procuratoris fi
at, quia dominium in procuratorem transit nec mea
manebit pecuniā, nec habeo furti actionem ut eleganter
Neratius in l. falsus. § 3. Veri. falsus. defurti.

Anc etiam
si donaturum mihi iusero uxori meam dare
nullius momenti donationem esse reputabat
Julianus in l. 3. §. ult. hoc. tt. cum non a me
ante acceptam donationem et rem in eam factam fin
gatur, et a me uxori donatam, iam ego in bonis meis
pauperior sum ut uxor locupletior, quare nulla
erit donatio, quem ad modum si mortis causa tradi
turum mihi iuserim uxori tradere, ut in presenti
Scabola docet Julianus in dicta. l. §. nam etiam
hoc casu ante mihi tradita rei fingitur et a me ad
uxorem pervenire: §. si convalescit recte ipe con
ditione tenetur, quasi in ipsum dominium translatus
sic unde pauperior efficitur, quia ex bonis suis pretium
solvere tenetur cum rei restitutione facultatem non
habeat uxore domina effecta leg. si filius famil. §.
§. ult. l. signi cui. §. 39. l. illud. 37. §. Julianus de
mort. caus. donat. l. summa. §. si servum. de condit.

Indebiti. si autem donator mortuus fuerit rem quam
 habiturus eram in bonis que iam iuris fictionem mi
 hi traditam fingitur desino propter donationem
 habere quod non ita est in hereditate, Legato ve si
 Legaturus mihi, aut hereditatis nomine relictorus
 rogatus a me uxori mee relinquat, nam que res mi
 hi nunquam fingitur quanta imo sequuta repudiat.
 nunquam in bonis meis fuisse, quare etsi rogante
 me ad uxorem meam perveniat, ego in bonis meis
 nihil diminuo iuxta dictum. §. quod Legaturus.

Nec tamen i

nores quod cum uxori pure donatum a marito. Scabo
 la dicat adverte quod si non pure, sed mortis causa,
 donaret, donatio recepta esset. l. 9. §. ult. cum l. sequen
 ti l. 11. l. 25. hoc tit. l. si mortis. 40. l. Fulcinius
 43. de mortis caa donat. Ulpianus in fragm. tit. 7. igit
 tur hoc casu nequit questio esse nec dubitatio, sed
 illo tantum quo pure et inter vivos maritus permittit
 positam personam donatam voluit, que nec etz
 ex hoc capite subtrahi potuit. l. 5. in prio hoc tit.
 Paulus. 2. sentent. titul. 22. §. si inter virum,

Ad legem
 Si ex pluribus. 16. ad leg. Falcid.

Restat ex hoc libro illa questio que proponitur in
l. si exheredibus. 16. ad l. Falcidiam. qua Scabola sta-
tuit heredem qui ex pluribus rebus Legatus quasdam sol-
uit, ut etiam rei Legata partem absque eo quod portio-
nis vel Falcidia sibi debitam retineret. ex reliquis
Legatus parte ve alia nondum soluta Falcidiam plene
retinere per doli exceptionem etiam pro his que iam da-
ta sunt, quod ut recte explicemus, sciendum est
quod. 12. tabula patribus famil. permitterent ut
uti super familia pecunia ve sua Legassent, ita ius
esset teste Fufio et Cornificio et sic Latissimam
potestatem daret et heredis instituendi et Legata et li-
bertates dandi l. Verbi Legi 120. de Verb. signif. l.
1. de testament. tutel. Ulpianus in fragment. tit. 1.
§. ut tit. et tit. 11. §. tit. **eveniebat** ut cum liceret
testatores totum patrimonium vel fere totum Legatis
errogarent nullum vel minimum Lucrum instituti
heredibus relinquentes, qui ideo recusabant hereditatem
adire et sic supremum iudicium defuncti conuebat re
ad causam intestati devolutam. l. 1. in prio de suis et
Legit. unde cum supra ma hominum voluntates esci-
tum non haberent et utilitas publica offendebatur
cum sacra priuata extinguerentur. l. vel negare
§. quemadmod. tit. 2. apperiant. et ipse testator
cum quod iterum non reddat arbitrium cassum fieret
l. 1. Cod. de sacros. eccles.

Ergo

Ergo ipsorum testatorum gratia utilius unum visum est
 hanc plenissimam legandi facultatem coartare cum
 que Lex Furia quia minus quam perfecta ut Ulpia
 nus inquit in frag. tit. l. Vacantia que minus sufficien-
 tes erant ut testator Justinianus in prio. instit. ad
 Leg. Falcid. quia facile fraudari poterant ut ibi recte
 notat Theophilus tandem temporibus Augusti. rogante
 Caio Falcidio Trib. plebis Lex constituta est ab au-
 thore Falcidia d. La. quaedam 2. dist. qua cautum
 est ne plus legare liceat quam dodrantem omnium
 bonorum, ita ut apud heredem heredes ve institutos
 semper quarta pars remaneat. l. 1. ad l. Falcid.
 prio instit. eod. quod si legatis fideicommissis ve
 aut mortui causa donationibus testator hereditate
 exhaurit pro rata portione legata per legem ipso iure
 minuebantur. l. in quantitate 37. §. Ut. ad l. Falc.
 l. 1. §. si quis ex mortuis quor. Legatorum hoc est ut
 recte explicat Donell. lib. 8. comment. c. 27. ut quan-
 tum deest ad quartam totius hereditatis quod de uni-
 versa hereditate sumi possit tantum pro singulis re-
 bus legati proportionem dicebat ita ut exhausto legati-
 monio non ex una re legata quartam integram ha-
 res deducat, sed ex singulis ita ut singulas cum le-
 gataris partiatur ut dodrantem ipsi habeant here-
 des quartam quod et probat l. Lex Falcid. 47. l.
 panales. 32. §. anima. hoc tit. l. 2. Cod. eod. Paulus.

Lib. 3. sentent. tit. 9. in principio et Lib. 4. tit. 3. idem si per
partes Legatum relinquatur, nam quemadmodum ex om-
nibus Legatus ita et ex singulis partibus Legi Falcidia
portio decedit quod facile colligi potest ex L. Plantius 49.
hoc tit.

2° Sciendum
est quod cum posset quartam detrahere Legi Falcidia
sit beneficium heredi causa introductum. L. Seius. 27.
L. si heres. 90. L. filia. 194. L. potest. 71. hoc tit. sed
contra hanc sententiam testantis. L. Fidia. 86. in fin.
hoc tit. ita demum heredi concedetur, si eo uti velit
L. invito. 69. de reg. iur. quod si heres voluntatem
testatoris sequitur pleniori officio, fidei praestanda fun-
gi velit, et in totum Legata dispendere, si postea repe-
titio ne uti velit non audietur. L. si patronus. 20. de
donationibus. L. qui totam. 45. ad Senat. Consult. Treb.
L. 1. L. error. 9. L. ult. Cod. ad L. Falcid. Paulus. Lib.
4. sentent. tit. 3. §. ult. quod et agnoscit Plinius. 5.
epistol. illius testatori inquit hoc munus illius liberali-
tas nostrum tamen obsequium vocetur quod illa ratione
admissum est, quia cum revera integra Legata relicta
sint integra que debeantur ex testatoris iudicio, quod
integra ab herede solvantur non convenit cum iam
hereditas addita sit, unde fit quod cum revera Legatus
integrum debeat, si omnia Falcidia ratione ha-
res restituat, etiam si fiat non solvendo creditores
fraudante

237
Fraudare non censetur quia Patri nondum nondi-
minuit, sed magis fideliter facit in eo quod plena testa-
toris voluntatis agnoscit. l. patrem. 20. cum sequentibus
quae in fraudem creditorum. quae etiam est ratio cur
si maritus uxori rogatus hereditatem restituere quartam
non retineat, sed plene restituat donatio non improbat
l. 5. §. si quis rogatus. vers. quod n. de donat. in pr. quod
etiam eo casu Celsus probabat quo maritus precepta
certa quantitate restituere rogatus erat idque non in
eleganti rade quam Ulpianus refert in d. §. si quis ro-
gatus in principio

Unde etiam oritur
etsi heres non soluat, sed respondeat se daturum
Falcidia retinere poterat voluntatem testatoris sequi,
tunc adhuc id solvere cogendus est. l. quid quid. §. 6.
ad l. Falcid. l. Fideicommissum. 62. de condit. inde-
biti. d. l. si patronus. 26. de donat. quod tamen tunc
verum erit quando heres iam addita hereditate
promissit quia tunc tantum proprium tantum com-
modum retinere censetur. l. potest. 71. hoc tit. quod si
vivo adhuc testatore vel nondum hereditate adita
respondeat, careat ve etsi apud antiquos ambiguum
fuisset a promissio teneret ut testatur Justinianus
in l. ult. Cod. hoc tit. tamen magis placet cautionis
promissionem que inutilis esse quasi ea pactione Lex
Falcidia publicam utilitatem respiciens offenderetur

Aut fraudaretur l. quod boni. 15. §. 1. l. seruum. 27. hoc
tt.º et si in d. l. ult. immutauerit Justinianus.

Cum ergo heredi quibus
in solidum legata perstitit Falcidia repetitio de negatur
quia agnouisset indicatur defuncti voluntatem, quod
ritum est an si ex pluribus rebus legati heres quaedam
soluerit, aut etiam vnam partem rei legatae postea
reliqua plenam falcidiam retinere, etiam prohibi que
nam data sunt, et quidem cum singula legata ita
per legem ipso iure minuuntur, ut in singulis heres
Falcidiam seruare debeat, ut demonstrauimus facile
affirmare possit heredem qui quarta non retenta in
tegra legata soluit quia fidem et obsequium voluntati
testatoris si praestitit Legi Falcidia beneficio renuncians

Sed contrarium Sed

bola noster affirmat contendens doli exceptione plena
Falcidiam retineri posse, etiam prohibi que iam data
sunt, cuius rei si veram rationem queras non erit
in facili Acursius existimauit heredem a quo plura
legata sunt dum aliqua soluit non integre soluisse
quod ita explicat Paulus Cassens. quasi plures res fue
rint relictae non singulariter nominate sed colle
ctiue veluti lego omnes seruos meos Titio qui cum
pro vno legatore putentur non mirum quod quibus
dam soluti si alias res postea legatarius petat ab eo
eo quod quarta partii existimationem offerat doli
except.

Exceptio ne repellatur nam ut recte Ulpianus in l.
 pure. 5. §. si cui legata de doli except. toties doli excep-
 tio conceditur quoties haeres suo commodo consulit; con-
 sultit autem dum plenam falcidiam ex omnibus re-
 bus retinere intendit, quod et Scabola verbū licet con-
 probare cum in principio huius legū non diversa le-
 gata relicta sunt. Scabola docet, sed plures res legatas,
 quae in uno legato collectivē factae bene verificantur
 item ex secunda §. qua unus rei legato partem so-
 lutam affirmat. quod unum est Legatum, quod
 si cum diversa essent legata haeres quaedam solvit
 non dubito quin ex legato non soluto pro his quae
 data sunt Falcidiam retinere non possit, constat
 namque heredem, qui totum Legatum solvit ple-
 ne agnovisse voluntatem defuncti, quare quod se-
 mel donavit postea per doli exceptionem retinere
 non poterit, at in pluribus rebus collectivē legato, si
 quaedam haeres solvit magis solvise iudicandum
 erit quam Falcidiam removere, quod in dubio
 praesumendum est. l. cum de indebito de p. q. quod
 recte notavit Cumanus.

Sed obloquitur quod
 supra notavimus ex d. l. Pantius. 49. hoc tt. ex
 qua affirmatur ex singulis partibus quemadmo-
 dum ex singulis legato Falcidiam decrescere unde
 si integro legato soluto plene agnovit haeres voluntatem

Defuncti ita parte integra soluta. Deinde quia
verum non videtur quasi unum legatum esse sed plura:
l. si chorus. 79. de leg. 3. fateor ex singulis partibus
decretere falciidiam quemadmodum ex singulis le-
gatis; sed nego eandem coniecturam sumendam ut
donatio mandatur, nam qui totum legatum solvit
nec falciidiam retinuit agnovisse videtur voluntatem
defuncti quod si velit pertendere iuris ignorantia
nocet. l. regula. §. signi ignorans de iur. et fact. igno-
rant. l. error. §. hact. et sic civili remedio destituitur
et pretorio, at uno legato collectivie relicto, veluti pluri-
bus servis, si quisdam solvat ex alij. retinere plenam
Falciidiam, etiam pro soluto potest quod si legatarius
plane agnovisse voluntatem defuncti heredi opponat
indubio non praesumitur cum ad hoc integre non
solverit si iuris ignorantia adhuc superest heredi
doli exceptio qua legatarij dolum per occasionem
iuris civili heredem Legi Falciidie quo modo po-
test repellere ideo enim praetor doli exceptionem repo-
nit. l. 1. §. 1. de doli except. ut recte hic Scaevola
docet.

Quod autem Celsus
affirmat in d. l. si chorus in legato collectivie reli-
cto proinde esse ac si singula res legata essent non
eo respicit quasi plura legata sint contrarium
enim probat. l. 2. et. 26. de leg. 2. l. cum eundem

.34.

239
34. de eadē lītis edicto sed proinde esse ac si singula
res. Legata essent. Celsus contendit ad illum tamen esse
tum ut quemadmodum totum Legatum, ita et singu-
la res per se possunt vindicari, quod inde coniecturari
licet, quia libro. 9. digestorū. unde Lex illa derivat
tur illa Celsi mens fuit ut de vindicatione tracta-
ret, id namque constat aperte ex l. 48. de donat.
inter. quod est ex eodem libro quod verius puto quam
quod Africanum explicans affirmat Cusacius in
d. l. 34. quia quo ad alium unum Legatum est
hic quia cum in singula annos Legatum relinq-
tur plura Legata sunt primi anni purum: sequente
Conditionale. l. si in singulos. 4. l. cum in annos.
12. de annuis Legatū. l. 1. §. si annos. ad Leg. Falcid.
l. cum in annos. 10. quando dies Leg. ced. si haeres
primo et secundo anno sine vlla deductione Falci-
dia soluat in ceteris pro iam datis falcidia etiam per
doli exceptionem retinere requirit, nam cum primi
et secundi anni Legata integre solvisset non est
cur postea possit permittere, et pro solutis in Legatū
distinctis falcidiam servare: quod autem Papiri-
anus affirmat in l. quod boni. 19. §. non idcirco
ad l. Falcidiam. non ideo mirum falcidiam ad-
mitti in ceteris annis Legatū quae 1° et 2° annis
fuerint sine vlla detractioe Legatario soluta non
eo respicit quasi velit etiam pro iam datis falcidia

Servari posse, hoc enim ipse non exprimit, quia cer-
tum erat pro solutis Falcidia locum non esse cum sint
plura legata, sed illud tantum querit an in soluen-
di possit Falcidia admitti, nam cum heres. 1° et
secundo anno plene solvisset et insolidum volun-
tatem testatorii agnovisset, illud videbatur quod
etiam in solvendi agnoscere cogi poterat. Cuius tamq[ue]
Papinianus. resoluit affirmans non idcirco minus
Falcidia rationem in ceteris annuis Legatis admit-
tendam esse quod. 1° et 2° anno fuerint. sine de-
tractione legatario soluta cum enim diversa Legata
sint et singula per Legem Falcidiam minuantur
recte potest heres in uno vel alio testatore obsequium
prestare in alijs suo iure uti, quod Imperator expri-
mit in l. in imponenda in fin. Cod. hoc tit. idem,
que erat si cum pluribus personis Legata relicta essent
heres quibusdam integra Legata solvebat nam et
in alijs deducere poterat. d. l. in imponenda, sed
utrumque immutavit Justiniano vell. 1. §. sed et
dabimus non patiens heredem ex parte complere
sententiam testatoris ex parte minnere: at Scabo-
la nostri longe alia species est namque heredem,
nec etiam ex parte agnovisse defuncti iudicium,
viro contrarium intendit, ut possit opponere doli
exceptionem §. adducit in viridi observantia
quod omnia si recte observes multa destrues quod

Poneano

Poucanus et Cusacius et in nra L. et undictio 3°
non idcirco comminuntur et quod Donell. Lib. 8.
Comment. cap. 27. in fine.

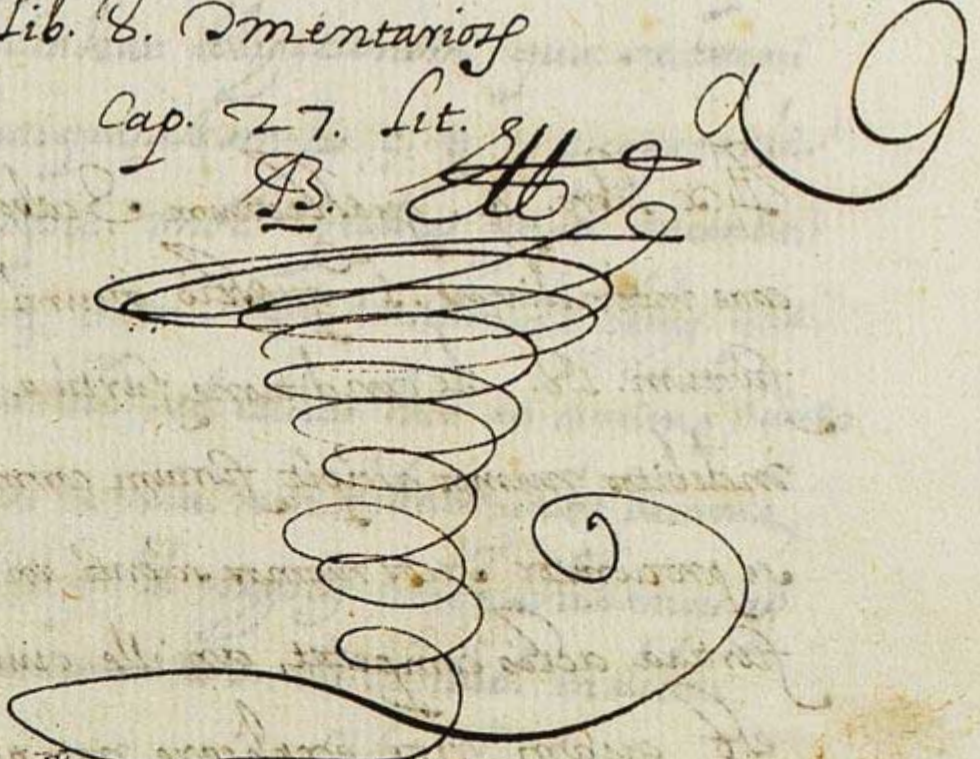
Tandem licet
adnotare non recte Cusac. & observat. c. L. et alij
suis illud ex nostro textu existimare semper doli oppo-
sita exceptione apud Iudicem legis Falcidie quar-
tam servari cum ideo in nostro textu doli excep-
tio accommodetur quia cum haeres ex rebus Legati
quasdam voluisset ut pro solutis haberet Falcidia
civile remedium deficiebat apponente legatario vel
iuris ignorantiam vel agnitionis voluntatis defun-
cti igitur praetorium necessarium fuit ne per occa-
sionem iuris civilis commodum Falcidia haeres
amitteret. l. 1. §. 1. de doli except. forte quod ipse
intendit melius alij iuribus comprobant
Vide Osualdum ad Donellum

Lib. 8. Commentariorum

Cap. 27. lit. g.

B.

Et

Ad librum. 4.^m

Quaest.^m Scabola tract. 4.

Dub quo explicantr.

L. 18. de condit. furtiva. L. 31. de tut.^{ria} tutela. L. 44. de operis libertor. L. 71. de furtis. L. 6. si familia, furtum fecisse dicatur.

Ad legem.

Quoniam furtum. 18. de con

ditione furtiva

Ex libro. 4.º quaestionum Scabola quem iam expli-
care intendimus. 1.^a quaestio occurrit ex lege quoniam
furtum. 18. de conditione furtiva, ubi quia qui sciens
indebitos nummos accipit furtum committit, quaeritur an
si procurator suos nummos scienti indebitos solvat ipsi
furtiva actio competat, an ille cuius nomine solutus
est quam rite explicare non possumus nisi ad-
vertamus quod si eam metibi certam pecuniam quam

Quantitatem quidve aliud debere putarem, cum re
 Vera debitor non essem, eam tibi per errorem solvam
 pecunie soluta vere te dominum facio, nam cum
 mea existimatione vere debitor sum et pecuniam me
 am tradam ut dilabatur obligatio eo animo sum
 ut soluta pecunie in te dominum transferam, aliter non
 ipso iure Liberatio non continget. *l. cum quis. 38. §.*
si debitorem. de solut. ergo tradendo dominium,
amitto. l. quod. 18. §. si furioso de acquir. pos. sed
quia nulla est obligatio quam dissolvere intendo
me illo animo soluisse presumitur. si revera de
beo aliter ut solutum mihi reddat si indebitum
apparuerit, et hoc est tacita illa obligatio quam
extrahit quod agitur oriri cum per errorem inde
biti solvendi causa datur affirmat Consultus in
l. si qui commadatur. 31. §. si libero in fine commo
dati namque qui indebitum solvit illud expro
re agit ut dilabatur obligationem qua se temeri
existimat. l. si qui absentis. §. §. si quoque. de
O. et A. §. si quoque. in l. quibus mod. recontra
bitur obligatio §. item si ei in l. de oblig. que
ex quasi contractu sed tacite hoc eo animo fuisse
presumitur, ut si revera non debeat sibi pecunia,
reddatur quod aliquid negotij recte Iulianus ap
pellat in l. si in arca. 33. de condit. indebiti.

Sed quia hoc animus.

Repetendi indebitum nec in verbis expressus est
nec in intentione. quae tamen certiore rationem
magis fuit distrahendi obligationem; quam aliam
contrahendi, imo suadente equitate sola lege in-
ductus. l. indebiti. 15. l. hac conditio. 16. l. nam
hoc natura. 19. de conditionibus. l. permitt. in fin. ad
Trebell. quis tanta supervicia fastidius timidus est
ut sibi solis nemis. ac ineptis Parisi doctissimi
Consulti et Justiniani Imperatori opinionem
contemnat contendens non ex quasi contractu
ut affirmat d. l. si quis absentis. §. si quoque
et d. §. si quoque. sed §. si cui, sed magis ex
contractu ex negotio gesto obligationem oriri
aliquid negotij et tacita conventio, quam ex
indebito soluto nasci affirmant. d. l. si qui com-
modatum et d. l. si in area non partium con-
ventionem tribuendum sit, quae magis disba-
bere intendebant, sed legi quae aliquid negotij
et tacitam conventionem presumere voluit.

Cum ergo inde-
bita pecuniae dominus fiat qui accipit, et ideo
solventi vindicatio non detur sed indebiti con-
ditio qua personam sibi dare oportere contendit
l. dominus. 53. de condit. indebiti, sed §. si quo-
que inst. quibus modis re. §. appellamus. inst.
de actionibus. nec rei suae furtum fiat ut Paulus

probat

Probat Lib. 2. sentent. tit. 31. in principio Licinius
 Rufinus collationis Legis Mosaiica tit. de furibus.
 Ultima. in prio colligitur que ex definitione
 furti de qua in l. 1. de furtis. §. 1. inst. de obligat.
 que ex quasi delicto ubi quia internertit inu alie
 rum quod in pignore creditor habet hoc evenit, id
 illud manifestum est, quod quis in debitos numos
 accipiendo furtum non facit, cum voluntate Dni
 habeat. l. Falsus. §. 3. §. 1. Veri. quod ita de furtis
 quare nec furtiva conditio orietur que toties compe
 tit quoties rem que furto ablata est, vel a fure, vel
 ab herede, eius ita dicimus. ac si nobis dare oporteat
 l. si pro fure. 7. §. furti. et §. conditio. l. ex furtiva
 §. l. in refurtiva. §. hoc tit. l. ult. usufructu. quem
 admod. careat. §. sic ita que discretis inst. de
 actionib. §. ult. inst. de act. §. ult. inst. de obli
 gat. que ex delicto nascuntur.

Hac ita quasi inde
 bitor qui ignorans accepit quod si sciens tunc inde
 bita pecunie furtum fieri Scabola docet hic quod
 et probat l. falsus. §. 3. in prio. l. Vulgaris. 21.
 §. si si qui. l. si vis. 44. §. si re mea de furtis,
 quasi tunc in falsum creditorem dolum non transfe
 ratur quod in illa rade pcedit quia falsus creditor
 tunc debitorem putativum aut procuratorem eius
 Mendatio suo fraudulenter decepit ut sibi pecunia

Solueret, unde quia tunc procurator dubius soluit
sub illa conditione soluisse existimandus est si
creditor est, qua deficiente dominium non transit
quod etsi Bartholus probat et cum eo interpreta-
tus commentitius tamen est, nec etiam quia debitor
aut procurator eius erravit in persona creditoris un-
de nec dominium transtulit. l. si quis uxori. § 1.
§. si Titio. l. si is qui rem. § 6. §. si Titium. de fur-
tis. quod nec Scaebola dicit, nec ex dante pecuniam
suam credendum est.

Igitur vera ratio est
quod quando qui accepit scienter indebitum reci-
pit, et si danti eo animo sit ut dominium trans-
ferat ex ea obligatione qua se teneri existimat
ipse tamen ex hac causa missum me accipit, sed
magis animo lucrandi atque introuertendi, quia
scit debitam pecuniam esse minime. unde quia
accipiens non ex eadem causa accipit, qua debitor
aut procurator eius dominium transferri inten-
dunt, sed magis ut intercipiat non dubium quin
dominium impediatur. l. si ego. § 13. si certum
petat. cuius decisio illo praesertim casu recipienda
est quo accipiens recte scit nullam esse causam
ex qua debitor vult transferre dominium, ergo
et accipiens intercipiendi causa furtum admittet
Ut in hoc Scaebola docet et aduertit Fulgosius
quod

Quod et illo comprobare poteris nam si rem alienam quam mihi falso debere putabas ex causa stipulationis bona fide mihi scienti tradideris vsucapiendi conditionem non transferes. l. si existimans. §. pro soluto. l. homine pro suo, nam et si mala fides, et scientia quam ab initio habet accipiens vsucapione impediatur, illud tamen argumento esse poteris quod quando in accipientem non vsucapiendi conditionem sed dominium debitor transfert dominium impediatur nam hoc à pari procedunt. l. Clavibus. §. de contrahend. empt. et in utroque mala fides idem operatur. l. si quis fundum. §. in fine de acquir. poss.

Hæc vera ratio est cur Paulus in l. indebiti. §. 5. Vers. imo de condit. indebiti conditione veniant illud requiri quod sint bona fide precepti, quasi vellent, quod si eas possessor mala fide percipiat. quia eorum dominium non acquirunt non in indebiti conditionem venire, sed magis in futiuam x. num. tem quod autem Papiannus affirmat in l. si Urbana. §. de condit. indebiti, scilicet a predone mercedis non repeti, quasi indebitas quas cum urbana prædia locasset accepit, quamvis ipse mala fide accipiat, hoc ex eo procedit quia predo, non ex re, sed magis ex locatione a se facta accepit, cui conductor ex personali contractu

Tantum erat obligatus non domino quia ipse contra-
xit non dominus, unde quia solvendo praedoni ab obli-
gatione contractus debitor liberatur non mirum quod
debitor ipse quod praedoni solvit tamen indebitum re-
petere non possit cum a Domino non possit conveniri
quod a pari procedere docet Papinianus an vecturū
navis quas praedo vel tanquam magister locavit vel
tanquam nauclerus magistro ~~creavit~~ exercendum man-
davit, et in mercedibus servorum duos opere per
ipsum fuerint locata, sed nihilominus domino pre-
donem ratione mercedum esse obligatum probat Papi-
nianus, sed quo iure, qua ve actione non docet, alij
iudiciorum vindicationis in quo officio Iudicis mercedis
pensionis que venire probat, l. si navis. § 2. in prō
de rei vindicat. l. certum. cod. eod. tit. alij condit.
sine causa, quasi nulla causa sit, recipiendi quod ex
causa iniusta accipitur. l. 1. de condit. sine causa, quod
Cusatus probat: nobis magis placet eo iudicio praedo-
ne domino obligatum esse ratione mercedum, quod do-
minus ad rem petendam agit, namque si rei vin-
dicatione, in eam veniant mercedes x. d. l. si navis
si conditio furtiva etiam eo iudicio mercedes recupe-
ravit, nam quamvis praedo illarum dominus factus
sit ipse tamen interesse sunt quod ratione rei do-
mino abest. ergo simul venient in ~~causa~~ conditio-
nem, quemadmodum et fructus. l. 3. l. in re furtiva

8. hoc it. quod si servi operas non prae do locet, sed
 servus ipse et mercedem accipiat ea que prae doni ut do
 mino referat, prae doni pecunia non fiet, sed domini
 ipsius servi cum ex servi contractu proveniat, quem
 admodum nec si vecturas navium quas Dominus
 locaverat, item pensiones Inularum accipiat sed
 primo casu, quia pecuniam servus domino adquisi
 vit ipse conditione futura prae do tenebitur in 2. de
 bitori quia pecuniam creditor accipientis non fecit, quia
 mala fide non ex suo contractu, sed magis ex contrac
 tu Domini accepit debitor. Alio modo non liberabitur imo
 potius prae do de indebitum teneri Papinianus affir
 mat non conditione indebiti ut Cuiacius putat
 sed conditione futura quia utroque casu accipiens
 scienter indebitum furtum committit. *de nostro tom.*

Ita quo etiam
 explicari debent l. vulgaris. 24. §. si is qui. 20. l.
 falsus. 44. §. si is qui indebitum. l. si iusu. 45.
 in principio. et vers. si rem meam l. si quis uxori.
 §. Conditio. l. si is qui rem. 68. §. si Fitiy de furti.
 l. falsus. 19. Cod. eod. l. 3. §. sed si debitor de con
 ditione indebiti. quibus illud semper probant.
 iuris Authores quod si creditor procurator ve fal
 sus scienter pecuniam interceptandi causa accipi
 ant. furtum committent. et si illi qui errans de
 dit dominum transferre intendit. nec contrarium

Paulus intendit: in l. in summa. 69. §. si seruum
dedit. indeb. nam ibi qui sciens seruo libertate
imposuit quem indebitum acceperat ab initio in
mala fide fuit. imo cum bona fide accipiens. ser-
ui dominus factus esset, et si postea rei indebite
scientia adueniat, iam non alienum contrahat
sed suum potius seruum liberum esse iubet, at
nihilominus tenebitur ad pretium *I. D.* inquit
nam quauis conditio indebiti quia ex bono et
equo introducta sit, illud tantum reuocet quod al-
terius apud alterum sine causa esse deprehendit
l. hoc conditio. 66. de condit. indebiti non quod
consumptum est ut ex prae fatetur Paulus. in d. §.
si seruum. Veri. si nesciens. hoc tamen intelligi
debet si nesciens, hoc consumpsit nam si mala fi-
de equum est ut si non rei ipsa quia iam prestari
non potest saltem eius pretium veniat in inde-
biti conditione ut inde. §. si seruus Consultus affir-
mat et in l. quod indebitum 7. eodem. tt. sed et
quod affirmat Papinianus in l. si vendidero. 80.
§. falsus autem defurtus; ita demum falsum procu-
ratorem furtum pecunia facere si nomina quoque
Veri procuratoris quem creditor habuit assumptam
debitorem alienum circumuenerit. non illud est
quasi eo tantum casu sit circumuentione interueni-
ente falsus procurator furtum admittit ut Barth.

ca. 101

Exultimabat, sed in eo & aliam speciem Papinian.
meminerat. qua falsus procurator furtum committit
namque de procuratore qui non mentito nomine
sed sciens indebitam pecuniam acceperat etiam fur-
tum facere dixerat in §. si Fictus d. l. 80.

Illud difficil-
lius est quod ex Neratio refert Ulpianus. in l. falsus
44. §. 1. de furtis, sed ita demum procuratorem pecu-
nia furtum facere, si debitor hac mente ei dederit
nummos, ut eos creditori profferret. procurator autem
eos intercipiat non ita debitor dederit ut nummos pro-
curatoris faciat, namque tunc negabat eum furtum
facere cum voluntate Domini eos accipiat quod si
verum est Et voluntas Domini qui dominium transfe-
re intendit, sufficit ut dominium transferat
et furtum non fiat nec impedit dominij transla-
tionem quod falsus procurator mala fide accipiat
illud contra hactenus dicta miniferte concluditur
quod cum dominus qui indebitos nummos dedit eo
animo sit ut dominium transferat ut ipso iure
per huiusmodi solutionem obligatio dissolvatur, fal-
sus creditor dominus fiat et si mala fide accipiat
et sic cessabit furtum, quod Scabola negat. Scio
fulgorium dum repetit lege si procuratori dedit
Condit. caus. dot. in ea fuisse sententia ut exultima-
ret semper falsum procuratorem pecuniam inter

vertendi causa accipiendo furtum committere, eamque
que fuisse Ulpiani sententiam in dicto §. in princi-
pio iurii principijs maxime consonam nam ubi
que casu in ea mente procurator accipiat qua debitor
soluit dominij translatio impeditur quod et Ulpi-
anus ipse in falso creditore pecuniam scienter acci-
piente sine distinctione admiserat in principio
D. l. falsus. sed Neratij singularem opinionem
retulisse nec probasse in d. §. 1. ut pote que non
congruit iurii ratio, nec mirum cum etiam Pau-
lus singularem Sabini opinionem referat nec ad-
mittat in l. si tibi. 17. §. pactum conuenctum de
pactis. et Ulpianus. Marcelli in l. quamuis 8. §. si
mulier. et 2. ad S. C. Veleyanum.

Ego illam
Veram esse Neratij distinctionem existimabam,
nam debitor qui animo transferendi dominium pe-
cuniam non designatam procuratori tradidit non
ex aliqua precedenti obligatione dominium trans-
ferre intendit, sed solum pecuniam dominium pro-
curatorem constituere vult ut ipse tandem pecuniam
creditori tradat quare etsi procurator tradendi pecu-
niam creditori voluntatem non habeat, habet ta-
men animum accipiendi a debitore, quare ex volun-
tate debitoris domino effectus propter rei furtum non
facit ut recte Neratius dicebat, igitur ad conditi-

causa

causa data, causa non sequuta recurrendum erit, l. si procuratori. l. q. de Condit. caa data. Pr indebitum ad indebiti conditione. l. si creditoris Cod. de condit indebiti quod non ita in falso creditor accipiente scienter nam in hunc ex obligatione precedente qua se teneri existimat, semper debitor pecuniam transferri intendit, quod si ex eadem causa accipit, sed magis animo interceptiendi quia dominij translatio impeditur semper furtum committitur, ut in d. l. falsus. in principio docet Ulpianus, et in nra lege Scabola quod si debitori non procuratoriam pecunia dominium non transferat sed magis det designatam ut ad creditorem proferat, hoc casu si interceptat quia alienum contrectat furtum committit et in dicto §. 5. in principio. Neratius probat quare contra ipsum et conditionem furtivam et furti actio competere aperte probatur in l. falsus Cod. de furtis l. si procuratori. l. q. de Condit. causa data. l. si iussu §. 5. in principio. l. si vendidero. 80. §. si Titius cum sequenti de furtis. qua si recte observet. facile explicari difficulte Pauli locum in d. l. si procuratori. l. q. in fine ibi non tantum furti agi. sed etiam conduci potest non quod eo casu conditio causa data. competat et actio furti quod esse non poterit. l. permitt. eode tit. sed quod altero casu quo procurator dominus factus conditio competat: altero vero quo dominium non transfero.

Furti actio quia procurator furtum committit rem
alienam contrectando

Quoniam ergo fur
tum fieri cum quis indebitos nummos sciens acceperit
iam manifeste constat illud insuper querit, si procura-
tor suos nummos soluat, an ipsi furtum fiat et quidem
Pomponius Lib. 8. epist. mea fuisse sententia Sed
Scaebola dicit ut affirmaret procuratorem ipsum con-
dicere ex causa furtiva et merito namque nummi
procuratorii erant ipseque illos dominus fit. et po-
ssessionem habuerit ratione introversa possessionis
ipsum furtum fit. L. 1. §. Scaebola si is qui ttt. rade
dominij condicere posse ex causa furtiva non enim
nisi domino patet. L. 1. L. sine. 10. §. vlt. hoc tt. l.
Vulgaris. L. si vendidero. 80. §. vlt. defurtis, quod
ratio est cur Ulpiano in L. si gratuitum. §. 1. de pra-
criptis verbis et Papinianus. in d. L. si vendidero §.
vlt. expresse. contendat illum furti agere non posse
qui nec dominum habuerit nec possessionem, non
quia ut furtum fiat sufficit solum dominum
esse sed quia furti actio vel conditio est vel actio
penalis quarum altera simul cum possessione domi-
nium requirit, in altera sufficit possessio unde
ut probent et furti actionem cessare et conditio ne
affirmant eum qui agere volebat nec dominum
esse nec possessorem ut nec tanquam possessor actione
furti.

Furti ~~possit~~ penali possit experiri, nec tanquam Do-
minum simul et perversor conditione furti.

247

Sed et Innum

Cuius nomine procurator soluit condicere postea si ra-
tum habeat quod ^{indebitu} datus est ad Pomponij sententiam
Scabola addit, sed qua actione non dicit, sed illud
constat propter rati habitatione domino furtivam
non nasci, nam ut eleganter Papinianus in l. si ven-
didero §. ult. de furti domini numero nec domi-
nium fuit, nec possessio ut vel a fratria conditis rade
dominij vel furti actio rade possessionis concedatur
igitur indebiti conditione qui ratificavit habere debere
furtivam autem qui pecuniam, solvit, probat Papini-
anus. in d. §. ult. secundum quae et Scabola noster
l. intelligendus est.

Sed quo modo

indebiti conditione dominus agere potuit cum haec do-
minum translatum supponat vel saltem possessio-
ne eius rei qua condicatur. l. indebiti. 15. §. sed si
nummi de condit. indebiti, cui et mutui similitudo
docuit indebitum operatur aperte convincit §. 1.
in l. quibusmod. recontrah. at in proposito quia
scienter accipiens furtum admittit, nec dominus
pecuniae fit nec possessione habet à Dño qui ratum
habet, alias ipsi furtum fieret quod tunc negat. in
qua difficultate mirum est quantum se involvant

Interpretes alij existimantes indebiti conditionem
generari hic contra furem quemadmodum et conditio
furtiva, alij indebiti conditionem hic solam possessionem
non dominium avocare ut in dicto §. sed etsi numm
alij consumptione indebitum validari quemadmo
dum ^{et} mutuum si aliena pecunia data sit. l. non om
ni. 19. §. ult. de rebus credit. alij alia sed minus pro
babiliter comminiscuntur.

Ego rem hanc sic
expli cari posse existimabam, si dicamus non esse
necessarium ut indebiti conditio competat dominium
translatum esse in illum cui indebitum datum
est. si ille qui petit recte possit intendere rem
sibi dare oportere, ideo enim vel dominium, vel
possessionem translatam ut indebiti conditio compe
tat iura requirunt, quia ille qui petit naturaliter
intendere potest sibi dari oportere. §. sic itaque
diu cretis. §. appellamus. inst. de actionibus. quod
si ille qui condicit rei soluta non sit dominus
nec possessor recte etsi qui accipit dominus non fiat
concedere potest ut sibi res reddatur, si aliquo iure
qui accipit sibi obligatus est quod evenit in propo
sito quodcum procurator meus suos nummos indebi
te soluerit scienter accipienti ego ratum habui, que
rati habitione quia mandato comparatur. l. 12.
§. final. de solut. mandati in dicitio procuratori &

nos

Teneor et proinde habetur ac si ego soluissem, unde
 et si tu qui scienter accepisti et furtum commissisti
 dominus factus non sis pecunia solvere. ego tamen
 recte intendere possum ut rem que apud te sine
 causa est, mihi restituas; proinde enim mihi te
 neris ac si ego soluissem propter rati habitione quod
 cum furtiva conditione repetere non possim, quia
 mihi furtum factum non est, saltem indebiti
 conditio accommodatur, quia aequitas suggeste
 rit, ut res que mihi abest qui procuratori mandat
 iudicio teneor apud te sine causa non sit. *l. nam hoc*
. 14. l. hac conditio. 66. de condit. indeb. nec mirum,
 ut quod alius solvit, alius repetat, si ad ipsum res
 pertinere non incipiat ut bene *Ulpianus in l. 5. de*
Condit. indebiti.

Sed quia hac duae condi
 tiones indebiti que domino dantur furtiva
 que procuratori, ad id competat scilicet ut pecunia
 reddatur nec amplius sit in una merito si qua
 earum actus sit, altera tollitur ut in *l. rebus. 18. §.*
sine. autem. l. item cum exceptione. §. eum qui
quod metus causa. l. qui verum. 34. de O. et A.
 quod melius affirmatur quam quod interpretes
 asserentes duas has condiciones contrarias esse ut
 pote quia una supponit dominum, altera mini
 me unde una cum alia extare non potest

Quod est expressum contra Papinianum in d. l.
si vendidero & si Filius vel adversarius filium
erit indebiti conditio adversus procuratorem fur
tiva duravit et in & ultimo sed conditio indebiti
Filius habebit furtivam autem qui pecuniam solvit
cum quibus absolvitur noxer t. c.

Ad legem Si pater. 31. de ttt. ^{ria} tutela

Subsequitur l. si pater. 31. de ttt. ^{ria} tutela qua com
modissimum esse Scabola indicat. si idem tutore
ad petendam intestati hereditate quos pater ex her
edate filio testamento dedit quod nato posthu
mo ruptum esse quod ut recte explicetur sciendum
est. l. 12. tabul. quem ad modum patribus familiae
de rebus suis deponendis post mortem facultas con
cessa est ita etiam super pecunia tutelave rei sua
refert Ulpianus. in fragm. tt. 11. §. ttt. Corni
ficius ad Aerenius lib. 1. quare cum filius impo
testate patris res suas et ut pote suas heres qui ead
lege decem virali in patri familiae sui manuptes
tate mancipio que est in quem vita et necis habet
potestatem. l. in suos de lib. et posthumis. l. fin.
de patria potestate. & si fundo videt. eod. tt. ideo
filij

249

Filii impuberibus quos habet in potestate quia per
ditatem defendere nequeunt, quasi sua rei tutela
cui vollet post mortem ex l. 12. tabul. mandare
posse descendere probat Consultus in. l. 1. hoc tt. l. quo
tutela. 73. vers. nemo de reg. iur. l. Verbis Legi. 120.
l. saepe. 53. in prio de Verb. significat. & permissu
inst. de tutelis Africanus. d. tt. 11.

Cum ergo res pa-
tris filius sit etiam si ab eo exheredetur, cui cura
prospicere debet. non tantum filio instituto, sed et
exheredato patrem posse dare tutores rectissime scrip-
tum est in. l. pater. 9. l. si hereditas. 10. & qui
filium. in fine l. in re nro. 26. & ult. hoc tt. quod
etiam ratio est cur patrem exheredato filio in
secundum carum substituere poterit. l. 1. & sub-
stituere. l. sed et si plures. 10. & si ex ase. de Pul-
gari. & non solum inst. de pub. in rem. act.
l. miles. ita. 41. & si miles. de tt. militis (si
Verbum exheredato. de quo in eo & cum Piglio
non referas. ad & sequentem) nec. n. quia he-
res est pater filio ut substituit, aut tutores dat
sed quia filius est qui cum huius moritur in eius
est potestate. d. l. quo tutela 37. vers. nemo: quod
si advertas facile explicabis cur in l. si nemo
in l. si hereditas. 10. hoc tt. Consulti requirant
prius adire hereditatem ut valeant tutela quam

Ius extent Impuberes si non heredes quibus pa-
ter tutores dedit in quibus nec aditio necessaria est
l. in suis. 14. de iuris et legitim. cum enim esse
hereditatis possit pater dare tutores ita evenisse in d. l.
si nemo et in d. l. hereditas. 10. ponendum est ut
congruat iuris principiis nisi dicas impuberi in-
stituto datum fuisse substitutum aut coheredem
extraneum quibus casibus quia tollitur iustitia
aditio necessaria est. l. 3. de vulgar. l. qui fundus
87. §. qui filium. ad l. Falcidia l. apud Iulianum
11. §. idem Iulianus ad Trebell. quod cum verum
sit recte patrem exheredate filio tunc suo tutorem
dedisse in nova l. Scabola affirmat.

Hac ita in ma-
tre filio dante tutores recipienda non sunt, nam
que matri filius sua res non est, ut pote que non
habet suos heredes. l. nulla femina. 13. de iuris
et legitimis. nec filios in potestate §. femina in-
stit. de adoptionibus. filio quasi rei sue tutelam
inutiliter post mortem committi, vel in tutorem
quam non habet potestate transfert quod Papin-
ianus. probat in l. peto. 69. §. mater. de leg. 2.
l. 4. Cod. hoc tit. l. 1. Vers. si autem de confrandi-
tutori. l. 1. Cod. eodez sed filium mater instituat
herede posse in tit. illi dare tutorem. Modestinus
scripsit in l. 4. hoc tit. hanc inter patrem et matrem

apnos

Ignoscens differentiam, namque pater dum filio tut.
 tutorem dat ipsius filij ut pote rei sue tutelam com-
 mittit, mater autem in filio, sed pecunie sue filio
 relictae quod ex l. 12. tab. permixtum esse ex illo verbo
 constat quod in l. scriptum est ibi si pro pecunia tute-
 la ve sua rei. l. ult. in fin. qui petant tutores, quae etz
 vera ratio est cur etz extraneo idem permittatur. l. si
 patronus. §. de confirmand. tutorib. sed hoc ita recipi-
 endum Modestinus affirmat si in eum qui ma-
 ter tut. tutor datus est prius inquiratur ne in perso-
 na quam conservandorum bonorum causa mulier adscrip-
 sit feminina fragilitas decipiatur, nec mireris
 hunc tutorem non in personam, sed in rem dari,
 non enim tutor ille est qui definitur in l. 1. de tu-
 tellis. sed magis tutor bonorum hoc est cui testator
 pecunie sue tutelam committit, quod si mater non
 pecunie sue; sed magis personae filij tut. velit dare
 tutores non utiliter dat sed solet aliquando ex vo-
 luntate defunctae decreto pretoris ea inquisitione
 confirmare. l. 2. de confirmandis tutorib. et sic va-
 lere quasi a tutore dati; quo casu quia non pecunie
 sed personae filij mater tutorem adscribit, cum ha-
 redem instituire necessarium non sit, ut eleganter
 Imperator in l. 4. vers. quando autem cod. hoc
 tut. quod si ita subtiliter percipiet Cusatus forte ipsius
 litteram non conturbaret.

N

einde sciendum
est quod cum posthumus sit ille qui post mortem pa-
tris nascitur quasi posthumum patris. l. 3. vers. posthu-
mus. de instuto rupto. aut etiam qui in vita postfactus
est. l. 1. §. ex huius. l. posthumus. 12. §. eodem tit.
l. si primo §. l. posthumus. 24. de liber. et posthum.
l. si queritum. 26. §. ult. hoc tit. Cusatus lib. 2. in-
tit. tit. 3 ubi constitutum est ut etsi nulla mentio fiat
in tit. eius nihilominus valeat nam cum ipsius
natiuitas nondum certa sit quia potest mater ab-
ortum facere vel non unum parere aut prodigiosus
l. qui mortuum. 129. de u. significat. l. non sunt
liberi de status omnium. l. quod dicitur. 12. de
lib. et posth. iniquum erat, nihilominus nullus
esse tit. quod si nascatur rumpitur tit. l. inter
cetera. 30 l. commodissime. 3. l. quod dicitur
12. l. cum posthumus. 22. l. postuma. 24. de
liber. et posth. l. 1. l. 3. l. verum. §. de instuto rupto
l. si filius. 33. de milit. tit. l. bona. 22. §. ult. de
cap. et postliminio reuers. l. 2. Cod. de posth. hered.
inst. Ulpianus in fragm. tit. 22. §. postumi et
tit. 23. §. et sequenti ita in totum infirmetur. l.
postumi ius de hered. inst. liber. hoc est ut nec
ex eo tit. ad aliquem perueniat hereditas. l. qui
vocorem. 15. in fin. de instuto rupto, nec cessantur
legata aut fidei commissa l. si quis tit. 81. de leg. 2.

Aut et

291

Aut etiam exhereditatio vigeat. l. filium. 20. de bon.
posses. contra Fab. l. si patronus. 12. §. ex ttt. de bonis
Libert. aut ex^o quid quid peti possit. l. 1. Cod. de pos-
thum. heredib. quod illa ratione procedit, quia posthu-
mus præteritus nec a patre gravatus fuit, nec ab eo
quidquam consequitur, ræoe cuius gravetur, cum ab
intesto habeat hereditatem nec forte pater gravaret, si
sciret eum nasciturum. l. penult. de iur. Codicill. nec
contrarium est quod dicitur in l. qui filiabus. 17. de
Legat. 2. cum ibi posthumam exhereditam, necessario
affirmandum sit, cum ad eum morem Ulpianus
respiciat quo feminini servi persona olim exhereda-
ri solebant. §. posthumi. instit. de exhered. liber.
quod primum recte notavit Acciatus. d. parerg. c. 13.
V. iam colligere liceat rupto natiuitate posthumi ttt.
ad causam intestati hereditatem reduci, eam que a
filia peti posse quasi exhereditata non esset ut bene
Scaebola affirmat.

Cum q Posthumi
natiuitate ruptum ttt.^m pupilla intendat, et sic in-
testati patris hereditatem petat. l. 3. veri. intestato
depetit. hered. nisi tutore aut hore instituere possit
l. 1. et per totum. Cod. de in litem dand. tutor. est
queritum si validum ttt.^m nec ruptum Posthumi na-
tiuitate scriptus heres affirmet, forte quia posthu-
mus natus est ut prodigiosus, aut ex alia causa

(ita enim figurandam speciem ad Scabolam *l. 1.*^{tu}
mox demonstrabimus) quid nam tutor Inditio
petitionis hereditatis pupille auctoritatem accom-
modavit an testamentarius quem exheredata filio
testamento suo pater dedit, an legitimus qui rupto
tit. futurus est, et quidem testamentarium auctorem
fieri non debere, illa ratio suaderi posse. nam pupilla
qua ruptum testamentum posthumi natiuitate affir-
mat, iudicium patris in totum conuere nititur. &
posthumi inst. de exhered. liber. ita ut nec valeat
exheredatio, nec aliud quidpiam in eo tit. relicto
ergo ne donationem tutori validam fuisse.

Sed nihilomi-
nus commodissimum esse tit. rios tutores pupille dari
ad petendam intestiti hereditatem in *l. 1.* Scabola probat, quod et pariter dicendum si tit. moffi-
cium dicatur aut patrem intestatum decessisse aut
falsum tit. m. fuisse. Papinianus. et Tribonianus affirmant
in *l. iure nostro 26. §. ult.* et in *l. idem fiet. 29.*
hoc tit. addunt que optimam rationem nam interim
dum non constat an rupto tit. posthumi natiuitate
ad causam in re deducatur in incerto commodius
est illum a pretore dari, qui scriptura continetur. *l.*
si quis sub condit. 11. hoc tit. et preparari potest argum.
l. quando 89. l. in plurimum. 70. de acquir. rerum
dominio nec est cur a Tribonio praestitam ratione

Quasi?

Quasi Triboniani carpatur Ant. Fab. in Papiniana
tt. 12. p. 1. illat. 50. quasi illa sufficiat a Consul
to primo loco praestita, ibi: quia tutorem habenti
tutor dari non potest. non enim ad hunc casum
quo intestatum Patrem pupilla affirmat haec ratio
contrahi potest ut pote quia rupto tt. et reddagato
ad causam intestati testamentarium tutorem pupi
lla non habet q. 1. mo ad casum quo tt. dicitur in
officiosum applicanda est. 2. v. ad casum quo ruptus
pupilla affirmat qui ex ratione prima probari
potest.

Sed quia dum
agit an posthumi natiuitate ruptum sit testamen
tum per iudicium fieri non potest petitioni heredi
tatis, idque propter magnitudinem et auctoritatem
Centumvires iudicij ut Iustinianus affirmat in
l. Cod. eodg. tt. nec pupilla agnovisse videatur patris
voluntatem, ut de inofficioso agere non possit, utique
datus a patre tutor quasi ex tt. concedi non debet
sed a patre debitor. namque tunc ut eleganter in
dicta l. ibidem Tribonianus affirmat, sine ullo litis
per iudicium iustus auctor pupillo fiet, ad eam litteram
quia ut recte Papinianus in d. l. iure nostro. 26. §. ult.
nec tt. per iudicabitur, nec causa intestati quia
eventus rei iudicata declaravit, utrum ex tt. patris
si nec officiosum nec ruptum renuncietur an ex

Decreto prætorii si ruptum est ttt.^m auctoritatem
acceperit qua mere declarat Scabola .f.

Urgo taceant

Interpretes et cum eū Antonius Faber dum existi-
marunt in hac lege quamvis natiuitate posthumi
ruptum esset ttt.^m nihilo minus propter patriciolum
tatem tutores confirmari c. l. 3. de Confirmandis
tutorib. quod si verum esset non tantum enim ad
petendam intestati hereditatem tutores dandos af-
firmat, quare probabilius iudico litem de petitione
hereditatis darentur, sed ad omnia qua pupillo
expectant quod Scabola negat tantum enim ad pe-
tendam intestati hereditatem tutores dandos affir-
mat quare probabilius iudico litem de petitione
hereditatis motam a pupilla quia ttt.^m ruptum dice-
batur posthumi natiuitate quod indicat verbum di-
cutur. quo Scabola utitur, unde si scriptum hæres va-
lidum testamentum nec ruptum contendat in dubio
litis commodissimum erit tutores testamentarios pupillæ
dari à prætore, ut sic qui vere tutor testamentarius est
legitimo præferatur, sed et dum in dubio sumus an
ex ttt.^o debeat esse tutor. l. si quis sub condit.^o 14. hoc t.^o
d. l. iure nostro. §. vlt. cum l. sequenti, vel autem
pro pupilla descissa ruptoque patri ttt.^o tunc enim
inficior posse tutores à patre datos ad omnia confir-
mari ex reg. d. l. 3. quod autem affirmatur in l. 3.

Veni.

Veri^o. item scire in fin. et in l. 9. et 10. hoc t^o. sic licet non esse tutores ex t^o. antequam hereditas ad eatur nec posthumus dari casu quo rupturus est t^o.
 hoc de testamentario tutore intelligendum est qui non aliter sustineri nequit nisi vel ad eatur hereditas vel posthumus t^o. rumpat, at hoc impedit quominus legitimi dati tutores, non tanquam testamentarij sed tanquam dativi a pretore confirmantur. et si rumpatur t^o. d. l. 3. de confirmando tutore.

Ad legem.

Sil'bertus. § 4. de operis libert.

Ad legem. sil'bertus. § 4. de operis libertorum tria ostendit Scabola scilicet fideiussorem teneri sil'bertus moram in operis fecerit, 2°. in eadē specie fideiussoriū moram nullam esse, tandem hominē debito, fideiussorem et ex sua mora in obligatione

Retinere quo Verborum compendii elegantem ut solet nobis proponit quæstionē in civis explicatione

Incognita præcedamus ante vos monitos vellem, Libertorum operas esse diurna officia quia libertus præ senti patrone iurat aut promittit, dum manumittitur operas diurnum officium esse constat ex l. 1. l. 3

hoc t^o. sine quo per singulos dies dantur. l. repetitur. 20.

§. quaedam. de Statu Liberi, siue quia Libertus
operas promittendo illud tantum censet promittere
quantum interdum operando efficere poterit, ita in
diurna opera accipiuntur in l. 2. de annuis Legatis
sed et patronum cuius opera promittuntur praesentibus
esse debere probat. l. certum. 6. §. si quis absente de
confessis cum enim a Liberto promissa non aliter
substituuntur quam si in continentibus cum manu
missus est, aut iuret, aut promittat. l. ult. de libe
rali causa. (non enim alio tempore quam cum Li
bertas imponitur Libertatem nauari praetor pro
mittit) patronum qui manumittit praesentem esse
necessarium est, nisi dicto. §. si quis absente ad ius
iurandum liti decisionum referas. iuncta. l. si duo
patroni. 13. l. cum qui. 30. §. si libertus. de iure iur.
ut appositis exemplis melius equiparatio conueniat
habet enim ius iurandum hoc in confessionibus l. ma
nifeste 38. de iure iur. et rei iudicata, authorit. §.
l. 2° eodem titulo.

Sed cur Libertum dum
manumittitur hoc est in continentibus post manum
sionem debere operas iurare ut obligetur affirma
bimus ex l. ultima. de liberali causa. cum nihil in
terit an Libertus obligetur, an statim an postea
quis iuret Ulpianus affirmet in l. iuris iurandi
7. §. iurare. hoc tit. affirmabimus verbum illud
gods

294

Post tempus de modico intelligendum, utriusque etz
promittere videatur in stinenti ex l. quod dicimus. l. os
de solut. l. i. §. utz si ita. ad l. Falcid. minime
nisi quod post modicum tempus sit statim fieri cen
setur, q. statim iurandum dixerat non erat, cur ad
beret sine post quod in verbo. Statim iam expro
sumerat tam affirmativum, ius iurandum post
tempus factus affirmare promissione operarium in ip
sa manumissione impositam ut faber intendit, ne
quaquam nam cum sola promissione debeat etiam
si iuramentum additum non sit, quod recte probat. l.
quod libertinus. 37. hoc. tt. non est necessarium pos
tea ius iurandum addi, praesertim cessante, ea que
in operis ius iurandum exigi solet, quam refert. d.
l. ultim. de liberal. caus. quare Triboniani esse, aut
imperiti interpretis verba illa, post tempus, Faber, con
rectur. lib. 20. cap. 18. sed sine ratione.

Ego existimo
in d. l. Ulpianum illos casus explicare quibus ex
iure iurando iure civili obligatio oritur; itaque
Dicendum est in primo, quod scilicet libertus ope
ras promittit ob acceptam libertatem, requiritur
ut ius iurandi obligatio contrahatur libertum,
esse non qui iuret, et libertatis causa curet, quo casu
ita iure iurando obligabitur si statim hoc est
in ipsa manumissione iuret, ut affirmat dicta
UVA. BHSC

L. ultim. de liberal. caus. idque; q̄ ut diximus
hoc secundo tempore Libertatem granari prator
concedit, addit etiam ex sententia Celsi, etiam
ius iurandum Libertum obligare, si cum sibi a Pa-
trono ea lege relinquatur Legatum, si iuraverit si
hō suo se decem operum nomine prestaturum ipse
iuret, ut habeat Legatum (quod forte quia Liber-
tus est et operas promittitur quibus ius iurandum
emissum contra mores non reputatur forte enim re-
mittitur a pretore, et si in alijs Legatis sub iur-
iurandi conditione relicti contrarium observari
Ulpianus affirmet in L. si quis Libertatem. l. 2.
§. si iure de manumissio. Att^o) cum ergo duplici
casu agatur Ulpianus alterum quo Liber-
tatis causa operas Libertus promittit, alterum quo
in Libertatis, sed causa obtinendi Legatum, recte
in vers. iurare contendit, utroque casu ius iuran-
dum post manumissionem emittendum esse, nisi
ante iurandum obligetur in servum civili obli-
gatio cadat, quod et probat d. L. Ult. de liberal.
Caus. addit que sibi statim, siue post tempus ius
obligari quod de uno eodemque casu quando si-
licet Libertus Libertatis causa Libertus causa,
Libertatis operas promittit statim debeat iurare
ut obligatur x. dictam. Leg. ult. quando vero
Causa obtinendi Legatum, decem operarum nomi-
ne

Ne iuret etiam post tempus iurandum em-
sum ipsum obliget, utroque enim casu ex iure
iurando in re civili obligatio oritur.

295

Atque ergo a Libero
to opera promissa siue officij causa patrono pro-
mittantur, siue ut extraneos quae fabriles, siue
Artificiales dicuntur omnes in actu constituunt
L. 5. de oper. seruor. hoc est in facto eius qui ope-
ras promittit, unde facti esse dicuntur in L. 1. §. sed
operis ad L. Falcid. L. si stipulationes non diui-
duntur 72. de Verb. oblig. quare Libertus qui
operas promittit factum suum patrono promittit,
veluti fabrile, aut medicum, si faber aut me-
dicus est, quod si verum est inutiliter siue pro-
missione accidere fideiussorem, unde videbatur
dicendum quia fideiussio haec alieni facti pro-
missionem contineret quod ius non promittit
quia de se quis que promittere oportet non de alio
cum quo negotium non contrahitur. L. Stipulatio
ista 38. in principio. L. inter stipulantem 33.
de Verb. oblig. L. sicut. 65. de fideiuss. §. versa vi-
ce, instit. de inutili stipulat.

+ continet

Sed contrarium ~~Atque~~
Scaebola docet. h. contendens pro Liberto promittit
te siue iurante recte intervenire fideiussorem, et
et probat. L. si quando 8. in fine. hoc tt. L. si

quis pro eo .66. de fideiusoribus. *Si qua oneranda*
Ver. exceptionem, quarum rerum actio side-
tur quod etsi in promissione alterius facti pariter
admittitur in *L. cum filius. 49. §. 1. de Verb. oblig.*
nam quamvis in rei promissione factum contineatur
si tamen rem facere desinat ad interese
obligatio succedit. *L. si quis ab alio. 13. §. vlt. de*
re indic. d. L. si stipulationes. Ver. *Celsus de ver-*
b. oblig. nam quamvis in rei promissione factum
contineatur si unde iam tunc huiusmodi ope-
ras quasi in pecunia praestazione consistere con-
sultus affirmat in *L. fabriles. 6. hoc tt. et pro in*
de petitione pecunia credita in L. 4. eod. tt. quod
cum fideiusor simpliciter fidei subens promittere
censeatur. *L. stipulatus. 44. de fideius.* recte fide-
iusor substrictus, quia non alieni facti, sed magis
inter esse promissionem continet, quod si ita fide-
iubeat ut promittat liberti operas non suas, vel
facturum curaturum ve ut libertum praestet
nullo casu valida est fideiussio quia altero
factum alienum promittit, altero aliam rem,
quam reus penalis. *L. sicut. 65. L. grace. 8. §. si*
quis. S. de fideiusoribus. nec contrarium est
quod Iulianus affirmat in *L. nemo. 65. de duo-*
bus rebus sine verbo alienis ita intelligat
hoc est operas quas alius promiserat, quasi vellit

256

In hanc recte posse quae promittere se praestaturum
operam quas alium promissit, non alienas sed suas
quae alienae dicuntur, quia alium similis promi-
sserat quod evidenter colligitur ex veris. et ideo
quo ad duos reos non infert In hanc sine cum
Cusatio Verbum alienas pro alias Legas, quasi ve-
lit In hanc alias quam officiales operas de qui-
bus antea egerat eo libro scilicet fabriles et offi-
ciales recte promitti posse. l. ha opera. 3. hoc tt. etsi
fideiussorem, adhibere in ea obligatione scilicet
modo quo diximus.

Cum ergo promissio
ni operarum recte fideiussor accedat quod rit. l. Sed
bola an si libertus moram in operis fecerit, fideiu-
ssor teneatur et probat teneri iure non institutum
est, moram rei nocere fideiussoribus. l. cum fili-
us. 49. Veris. etsi pater. l. mora. 88. l. si seruum
91. §. nunc videamus. et §. amplius. de Verb. oblig.
l. si quis solutioni. 44. §. l. de usuru. l. si a colo-
no. §. ult. de fideiussoribus. l. 3. §. si u pro quo
quod quisque iuris, quamvis enim unicuique
suam moram nocere affirmetur. in. l. in con-
demnat. 137. §. unicuique. de reg. iur. l. mora
31. §. sed si duo de usuru. reg. mora. lib. 6. hoc
tamen in fideiussore procedit quia hic in totam
Causam spondet, ut recte Paulus. l. 2. ^{tu} in d. l.

Si seruum. Vers. accensiones. nec contrarium quod
dicitur in d. l. permitt. de duobus reus. Sicut ex
duobus reus eiusdem Sicut promittendi facti
alterius factum alteri nocere, quamvis alter al
terius fideiusor non sit. sed ambo principaliter
obligati, nam hoc etiam illud peculiare habet
quod inter reos unica tantum obligatio est. l. 3.
§. ult. de duobus reus. §. 1. inst. eod. quare si factus
vnius perpetua fiat obligatio necesse est quod alte
ri noceat qui eadem obligatione obligatur, et si
ad cor reum recurrere posset ut tantum ab eo
consequatur, quantum ei nocuit ex reg. l. 2.
§. item si factus de Verb. oblig. quae etiam ratio est
cur alterius petitione acceptilatione novatione
tota solvatur, obligatio, et perscriptio interrumpatur.
l. 2. l. 3. §. ult. de duobus reus l. ult. eod. eo
dem. tit. l. si rem. §. ult. de novationib. etsi unpa
cto de non petendo quia non tollit obligationem
non ita observetur. l. si vnus. 29. de pactis. at in
his quae extra obligationem sunt veluti usuris
alijs quae accessorijs non est cur alterius mora, al
teri noceat, quo pacto Marianum intelliges
in d. l. mora. 32. §. sed si duo de usuris. l. in
condemnat. Vers. vnicuique de reg. iur.

Sed in quantum
Fideiusor tenetur si libertus non operis mora fecerit

Scobla

297

Scabola non dicit quod videndum, sed prius
in quod morosus libertus obligatur quando in
fabriibus illud tempus transit quod reuera inest
Stipulationi quia ante operam promissa peti
non possunt l. quoties 24. hoc. tt. et ideo non
ante culpabilis dilationem admittit, at inoffi-
cialibus cum sibi a patrono iudicatus non prestat
quia tunc debere intelligitur cum patronus in-
dicet id quod ex eleganti rade. l. cum patro-
nus. 22. in prio. d. l. quoties. 24. veri. sed ope-
ra l. si quis hac. 13. §. iudicium. hoc. tt. §. Liber-
tus §. culpabitur operas non prestat, et ipsarum
obligationem perpetuat. l. nemo. 82. §. l. l. inter
Stipulantem 83. §. penult. de verb. oblig. l. promi-
ssor Stich. 21. de constit. pecunia, (quod forte
vera decidendi ratio est. ad l. qui libertinus. 37.
§. non solum, hoc. tt.) et in tantum condem-
nabitur quantum fructus ex operis percipiti pa-
tronus consequenturus esset. l. medicus. 26. §. ult.
l. si ita stipulatio §. ult. hoc. tt. quod forte inter-
esse x. l. si fundum. 104. de verb. obligat. quod
condemnatio in pecunia fiet, quia iam operis pre-
stari non possunt. l. qui libertinus. §. non solum
§. l. patroni. C. cod. hoc. tt. igitur et fideiussori per-
petuabit obligationem. l. si servum. 91. §. nunc
videamus. Veri. accessoribus. igitur vere et fideiussor

Legis Iapia beneficio utitur. d. l. qui libertinus. §. ult.
et interesse nomine condemnabitur. l. stipulatus
44. de fideiussorib. eo enim nomine fideiussore conuenit

Rectissime ergo
Scabola statuit teneri fideiussorem si libertus
in operis moram fecerit, sed quid si fideiussor sit, &
nollit prestare veluti sicui libertus vel fabrici
vel officialis causa operas promissas non dedit, nec
ipse conuentus facere uellet, tenebitur ne ex propria
mora quemadmodum si hominem debitum non
soluat uers. at in homine nostra legi. l. si ser
uum. 91. §. accessiones. de Verb. obligat. affirmat
Scabola fideiussoris moram nullam, idque illa ratio
nam ut diximus libertus qui operas promittit, fac
tum proprio patrono promittit, cuius causa fideiussor
accedit non proprii: alias enim si in fideiussione
proprium factum fideiussor promittat non principali
causa accedet: §. si operas uellet prestare non ad
implet non enim representaturum promittit, sed li
bertum, quae et ratio est. l. inter artifices. de solu
tione. l. cum filius. 49. §. 1. de Verb. obligat. quare
et si conuentus non praestet ipsius nulla mora est, quia
nullam culpam admittit non prestando illud quod
facere non promissit etsi n. conueniente stipulato
re factum proprium prestando liberetur qui pro
facto alieno fideiussoret. d. l. inter artifices. 31. in.

298

Principio, hoc tamen sic accipiendum est, si et vellet
prestare qui fideiussorit, quia ad hoc obligatus non
est, quare etsi a fideiussore pro operis liberti surve
lit patronus, qui ad hoc ipsum occurrat, si ipse ta
men nollit proprias prestare; quia obligatus non est
ipsius nulla mora est quod in interesse non ita pro
cedit quia hoc prestare tenetur; at in obligationi
bus dandi, alia causa est, ut mox videbimus, et
haec vera ratio est, non quae ab Acurio .1. loco addu
citur, aut alia Antonius Faber in Papinian. tit. 5.
primo 2. illat. 12. non enim fideiussor etsi maxi
me possit proprias operas promittendo recte fideiuberet
quod diversa fideiussoris causa esset a principali
miror virum aliam doctrinam non animadvertisse

Adc ita cum,

Reus factum promittit et fideiussor accedet, quod
si dandi obligatus sit veluti homini promittat nec
consentit fideiussor solvatur tenebitur non est et ex
propria mora, quemadmodum teneretur, si reus n
daret, et recte Scaevola in vers. an in hoc fidei
ussorem etiam ea sua mora in obligationem retine
ri affirmat nam in faciendi promissione aliud
rei aliud fideiussori factum est, et ideo si faciat
fideiussor reus non liberabitur, at si reus homini
promittat veluti Stichum, uterque et reus et
fideiussor eundem hominem sedaturum promittit

Promittit, non enim interest a quo detur Stichus
L. arrecessa. 19. in fine de Statu hominum. L. ult.^o
de condit. inst. imo hoc tempore attentis omi-
ssis reo fideiusor a creditore eligi poterat L. 3. L. 5.
C. de fideius. quare si a creditore conventus ho-
minem debitum non soluat culpabilis dilatio-
nis admittit cuius nomine et obligatione re-
tinetur hoc est obligationis suam perpetuat
et ex ea convenire poterit, quod et probat Pa-
pinianus. in L. Stichus. §. 1. de solut. L. mora
38. in fine. de Verb. oblig.

Sed quod est quod

Scabola vult fideiusorem scilicet ex sua mora in obli-
gatione retineri quasi eadem obligatio duret si fideiusor
in homine dando morosus sit, nam contrarium
expressè Africanus intendit in L. cum quis. 38. §.
si quis pro eo de resolutionib. contendens ex culpa fide-
iusoris ipsius obligationem extinguere; ideo enim res-
tituitur ex edicto quia extincta fuit, cuius ratio-
nis Papinianus affirmat in L. si fideiusor. 19. de do-
lo, ibi quia debitore liberato etc. et si ex ea in alia
sententia sit affirmans de dolo actione redendam
non restitui ex edicto cuius contrarium Paulus affir-
mat in L. cum filius. 49. vers. at pater de Verb.
obligat. et Marti: in L. mora 32. §. ult. de usuris

Scio Donellus pugnan-
tes

259

Idem existimasse per rudentis sententiam. Cui et Fa-
ber subscriuit. et coniect. est. quia Papinianus
in d. l. si fideiusor Papiniano contrarius est in d. l.
Stichus §. 1. imo et Iulianus Iuliano sicut Papi-
niano. in d. l. si fideiusor Neratij et Iuliani ratione
referre dumtaxat, nec probare tamen, imo nec im-
probare; at sententiam suam exposuisse in d. l.
sum. §. 1. Ut Stichus fideiusor ex stipulatu
debeat ueneri quam et requirit Paulus in d. l. mo-
ra d. d. in fine de verb. obligat. non quidem actio-
ne directa sed utili ut idem Paulus affirmat in d.
vers. at si pater, et Martianus d. §. ult. at Iulianus
ne sibi contrarius sit existimat in d. l. si fideiusor
de eo casu loquentum quo fideiusor dolo occidit et
in d. §. si quis pro eo quando sine dolo, quo casu
quia de dolo actio cessat ad generale remedium tituli
ex quibus casus maior. recurrendum est: ut ex
eo tunc stat. quod remedium cessaret dolo interue-
niente. l. miles. 36. §. ult. ex quibus caus. maior.
l. quidam. 88. de dolo. Unde quia Papiniani iudi-
cium in d. l. Stichum. multo receptius erat, multo
que iuri conformius et Scabole nro placuisse in d.
l. si libertus affirmant.

Quod nunquam pla-
cuit admittere in iure desidentes Consultorum sententias
Nare imo nec retulisse Papiniani Neratij Iuliani

Sententiam nec tamen probasse quis enim credit
Papiniani Juliani, et Neratij sententiam opinio
ni sua contrariam quam tit. 28. questionum
explicauerat in d. l. Stichum §. 1. postea lib.
37. retulisse in d. l. si fideiusor et non improbat.

Cusacius actio
ne de dolo ad duo tendere putat, vel ad interese
l. arbitrio §. 1. et §. penult. de dolo, vel ut antiqua
actio restituatur quam sic restitutam actione utile
dicendam affirmat, quo actum existimat in d. l. mo
ra. d. l. cum filius. d. l. Stichum. §. 1. quam quidem
actionem antiquam si reus detur et tunc de dolo
in id quod interese conuenientis esse affirmat quo
sensu intelligit d. l. si fideiusor, que Cusacij s.
non etiam iuribus conueniens est nec ipsorum ratione
immo nec iure probatur ut Faber ostendit Orual
dus Bartholi distinctione probat, quamuis alij ita
probent, alij alia pensitarunt quibus horum iuri
um desiderium componi existimant.

Sed re diu consi
derata nobis magis placet quod si fideiusor ante
moram rei hominem promissum occidat. si stri
ctum rigorem respicias ipse liberabitur quia reus
principalis in culpa non fuit homine occiso obligat.
Eximitur. l. arbitrio. 18. §. ult. de dolo. l. quod te
si certum petatur, et per consequentias ipse fideiusor

quoque dimittitur l. cum principali. de reg. iur.
l. ubicumque de fideiuss. quod ex Neratij et Ju- 260
lianij sententia ad strictum rigorem respiciens
probat Papinianus in d. l. si fideiussor de dolo, qua
re et rei, et fideiussoris obligatione extincta ho
mine ante moram occiso quasi alia deficiente
in fideiussoris de dolo reddi actionem oportuit, quem
admodum in alium datur qui hominem ante
promissum occidit. d. l. arbitrium. §. ult. sed post
quam aequitatis ratio Pomponio placuit regulam,
illam veterum qui ex culpa rei ipsius obligatione
perpetuarunt. l. si servum. §. 1. in prio et §. se
quitur etiam de verb. obligat. et iam ad accessio
nes attendere, ita ut fideiussor etiam propria cul
pa propriam obligatione perpetuet. d. l. si servum
§. accessiones; eiuque sententia recepta est ex
ratione Papiniani in d. l. Stichus §. 1. in fine. ibi
quemadmodum tenebatur si debitor sine heredibus
decessisset. fideiussoris extincta obligatio statim
restituitur ut et Africanus affirmat in l. cum q
§. si quis pro eo de solut. et ex ea fideiussor ipse po
terit conveniri. d. l. Stichus §. 1. l. mora §. 8. in
fine de verb. oblig. sed non directa actione
quia obligatione extincta evanescit, imo magis
utili qua aequitate suadente conceditur. d. l. mora
§. 2. §. ult. de usuris. d. l. cum filius veri. anri. pate ✓

De verb. oblig. quo etz respicit Scabola noster
in presenti dum affirmat etz ex mora sua si
deiusorem in obligatione retineri.

Ad tæm.

in lege aut in qua ~~aut~~ 69

Defurtis.

Fractasse Scabolam nostrum de furto facto heredi-
ditati iacenti hoc. q. libro indicat. l. aut in qua
usus fructus de furto quæ ex eo libro nobis explican-
do opponitur continet ex nostra exceptionem ad
opinionem Julij quam Marcellus refert supra
pro dicitur qui negavit hereditaria actione omne
reus fructum omne rei furtum fieri nisi forte pig-
nore dederat defunctus aut commendauerat: addit
Scabola in nostra lege etiam hereditaria rei fur-
tum admitti quando usus fructus alienus erat
eamdem Juliani opinionem quam in dicta l.
hereditaria Marcellus amplectitur ex sent. ^{ad}

261

Scabola Ulpianus resolvit in l. 2. §. Scabola, signifi-
cat. Libere esse affirmans dixisse Scabolam possessionis
furtum fieri, nec furtum admitti si non sit possessor
et ideo hereditati furtum non fieri quia possessionem,
hereditas non habet, qui si non est ille Scabola, que
huius opinionis authorem Iulius agnoscit sept. episto-
lar. epist. 22. sed Servilius noster quem hanc et
questionem tractare probat. l. 77. existimo ibi relatam
authoritatem ex novo lib. 4. §. 99. esse cuius regula
hanc speciem Scabola subijcit; que in nostra lege aut
in qua usus fructus continetur, sed tam numerus
noster erit et d. §. scabola explicare quod libenter
facimus quod etiam hac nostra leg. explicatio pos-
tulat.

Sciendum igitur

est furtum sic accipi apud prudentes ut sit contractio
rei fraudolose lucri faciendi gratia, vel ipsius rei, vel
etiam usus eius possessionis ve. l. 1. in fine de furtis
§. 1. in sit. de obligat. que ex delict. quod non
ita accipi oportet quasi sufficiat proprietatem inter-
verti, aut usum rei sine possessione, vel furtum,
dicatur postquam enim abolita est, veterum. s.
quos Iulius refert. d. epist. 22. qui existimabant
etiam in dominis furtum fieri. d. l. 1. §. Scabola,
quod et Papinianus probat in l. 2. de dis tract. pig-
nor. id que merito cum omnino furtum apprehendo

¶ **F**urtum vel accipiendo Paulus affirmat in d.
l. 2. in principio de furtis, illud certum est dominus
a Domino per furem nec ferri, nec auferri, ut in eo
furtum fieri dici possit. l. si quis v. 17. §. different. de
acquir. poss. l. nunquam nudam. de acquir. rer.
domin. sed solam possessionem. l. rem que nobis
19. de acquir. posses. vno nullus usus contrahari po-
test nisi per possessionem, nam sine pro iure uten-
di accipiat, cum sit incorporalis. §. incorporales
inst. de rebus corporalib. in manibus attrahari
non potest, sine pro usu hic non nisi per possessionem
habetur illud quod Paulus affirmat in d. l. 1. fur-
tum esse contrahationem rei fraudulosa, hoc est
tunc furtum admitti cum res per fraudem contrahatur
contrahere autem est cum vel possessio auferatur
vel petenti suam rem, possessio non restituitur, sed
insuper requiritur Lucri causa huiusmodi contraha-
tionem fieri sine furtum possessionem attrahet
Lucrari intendat, vel ipsam rem, aut cum do-
mino auferat, vel usum ipsius, veluti cum uten-
ti, fruente, aut etiam possessionem veluti bono
fidei possessori, aut creditori, cui res pignori data
erat, quodcumque enim Lucrari intendat
sine rem ipsam sine usum rei, sine possessione
furtum admittit ut Paulus affirmat in d. l. 1.
quod et probat. l. inter omnes. 47. §. si servus.
l.

l. creditoris. 15. §. 2. l. 20. §. 1. l. furtivum. 74.
defurtis, et hoc est quod Scabola vult in d. l. 1. §.
Scabola. possessionis furtum fieri, et si nullus sit posse-
sor furtum non fieri, quia cum per possessionem, rei
attractetur, si nullus sit possessor furtum fieri nequit
quia res attractari non potest nec auferendo rem,
cuius possessor non est, aliquid furti defert quia
dominium non auferit, possessio autem nullius est.

Sed videamus

an recte hoc iure probet namque Imperator
Justinianus in §. aliquando in d. de obligat. quod
ex delicto illo suadere videtur non ratione possessio-
nis, sed ratione Dominiij admitti: cum enim affir-
met aliquando sua rei furtum quemmittere
veluti si debitor rem quam creditori pignoris causa
dedit subtraherit, ut verum sit sua rei furtum fieri
in domino fieri necessum est, pignus enim manen-
te proprietate debitoris possessionem transfert ad cre-
ditorem. l. cum et fortis. 35. §. ult. de pignorat. act.
quare si in possessione furtum admitti dicamus, cum
possessio sit creditoris, non sua rei furtum fieri ve-
rum erit, sed rei creditoris cuius possessio est, uter-
go vera sit Justiniani positio in dicto §. aliq.
in domino fieri dicemus furtum non in possessio-
ne, sed hoc ita accipi oportet nam quod Do-
minij furtum fieri vult Justin. vno magis posse

possessionis que creditoris est L. 36. cum sequenti de
acquir. posses. L. 16. L. 33. §. qui pignori et §. si rem,
de usucap. asserit vero sua rei furtum fieri; quia ipsi
us maneat proprietas revera res sua est in qua ipse fur
tum admittit, vel quod puto verius dum ipsius possessio
nis furtum admittit rei sua furtum facit, cum enim
creditor debitori possideat. L. 17. §. creditor que satis
dare cogantur. L. 22. §. 1. de noxalib. actionib. L. 13.
de usucap. utique possessionis furtum faciendo rei sua fur
tum facit quia possessio pignori ipsius nomine habetur
sed quia possessio ipsa penes creditorem est. L. per res
uum. 37. in prio de acquir. rerum dominio, illud que
convenit cum creditore, aut non nisi soluta pecunia
rederetur. Leg. Legato. 9. in fin. de supellectili Legato
§. ult. in st. qd modis re contrahatur obligat. L. gra
ge. 13. §. etiam de pignoribus si ante creditor aufe
rat possessionem nullo iure aufert, et ideo furtum
committit etiam si possessio sub nomine habeatur

Nec contra
rium est quod probat Ulpianus in L. si gratuity
27. §. ult. de prescriptis Verbis. Papinianus in L.
si vendidero 80. §. ult. de furtis non posse furti age
re, qui nec Dominus habet nec possessionem, nam
et si etiam nobis placuerit hoc ita proponi ut et
conditio furtiva que soli Domino datur, et actio
Furti penalit denegetur, tamen magis placet do

Dominium sufficere, ut furti actio deferatur si do-
 minus intersit, et si dominus ipse possessionem non
 habeat, dummodo aliquis possessor existat, cui non
 reddat possessio, quod Scabola innuit in d. l. 2. §. Scabola,
 ibi: etsi nullus possessor sit. furtum negat fieri
 quasi velit sufficere aliquem possessorem esse, ut furtum
 fiat, huius actio etiam penalis domino dabitur, et si
 ipsi non sit ablata possessio, ut late probat l. si itaq.
 12. §. sed et si res. l. furtiuz. 76. l. inter omnes. 47. §.
 si seruus. defurtis unde si amulorum qui sponsionu
 causa dati, vel etiam pecunia victor vel dominus ha-
 berent dominium ipsi furti actio daretur quia verum
 est possessionem non in re retineri.

Quo etiam pacto
 recte intelligitur. l. in actione. 19. §. ult. l. si uqui re
 66. in pro defurtis. nam ut furti actio creditori defera-
 tur sufficit debitorem possessorem esse, et in damnum cre-
 ditoris pignus vendere, etsi creditor non possideat
 quia verum est possessorem in fraudem creditoris inter-
 vertisse possessionem, sed tunc contrarium est Pignori
 annu in l. 1. vers. praesertim de dist. pign. qui non
 sufficere docet interverti possessionem nisi cum ip-
 sam creditor haberet postea amittat, quod diffici-
 le est nisi ita explicetur, ut ideo necessarium sit
 penes ipsum creditorem esse possessionem pignori in
 quo ipse propter conventionem potius ius habebat, ne

Creditor primus dum invenit iusto errore possit
excusari quasi in propriam causam pignora ven-
dendo consequantur quod ipsum scienter al-
teri pignori datum vendidisse probetur, et si apud
creditorum possessio non esset, quia tamen in fraude
iuris ipsius intervertit possessionem quoniam furtum admi-
ttat, dubium non est *x. d. l. in actione §. ultimo*
d. l. si is qui in pro

Hinc etiam si
is cui res subrepta est, dum apud furem sit le-
paverit eam mihi postea furtum eam contra-
petet furti me actionem habere docet Paulus in *d.*
l. si is qui rem. §. 1. hoc tt. nam et si mihi
furtum mihi factum non sit, quia ablata posse-
sio non est, quam non nisi apprehendendam ac-
quiro. *l. cum haeres de acquir. poss. quia tantum*
dominium acquirero. l. a Titio. §. 1. hoc tt. l.
Legatum. §. 1. de Legat. 2. rectius furti agere
potero quia defuncti dum viveret possessio in-
terversa est, quam quidem furti actionem,
et si haeredi non Legataris concedendam, illa
ratio suaderet, quod testator Legataris Legavit
rem non furti acturum quod ad penam spectat
(quod recte diceret si fur postea non contractaret)
quia tamen postea contractavit et in furto per-
mansit. ex Octavianus sententia Legataris tan-

Cum Furti actionem Paulus concedit, ex illa
 regula que dicebat quod quacumque ratione mu-
 tatum sit dominium domino competit furti actio
 l. si dominium. § 8. hoc. tt. dominium autem
 recta via transit in Legatarium, quod non ita erit
 si per damnationem Legatum relictum sit. l. si cuius
 § 7. in fin. hoc. tt.

Aliud tamen

Contrarium est, quod in l. ultima de crimine expi-
 lata hereditatis Paulus contendit, sed mox recte
 explicabitur, nam quod Consultus affirmat in l.
 falsus. § 3. §. si ita actum de furtis, scilicet furtum
 admitti, ita accipiendum didici, tunc furtum ad-
 mitti non cum res inuentor abstulerit, sed cum
 certior factus, quod hoc animo dominus eiecit, ut
 salvas haberet, possessionem non reddit, quia tunc
 debitam possessionem non restituendo ipsam con-
 trectat, quod aperte indicat Ulpianus in illis
 verbis, et si scit hoc non enim verificari poterit
scire inuentorem, quod non derelinquendi ani-
mo dominus eiecit, nisi cum interpellatus ab ipso
ut restituat possessionem esse circumstantijs naufragijs
docuerit se non hoc animo eiecit quod non do-
cure colligit esse. l. qua rade. §. §. ult. de acquir.
rerum. domin. §. ult. inst. de rerum, diuis. non
enim lucrari intendit res fluctibus eiectas nisi

iam certior factus quod pro derelicto habita non
sint, quo etiam pacto etsi intelligatur. l. sicum,
quiu. 42. de furtis. Vel etiam quia possessio posse
sioni coniungitur. l. insto. 44. §. etsi possessiones
de usucap. mihi tamen multo magis placet
ideo furtum captiuo facto dicere Ulpianus, quia
forte res ab aliquo possidebat. l. hereditarium,
68. vers. nisi hoc tt. de hoc enim consultus non
dubitatur, sed supponit illud tantum controuersum
fuisse, an ob furtum possessoris factum etiam captiuo
qui post litem reddidit furti actio danda foret etsi
non omnia post litem recuperet quae captiuitate
amiserat, furti tamen actionem non amiserit
quia facti supponimus dum erat apud hostes
nihilominus Ulpianus affirmat, posse quem
dicere eum furti actionem habere, cum enim
reddidit ab hostibus dominium recuperet iam
sua interest rem futuram non esse, et sic merito
affirmat furti habere actionem ex reg. l. l. o. h. tt.

Cum ergo posse
sioni furtum fiat et si nullus sit possessor furtum
fieri nequeat: quia non est quod interuertat reob
und. l. 1. §. Scabola hereditati furtum non fieri
Scabola affirmabat quia possessionem hereditatis
non habet, nam cum possessio facti, et animi sit hoc
est pedum vel pedum positione requirat animo

acquirendi possessionis L. 1. in principio et §. ad
 precium et §. si vir uxori. L. possessione 29. de ac
 quirend. possessione. L. denique. 19. ex quibus cano
 maior. vel saltim animo retineatur. L. 3. in p
 §. Neratij. L. quemadmodum. 8. de acquir. poss.
 L. licet. §. Cod. eod. tt. que omnia in actu corpo
 res et affectione eius qui tenet consistunt, cons
 tat neque de nouo posse hereditatis possessionem acqui
 rere, nec defuncti conseruare, quia cum sine vll
 corpore iuriantum intellectum habeat. L. here
 ditas. 50. de petitione hereditatis actus corporei
 vel acquirendi vel retinendi exercere non po
 test, sed nec heredis possessio est, antequam appre
 hendat, ut inde aliquis possit affirmare aliquem
 saltem possessorem esse, cuius interuersa possessio
 hereditati tanquam domina furti actione acqui
 rat, quia ut recte Scabola hereditas in here
 dem transfundit, illud tantum quod fuit here
 ditatis. L. nemo plus. 54. de reg. iur. possessio autem
 hereditatis non fuit, quia cum animo retineat
 animum hereditas non habet, ut retineri possit
 et in heredem transferre. L. cum heredes. 23. de
 acquir. posses. sed et hinc illa etiam ratio addi
 potest nam furtum non fit, nisi sit cui fiat
 L. falsus. 43. §. qui alienum. hoc tt. cum non
 invito fieri oporteat. L. inter omnes. 46. §. recte

Hor. tt. & furtum ante in l. de obligat. quae
ex delict. si non sit qui posset esse invitus furtum
fieri nequit quare cum hereditas imaginatio sit
nec habeat voluntatem quando res hereditaria
auferitur hoc invito hereditati fieri dici non pot
argum. leg. qui vas. 49. & veteri hor. tt. l. r.
& voluntate soluto matrimonio quo respiciens Pau
lus in l. ult. de crimine. expilate hereditatis ele
ganter Neratium increpat affirmantem rem he
reditaria furtum fieri, quando quis ignorans rem
hereditariam esse subripuit, quam quamvis iste
invito domino cuius rem esse putat se contracta
re existimet. l. falsus. 44. & qui alienum de
furtu, sitamen res qua subrepta est dominum
non habeat verum est invito domino contracta
tionem non fieri, quod necessarium est ut furtum ad
mittatur, quod mutare non potest existimatio
subripientis non enim efficere potest existimatio
ne sua ut invitus sit qui re vera voluntatem non
habet quod est in hereditate, nec enim invita esse
potest, et si hoc ignoret qui furtum admittit quod
et procedit in ea re que sine domino est, quia nec
hoc etiam casu et si contrarius subripientis existi
met efficere potest ut invitus dominus sit qui do
minus non est, unde ex hoc probari non potest furtum
fieri rade dominij quae ad aliam rade Pauli

Verba respiciunt.

266

Ex quibus hereditaria
rei furtum fieri recte Iulianus negabat. L. heredita-
ria. 62. hoc tit. cuius opinio non tantum Scabola
placuit in d. L. 1. §. Scabola. sed prudentibus omni-
bus. L. 2. de crimin. expil. hered. L. in eo. 33. §. 1. de
acquir. rer. domin. L. contra nulum. 6. §. ultimo rerum
amotarum. L. si servus. 40. de noscalib. actionib. L.
eum qui. 14. §. si res commodata. defurtis, quod et affir-
mat Paulus lib. 2. sent. defurtis. Cuius locum nobis
Cuiac. restituit. 21. observat. c. 19. et haec est ratio
cur rerum amotarum iudicium, quod furto simile
est in mulierem denegatur, quae mortis causa res amo-
vit. L. si propter. 21. §. ultimo rerum amotarum,
cum enim mulier quae mortis causa, res mariti
amovit, tunc amovere intendit, cum maritus
mortuus fuerit, ipsi furtum facere non intendit, sed
post mortem ipsius quo tempore, cum iam hereditas
sit, cuius nulla voluntas est, ipsi furtum facere non
potest, cum non sit cui fiat, sed nec expilata here-
ditatis iudicium erit, quia ab hereditate ipsa non
abstulit, sed invita mariti, quare si heres rem a
muliere repetere velit, vel petitione hereditatis agere
debet, vel ad exigendum ut recte Consultus affirmat
in dicto. §. ult. L. si propter. 21. rerum amotarum.

Sed et si omnibus pla-

225
Si acuerit hereditati furtum non fieri quia nec animus
habet, nec habere potest ad acquirendam possessionem,
illud tamen contrarium videtur quod Labeo probat
in l. sed et si. 31. §. 1. l. de pecuniis. 83. Post
probat Reipub. municipis, et societati furtum fieri
cum tamen constet hoc etiam ficta corpora esse
solo animo comprehensa, l. proponebatur. 76. de
iudiciis l. 7. §. 1. quod cuiusque universitatis, quae
causa nec olim heredes institui potuisse, Ulpianus
affirmat in fragm. tit. 27. quia heredes institui
possunt. §. nec mancipia, imo si ratione possesio
nis furtum fit, et iam quale, qualem possessionem
esse in hereditate. Paulus fatetur in l. gerit 88. de
acquir. heredit. colligitur ex l. cepta. 40. de usurariis.
Hae possessionis obtinenda hereditas incapax est, cum
ipsi per rem hereditariam acquiri exprime probet
l. qui a seruis. 16. de obligat. et actionib. quae inter
versa causa furti erit. Fateor rem pub. municipi
um et societatem corpora imaginaria esse, sed
earum res semper sunt sub decurionibus admini
strare, aut sociis. l. 8. quod cuiusque universit. qui
cum animum habeant recte reipub. nomine
possunt vere possidere, quos inter versa possessio
furti actione civitati acquireret, quem ad modum et
hereditati, si res hereditaria ab aliquo possideatur
l. hereditariae. 68. vers. nisi hoc tit. sed et qualis

Qualis possessio qua esse in hereditate Consultus admi-
 rit in d. l. gerit vel ius retinendi significat quore
 hereditariam defuncto pignori datam conservat ha-
 reditas, ut reliquas res hereditarias, vel possessionem,
 quodam modo in veram possessionem quam ex re de-
 functo pignori data hereditas habet, quod verbo
qualis. qualis Consultus significat ut Cuiac. notat
 quod autem per servum hereditarium hereditati que-
 ratur possessio non illud importat, quasi possessio d. ser-
 us relicta in hereditatem transferatur ut vere possi-
 deat quod esse non potest, sed in causa peculiaris de
 qua Consultus loquitur in d. l. qui a seruo illud
 iure singulari receptum est, ut ignorantibus nobis
 per servum queratur possessio, et usu capiendi conditio
 idque ex ratione l. si & item acquirimus. l. peregre
 44. & questum. de acquir. posses. quod etsi in heredi-
 tate receptum non esset, quia animum non habet quo
 permittere indicetur, ut Papinianus affirmat in l. ult.
 & ult. de usucapionib. postea tamen teste eodem Pap.
 ius idem singulare in hereditate receptum est. l. iusto.
 44. & non dum eode. tit. ex ea ratione quia que igno-
 ranti acquiruntur quia in domino animum non re-
 quirunt hereditati iacenti, et si non habeat animum,
 recte possunt acquiri; atque respicit Consultus in d. l. qui
 a seruo. & ult. sed quia corpore serui possessio queritur
 ut Papinianus affirmat in d. l. peregre. & questum.

quasi hoc casu per verum vere hereditas possideat
si quis lucrandi animo rei peculiari possessionem inter
vertat, vere furtum committit, quia vere corpori res
in hereditas possidetur

Hinc et illud diffi-
cile est quod Consultus proponit in l. eum qui. 14. §.
si res commodata defurtis, nempe commodatorem furti
agere posse si postquam decesit commodatarius here-
ditati iacenti res commodata subripiatur quod et
in repignorata vel alias commodata pariter dicendum
docet in vers. idemque, cum enim Consultus ipse
affirmet hereditati minime furtum fieri, et ideo
nec heredem eius, cui res commodata est posse furti
agere cur commodare potest rone furti, quod ipsi com-
munitum non est, sed adverte commodati illud pro-
prium esse, ut etsi usum in commodatarium transferat
nihilominus proprietatem et possessionem commodator
retineat. l. rei commodate §. ff. commodati, quod
et in pignore et re locata affirmandum est, in quibus
dominus semper habet et possessor est. l. possessor. 15.
§. creditor. qui sati d. cogantur. l. si servus. 22. §. l.
de noxalib. actionib. l. qui pignori. 86. de acquir. posses.
l. qui 30. §. quod per Colonum. eodem tt. Unde
si res commodata qua pene hereditatem est subripi-
atur quia commodatori civilis possessio est, vere furtum
fit, et ipse furti agere potest, sed si vere furtum int ut

modo

Modo probamus. Cur commodatarij haeres furti agere
 nequeunt, nam sufficit aliquam possessionem esse ut
 furti actio hereditati quaeratur. *L. Hereditarie. 62. Veri.*
 nisi hoc tit. hinc autem commodarius possessor est, recte
 Ulpianus in *Veri. idem* qui ratione assignat, nam etsi
 omnes quorum periculo res aliena sunt veluti commo-
 data Locata et pignori accepta furti agere possunt. *D. L. eum*
qui. 19. §. qualis, si tamen res commodata Locata pigno-
 ri accepta hereditate iacente subripiantur, ipsorum peri-
 culum, nec hereditas, nec haeres praestat, nam in his
 contractibus custodia praestatur. *§. item si cui. §. ult. inst.*
quibus modis recontrah. oblig. §. conductor inst. de lo-
cationib. quae ab hereditate cum persona non sit nulla,
 praestari potest, unde quia hereditatis non interest fur-
 tum factum non esse, nec haeres commodatarij credito-
 ri vel conductoris furti agere possunt, sed dominus cuius
 inter est rem subreptam non esse. *Argumento. L. si is qui*
rem. 61. hoc tit. quae cum vera ratio sit cur commo-
 datarij haeres furti agere nequit, quam Consultus insinuat
 in *D. Veri. idem* quae suspecta mihi valde redditur ra-
 tio alia quam prius probat Consultus, quod ideo com-
 modatarij haeres furti agere nequit, quia hereditati
 iacenti furtum fieri non potest, non quod re vera furtum
 non fiat, cum commodatarij possessor sit, sed heredi-
 tati fieri nequit, quia hereditatis non interest furtum
 factum non esse, quia custodiam non praestat, et ideo

805
nec heres cui commodata est. furti agere potest. arg.
L. cuius. 10. h. t.

Textus autem in
L. 1. §. 1. si is qui testamento liber esse iussus quo con-
sultus affirmat, servus qui hereditatis iacentis res sub
ripuit ipsi furtum committere, vel factum respicit non
iuris civilis rigorem argum. L. nec servus. §. 1. de peculio
vel verbo furtum, Consultus libitor ut ostendat quod
etiam si vere furtum admitteretur, etiam ex eo titulo
necessaria foret pretoria actio, nam ut si noxa caput
quatur, §. omnes. in l. de noxali actione, hoc tamen
ita intelligi oportet si ex noxa actio a principio nas-
catur. L. quod dicit. de furtis. constat ex furto si ser-
vo proprie admisso, dum sub potestate domini est a
principio actionem non nasci: ita ut nec ex eo ma-
numissus vel alienatus possit conveniri. L. servus. et
filius. 17. in pr. et §. 1. de furtis. L. 2. C. de noxali act.
L. ult. Cod. an servus ex suo facto unde cum hereditas
servum in dominio habeat furti actionem non habebit
et si postea servus ad libertatem perveniat vel alie-
nus sit ut eleganter Consultus affirmat in d. §. 1. unde
de in hoc casu necessaria fuit pretoria actio ex eo
titulo quo servi calliditas et proterbitas coerceatur.

Res autem in L.
signis uxori. §. 3. §. ult. de furtis et si ita intelligatur
ut non hereditate iacente, sed magis vivente testa-
tore post factum t. m. statu liber, aut res sub condit.

Legata

Conditione legata subrepta fuerit, ego tamen etiam di-
 ci posse putabam non invita testatorum, nec hereditate
 iacente Statu liberum subreptum, sed magis iam ad-
 ta hereditate quod inde colligere liceat quia Statu
 liberum subreptum Consultus affirmat. Statu liberi au-
 tem causam rerum non prius nanciscitur nisi addita
 vel ab uno ex institutis hereditate. L. 2. vers. sed Statu
 liberi de Statu liberis: illud ergo dubium erat an si ad-
 dita iam hereditate Statu liber subreptus sit vel res sub
 conditione legata cuius nomine heredi tanquam domi-
 no furti actio quaesita fuit, sed antequam exerceret
 antequam iudicij addideret (sic enim intelligendum
 Verbum antequam adatur quo Consultus utitur recte
 notat Accursius. et probari potest. ex L. 1. eod. de or-
 dine iudicij) conditio extitit recte probat Consul-
 tus. heredem iam furti agere non posse nam cum furti
 actio vel ratione dominij differatur, vel quia eius in-
 terit. L. si vendidero. 80. hoc tit. existente conditione
 ratione dominij heres iam agere non potest quia Statu
 liber Statim liber effectus est, et res legatario quaesita
 nec etiam ex alia causa quia desijt interesse quod si
 pendente conditione subrepiatur. tanti condemnatio
 facienda erit quanti emptorem res potuit invenire
 id que ex eleganti ratione Papiniani ind. L. si vendi-
 dero vers. cum autem. et L. 50.

Quo tantum explicanda

Supersunt. nempe L. illud. 40. §. ult. de petit. hered.
L. hoc amplius. 29. cum sequenti hoc tt. ind.
L. illud libenter, admittit res hereditaria ab ali
quo possidebatur, constat enim possessor hereditatis con
nemiri non potest. L. 11. de petit. hereditatis, quare vere
rei hereditaria furtum fit, et autem in L. hoc am
plius 29. cum sequentibus, et si ita recte intelligi possit
quod vivente testatore tabula hereditaria subrepta
si tamen ita intelligere velle quod iacente hereditate
affirmabit Ulpianum non concedere hoc casu furti actio
nem, sed tantum interdictum, quorum bonorum, quasi
ille qui delebit tabulas hereditarias dolo possidere de
sierit. L. 1. quorum bonorum. L. 1. et. 2. cod. eodem tt.
Verba autem illa, hoc amplius ad casum antecedentem
referenda sunt, nec aduersatur. L. si quis tabulas 35.
de dolo, non enim hoc casu procedit, sed illo quo heredi
tariae tabulae ab illo qui habebat depositas delatae fuerunt.
quo casu cessat interdictum quorum bonorum quia ut
competat necessarium est ut possessor, vel pro herede possi
deat, vel pro possessore ut cum hoc modo possideret, do
lo possessor amiserit. L. 1. et. 2. Cod. quorum bonorum, at
ind. L. si quis tabulas ut depositarius possidebat et
sic tt. particulari, unde nec interdicto quorum bo
norum poterit connemiri, sed actione de dolo alia de
ficiante.

Ergo hereditaria rei furtum fieri

270

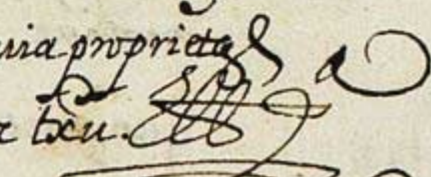
Nequit quia nullus est possessor, cuius intervenitur
possessio, quod si hereditaria rei aliquis possessor existat
veluti quia defunctus pignori dederat, aut comoda-
verat, tunc rerum hereditariarum furtum fieri Iulius
probabat, ut testatur Marcellus in d. l. hereditaria
Versi nisi, iuncta l. hu enim casibus hoc tt. Cuius
rei illa ratio est, quia ut furtum fiat sufficit posse
sione auferri creditori. l. eum qui. 14. §. Papinianus.
§. idem scribit. l. creditori. 15. l. si quis. 33. §. si ex
duobus. l. creditori. 89. hoc tt. cuius ratio est. furti actio
debitori acquiritur. l. itaque. 14. §. sed si res. l. inter
omnes. 47. §. hac actio l. furtivam. 76. hoc tt. quare
hoc casu cum proprietas penes hereditatem remane
at verum erit hereditaria rei furtum fieri, et here-
ditati ex eo furti actionem acquiri; idem in re commo-
data dicendum est, quia ipsius proprietatem retinet
hereditas. l. rei commodata. 8. commodati, et commo-
datario furtum fit. l. eum qui. 14. §. an pater. et §. si
res commodata, et §. non solum. l. qui vas. 49. §. si ego
l. si is qui rem. 61. l. si is cui. 73. hoc tt.

Addit Scabola,

in d. l. etiam rei hereditaria in qua usus fructus alienus
est vere furtum admitti, constat enim huius rei proprie-
tatem penes hereditatem esse et fructuario vere furtum
admitti. l. creditori. 15. §. 1. l. cum res. 20. §. si bona
fide. l. falsus. 44. §. ult. hoc tt. ita ut hereditati

Tanquam domino furti actio queratur: l. inter om-
nes. 47. §. si servus. hoc t.º interest enim ratione do-
minij unde cum his casibus vere furtum fiat tanquam
rei furtiva usucapio impediatur ex l. 12. tabularum et
l. Attiana, l. 4. §. qui autem. de usucapionibus. l. tutor
33. l. quamvis. 86. de furtis. §. furtiva instit. de usuca-
pionibus. et heres furti agere potest, cuiusvis delicti ex-
cursatio datur. l. 1. vers. heredem. de priuat. delictorum
l. si homo. 35. vers. Ult.º de usucapionibus. qui t.º et si in
2. p.º valde difficilis sit dum furtivum affirmat ho-
minis subreptum cuius usufructus legatus erat, et
si, nec ab herede unquam possessus fuerit, nec a fru-
ctuario, sed iacente hereditate interceptus ita t.º
vere nisi fallor et recte explicatur quid quid alij
sentiant, si advertamus questionem a Iuliano pro-
positam illam esse, an quemadmodum usucapio non
potest res furtiva aut furto abstracta. l. 4. §. quod
autem, de usucapionibus. ita idem dicendum sit, si
non rei ipsa, sed usufructus eius fuerit interceptus
Cui questionem eleganter speciem apponit in homine
Cuius usufructus legatus erat, qui subreptus fuit, ante
quam ab herede possideretur, quo casu verum est, ha-
redi furtum factum non esse, quia homo legatus iacente
hereditate subreptus est, quare nec furti actionem ha-
bebit, unde quia proprietario furtum factum non est
nec res, quo ad proprietatem furtiva efficitur usucapio non

271

Videbatur sed Iulianus sententiam Sabinum re-
fert affirmantem adhuc eius rei iurisdictionem non esse
quia etsi heres furti agere nequeat, potest tamen
fructuarius qui frui deberet, unde sufficere dicebat
furti agi posse ut res in iurisdictionem fiat, sed quia
sententia Sabinum dubitabilis erat in eo quod affir-
mabat fructuario furtum factum tunc enim ipse
adhuc fruebatur, ut ipsi furtum factum esse dicamus
affirmat Iulianus Sabinum sententiam ita accipi-
endam ut fructuarius poterit uti, frui, quo casu ipse
interpellat subripientem, ut rem sibi restituat, nec
ipse velit fructuario furtum fieri non heredi fructua-
rio quia naturalis possessio sibi debita non restituit, non
heredi, quia cum fructuarius nunquam fructus esset
heredi proprietario non possidet, unde res sic explica-
ta illud eveniet ut proprietas furtiva non sit, usufruc-
tus sit et sic recte questio proposita procedet, nam si fru-
ctuarius uti, frui non posset, aut iam sic fruebatur,
questio non procedit, non primo casu: quia cum ipse ad
petendam possessionem ius non habuerit etsi petat, iure
non restituitur, unde tunc homo in causam non perducitur
hoc est in causa furti. = 2. vero non quo ad usum tantum,
sed etiam quo ad proprietatem furtivam efficitur, ut Con-
sultus affirmat; quia cum iam fructuarius possideret etiam
heredi furti actio queritur, unde cessat q. quia proprietas
etiam reditur furtiva, et cum hu nihil de hoc ten.

Ad l. 3^m in lege final. si

Familia furtum fecisse

Dicatur.

Superst. Lege finali si Familia furtum fecisse dicatur
quale bonum Sabolare prehendit qui a firmabat co
sus re periri quibus a Domino propter furtum a Fam
lia factum plus duplo au fertur veluti quando
coheres meus duplo abstulisset nam tunc etiam
ego ad aliam duplum agere poterem, item si de fun
tus manus duplo abstulisset, quia tunc singuli
heredes recte experiantur, quorum rationem in qui
rare non erit in faule

Sed ut recte percipi
antur, Sciendum est, Familiam, & si uaria ac
cipiantur in iure proprie tamen pro seruis dicitur
qui in ministerio sunt. l. 2. §. hae actio 14 de
vi bonor. raptorum l. quarta 12. §. Familiam
l. 1. §. Familiam nomen de publica & uectiga
libus que seruitutis ab Iuliano appellatur
in l. pronuntiatio 199. §. Seruitutis, eius
nominis Dominus de Verborum Significatione
quo pacto & hic significat seruos omnes seu seru

Autu
3

Seruitutis cuius nomine Dominus noxali furti at-
tione potest conueniri

272

Si ergo Familia

Sive plures Serui furtum admittant, Si iuris civilis
rigorem inspiciamus Singulorum nomine in Dominum
noxale iudicium erit quo damnatus Dominus, vel
litis estimationem pro Singulis debet sufficere. L.

Singulos noxae dedere ex regula. l. 1. de noxalibus

actionibus ideo non Singulorum nomine Dominus

in solidum tenetur quia receptum est pro pie furtum

non fieri, cum plures iurantur, sed totius rei uni-

uerso furtum facere, ideo Singulos furti no-

mine teneri in solidum l. vulgaris l. 2. §. si duo

de furtis l. ita vulnerat. §. 1. §. final. ad l.

Aquiliam, quod eadem quando Plures arborem

cecidissent furti aperte probatur in l. si plures §.

arbor. furti c. 11, et quando Plures album corr-

umpunt, aut damnum iniuria dant l. si quis id

quod. 7. in fine l. si Familia §. de iuris dictione

l. item mella l. 2. §. Sed si plures, c. 8. Sed

Plures ad l. Aquiliam l. si per alium §. §.

hoc iudicium. §. ne quis eum qui inius uocantur

ita et si eum uno agatur et penas suat ceteri

non libentur l. Adde §. de iuris dictione §. d.

l. si per alium cuius rei rationem insinuat l. §.

adclita

Ad dictam legem nullas & Sed si Plures
in fine quasi uellit iudicium hoc cum sit
penale & delinquentes punire intendat si
alterius penas data alterum uelle ueret alterius
delictum impunitum maneret, unde oportet
penam singulos solvere. l. Si Omnis. g.
de no. l. lra. actio, quare ratione idem in furto pro
batur in l. 1. & ultimo Siquis Alt. Liber. l.
1. Codic. de Delitione Furtiuo

Sed etiam

varius est quod Scriptura legimus in l. 1. g. si
Plures de eo per quem factus erit quod si ex
pluribus qui dolo fuerunt quominus qui
in iudicio existerit ueluti quia tristes, aliquod
pronuntiarunt quod necesse habuerit ad iudicium
non uenire aliter pecuniam prestiterit ceteri libe
rantes, Sed hoc ex eo procedit quia actione ex
eo edicto non perant Actor prosequitur Sed
quod sua interst. l. 3. eodem titulo quod in
heresse pena est in reo ob dolum Omissam
Unde si unus penam hoc est quantum interst
prestiterit necessum est ceteros liberari ut
Dulcius affirmat, cum enim inter esse unius
solutione Actor consequitur, non est quod
amplius ea actione ab alijs petat, quare ratione
pariter intelligit l. Semper 2. d. g. Fin se
pulero

273
Sepulchro quod ui aut damnus & interdicitur illud quod
interst. Continet dicta. l. Semper § ultimo, quare
perceptio ab aliquo ceteros liberabit id est quoniam de
proprio consilio quis que eorum fecit, hoc est quando
singuli separatim consilium dederunt ut faceret
namque si communi consilio hoc est quando omnes
simul consilium dederunt perceptio necessaria non est
sed sufficit alterum uenire ut recte Ulpianus
affirmat, namque nouata cum eo qui conuenit obligis
contestationem obligatione reliquos liberari rigor
iuris est. l. decem § 16. de uerbis oblig. l. si
per imprudenciam § 1 § ultimo de euction. l. 2. de
duobus reis id est quia omnes unica obligatione ligantur
l. 3. § ultimo de duobus reis, at in priori casu quod
proprio quis eorum consilio fecit singulorum propria
obligatio est unde alter conuenit alterum non li
berabit sed sola perceptio quia desijt interuise

Sed hinc
trahitur est lex l. § cum duobus sequentibus de his
qui deiecer. uel effuder. ubi, et si impures qui in
eo dem cenaculo habitent, unde directum est. quia
non apparet quis deiecerit in solidum actio actus
induplum, attamen si uon uno fuerit actum li
beranter, ceteri, sed huius rei illa etiam ratio
est quia quando quid deiecerit, uel effusus est

et si

Si Plures in Coenaculo habitent Constat tamen
unum solum eiecisse non omnes & quia maxime est
quis euerit omnes pro uno accipiuntur nam & quod
unus prestitit & ideo recte unius tantum pœne pro
tatione funguntur nam & quod unus prestitit pro
parte ab alijs recipit L. 4. cod. Titulo
Sed &
maxime obstat L. Si cum exceptione L. 4. § ult.
quod metus causa, ubi ab uno quadrupli pœna solu
ta aduersus ceteros metus causa actionem perimit
Sed hoc recte modo explicatur si aduersus quod
metus causa actionem a principio pœnalem non esse
Sed usq; ad sententiam arbitrariam ita ut possit
res si uellit ante sententiam rei restitutione facere
& quadrupli pœnam evitare quod in eadem
lege probat L. Si piam § 1. quod si non fuerit
tunc quadrupli condemnatione pœnitur, & hoc
autem actio dicta legis Unde fit quod si plures
res metus adhibuerint si unus Quertus spon
te ante sententiam rem restituat omnes liberati
sunt, quia aduocatio pœnalis non est, sed et si
Quertus non restituerit imo ex sententia, qua
druplum pœnitur si soluat, aduersus ceteros
metus causa actio perimitur nam in quadruplum
quod propter metum soluitur res etiam per metum

Ex torto Contineretur .§. quatenus autem .d. Legit 274

Inae quadruplo Soluta quia res restituitur contra
alios metus causa actio extinguitur quia cum ad
huc condemnati non sint Solari prestatione
liberanter quem Dominus ex quadruplo Dequit
est quatione pariter intelligitur .l. si Pures
l. 7. de Solo

Cum ergo rigore

iuris attento Si Pures Serui furtum admite
rent Dominus noxali iudicio conuictus, uel omnes
noxae dedere uel pro singulis estimatione litis
offerre cogetur quasi Singuli in solidum fur.
tum fecerint nec pro uno pene soluta reliquos
liberaret & sic patrimonium facile euerteret
quia furti fias manus Serui habent. Uilisti
mum Aditum hoc titulo pro possessit quod Do-
minus aduersus maleficia Seruorum prospexit
ut uel Seruos qui furtum participauerunt noxae
dedat, uel si maluerit estimatione Soluere
tantum offerat quantum si unus liber fecisset,
hoc est duplum pene nomine si furtum mani-
festum non est aut quadruplum si manifestum
& dationis Simplem .l. l. in principio §. ult.
hoc titulo .l. quod ait Praetor 32. de noxali
actione .l. illud 32. ad Legem Aequiliam

cuius

unius illam etiam rationem Paulus assignat in l. si
familia, de iurisdictione, quod in furto a familia factis
unus factus est, non quando familia alium corrup-
pit, aut iniuriam facit, vel damnum dat, ubi enim
plura facta intelliguntur, quae ratio Pauli merito sem-
per difficillima omnibus visa est, non enim facile
est explicare quomodo in furto a familia factis unus
factus est, non vero in albo corrupto iniuria vel
damno dato, nam si facientium personas respicimus
quomadmodum in furto, et in alijs familia facit, un-
de et in furto plura facta existimantur, ideo enim
si sciente domino furatur singulorum nomine no-
n ali iudicio conveniri potest. l. 2. §. haec autem
hoc tit. si factum ipsum non amplius in furto apparet
quam in iniuria, vel damno dato praesertim quia si
in damno a familia factis plura facta sunt, ut Paulus
affirmat, utique beneficium quod hoc edicto proponitur
domino, cuius familia damnum iniuria dat, non
proficeret, (alias non enim recte colligit Paulus indi-
cta. l. si familia) constat autem huius edicti leua-
mentum etiam domino dari quando plures servi da-
mnum iniuria dant, l. 1. §. si plures. hoc tit. l. illud
31. ad l. Aquiliam. quod non eodem modo ab om-
nibus explicatur nobis magis placet quod Poneanus et
Cusacius sentiunt, sit si rem ipsam inspiciamus, quae
ad modum iniuria vel damno, ita in furto plura
facta intelligi, sed quia praetor concedit si familia

Furtum fecisset ut dominus tantum offerat, quod
 si unus liber fecisset ex edicto pretorū seruo
 rum facta pro uno reputantur, quod quia non sic
 dicitur in albo corrupto, videlicet iniuria plura
 facta intelligunt, et ideo propter unum quodque
 illorum penam dominus solvere debet, ut Pau
 lus affirmat in dicta l. 9. l. si plures. 34 de
 iniuris in damno, similiter iniuria dato. Seun.
 l. Aquilia, non etiam hoc pretor concedit, et ideo
 ibi etiam Paulus plura facta agnoscit, quorum no
 mine similiter dominus pro singulis penam offe
 rret, nisi prudentes de aequitate moti. l. 1. §. si plu
 res hoc tt. Aut etiam aequali vel maiori ratione
 l. illud. 32. ad l. Aquiliam pretorū beneficium
 ad damnum iniuria datum, extendissent, d. §.
 si plures. d. l. illud. ideo que autem adhuc inda
 gno plura facta Paulus agnoscit, vel quia hoc non
 ex edicto concessum est ut in furto, sed ex mente
 edicti eduxerunt Consulti, vel quia nullum edi
 ctum vetat, etiam in damno plura facta dici
 et si interpretatione prudentum iam pro uno
 reputetur, quo favore, etsi domino cuius fami
 lia album corrupit, succurrendum Octavianus pu
 tarat, hoc tamen admissum non est, quia ut ele
 ganter Paulus edicto de albo corrupto pretorū
 maiestas vindicatur, quod etiam est ratio dicta

Legi si plures, nam etiam iniuria vel vitio a plu-
ribus facta, et a singulis persona iniuriam ac-
cipit, quo similiter eo grauior est, quo a pluri-
bus fit, unde in singulorum persona, vindicari
oportet, quod non ita est in furto, aut damno
dato ubi sola res auferitur, vel damnum acci-
pit, non autem persona offenditur, quod si
multorum consilio vnus corrumpat, quia vnum
factum est, et vere vnum tantum offendit
Octaueni sententiam Paulus adittebat in
D. L. 9. §. vlt.

Et si ergo vnus tantum
dupli prestatione dominus liberetur, nihilomi-
nus labeo, ut erat ingenio pictus. L. 2. §. post
hunc de origine iuris, hoc non ita procedere
existimabat, quando defuncto, cui furtum fa-
milia fecerat, duo haeredes succedant, nam tunc
et si vnus tantum dupli petitio defuncto com-
peteret, singulos tamen haeredes ad duplum
in solidum adittebant, ita ut si alter cohe-
res duplum abstulisset adhuc alter recte no-
mine dupli agere possit, quo pacto, etsi adiecto
fraus fieret quia duplum tantum ac si liber
fecisset, sed alterum, atque alteram dominus
soluere cogereetur, item et si plures haeredes fa-

Ferrent quam defunctus ipse quia defunctus unus
 tantum dupli nomine agere poterat heredes ad unum
 et alterum, nihilo minus hoc coacta iurisdictione
 admittebat quemadmodum cum quo defunctus mi-
 nus duplo abtulisset, nam etiam tunc singulos he-
 redes recte experiri posse docebat, quam sententia
 cur probaret Labeo utinam aliquod saltem verbi
 quum Scabola exprimeret, ut inde subtilis inge-
 nij rationem perciperemus, nec nobis hic dubitan-
 dum foret, quia probabili saltem ratione Labeo
 niteretur, fuisse enim probabile Labeonis sente-
 tiam Scabola indicat in illis verbis, verius puto.

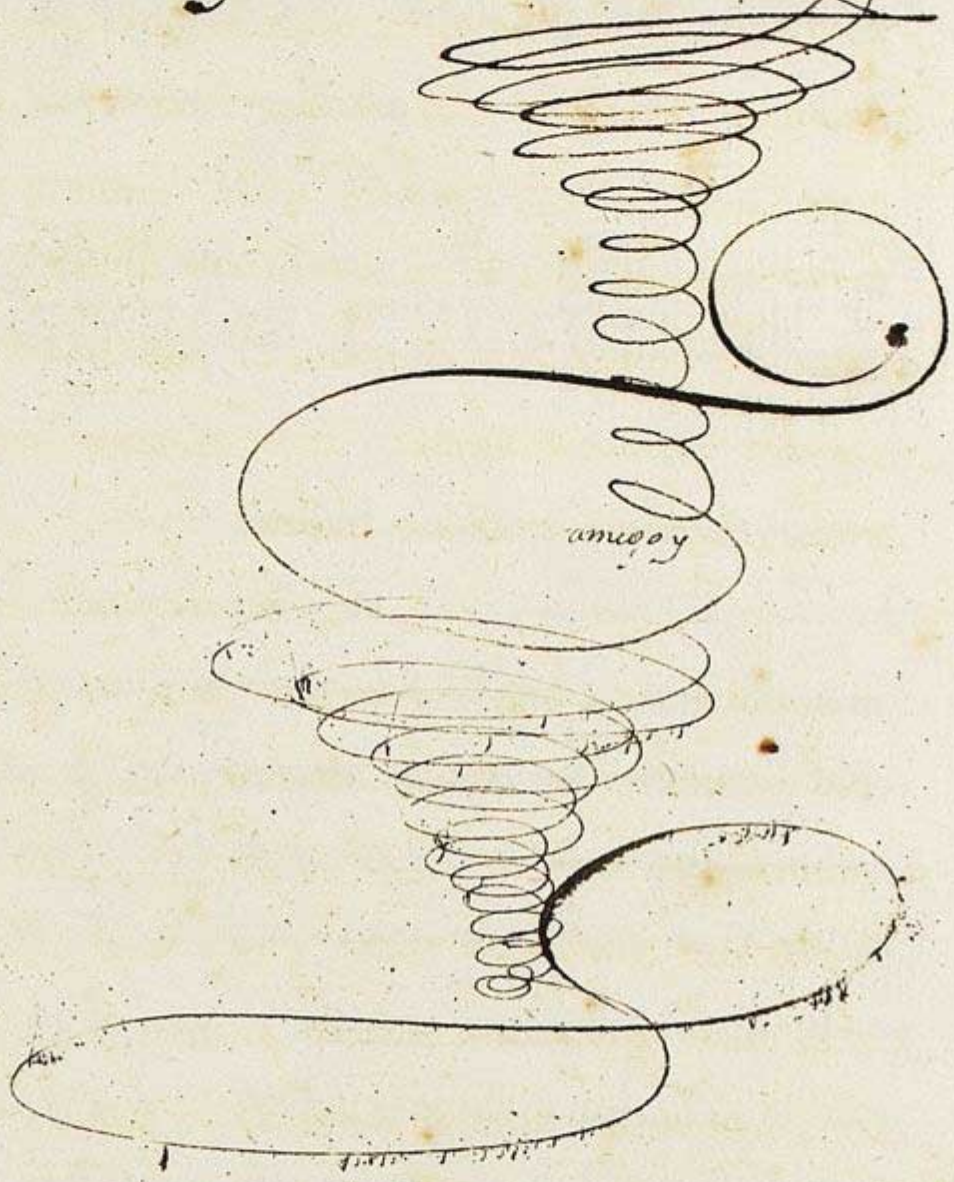
Igitur existima-
 mus vel illud nec insubtile Labeonem movisse quod
 videbat liti estimatione quam servi nomine
 Dominus solvere debet, individuum esse leg. here-
 des. 25. §. si unus, ubi recte Cuiatius probat, fami-
 lia exiscunda inde coheredibus insolitum competere
 debuit, ita ut si coheres duplum accipiat quoad
 alterum actio non perimatur. Habet non et iste sua
 petitionem qua ratione si defunctus minus duplo
 abstulit ~~ad~~ at ve. singuli heredes recte experientur
 non enim individua petitio nisi plena solutione sub-
 lata est, unde in singulos heredes adhuc insolitum
 transmittet, vel etiam hoc Labeonis fundamentum
 erat quod in edicto quod praetor proposuit, et si

Propter furtum à familia factum dominus una tan-
tum actione defungatur, hoc tamen sic intelli-
gebat si unum tantum furtum factum esset, quod si
pluribus, quia attenditur natura servorum plura fac-
ta sunt saltem illis quibus intererat suum duplum
prestandum fuit, argum. Leg. inter. 47, §. usque de
furtis, quo pacto sic in heredibus labeo colligebatur
et si defunctus una persona sit, postquam tamen in eo
herede obligatio transit, iam illorum interest, et ideo in-
gulis duplum prestare debet.

Sed obtinuit contraria senten-
tia quam et Iulianus probat in L. 4. h. t. et Sca-
bota noster hic ut sit heredes penam tantum prose-
quantur, et cum eo quod defunctus abstulit uterque
heres non plus duplo ferat, quod recte illa ratione proce-
dit, nam postquam ad dicto praetor illud efficit, ut à fa-
milia furtum factum proinde se habeat, ac si unus li-
ber fecisset, et pro uno reputetur, L. 9. de iurisdic. unum
quum est, ut pro uno furto unam et alteram penam
dominus solueret, quod non solum libet praesertim
quia ut Iulianus affirmat heredibus non alia actio
competit, quam quae testatori, quae cum semel ad
duplum competit non potest postea in persona here-
dum unum et alterum prosequi, alias non alia
actio esset, ergo inter coheredes ex duodecim tabula-
rum semel dividitur ut partes tantum prosequan-

tur

Tur. d. l. heredes. & an ea, nam sic dicto fraud
fiat, ut plures heredes ferant quam ferret tutor. L. ha
res. g. de acquirenda rer. her. L. hereditas. 99. de re
gul. iuris et cum huius finis non Scabola. H. G.

1777
The first of the year is now
fast, and the weather is
very cold. The snow is
falling in great quantities
and the wind is very
strong. The people are
all well and the
business is going on
as usual.

The second of the year is
now fast, and the weather
is very cold. The snow
is falling in great
quantities and the wind
is very strong. The
people are all well and
the business is going
on as usual.

The third of the year is
now fast, and the weather
is very cold. The snow
is falling in great
quantities and the wind
is very strong. The
people are all well and
the business is going
on as usual.

The fourth of the year is
now fast, and the weather
is very cold. The snow
is falling in great
quantities and the wind
is very strong. The
people are all well and
the business is going
on as usual.

The fifth of the year is
now fast, and the weather
is very cold. The snow
is falling in great
quantities and the wind
is very strong. The
people are all well and
the business is going
on as usual.

The sixth of the year is
now fast, and the weather
is very cold. The snow
is falling in great
quantities and the wind
is very strong. The
people are all well and
the business is going
on as usual.

378

Tractatus

Ad t^{am}. in lege qui familia

37.

ff. Familiae exercitanda

Qui familiae exercitanda iudicio agit non con-
fiteatur aduersarium sibi esse coheredem, inquit
Consultus in l. qui familia. 37. ff. familiae exerci-
tanda, quam modo explicare intendimus; quae
Verba ideo difficillima interpretibus visa sunt
quia imo magis videtur eum qui familiae exercitan-
da iudicio agit, fateri aduersarium sibi esse coheredem
namque directum familiae exercitanda iudicium non
nisi inter coheredes exercetur. l. cum putarem. 26.
Vers. sed tu videris hoc. tt. nec effectum non nisi
inter eosdem habere poteris. l. 1. in fin. hoc. tt.
non vero inter eos inter quos hereditatis contro-
uersia est. l. 2. Co. de ordin. iudicioy. l. 1. & qui
nemo. Vers. etsi possessor in fine si pars hereditatis
petatur, quemadmodum nec actio finium regundoy
et communi diuidendo, nisi inter eos qui aut fines
aut res habent communes, quod si aduersarius

Fundum non communem, sed proprium suum,
esse dicat, non poterit cum eo alius communē divi-
dendo iudicio experiri. l. fundi. 18. de exceptionib.
quare qui agit in iudicio familiae erciscundae, oportet
quod fateatur et sentiat se cum cohærede agere
et per consequens quod confiteatur adversarium si-
bi cohæredem esse, quem ad modum et fatetur, qui
agit actione finium regundorū adversarium sibi
confinem esse, et qui agit communi dividundo
adversarium totum esse, et ideo se agit de finibus
dirimendū, vel de rebus communibus, aut heredi-
tarij dividendū. l. non possumus. 7. si pars heredi-
tatis petatur. l. 3. communi dividundo, in qua
speciem expenditur l. in dicto vers. etsi possessor
ubi affirmatur quod si possessor, et petitor possideant
hereditatem cum unus quisque eorū partem dimi-
diam hereditatis sibi auerat. forte si testator qui
100. in bonis habebat, duos ex æqui partibus heredes
instituit, quorum uterque quinquaginta posside-
bat pro indiviso. affirmat Consultus quod si al-
ter alteri controversiam faciat, hereditatis non
possit agere iudicio familiae erciscundae, sed iudicio
petitionis hereditatis, ut alter ab altero partem
consequatur pro qua dicit se heredem esse, quod si
controversiam sibi non faciant, tunc familiae er-
ciscundae ut quæ possident pro iudicio inter eos.

Amidant

Dimidantur: igitur significat iudicium familiae
 exerciscunde reddi inter eos, qui non faciunt sibi con-
 trouersiam hereditatis, id est qui fatetur aduersa-
 rium sibi cohæredem esse. Deinde et hoc ipsum ex-
 prae fateri videtur Julianus in l. fundus, qui dicitur
 §. 1. §. si ego hoc tit. in illis verbis; nam si ego
totam hereditatem possideo, et te ex parte dimi-
dia heredem esse confiteor.

Ex quibus
 rationibus Jacobus Cusarius in recitationibus ad
 tit. finium regundor. in principio contendit re-
 tenta negatione omnino falsam esse sententiam
 Iur. Consult. nisi hanc legem sine negatione
 legamus. prout legitur lib. 42. Basilicon. tit.
 3. in hunc modum. qui agit familiae exerciscunde
 fatetur aduersarium sibi cohæredem esse, et quan-
 tum antea lib. 9. obseruat. c. 36. existimauit
 Veriorem esse literam negatiuam hinc legis rit
 non confitetur, quam affirmatiuam que extat
 in Basilicis, quibus addendam esse negationem
 arbitrat. ideo quia et si quis familiae exerciscun-
 de iudicio agat quasi in cohæredem, non tamen
 omnino fatetur aduersarium cohæredem, quia ad
 hoc integrum est esse aduersus eundem agere peti-
 tione hereditatis, quemadmodum nec fatetur statim
 de intentione actoris, cum quo agitur, quia ex parte

Vtitur. l. non utique. 9. de exceptionibus. nec fatetur ad
versarium possessorem esse qui agit rei vindicatione,
ideo quia adhuc integrum est ei experiri iudicis posse
sorio. l. naturaliter. 12. §. nihil commune. de acquir.
possessione. l. an fundum. 18. §. ultimo. de vi, et viar
mata. l. et an eade. 14. §. ultimo de except. rei iudic.
quia et postea probavit lib. 25. observat. c. 34. nisi
lominus in titulo finium regundorum ab hac explicat.
recedit, ideo quia in nostra lege non scribit Consultus
qui agit familiae erciscundae non videtur renunciare
petitioni hereditatis, sed ita qui agit familiae erciscun
dae non videtur adversarium sibi esse cohæredem, quæ
verba non capiunt prædictam explanationem.

Notandum

Verò tam in epitome ad titulum ff. familiae ercisc.
quam lib. 5. observat. cap. 5. et negationem relinquere
et tolli posse, existimavit tanquam veram esse senten
tiam Consultus contendit sicum negatione Legatur
sine sine Negatione pro ut legitur apud Tracos, si mo
do hanc Legem dum sine negatione legitur de
actione accipiamus, hoc est de eo qui provocat ad
iudicium qui actor dicitur. l. in tribus. 13. de iudic.
hic namque dum agitur familiae erciscundae confi
tetur adversarium sibi cohæredem esse, ideo quia
hoc iudicium non nisi inter cohæredes exercetur
l. cum putarent. 36. l. qui erant. 49. ff. hoc tit.

et

Et non inter eos inter quos hereditatis controversia est. l. 1. §. et si possesor. ff. si pars hereditatis petatur si vero cum negatione non tantum de actione quam de re, hoc est, de eo qui iudicium accipit, hic enim quantum negare possit adversarium sibi esse coherede; l. 1. in fine hoc titulo, si tamen non neget, sed except. utatur non ideo confitetur de intentione actoris. Argum. Ex in dicta l. non utique g. de exceptionibus. nec ideo explanationem hanc offendi affirmant, quia Iureconsultus dicit: qui familia exercunde agit. nq

¶ Versi Verbum agit frequentius de actore et de actione accipiatur, aliquando tamen et ad exceptionem refertur, ut constat ex l. 1. de exceptionibus.

Ergo huius omni sui solutionibus; atque alijs quas in nra lege adducit Alothomanus quos in titulo finium regundos etiam Cusatus rejicit, videtur nobis quod retenta negatione planius accipi potest sententia nra Legis si advertamus Iure Consultum non agere de ipso iudicio familiae exercunde, sed de eo qui agit, iudicium quidem familiae exercunde non est nisi inter coheredes acceptum, ut affirmat in l. precedenti et in l. 1. hoc titulo. atque ex eo quod agit famul. exercund. nihil verius affirmare potest. quam quod dicit Consultus, scilicet non confiteri adversarium sibi coheredem esse, namque non ideo quia agit eu

125
Facit cohæredem. l. epistola. 92. de pactis, imo nec
facere potest, quia hæredes non nisi ex certis modis sunt
ex testamento, sit vel ab intestato. quid ergo confite-
tur qui agit familia eriscunda? illud sane repu-
tare adversarium sibi cohæredem esse et in casu legi
precedentis, veluti si existimet aliquem sibi consan-
guineum esse, aut valuisse testamentum, quod non
valuit quemadmodum qui solvit in debitum non
fatetur se debitorem esse, sed illud tantum sit se cau-
timare debitorem esse. §. 1. instit. quibus modis re-
trahitur obligatio. at comperto errore qui agit fami-
lia eriscunda si vendicat totam hereditatem, an
ideo repellatur quia agendo familia eriscunda confi-
teri videtur. in iudicio adversarium sibi cohæredem
esse, minime quidem, sed adhuc superest substantia
Veritatis ut in specie probatur tunc in l. non epistolis
13. Cod. de probationibus, et ideo non sibi per iudicat
l. 4. C. de iuris et facti ignorantia non ergo confitetur
adversarium sibi cohæredem esse, ut inquit noster tunc
sed illud tantum se existimare cohæredem esse, et
quod illa Verba tunc in l. fundus. §. 1. §. si ego hoc
titulo, ibi et te ex parte dimidia hæredem esse confite-
or, sic intelligenda sunt, id est confiteor me putare
te cohæredem esse, aut confiteor quia tibi non facio con-
trouersiam hereditatis, nam si faciam ego controuer-
siam non debeo admitti ad agendum familia erisc.

quia

Quia nec re vera ago cum herede, nec cum eo quem exi-
 limo heredem esse quomodo intelligi debet textus in
 dicta. l. 1. §. et si possessor si pars hereditatis petatur. d. l.
 fundi. 18. de exceptionib. ergo non obstante quod legit
 familia exciundae; si probare potuerit aduersarium non
 esse sibi coheredem sine dubio solidam successionem
 obtinebit; quod si queras quanam dubitandi ratio fue-
 rit cur hanc legem in Libros quaestionum Iureconsulto-
 rum retulerit existimabam in hac lege non quaestio-
 nem referri, sed alicuius quaestiois rationem similem,
 illi quae continetur in leg. partum. 26. de Verb. scat.
 ait Tribonianus omnia quaest. a Iure Consulto tra-
 tata solam rationem retulit forte occasione legis
 precedentis, ne quis existimaret quod eo casu quo quis
 agit cum eo quem putat coheredem esse. impediti re-
 petitione; quia ille qui agit confitetur sibi aduersarium
 coheredem esse. et haec sufficiant de hac nostra lege.

Ad Legem à quo. 45.

De damno infecto, aliis adifi-
 catum habes.

Lex ista exorditur in omnibus codicibus in quibus ex-
 orta proponitur, in aliquibus incipit hoc modo, adifi-

A. edificatum habes. etc. teste Antonio Augustino
et Cusatis in alijs vero Libris aguo fundus petatur si rem
nollit edificatum habes. et sic legitur in Ethurco Libro
quem Pisanum vocat Accursius, et idem Accursius
dicit et Antonius Augustinus Lib. 3. c. 9. emenda-
tionem priora illa verba aguo fundus petatur si rem
nollit cancellata esse et circumscripta, ideo quia alie
na sunt. a q. a J. Consulto proposita aut supervacua,
ut etiam dicit Cusacius. sed amplius movet Accur-
sius hanc Legem sic incipere in alijs codicibus aguo
fundus petatur edificatum habes Holander vero Lib.
1. prematic. cap. 9. Andreas Alciatus hoc modo legitur
aguo fundus petatur, si ab illo edificatum habes. ago
tibi ius non esse edificatum habere si non defendentis
a me possessio transferenda est. etc tandem Cusacius
tractatu ad Africanum antedixisse verba illa priora no-
tari debere ut supervacua, mox subiicit completa illa
Verba sibi valde placere, qua ipse sic complet; aguo fun-
du petatur si rem nollit defendere ab alio possessio
transferenda est in petitoem, donec ille egerit et pro-
baverit fundum suum esse.

¶ Has
literarum differentias alia atque alia ad hanc Le-
gem species proponitur, et quidem si tollantur priora
illa Verba aguo fundus petatur. varia species ad
hanc Legem Plinius est casum huius Legis prout propo-
nitur

ponitur à Viviano. si vero addantur illa verba, tunc
 Accursius ita proponit speciem, quasi dicat Consultus
 quod iudicam me habere edificatum (hoc non sig-
 nificant illa verba edificatum habere) ab illo a quo sum-
 mus petitur, id est qui petit fundi servitutem, scilicet
 ut ne alius tollat. et ago. id est agit tibi ius non
 esse mutatis personis. Accursius vero alio modo spe-
 ciem apponit, intenditque hanc esse ut Statim
 possessor qui in iure domum meam possidebat, ante
 rem dum possidebat vicinum, qui eum dominum,
 existimabat ius servitutis concessit ut posset edifi-
 care, ex qua concessione ipse defacto edificavit, nunc
 si vendicem domum meam, queritur an lite pen-
 dente possim eodem tempore agere contra vicinum,
 quasi ius non haberet edificandi, quia ea promissu
 tuo qui dominus non eras edificavit, et videbatur
 me non posse agere contra vicinum ne preiudicium
 fieret priori iudicio. l. fundi. 18. de exceptionib. et
 tamen Consultus affirmat me posse non obstante
 ratione per iudicij; que locum non habet quoties
adversus diversos agitur. et si vicinus non defenderit
 possessionem ad me transferendam, et reliqua faci-
 enda que I. C. ^{tu} affirmat. Denique Cujacius con-
 tendit illud in hac lege proponi Statim, ut siue
 fundus, siue servitus peteretur, et rem non defende-
 rem, reus ita puniatur, ut ex possessore fiat non

285
Possessor, translata statim possessione in actorem, quoad
ille egisset, ut probasset, Vel fundum suum esse, vel
ius sibi esse ita edificatum habere.

Ep^o existimabam
nullo verbo adiecto rectissime accipi posse ad q. in hac
lege tractatum illa verba que sunt in Etiusco libro
sive Pisano et in vulgatis codicibus hoc modo. aque
fundus petetur, si rem nollit. si modo aduertamus
Veterum prudentum illum morem fuisse ut semper
Legimus quibuslibet, sine questionibus essent, sine res
ponso, alijve tractatus, summaria quedam proponerent
quibus sententia Legi breviter comprehenderetur
et exprimerent, ut de Paio Consulto constat ex
l. 48. de Verb. signific. l. 80. de nox. act. l. 13.
ad exhibendum. l. 54. de iure dotum. et ex omni-
bus Legibus quas scripsit ad edictum Urbicum de
Papiniano sive papiano. ex lib. singulari Respons.
qui extat in codice Theodosiano, sive Trinitius
Papinianus ille fuerit sive Potthicus, aut Poticus
quidam, et de Ulpiano Paulo Moderato et alij
iuris prudentibus ex Licinio Rufino collat.
Legum; unde veterum prudentum presertim tituli, mul-
tas Leges retulit quem morem in Libris questio-
num etiam secutum fuisse vix Juris consul-
tum ex hac Lege facile colligere licet q. sum-
mam Legi forte ut id innotescat, relinquit Tribu-

nam

manus. Summa autem Legi sic scripta erat. agnus
fundus petetur si rem nollit. quibus verbis expenditur
 summationem quod in lege latius enarratur, namque
 in lege tractatur de eo qui conuentus esset, sibi ius
 non esse edificatum habere rem sine lite non defen-
 dit que sententia Summarij loco his verbis com-
 prenditur, si modo ita edificas, sine edificium
 in agro fundatum petetur (hoc enim significat ver-
 bum fundus. l. fundi. 7. 11. de Verb. significat.) pe-
tetur, dicit non petitur non dum ab eo petendum erat, si
rem nollit, id est si litem nollit, namque rei appe-
 llatione vix in iure litem significatur. l. diuis. 7. de in
 integrum restitut. l. Papinianus. 8. §. siquis postea
 de inofficioso tt. l. 3. §. Iulianus. de liber. exhib.
 l. in omnibus. §. de pratorij. Supplicationib. l. si de
 functus. 9. in fin. Cod. de iuris et legitimis.

His ita
 explicatis videamus quae nam sit q. a iure propo-
 sita in nostra lege quae melius percipietur, si singula
 Verba Legi procuramus. Obscura enim sit, nec
 facile potest ad ea applicari vera species nisi sin-
 gula sigillatim explicentur edificatum habes, inquit,
ago tibi ius non esse habere. haec verba exprimunt eu-
 casum quo quis iam habebat edificatum, namque
 si ageret prius quam edificatum esset, ius vicini
 non esset, alius extollere aedes, nec res ab eo defen-

in rem actionem Lactitant lactitanti, namque alia
pena est quam non defendentes, siquidem si non de-
fendat in fundi possessionem mittitur adversarius, si ve-
ro latitet omnia eius bona possidentur atque venduntur
ut in dicta. l. Fulcinius. §. item videamus. Ulpian. af-
firmat l. si cuius. §. si servitus vendicetur. l. penult.
Cod. de bonis auctoritate iudicis possidendis.

Atque imo
magis videtur quod non ideo quia si adversarius non
defendit possessio ad me transferenda est, nec enim qui
non defendit protinus ex primo decreto actor mittitur
prinatur possessione, et ad me transfertur possessio, sed an-
te ex primo decreto actor mittitur in possessionem, non ut
possideat, sed custodiae causa in possessione est. l. 3. §. cre-
ditores ff. uti possidetis. l. 3. §. ult. l. si quis ante. l. 10.
§. 1. de acquir. posses. l. officium. 9. de rei vindicat.
l. cum Legatorum. 11. quibus ex causa in possessionem
eatur. l. si cui. §. in prio ff. ut in possessione Legatorum
Unde recte potest cum Dño simul possidere, nec poterit
illum expellere. l. si finita. 15. §. si quis autem cum
sequenti. hoc tit. Cuius difficultatis occasione sunt qui
putent distinguendum esse eum causam quoque mitti-
tur in possessionem ex primo decreto in actionibus realis
bus et in illis ex primo decreto personalibus ab eo in
quo mittitur in possessionem ex primo decreto in actioni-
bus realibus ut in illis ex primo decreto nulla transfe-

rab

ratur possessio, sed tantum custodia et rei retentatio
 iuxta iura supra citata, non ita vero in actionibus re
 alibus in quibus ex primo decreto statim possessio tran
 sferatur iuxta nostrum texm, alij vero qui existimant
 nec etiam in actione reali ex primo decreto transferri
 possessionem, Legem nostram accipiendam esse dicunt,
 non tam de primo decreto quam de secundo, ex quo
 sine dubio vere possessio transfertur, et usucapiendi con
 ditio. d. l. si finita. §. Iulianus. et. §. non autem. quod
 ex eo colligunt quia in finalibus verbis nostra legis est
 non defendit non tantum agere de iure proprietatis
 mittitur, sed ei conceditur si intra statum a iure tem
 pus revertatur possessionem recuperare. l. hac. autem. §.
 §. ult. quibus ex causis in possessione eatur. l. si pupillus.
 17. §. l. de privilegio creditorum. ego neutro modo existi
 mo, nec enim hoc casu quando quis litem non defen
 dit tractatur de custodia rei ut actor simul cum ad
 versario suo pondere iubeatur, sed potius depuniendo eo
 qui cum posset rem non defendit quo casu iam ab
 initio iudicii ille partes erunt, ut vel cogat rem ut
 se se representet vel possessionem bonorum cui incum
 bit ad actorem transferat, scilicet si latitet adversa
 rius, vel eius rei de qua controversia est, si non latitet
 semper adversarium qui reus erat petitorum consti
 tuendo, ut tadio ablata possessione, et translata in
 actorem eum venire compellat in iudicium et suscipere

partes actoris, ut probant. L. si prius quam. 15. in fine
de nouo ope nunciat. L. Fulcinius. 7. §. Mens autem
quibus ex causis in possessionem eatur. L. Consentaneum
§. C. quomodo et quando iudex. L. cum proponas. 9.
Cod. de auctorit. iud. posid. L. 2. Cod. ubi in rem actio
L. propterandum. 13. §. si in autem rerum. Cod. de iudicijs
et manifeste tunc noster supponit.

Circa quod est
casu quo edificatum haberes qui agit tibi ini non esse ha
bere, et non defendi illa poterat dubitatio insurgere
et ita in aduersarium possessio transferenda esset, ut pro
tinus opus destrueretur quod sic videbatur, L. quia mea
possessione antea erat qui contendit tibi ini non esse
edificatum habere, unde translata ad eum possessio, illud
debet operare, ut res eo modo restituantur, atque antea
erant antequam edificares, destructo protinus edifi
cio, quod et ita iuris stricti ratio eueniret, nihilomi
nus contrarium ex aequitatis ratione in nostra lege mo
net Jur. Consultus contendens non sic transferendam
possessionem ut protinus destruat opus, ideo quia ut
inquit, iniquum est demolitione protinus fieri, nam
cum eius qui non defendit non ea parat, ut non am
plius audiatur in causa, sed ut de iure suo probare
necesse haberet et petitorum partes sustinere, x. d. l.
si prius, utique si postea veniat et probet, sibi ini esse
edificatum habere maxime grauaretur si opus suum
destruc

De ductum inveniret et cogeret illum de novo
 edificare: sed et illud inconveniens erat, ut ille in
 quem possessio translata est cogeretur in suo edificium ha
 bere, quo usque ille qui edificavit velit venire ad iudi
 cium, et probare sibi ius esse edificatum habere, fiet
 ergo quod eleganter in nostra lege movet I. 2. ^{tu} sed ut
 certum tempus statuatur à Iudice ei qui edificavit
 intra quod agat sibi ius esse edificatum habere quod
 si intra tempus à Iudice statutum non egerit, tunc ope
 ris demolitio fiet, secundum quod et ei consulitur, qui
 habebat edificatum, et ei etiam in cuius fundo edifici
 um positum erat.

Haec ita si modo
 ille qui litem non defendit praesens erat et noluit de
 fendere quo casu tempus arbitrio iudicis statuatur
 intra quod agere debeat, idem si cum absens esset Legiti
 me citatus fuit. I. 2. C. ubi in rem actio quod si ita
 absens erat ut non potuerat certior fieri, nec citatus po
 tuit comparare, tunc si ab eo ablata possessio fuerit
 à Iudice, ideo quia ad litem vocatus minime respon
 derit tunc licebit ei intra annum se offerenti cau
 tionis qua suscipienda liti dantem eandem rem recipere
 re x. ^{ad} textum in l. si quis emptionis. §. §. sed
 et si quis codice de prescript. 3. anno qui ideo
 sic intelligi debet quia annus qui in eo. §. conceditur
 est ex edicto ex quibus causis maiores quem absens

Abrentibus ex iusta causa Trator sollicitur in l. 1. ex
quibus caus. maior. l. 1. C. eodem tt. unde qui li
tem deseruit nec ex iusta causa abfu-

it non prestabitur. l. prope
randum. 13. §. in
autem reus. C.

De iuditijs.

288

UVA.BHSC